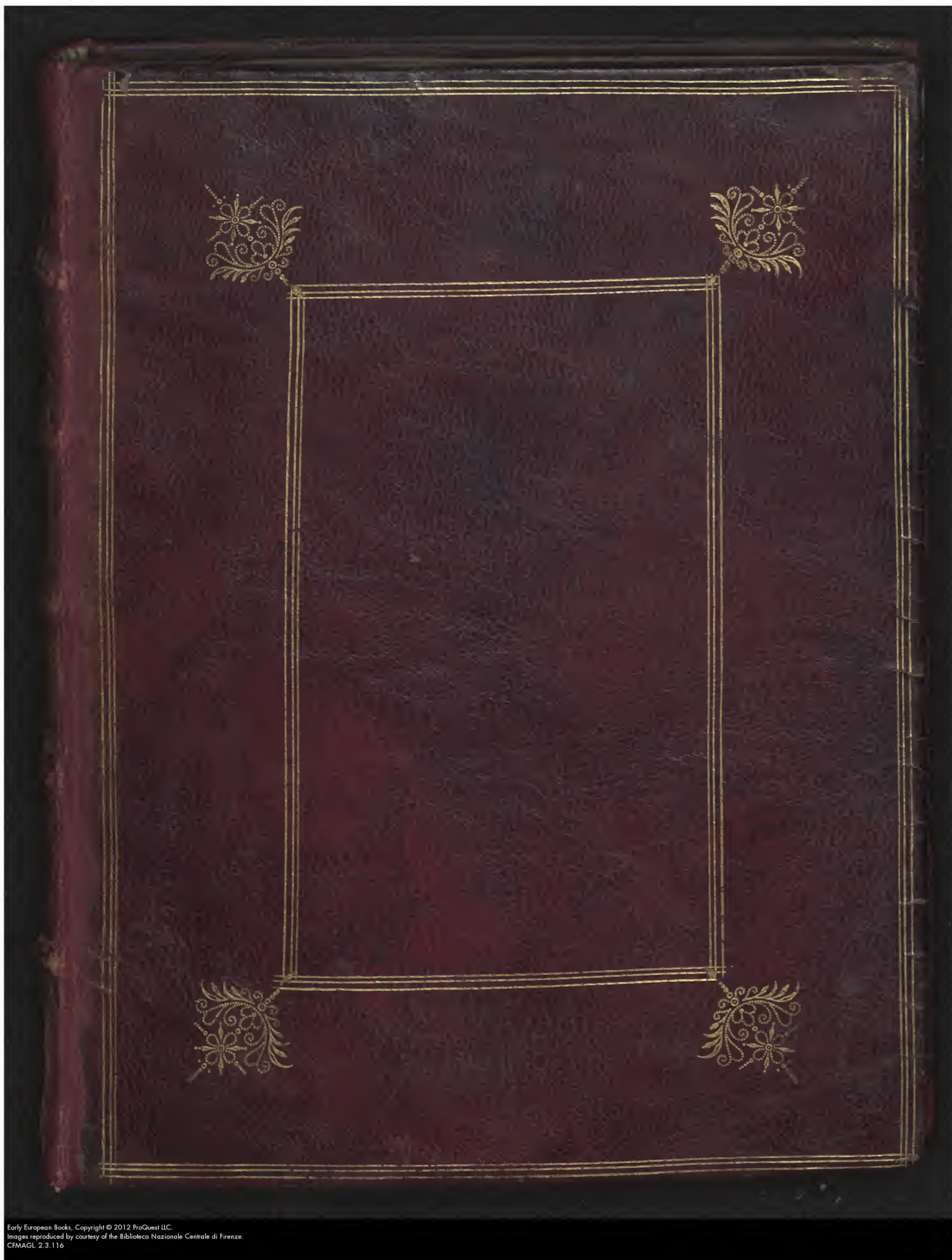
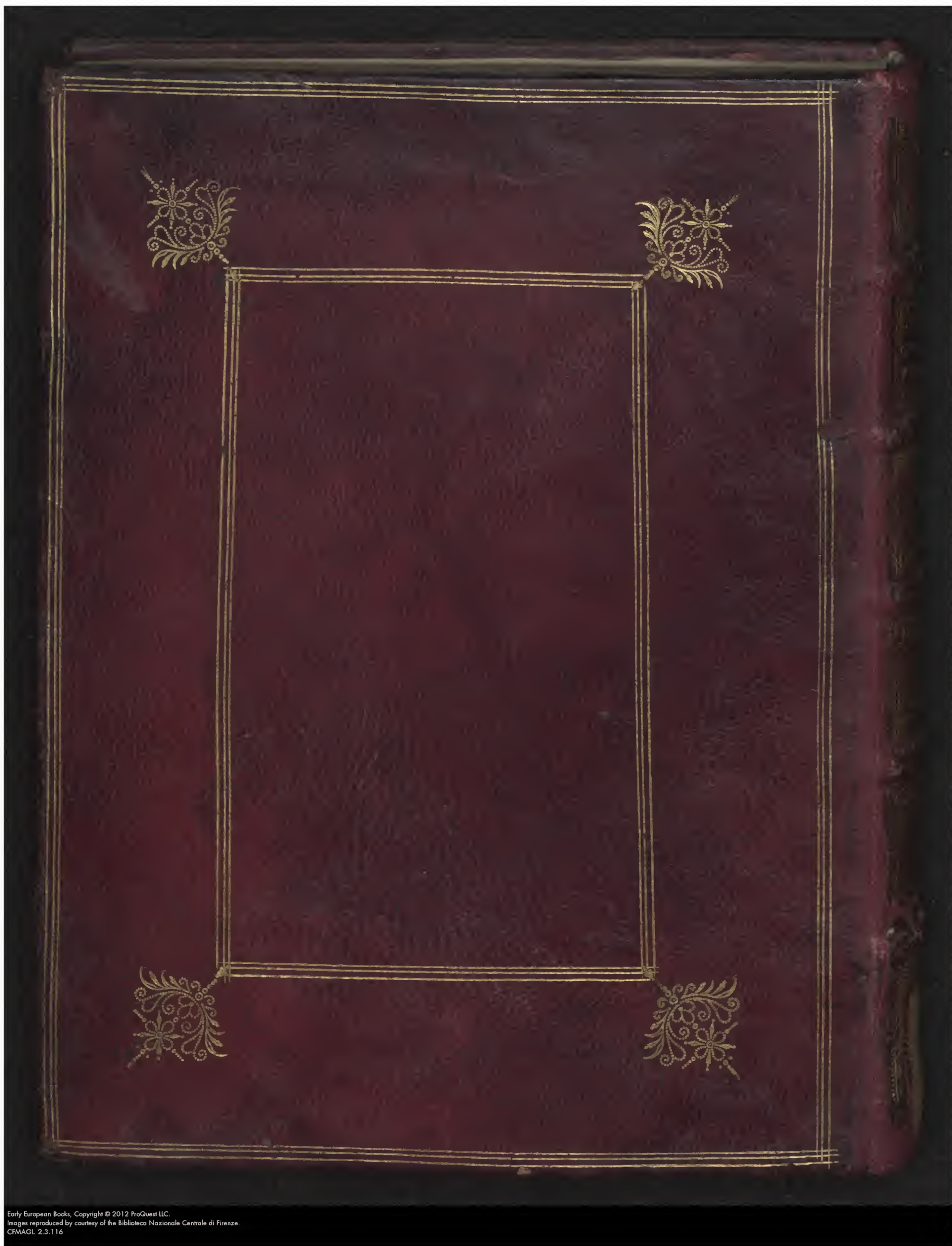

2
3
116

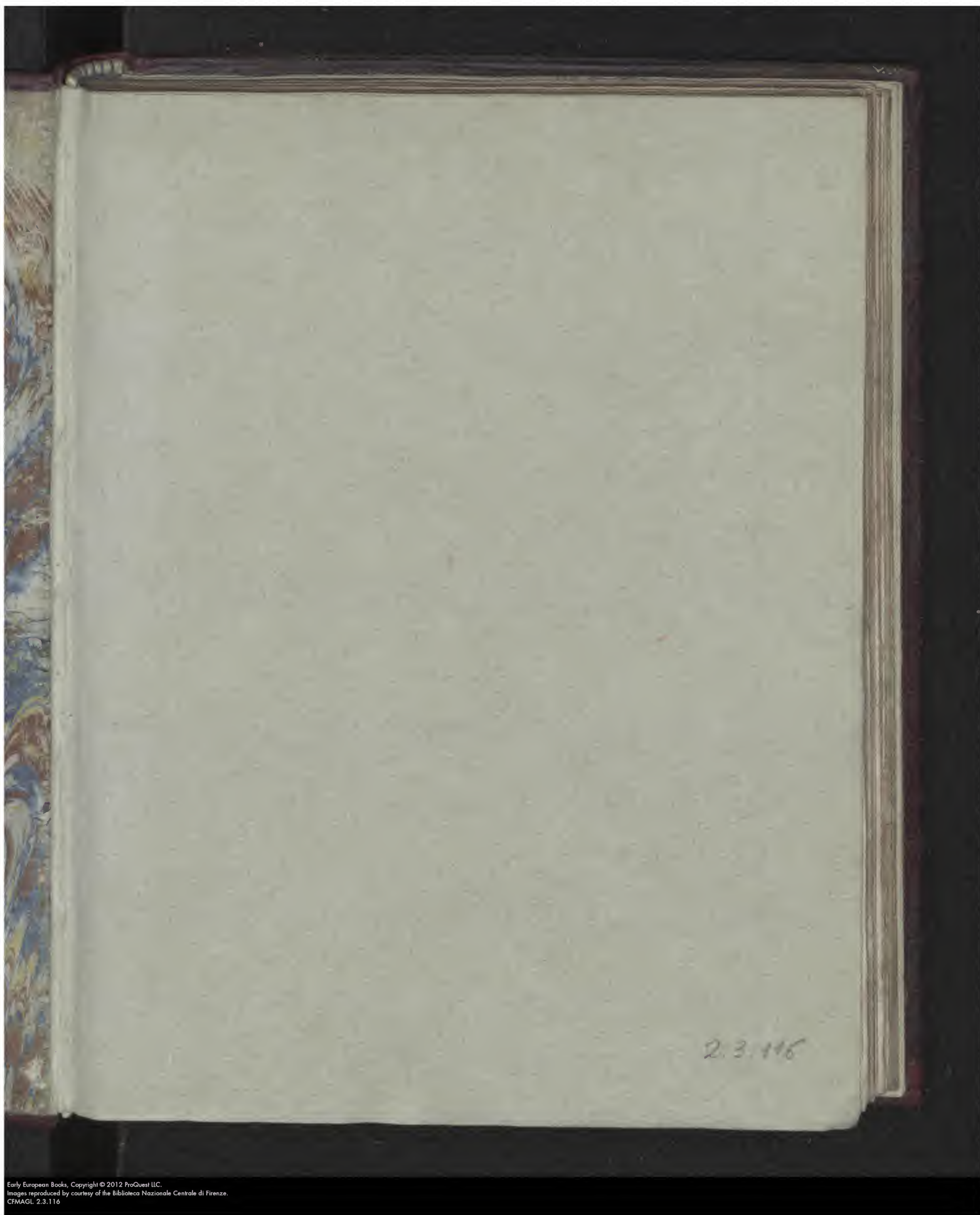

2. 3. 116

A
4

B
2.3.116

IOAN. CARAMVELIS
APOLOGEMA
PRO ANTIQVISSIMA,
ET
VNIVERSALISSIMA DOCTRINA
DE PROBABILITATE.

ILL^MI. D. IOANNIS CARAMVEL SATRIANENSIVM ET CAMPANIENSIVM EPISCOPI.

APOLOGEMA PRO ANTIQVISSIMA ET VNIVERSALISSIMA DOCTRINA, DE PROBABILITATE.

Contra nouam, singularem, improbabilemque D. *PROSPERI FAGNANI Opinationem.*

NVNC PRIMVM PRODIT.

LVGDVNI,
Sumptibus LAVRENTII ANISSON.

M. DC. LXIII.
CVM PRIVILEGIO.

TOTIVS OPERIS ARGVMENTVM.

HANC *Aſſertionem*, In materia Fidei, & morum ad conſcientiæ ſecuritatem ſufficit Opinio probabilis: *eſſe coætaneam Mundo; omni æuo in Eccleſia & Schola communem: à Veteris Teſtamenti Patribus, ab Apoſtolis, à ſummis Pontificibus, ab Eccleſiæ Doctoribus in arduis & multarum conſequentiarum Caſibus ad praxim reductam: à Theologis vt Chriſtianæ Religionis Dogma receptam, euidenter oſtenditur.*

Oppoſitam videlicet, In materia Fidei & morum ad conſcientiæ ſecuritatem non ſufficit Opinio probabilis. *Illuſtrium Doctorum iudicio inferre hanc* Deus impoſſibilia iubet, *Et totam Hæreſim Ianſenianam complecti: eandémque à ſuo Authore nonnullis fundamentis è Ianſeniſmo ſumptis, quæ Hæretica ſunt, ſuccollari tam clarè probatur, vt ſi qui oculis abuti velint, id manibus palpare poſſint.*

Demonſtratur tandem Theologos, ita centum annis vltimis conſtrinxiſſe Conſcientias, vt ſi aliis centum eodem impetu pergere permittantur, reddetur difficillima Infidelium conuerſio, & apud ipſos Orthodoxos inconuenientia maxima certiſſimè timeri poterunt.

Eſt Opus Apodicticum, inſiſtens demonſtratæ Dialecticæ: in quo Scommatibus, Iniuriis, Contumeliis, quibus Viros ſanctiſſimos & doctiſſimos (mortuos ſuperſtites) D. Fagnanus eo liberaliſſimè, quò iniuſtiſſimè oppluit; aut omiſſis omninò aut aliorum curæ & refutationi relictis; ſine dente, ſine felle omnia & ſingula quæ pollicetur hæc pagina, clariſſimè demonſtranda ſunt.

APPROBATIONES.

EGo infra ſcriptus, Conuentus S. Bonauenturæ Lugdunenſis Prædicator Ordinarius, ac Doctor Theologus, hoc *Illuſtriſsimi D. Ioannis Caramuelis Satrianenſium & Campanienſium Epiſcopi, Apologema pro Antiquiſsima & Vniuerſaliſsima Doctrina de Probabilitate*, accuratè perlegi, & nihil in eo contra fidem & bonos mores contineri, teſtor. Datum Lugduni die 6. Auguſti 1663.

Fr. PETRVS BILLION.

ALIA APPROBATIO.

HOc *Illuſtriſsimi D. Ioannis Caramuel Satrianenſium & Campanienſium Epiſcopi Apologemate pro Antiquiſsima & Vniuerſaliſsima Doctrina de Probabilitate*, accuratè à me perlecto, Ego frater Cœleſtinus Villiers Prior Conuentus ſancti Auguſtini Lugdunenſis ac Doctor Theologus hoc opus digniſſimum eſſe, vt lucem videat, & nihil in eo contra fidem ac bonos mores contineri fidem facio. Datum Lugduni die 6. Auguſti 1663.

Fr. COELESTINVS VILLIERS.

LICENTIA ORDINARII.

VIſa Doctorum approbatione hanc *Apologiam de Probabilitate* typis mandari permittimus. Lugduni die 21. Auguſti 1663.

DENEVF-VILLE Vic. Gen.

PERMISSVS

PERMISSVS.

Librum hunc inſcriptum *Illuſtriſsimi D. Ioannis Caramuelis Apologema pro Antiquiſsima & Vniuerſaliſsima Doctrina de Probabilitate*, & à Doctoribus, ac Generali Vicario approbatum, typis mandari & in lucem edi, ſumptibus LAVRENTII ANISSON Bibliopolæ Lugdunenſis, Ego Regis Conſiliarius & Procurator in Lugdunenſi præfectura, non impedio. Datum Lugduni die 23. Auguſti 1663.

VIDAVD.

CONSENSVS.

Viſo Procuratoris Regis Conſenſu, hunc Librum typis mandari LAVRENTIO ANISSON concedimus, & ne quis vltra conceſſam facultatem denuo excudat prohibemus. Lugduni die 23. Auguſti 1663.

DE SEVE.

LECTO

LECTORI.

PRæstantes virtute viros; colo, laudo, celebro:
Scriptor, quem parui fecero, nullus erit
Dogmata Ianseni mea mens tolerare recusat;
Quæ illis inficitur, Pagina nulla placet.
Ergo Fagnanum duce me venerentur Athenæ
Eius doctrinam me duce nemo probet.

EMINEN

EMINENT. ET REVEREND. PRINCIPI, SFORTIÆ PALLAVICINO, S. R. E. CARDINALI, &c. DOMINO SVO COLENDISSIMO.

VIRVM, quo doctiorem non cognoſcit Europa, Conſiſtorij Apoſtolici gloriam, Ornamentum Italiæ; in quo eruditio & Pietas de primatu concertant; quem dedit Orbi Christiano Deus vt ad eius exemplum Eccleſiaſtici Principes mores ſuos accuratiùs eliment; vtili meditatione ſuſpicio; huius Apologematis Dedicatione veneror; & vt Lectoribus prodeſſe poſſim, Argumentum præſentis Operis paucis expono.

1 Eminentiſſimus D. Cardinalis Pallauicinus, quantus? qualis?

Iam ab annis viginti Librum ſcripſi, in quo Ianſenianæ Hæreſeos fundamenta diruo, & clariſſimè euerto. Veni Romam, & Theologiæ condolui ſubortâ tempeſtate turbatæ. Vt procellam ſedarem, Librum ipſum (quem HYPERASPISTEN PHYSICO-ETHICVM vocare placuit) edidiſſem, ſi ad manum eſſet: debui igitur nouum ſcribere; & quantum permittebat memoria, priorem ad ſynopſin reducere, vt feſtinanti morbo citum adhiberem remedium. Hunc Tuo celeberrimo Nomini dedico; Tuo potentiſſimo Patrocinio commendo; Tuæ integerrimæ Cenſuræ ſubmitto: vt, ſi fortè (quod ſpero) calculum mereatur benigniorem, Hyperaſpiſten ipſum in lucem confidentiùs emittam.

Hyperaſpiſtes Phyſico-Ethicus *liber in Ianſeniſtas ſcriptus.*

Impugnare rem ipſam, quam propugno, impoſſibile iudico: at quia Antagoniſtis rhetoricari placuit, cùm dialecticari deberent, & vt à Controuerſiæ ſuperſedeant ſubſtantiâ, ad circumſtantias importunè recurrere; auram ſequamur aduerſariam, & cum illis etiam circumſtantias ſingulas ſpeculemur. Incuſabunt meum ſtylum Ian-

2 Quàm ſit certa doctrina, quã omnes Theologi tuentur, & D. Fagnanus impugnat?

Lutherus in Coll. Quando argumẽtatur Papista, dicito, *Asinus & Papista idẽ sunt.*

seniſtæ arrogantiæ & audaciæ: ſcriptorem contemnent; ſic enim illos tractant, quibus ſatisfacere neſciunt. Scire volent, *quis* ille in Mundo, qui in D. Fagnanum audeat? *quid* ille boni ſcribat? *vbi* terrarum obloquatur? *quibus auxiliis* fretus? *cur* ſtrinxerit calamum? *quomodò* illum verſet, & *quando?*

Suauiſſimus Caramuëlis calamus, etiam illos honorat, à quibus contumeliosè inuaditur.

Ego quidem libenter à circumſtantiis cæteris ſuperſederem, modò liceat ſecundam provt argumenti petit grauitas, repræſentare. *Quis ſcribat*, iam ſcitur. Scribit Caramuël; qui in laudes Amicorum diffunditur: qui nullius fuit indignationem promeritus; & tamen gratis vulneratus, aggreſſorem quantum conſcientiæ ſecuritas tolerat, ſemper excuſat. Sed vbi ſcribit? Romæ: non apud Garamantas. Romæ videlicet, vbi opiniones ad lapidem lydium (Apoſtolicam ſedem) iudicantur; vt adulterinæ & ſpuriæ (erroneæ) à veris, probabilibúſve diſcernantur. Scribit in itinere; extra Penates proprios; moleſtiſſimis aliis negotiis, aut etiam litibus, in quas ob Eccleſiaſticæ immunitatis defenſionem incidit, implicatus *Quibus autem auxiliis?* Nullis: non enim ſua habet ad manum aduerſaria, vt poſſet reſpondere Aduerſariis. *Cur autem ſumpſit calamum?* Quia per annos triginta cum Lutheranis, Caluiniſtis, & aliis Nouatoribus diſputauit, & ideò videtur poſſe ſuæ experientiæ confidere: Quia fuit primus Doctor, qui Louanij ſe Hæreſi Ianſenianæ oppoſuit, & ideò etiamnum poterit in arenam deſcendere primus: Quia in Palatinatu, dum eſſet Abbas Diſenbergenſis, denominatus Epiſcopus Miſienſis & ſuffraganeus Moguntinus, plurimos; & in Bohemiâ demum dum eſſet Abbas Monſſerratenſis, Eminentiſſimi Archiepiſcopi Pragenſis Generalis Vicarius, Conſilij de Hæreticorum Reformatione Præſes Deo Auſpice, ſupra triginta hominum millia ad Fidem Orthodoxam conuertit, & ideò diſſertatione aſſiduâ cautus redditus, Hæreſes noſtri temporis penetrat; & ſub folio nunc viridi latentem anguem videt, qui latet aliquos. *Sed quomodo?* ſedato animo: non vt ægrotos vulneret, ſed vt ſanet. Vrbaniſſimo ſtylo: qui enim à Veritate ſtat, omnes honorat, & neminem oppluit iniuriis. *Et tandem quando?* Quando ſcribunt milleni: oportet enim, vt iuſtè à multis timeat, qui multos iniuſtè eſt aggreſſus. Sed à minùs neceſſariis circumſtantiis ſuperſedendo, ad rem veniamus. *Quid igitur ſcribit Caramuël?* Hîc hærebo tantiſper, indigent enim inſtructione Lectores, vt ſciant quid debeant poſsíntve ab hoc Opuſculo indepiſci.

Eccleſiæ immunitatem generosè defendit.

Hæreticorũ conuerſioni iam ab annis triginta cum maximo fructu allaborat.

De viginti millibus exſtãt Auguſtiſſimi Cæſaris & Emin. Card. Teſtimonia; de cæteris Principum aliorum Diplomata.

Qui quod volt dicit quod non audit. Plautus.

Quid in hoc Apologemate ſcribat Orbi literario Caramuël.

Scripſit

3 *Est opusculũ maximè necessarium.*

Scripsit & in lucem nunc emittit, paucas, sed summi momenti, & magnarum consequentiarum paginas; & summè necessarias hoc æuo. Ab Eminentiâ vestrâ, ab aliis Patribus, à Theologis vniuersis, ille expostulat, vt eas dignentur propriis oculis legere. Paucæ sunt; & ideò vel vnâ die percurri poterunt. Agitur sanè in illis, de Ecclesiæ Catholicæ securitate; quam Iansenismus rediuiuus, in Belgio, in Galliâ, imò etiam in Italiâ inuadit, sub vitæ strictioris specie; vt immedicabiliùs noceat, quò cautiùs occultiúsque suum venenum offundat. Porrò non apparet quod est, sed nec est quod appâret; prodit enim laruatus improbabili hoc nouo & pernitioso Pseudolemmate (*a*) *Ad securitatem conscientiæ non sufficit Opinio probabilis.* Agitur, (vt Patriarchas (*b*) & Ecclesiæ Doctores prætercam) de honore omnium ferè Pontificum (*c*) fuerunt enim vel pauci, vel nulli, qui non ediderint Bullas, & concesserint Dispensationes à probabilitate sententiarum pendentes: nec hinc dicendæ sunt periculoso fundamento subnixæ, nam Probabilitas (*g*) virtualiter loquendo est veritas Agitur (*d*) de Immaculatâ Deiparæ Conceptione; si enim illud Pseudolemma stat, Sixti IV. Pauli V. & Alexandri VII. Constitutiones non stant. Ergò, cùm hæ firmâ petrâ substructæ sint, dicendum illud est ab aëre inconstanti pendere. Agitur etiam hîc de omnium Theologorum honore; nam nimis iniuriosè & contumeliosè à D. Fagnano tractantur; dedecorantur enim infami *Nouatorum* (*e*) vocabulo, quo Controuertistæ Lutheranos, aut etiam Caluinistas inurunt. Agitur tandem de veritate Historiæ, à quâ grandia dependent: incriminantur enim (*f*) Moralis Theologiæ Professores, quòd nouam doctrinam cuderint: cùm tamen illa Mundo coëtanea sit, & hæc Censura ante Merendam in Orbe Christiano inaudita. Et huic errori noua Opinatio insistens, vrget, (*ff*) quod ab annis centum Theologi mores Christiani Orbis laxauerint, cùm hoc sit in Quæstione facti, si non calumnia mera, saltem temerarium iudicium, latum ab hominibus, qui libros Antiquorum non legunt. Sanè, si Veteres veras viuendi Regulas tradiderunt, illorum sine causâ doctrinam strinxerunt Iuniores, & reformari horum omnium ad vnum strictissimæ sententiæ debent, & ad omnium veterum benignitatem, aut etiam laxitatem refundi. At hoc expedire non video.

Ecclesiam Iãsenismus inuadit sub pietatis specie.

Eiusdem larua.

4 *Scribit D. Fagnanus contra Veteris & Noui testamẽti Patres contra Bullas Pontificum.*

Theologos offundit iniuriis, Nouatores (hoc est, Hæreticos) appellat; nouam doctrinã cudi, & bonos ab illis mores corrumpi queritur.

A centum annis Iuniores stringũt, & nimis vt docti iudicant, stringunt conscientias.

Quantum societati Iesu debeat Ecclesia?

5 Tu igitur PRINCEPS EMINENTISSIME, periclitanti causæ Dei multis nominibus fauere debes. Assumptus es ex societate, contra Hæreticos malleo, contra Nouatores ariete: Christi sponsâ candidâ & rubicundâ; videlicet, ob vitæ & doctrinæ puritatẽ & sinceritatẽ albicante: ob myriadas Martyrum, qui innocentissimo profuso sanguine propagarunt Ecclesiam ad vltimos mundi terminos, purpurascente. Hanc honorasti nobilissimis libris, è quibus duo præcipuè Nouatores vniuersos atterunt: alter speculatiuus, alter practicus. Ille de Actibus Humanis est, & ***ad securitatem conscientiæ non requiri certitudinem, sed sufficere probabilitatem***, firmissimis argumentis ostendit: hic Concilij Tridentini historiam calamo doctissimo edisserit, & multa solidissimè tractat, quæ cum D. Fagnani Pseudolemmate componi non possunt. Perge igitur Ecclesiam protegere, & sicut hucusque prouidè & generosè Hæresim detectam retudisti (*h*) modò laruatæ obsiste, & ex tumulo in lucem redire, & decipere incautos ne toleres. Si enim (*aa*) Deus nec impossibilia (quia id non potest) nec ferè impossibilia, aut summè difficilia (quia si id fortè possit, tamen ita est misericors, vt hoc non velit; aliàs enim nos deciperet dicens, *Iugum meum suaue est, & onus meum leue*) nobis præcipit, vel falsum est illud Pseudolemma, quod impugno, vel ab initio Mundi hucusque capti mente fuerunt vniuersi Theologi, ideò enim ad Probabilitatum laudabilem praxim recurrunt, quia aliàs impossibilia Deus, aut ferè impossibilia, aut summè vt minimùm difficilia præciperet.

Doctissimos libros edidit Eminentiss. D. Pallauic.

Realiter aut moraliter impossibilia non præcipit hominibus Deus.

Cur dicant Theologi sufficere probabilitatẽ.

6 Præter Ecclesiam, scholam etiam (*i*) debes protegere; nam, si heri Doctor & literarum Diuinarum Professor, fuisti omnium Artium, & scientiarum Promotor: omnium qui in Ecclesiâ Eminerent, Mecœnas; non erat in Te *secundum dici* Heroica hæc virtus, nec mutatis dignitate & authoritate, potest mutari. Protege ergò sanctissimos & Doctissimos viros, nimbis iniuriarum opplutos, fulminibus contumeliarum ictos, & calumniarum tonitru, apud vulgus indocile & ignorans morum actiuæ corruptionis (*ff*) traductos; cùm ipsi (iterum dico) per annos centum nihil aliud præstiterint, quàm stringere Christianorum conscientias, tam festino gressu, vt nisi ponatur remedium, sed stringere vlteriùs finantur, claudent Ethnicis, Mahometanis & Hæreticis ad Ecclesiæ Arcem

Iniustè Theologi excipiuntur iniuriis.

Conscientiæ quantum Probabilitas sinat, laxādæ sunt. Vide ordinis S. Dominici constitutiones in Prologo: ex quibus hæc doctrina est desumpta.

Arcem, viam, quam certè aperire & laxare deberent, quantum ratio & prudentia permitteret. Et ego tandem, ne fortè nimius videar, his literis finem impono: oro Deum, viuorum & mortuorum Iudicem, vt per Te Innocentiam Theologorum viuorum & mortuorum defendat, Mundúmque doceat, esse omninò impossibile, vt permiserit Deus, si D. Fagnanum excipiam, à mundi initio hucusque Theologos vniuersos errare. VALE.

7 *An sit possibile in materiâ moru vniuersos errare?*

VESTRÆ EMINENTIÆ
humillimus seruus, Ioan. Episc.
Satrianens & Campaniens.

NOTÆ.

In præcedentem Epistolam.

8 *Nihil debet dici, quod nõ probetur.*

MVLTA paucis verbis sunt dicta, at omnia probabuntur clarissimè; nec enim D. Fagnani priuilegio fruiscimur, qui audet dicere quod vult, quia se existimat nîl debere probare. Interim hîc in ipso limine meum Candidum Lectorem sisto, monéoque, me sicut quoad substantiam doctrinæ, sic etiam quoad modum tradendi à D. Fagnano differre.

Inter Genios D. Fagnani & Caramuelis differentia.

DOCET (1) *Ad securitatem conscientiæ non sufficere opinionem probabilem.* Probat (2) magno verborum apparatu, à quo absit Dialectica, ne sit impedimento Rhetoricæ. Substruit (3) fundamentis euidenter Hæreticis ex Iansenismo emendicatis. Colorat (4) dicteriis, scommatibus; imò iniuriis, contumeliisque (& cur hoc non adderem, impositione etiam Opinionum, quas Theologi nusquam dixerunt, nunquam somniarunt,) vt vel sic, quam apud Doctos se habiturum despcrat, apud indoctos gloriam habeat.

D. Fagnani doctrina & modus probandi.

Vide n. 40. *An Theologi habeãt sententias, quas Iansenistæ.*

& D. Fagnanus eis imponit.

AT EGO CONTRA; antiquam præscriptámque Ecclesiæ & scholæ doctrinam defensurus, resoluo. (1) *Ad securitatem conscientiæ sufficere opinionem probabilem.* Vt id (2) persuadeam, iubeo Rhetoricos flores exesse, ne impedimento sint spinis Logicis. Ero breuis: paucis enim lineis formari potest demonstratio. Euertam (3) Iansenistarum fundamenta; nam demonstrare hæc esse hæretica, illis insistentem D. Fagnani doctrinam diruere est. Et tandem (4) summam vrbanitatem & suauitatem in dissertatione obseruabo, personam D. Fagnani ab eius opinatione distinguens: nam illam veneror, & laudibus semper extollo, opinórque illum errasse

9 *Caramuelis doctrina & modus probandi.*

An D. Fagnanus substruat suam doctrinam hæresi Ianseniana?

Caramuel D. Fagnanum amat & veneratur.

erraſſe materialiter; nec enim, ſi præuidiſſet inconuenientia & abſurda, quæ ex ſuâ opinatione ſequuntur, illam vnquam tenuiſſet aut docuiſſet: eamdémque me fide iubente dedocebit, cùm primùm ſe errauiſſe perſpexerit. Tanti ego D. Fagnanum facio. Sed doctrinam? Quamdiu intra Canonum metas ſe continet, etiam laudo & admiror. Cæterùm ſententiam illam nouani, quam in Commentario ad Caput, ***Ne innitaris***, protrudit, ſincerè loquens, iudico omni probabili fundamento carere. Quamobrem optarem procul dubio, vt Theophilus ingenioſus & doctus, qui ſuis voluerit oculis honorare hoc Opuſculum, priùs in Logicâ Caput, de ***Appellatione***, legeret: intendo enim ſuauiſſimè loqui, & acerrimè debeo. Ergo diſtinctione opportunâ expediamur. Quidquid venerabundus dixero, D. Fagnani perſonam, non doctrinam: ſi quid indignabundus (& hoc rariùs reperies) doctrinam, non perſonam concernat. Ergo, ſicut Diana & Caramuel, tam ſunt intimi amici, vt Eminentiſſimus Cardinalis de Lugo (quem nominaſſe, laudaſſe, & celebraſſe ſit) Alteri ***ille, quem amas***, diceret, vt alterum ſignificaret: & tamen ſe fortiſſimè ſed vrbaniſſimè impugnant: manere poterit inter D. Fagnanum & Caramuelem Charitas, & voluntatum vnitas, non obſtante intellectuum diſcordiâ, modò ſtylus contumelioſus abſit.

Quid de eiuſdem doctrinâ ſentiat?

An ſcriptores poſſint illæsâ amicitiâ ſe impugnare. Diana & Caramuel in exemplũ ponuntur.

10 INSTABIS, me nec liberare fidem, nec ſtare promiſſis: nam perſonam meo ſtylo venerari promiſi, & tamen illam ſeueriſſimè incriminor, hæreſeos ignorantiæque grauiſſimis notis inurens.

An ſtemus promiſſis & cum veneratione perſonæ incriminemur tantùm D. Fagnani doctrinam.

11 Parciùs obſecro: hîc, vt video, quod ab initio timui, doctrinam cum perſonâ confundis. Durè de doctrinâ ipsâ loquor, & duriùs fortaſsè deberem; nam vbi agitur de fide Diuinâ, ceſſant omnia; quæ enim vltra aras, Chriſtiana non eſt amicitia. Vtor ſinceritatis Lexico: ***diem*** voco ***diem*** & noctem ***noctem***; adeóque hæreſim ***hæreſim***; & hanc aliter denominare in perniciem omnium Lectorum vergit. Ianſenianâ hæreſi incautè ab ipſo Authore hanc Opinationem ſuccollari & fundari, dixi, & iterum dico. Eſt quæſtio facti: D. Fagnani liber exſtat: interim vide inferiùs à ***num.*** 40. ***ad*** 44. Addo ex eadem opinatione plerorúmque omnium Theologorum iudicio naſci hæreticam propoſitionem ***Deus impoſſibilia, ſummè difficilia, &c. præcipit.*** Eſt quæſtio facti: celeberrimos Theologos ſic dialecticari, certum eſt. Exſtant libri: poſſunt recognoſci & videri. Interim tu lege inferiùs ***à n.*** 12. ***ad*** 21. Errat igitur D. Fagnanus in materia grauiſſimâ. An formaliter? abſit: hoc non ſuſpicor. Ergò materialiter, & materialis error in inuincibili ignorantiâ conſiſtit. Igitur non aggrauo, ſed defendo & propugno, cùm illum ignorantiâ inueſtio, ſine quâ excuſari non poteſt. Non ſum tam doctus, vt aliter illum tueri ſciam: aperi aliam meliorem viam, & illam ego libentiſſimè inibo. Et quidem homini Canoni

Eccleſiæ eſſet iniurius, qui hæreſim aliter vocaret quàm hæreſim.

D. Fagnani opinatio ab ipſo fũdatur Ianſenianâ hæreſi & Doctorum iudicio eadẽ hæreſim Iãſenianã iterũ parturit.

D. Fagnan. materialiter errat: quia Theologiã ignorat.

Hæc ignorantia non est dedecori homini Canonistæ.

Canonistæ non est inglorium Philosophicas & Theologicas subtilitates ignorasse: imò & illas se ipsissimus D. Fagnanus ignorare fatetur. Vide *num.* 112. inferiùs. Ergò causam propriam communémque tuetur & defendit meus calamus cum moderamine inculpatæ tutelæ, sine vllius præiudicio: si autem ægrè ferat pessundari dissentaneam doctrinam, iniustè sanè inuitus est.

Hac monitione egebas, ne fortè me in personam, quam amo & suspicio, scripturum putares. Ergò dum meritò D. Fagnani virtutes & prærogatiuas orbis literarius extollit, nos scholiis nonnullis præcedentes literas dilucidemus.

(A)

12 *Volebant Ianseniſtæ nouæ hæresi, quæ clã cudebatur, viã sternere: & ideò hoc Pseudolemma tota eorũ hæresi grauidum præmiserũt.*

CORnelij Iansenij, Episcopi Iprensis discipuli, antequam Augustinus ille, qui totus contra Augustinum est, imprimeretur, conati sunt nouæ hæresi aperire viam hoc Pseudolemma, *In materia Fidei & morum, ad conscientiæ securitatem probabilis opinio non sufficit*, protrudendo. At illis obstitêre Catholici, etsi nihil de hæresi, quæ typis furtiuis imprimebatur, cognoscerent. Vide *n.* 116.

Idipsum post hæreseos cõdemnationẽ conãtur audéntque, vt damnatã & proscriptam tueantur & restituant.

Sed & post Hæreseos Iansenianæ condemnationem, varias illi finxerunt Constitutionis Innocentij X. Interpretationes, vt sub verbis Catholicis, & à Fide Apostolicâ approbatis, Hæresim retinerent. Et, vt nocerent cautiùs, idem Pseudolemma sub virtutis specie in Ecclesiam propellere conati sunt, scientes certissimè in illo illas quinque, & etiam multas alias damnatas ab Ecclesiâ Propositiones contineri. Vide *num.* 116. 117. 118. & 287. & 292. &c.

(AA)

FVndamentum & basis Hæreseos Iansenianæ est, *Deus impossibilia iubet*. Iansenius in suo Augustino *tom.* 3. *lib.* 3. *cap.* 13. & sæpè alibi. 13 *Hæreseos Iansenianæ Basis.*

Ex hoc Pseudolemmate, *Ad securitatem conscientiæ non sufficit opinio probabilis.* Imò etiam ex hoc *Ad securitatem conscientiæ non sufficit opinio minùs probabilis.* Infertur per legitimam consequentiam, *summè difficilia, ferè impossibilia aut etiam impossibilia Deus præcipit.* Hoc Pseudolemma D. D. Merendæ & Fagnani est. Ergò hi vnâ lineâ totam hæresim Iansenianam protrudunt. Suppone illos non malitiâ, sed inaduertentiâ delinquere, Interim sequentia Theologorum Illustrium testimonia considera.

Quidnam oriatur ex D. Fagnani doctrinâ.

N. B. sum extra domũ meam dum hæc in itinere scribo, at his authoribus potero centenos addere, si singulos voluero recognoscere.

Esset onus intolerabile, & multis scrupulis expositum in omni re examinare quid sit probabilius & tutius Bussenbaum, *in Medulla Theologiæ. libr.* 1. *tract.* 1. *c* 2. *dub.* 2. *§. Respondeo in fine.* Vnde meritò Antonius Cotonius *in summâ Dianæ verb. opinio num.* 2. exclamat, *Esset onus intolerabile, si homo teneretur opiniones probabiliores inuestigare.* Videtur Cotonius hæc verba sumpsisse ex Thoma Sanchez; qui *libr.* 1. *in Decalog. cap.* 9. *pag.* 29. *num.* 14. sic inquit.

Iuniores Theologi admittunt doctrinã de probabilitate quia aliàs impossibilia iuberet Deus.

Quippe

An homo teneatur meliora facere? an faciendo bona ſatisfaciat?

Quippe nullus ad melius & perfectius amplectendum adſtringitur, (& patet; ſatisfacimus enim Deo & hominibus, ſi facimus bona, nec eſt vlla lex, quæ ad meliora nos obliget) & addit hæc valde notanda. *Quia, cùm omnimoda de rebus certitudo haberi nequeat, ad eam Deus minimè nos obligauit, ſed ad operandum cum morali certitudine, qualis in opinione probabili reperitur. Námque intolerabile onus & multis ſcrupulis expoſitum eſſet, ſi opiniones probabiliores inueſtigare teneremur.* Ergò tenet Sanchez impoſſibilia Deum iuſſurum, ſi vel certa vel probabiliora ſectari in omni occaſione iuberet. Firmant hanc veritatem Viri Doctiſſimi, qui etiamnum viuunt, dicúntque *ſe poſt multos annos ſtudij non ſcituros viuere, ſi probabiliores ſemper eligere opiniones deberent.* Hæc omnia à fortiori militant contra D. Fagnanum, qui ne quidem probabilioritate contentus eſt.

An certitudo omnimoda haberi poſſit?

An D. Fagnani doctrina practicabilis ſit? an praxi impoſſibilis?

Theologorũ illuſtrium à nobis conſultorũ vox.

En las materias Morales es caſi impoſſibile hallar la verdad exacta ſino tam ſolamente vna ſimilitud y prouabilidad della: y ſequirla es lo que baſta para obrar acer tada y prudentemente. Y ſin duda fuera coſa penoſiſſima y trabajo caſi impoſſibile de lleuar, ſi ſiempre que el hombre vbieſſe de obrar alquna accion, en que ſe hallaſe diuerſidad de opiniones, eſtuviere obligado, a examinar qual de ellas tenia mas authoridad en ſu defenſa, o mas fuertes razones. P. Acacius March de Velaſco *in ſua doctiſſima ſummâ Tom. 2. verb. Opinion. Reſolut.* 316.

Eſt ferè impoſſibilis teſte Acacio.

Illa verba, *es caſi impoſſibile hallar la veridad exacta*, exſcripſiſſe putatur ex P. Marco Serrâ ſuo Magiſtro; at hic non dicit *ferè impoſſibile*, ſed abſolutè *impoſſibile*. Eius verba ſunt hæc. *Deus non exigit ab homine, vt omnia operetur cum euidentiâ & certitudine Mathematicâ, aut omninò exactâ, aut perfectæ veritatis: nam hoc eſſet illum ad impoſſibile obligare.* Ita ille *in* 1. 2. *D. Thomæ quæſt.* 19. *art.* 6. *dub.* 4. *pagin.* 370. Verba hæc conſonant Ariſtoteli, qui etiam aſſumit vocem illam *exactum* materias enim à materiis diſtinguit, & quæ in Mathematicis fieri ſolent, aſſerit in Moralibus fieri non poſſe, vnde *lib.* 1. *Ethic. cap* 3. ſic concludit. *Ipſum autem exactum non eſt in omnibus ſimili ratione flagitandum.* Et cur? Quia in Moralibus exactum (certum & indubitatum) reperire, frequenter impoſſibile eſt. 14

Eſt abſolute impoſſibilis teſte Serrâ.

Illam vocẽ veritatem exactã, quâ Serra, & Acacius vtuntur, ſumpſerunt ex Ariſtot.

Eadem D. Fagnani doctrina in praxi eſt impoſſibilis teſte Ariſt.

Coronat Ioannes Salas, qui *in* 1. 2. *tract.* 8. *diſput. vnic. ſect.* 6. *pag.* 1231. ſic infit. *Cùm igitur in rebus humanis communiter non poſſit inueniri niſi certitudo opinionis, ea debet ſufficere, vt homo dicatur rectè agere.* Et cur? Quia aliàs nobis iuberet inuenire Deus, quæ inueniri non poſſunt. Clariùs *pag.* 1232. Verba exſcribo. *Aliquando nulla ſuppetit ratio*, ait, *quâ dubium deponi poſſit, vel certè eſt* (leuis) *inſufficiens ad vitandum iudicij temeritatem: Ergo tunc, vel dubium non poterit tolli vllo modo, vel ſaltèm non poſſet licitè tolli, & ſic non poterit homo cauere peccatum.* 15

Etiam teſte Salas.

Etiam

16 *Etiam teste Vasquezio.* Etiam ad impossibilitatem recurrit Gabriel Vasquez, quia vel Deus permittit, vt probabiles opiniones sequamur, vel nobis impossibilia aut nimis dura præcipit. *Hoc autem*, ait, *esse manifestè falsum, satis superque ostensum est; tum, quia nunquam potest esse opinio tam certa de rebus agendis, cui non possit subesse aliqua formido*, &c. *Tum etiam, quia nimis durum est obligare aliquem, vt propriam etiam opinionem relinquat, quando pars illa est minùs tuta, etiamsi sit probabilior.* Sic ille *in* 1.2. *disp.* 62. *cap* 9. Alia testimonia subscribamus.

Etiam teste Ouiedo. Eòdem recurrit Ouiedus *in* 1.2. *tract.* 5 *contr.* 3. *punct.* 2. *num.* 14. & cùm probat neminem teneri probabiliorem opinionem eligere, à fortiori suadet neminem teneri sequi certam. Eius ratio, & verba sunt hæc, *Quòd hæc obligatio esset nimis dura, milléque scrupulis peruia; & sæpe hominem valde angeret tenentem ponderare momenta cuiusvis sententiæ, vt ex illis probabiliorem eligeret*, &c.

Etiam teste Ioan. Ildephonso. Ioannes Ildephonsus Baptista cum fructu legitur, & ab ingenij viuacitate laudatur: interim multa habet, quæ huc pertinent. Tract. de Conscientiâ *disput.* 28. *dub.* 6. *concl.* 3. *num.* 579. sic inquit. *Probatur primò, quia aliquando talis se potest offerre occasio operandi prompte, vt maior notitia vel certior opinio haberi non possit, vel tale periculum vitandum, vt pro tunc, ne exponatur salus Corporis & Animæ periculo, illa parua sufficiat probabilitas, tunc enim* (*Nota illud non possit.*) *attentis circunstantiis loci, temporis, personarum, & periculi debet censeri probabilior possibilis illa parum probabilis sententia. Sicut Confessio debet esse integra & ex simili causa potest dimidiari, sed censetur integra quod ex sequentibus casibus confirmari potest.* *An possit dimidiari confessio.*

Et posteà pag. 641. Conclus. 3. *Probatur: nam ex contrariâ sententiâ sequuntur multa intolerabilia & absurda, ergò nullo modo est admittenda: Consequentia est bona & antecedens probatur. Primò sequitur enim ex sententiâ contrariâ, quòd quandocunque sit difficultas circa res fidei, quantocunque essent diuersæ opiniones valdè probabiles, & quantacunque diligentiâ adhibitâ nulli parti possimus adhærere, eo quod vtraque Opinio proponatur vt de fide, neutra esset omninò tuta: quod est contra communem vsum Ecclesiæ: Patres enim & Doctores, antequam definiatur ab Ecclesia in contrarias sententias probabiles diuiduntur: sequela verò probatur, quia tutius esset nulli parti præbere assensum militantibus hinc inde rationibus probabilibus ex sacrâ Scripturâ, vel Regulis fidei deductis, ne fortè assentiendo huic vel illi opinioni Sacræ Scripturæ vel Fidei veritati aduersaremur*, &c. *An ex opposita sententia intolerabilia & absurda sequantur?*

Non exigit Deus ab homine plus quàm conditio hominis habet: quia Diuina sapiẽtia disponit omnia suauiter. Caietanus *in summâ verb. opinio.* Ergò, si præciperet homini, ne opinionibus probabilibus vteretur, præciperet teste Caietano plus quàm haberet humana *Etiam teste Caiet.*

conditio. Ergo impossibilia præciperet.

17 *Etiam teste Cicerone.*

Hæc impossibilitas tam clarè dignoscitur, vt Cicero *lib. de senect.* (à Spinulâ *disput.* 3. *sect.* 5. *pag.* 109. citatus) dixerit, *magnæ felicitatis esse saltem in senectute veras opiniones assequi.* Ergò, si nullis iuuenibus, & raris senibus ad veritatis certam cognitionem peruenire contingit, impossibilia omninò iuberet Deus, si nobis facere ea, quæ certò sunt vera, præciperet.

An iuuenes, an senes, certò veritatem cognoscant?

18 Cur plura? Cur plures? Ecce Viri doctissimi, quos produxi, ideò Probabilitatem dicunt ad conscientiæ securitatem sufficere, ne cogantur asserere hominibus iubere Deum impossibilia realiter vel moraliter. Senserunt igitur Busenbaum, Antonius Cotonius, Thomas Sanchez, Ouiedus, Acacius March de Velasco, Marcus Serra, Ioannes Ildephonsus, Ioannes Salas, Gabriel Vasquez (hos examinaui; at cæteros omnes idem sentire, & idem censere putarem) hanc propositionem. *Probabilitas ad conscientiæ securitatem non sufficit*, esse connexam huic, *Deus præcipit realiter aut moraliter impossibilia*; & hanc ob rem vtramque eidem censuræ obnoxiam esse. Accedit, quòd illam priorem D. Fagnanus Hæresi Ianseniana succollet, vt *num.* 28. videbis. Ergo non est de nihilo, quæstio hæc: sed meretur Theologorum examen, quorum ego iudicio libellum hunc summâ humilitate submitto. Interim, qui copiosum Authorum, qui Deum asserunt iubere impossibilia, si sententia D. Fagnani teneatur, catalogum habere velit, exspectet P. Antonini Diana de hoc argumento librum; nam pius senex tametsi iam tandem æger & cœcus sit; vbi agitur de defendendâ Ecclesiæ orthodoxâ doctrinâ, est lynx, est iuuenis, & robustam valetudinem habet.

An cæteri Authores consentiant.

Illorũ verba & nomina Diana colligit, vt seruiat Deo & Ecclesiæ.

Prævidit hanc difficultatem D. Fagnanus, & nostrum argumentum *num.* 55. proponit, & illi *num.* 112. respondet, *negando esse supra humanam facultatem habere moralem certitudinem in omnibus agibilibus.* Lepidissima sanè responsio! scribat igitur *Moralium Certitudinum Librum* D. Fagnanus, & cessabit contentio. Sanè multa occurrunt, quæ hæ Notæ capere non possunt. Dico interim hanc responsionem, nec esse veram, nec ad rem. *Ajo non esse veram*: quia siquidem D. Fagnanus est doctior omnibus: (nec enim contra omnes cornua obuerteret, nisi se scire putaret illa, quæ cæteri vniuersi nesciunt:) & tamen in vnâ Quæstione, quam ex professo tractat, vix vllam certam propositionem assumit, sed multas hallucinationes patitur, quâ sinceritate audet dicere non esse supra humanas vires habere moralem certitudinem in omnibus agibilibus? *Addo non esse ad rem*; nam, qui sibi ablanditur, quando potest habere certitudinem, non habet opinionem probabilem, sed ignorantiam vincibilem; quæ Probabilitati, vt tenebræ luci, aduersatur. Ergò, si

19 *D. Fagnani responsio.*

An impossibile sit veritatem in omni morali materiâ cognoscere?

An D. Fagnan. se omnib. doctiorem putet? Putat sanè: nec enim aliàs omnes erroris incriminaretur, & contra vniuersos scriberet.

An certitudines D. Fagnanus scripserit.

20 *Nõ opinatur probabiliter, qui veritatẽ potest certò scire, & nõ vult.*

si hæc solutio stat, & scimus Logicam, non debet D. Fagnanus dicere, *Probabilitatem ad conscientiæ securitatem non sufficere*, sed *repugnare conceptum probabilitatis.* Hoc inquam, debebit necessariò dicere. Quid si dicat? Impinget in Bullas de Conceptione immaculata.

An repugnent opiniones probabiles?

21 *D. Fagnani aduersus Iansenistas affectus.*

ET hîc obiter noto D. Fagnanum paucis verbis Catholicorum Doctorum, Ecclesiæ Patrum & sacrorum Canonum locos citare: aut enim locum merum producit: aut, si formalia verba citare placeat, vnâ aut alterâ lineâ contentus est. At vbi ad Iansenistas ventum, huius Hæreseos Principes, non Velites & gregarios milites nobis proponit: & illos tam prolixè citat, vt à pag. 95. num. 336. ad pag. 103. inclus. per 17. columnas interrupto discursu legere Iansenistas cogamur. Ex illis sic, & non aliter, poterit D. Fagnanus contra Theologos argumentari. *Doctrina Iansenistarum est Regula morum: At doctrina de Probabilitate, quam tuentur Theologi, doctrinæ Iansenistarum est contraria. Ergo est contra Regulam morum. Ergo est pernitiosa. Ergo est abyssus, quæ abyssum inuocat. Ergo homines in infernum propellit*, &c. Sic inquam, & non aliter, poterit D. Fagnanus argumẽtari: si enim Iansenistarum doctrina non esset opinione suâ Regula morum, non expenderet septemdecim paginas, vt illorum verba referret, quibus nostram doctrinam corrigeret, & suam

Quale argumentum ex illis septemdecim colũnis formare D. Fagnan. possit?

fundaret. *Et ad hoc Ego vno verbo respondeo.* Gloriosum esse dico à Viris laudatis laudari. Addo & gloriosum esse à Viris damnatis damnari. Subiungo, in nos illos scribere, qui in sedem Apostolicam scripserunt, gloriosissimum esse: nec enim illi in nos (Theologos Recentiores) & Apostolicam Sedem scriberent, nisi nos & Apostolica Sedes eandem doctrinam teneremus.

Est gloriosũ Theologis Orthodoxis ab Heterodoxis condemnari.

Hinc fortè inferet aliquis, non casu sed Consilio D. Fagnanum Iansenizare: id non dico, nec suspicor: at mihi valde mirum videtur, D. Fagnanum non esse deuotum Iansénij, & tam fusè Iansenistarum errores (imò & hæreses, vt statim videbis) vt mores reformet, assumere.

22 *Cur tã breuiter Patres & Doctores Catholicos, & tam fusè Iansenistas allêget?*

ADDVCIT PRIMÒ *num.* 336. & sæpè alibi Parrochos, qui in Mascarenham & Caramuelem scripserunt: qui probabilitatum vsum detestabantur: nam sciebant illo stante actum esse de Iansenij doctrinâ. Eò horum deuenit delirium, vt asseruerint non debere sequi Confessarium opinionem pœnitentis. Porrò pœnitens sicut non intelligit mente Confessarij, sed suâ; sic nec peccat voluntate Confessarij sed suâ *Pone primò*, puerum A. ignorare inuincibiliter molliciem esse scelus mortale. Vadit ad Confessarium, is veritatem scit. Ergóne debet iudicare illum puerum peccauisse mortaliter? debétne iubere, vt ille de peccato mollitiei se accuset? minimè: nam puer pec-

23 *Parrochi, qui Probabilitatum hostes? an Iansenistæ?*

An Confessarius sequi opinionem pœnitentis teneatur.

24 *De ignorãtiâ inuincibili.*

An excuſet à culpâ?

catum mortale non commiſit ſtante hypotheſi, & ſacrilegam confeſſionem faceret, ſi ſe accuſaret lethalis criminis, quod non commiſit. Quid ergò? debet iudicare illum non peccauiſſe; at eundem indigere inſtructione. Monebit illum igitur veritatem, vt à vitio laſciuo deſiſtat. Huic doctrinæ certiſſimæ & indubitatæ non volunt illi Parrochi acquieſcere, & ſic arguunt. Si ille puer in hypotheſi excuſaretur à peccato mortali, maximè ob ignorantiam inuincibilem. At hæc in Iure naturali non excuſat. Ergo. Minor, quæ huius opinationis

Ianſenij error.

baſis eſt, vt ſincerè loquamur, eſt hæretica; interim tam crudè Ianſenius *tom. 2. de ſtatu natur. lapſ. lib. 2. cap 5. columη. 310.* illam admittit, vt audeat dicere, *Ignorantia inuincibilis Iuris naturalis non excuſat à peccato delinquentes:* tam temerè, vt *ibid. cap. 2. in titulo*, verba hæc præcipiti calamo ſcripſerit, *Ignorantia, etiam quæ neceſſitatis eſt, non voluntatis, hoc eſt, inuincibilis, non caret peccato, vt dogma Fidei ab antiquis traditum.* Stat igitur Parrochorum opinationem tolerari non poſſe.

An formæ puro numero diſtinctæ in eodẽ ſubiecto eſſe poſſint?

Pone ſecundò, eſſe probabiliſſimam S. Thomæ ſententiam aſſerentis duas formas puro diſtinctas numero non poſſe ineſſe eidem ſubiecto: quod probabiliſ-
25 ſimè negat Scotus. Hinc in Ethicâ poſſe duas malitias puro numero diſtinctas ineſſe eidem actui, negant Thomiſtæ, aſſerunt ſcotiſtæ. Modò expendatur hic caſus. [Titius furatus eſt rem

An duæ malitiæ diſtinctæ puro numero ineſſe poſſint eidẽ actui?

ſacram in loco ſacro.] Quot peccata commiſit? Confeſſarius, ſi ſit Franciſcanus, iudicabit eum commiſiſſe duo: vnicum, ſed maius, ſi Dominicanus. Ergóne pendebit numerus peccatorum, quo irretitur pœnitens, ab opinione Confeſſarij? Ergóne antequam Confeſſarium eligat, hæc poſitio, *Titius duplex ſacrilegium commiſit*, nec erit vera, nec falſa: ſed futurum erit, vt ſit vera, ſi ad Franciſcani pedes; falſa, ſi ad Dominicani prouoluatur. Quid, ſi ſine confeſſione periret? Diui-
nitùs condemnaretur. Sed quâ 26
ſententia? An-ne, vt ſimplicis, an verò vt duplicis ſacrilegij reus? Ajo (Candide Lector) pœnitentis peccata, neque quoad numerum, neque quoad ſpeciem ab opinione Confeſſarij pendere; vnde, ſi Titius putauit ſe duplex ſacrilegium in illo furto committere, duplex commiſit; & hoc iudicare tenetur Confeſſarius, tametſi ſit Dominicanus: &, ſi ille ſe ſimplex committere cenſuit, ſimplex commiſit; iuberétque, vt ſacrilegè confiteretur, qui Scotiſtarum fundamentis inſiſtens illi, vt ſe de duplici ſacrilegio accuſare iuberet. Stat igitur Confeſſarium debere non iuxta propriam opinionem, ſed iuxta pœnitentis probabilem ſententiam iudicare. Sed quid, ſi pœnitentis opinio eſt improbabilis? Debet videre Confeſſarius, an pœnitens laborauerit ignorantia inuincibili: quia, ſi hac laborauit, non peccauit. Interìm ignorantia fuerit vincibilis, aut inuincibilis, illum pru-

An ante cõfeſſionem ſacramentalẽ dẽtur ſpecies & numerus peccatorum determinatè?

Concluſio.

Quid facere debeat Cõfeſſarius, vbi pœnitẽtis opinio eſt improbabilis?

denter

denter instruat; ita videlicet, vt illum adiuuet.

Parrochērū errorem Archiepiscop. & Episcop. faciunt suū.

27 Hunc euidentissimum & intolerabilem Iansenistarum errorem fecit suum Archiepiscopus Mechliniensis, at illum in Epistolâ, quam D. Fagnanus profert *n.*337. non expressit. Reperitur tamen in Episcopi Gandauensis Epistolâ, quam profert *num.* 339. *pag.* 99. *b.* inter alias enim opiniones, quas *admodum laxas* & *perniciosas* appellat, ponit hanc, *Quòd nempe Confessarius teneatur sub peccato mortali absoluere eum, qui iuxta probabilem sententiam operatus est: quamuis à parte rei sit falsa, & talis à Confessario iudicetur.* Et tandem hunc errorem, non solùm facit suum, sed illum etiam intendit & extendit D. Fagnanus, ne tantùm exscribere & nihil addere ex propriâ sententiâ dicatur.

Eundem D. Fagnan. auget.

Id (quod fortè videbitur mirum) clarissimè ostendo: nam *pag.* 42. *num.* 37. inter alia, quæ putat ad animarum perniciem à iunioribus resoluta, hoc adducit. *Scripserunt aliqui*, inquit, *sacerdotem teneri in sacramento Pœnitentiæ sequi pœnitentis opinionem, etiamsi pœnitens eligat minùs probabilem, & minùs tutam, & denegantem ex hoc capite absolutionem peccare mortaliter, vt Sanchez* cap.9.n.27. & 29. *& Ioannes Sancius in* select. disp. 33. num. 54. *quamuis credat opinionem pœnitentis esse falsam*, &c. Sanè errat primò D. Fagnanus, cùm dicit, *scripserunt aliqui*: hoc enim, quod ipse impugnat, scripserunt, scribunt, & scribent omnes. Errat secundò, cùm duriùs quàm Lutherani & Iansenistæ contra pœnitentem scribit. Vt hanc veritatem palpes manibus, paucas lineas subiungo.

An Confessarius debeat se pœnitentis opinionibus attemperare?

Inter Nouatores sunt multi, quos hæc 2
controuersia non tangit; tales sunt Caluinistæ, & qui illorum ritu confessionem auricularem non admittunt.

Caluinistæ sacramentū pœnitentiæ reyciunt.

E Lutheranis multi in præcipuis his punctis caluinizant. Lutherani, qui Confessionem Augustanam, (quam hodie ipsamet Augusta non obseruat) sectantur, quales sunt Norinbergenses, Ratisbonenses, &c. confitentur genera peccatorum secundum præcepta Decalogi: Ianseniani speciem & numerum (non enim in hoc sunt Hæretici) exponunt.

Quomodo Lutherani & Iansen. cōfiteantur.

Vtrique in hoc conueniunt, quod in his, quæ Iuris Humani sunt, Confessarius debeat sequi pœnitentis sententiam, quia hunc insuperabilis ignorantia excusat: in his verò, quæ sunt Iuris Naturalis seu Diuini, Confessarius sequi pœnitentis opinionem non possit; quia in his ignorantia etsi inuincibilis sit, non excusat.

Quādo apud Nouatores ignorantia excuset?

Vnde cùm puer A. illorum sententiâ, etsi inuincibiliter ignorauerit mollitiem esse graue peccatum, illam admittendo peccârit mortaliter: debet in confessione se accusare de illo peccato, non vt ipse putabat, sed vt res est, & Confessarius scit. Ecce Nouatores (Lutherani, & Iansenistæ) non loquuntur vniuersaliter, sed de peccatis contra Ius Naturale & Diuinum. At D. Fagnanus vniuersaliter loquitur. Ergo Nouatorum (Lutheranorum,

Ianſeniſtarumque) hæreſim intendit & extendit.

29 *Sibi D. Fagnanus contradicit.*

Prætereà hîc, vt ſæpe ſolet, ſibi D. Fagnanus contradicit: nam, ſi Theologi dicunt peccare mortaliter Confeſſarium, qui non ſe accommodat opinioni pœnitentis, & illi negat abſolutionem; ſequi hanc opinionem eſt tutius. Ergo quare contrariam, quæ habet mortale coniunctum, nobis conſulit.

Concluſio indubitata.

Sanè Confeſſarius, qui ſequutus Ianſeniſtarum aut D. Fagnani errorem, noluerit ſe accommodare in Iudicio opinioni erroneæ pueri A. duo ſacrilegia euidenter committet: nam & erit hæreticus, iudicando ignorantiam inuincibilem non excuſare à culpâ; & temerabit veracitatem ſacramentalis confeſſionis præcipiendo, vt puer A. ſe accuſet de peccato mortali, quod non commiſit. Et quia hæc certa ſunt, & extra omnem aleam diſputationis, tranſeamus ad Ianſeniſtas alios, quorum ineptiis D. Fagnanus chartam maculat, quæ poſſet melioribus rebus ſeruire.

30 *De Mechlinienſi Archiepiſcopo Ianſeniſt. Principe.*

PRoducit ſecundò à *num.* 337. & per quinque vel ſex columnas ediſſerit ſententias, quas intolerabiles iudicat Illuſtriſſimus D. Iacobus Boonem, Archiepiſcopus Mechlinienſis, Ianſeniſtarum Coriphæus, qui Sedi Apoſtolicæ inobediens, & ab illâ penitus totum turbauit Belgium: qui videlicet ſcripſit contra Romanum Pontificem libellum, qui inſcribitur, *Rationes, ob quas Illuſtriſſimus D. Archiepiſcopus Mechlinienſis, Belgij Primas à promulgatione Bullæ, quâ proſcribitur liber, cui Titulus,* Cornelij Ianſenij, Epiſcopi Iprenſis, Auguſtinus. *Abſtinuit, ex mandato Regio allegatæ, & Catholicæ Maieſtati exhibitæ: è Gallico in Latinum tranſlatæ anno M. DC. XLIX.* in quo Ianſenianis hæreſibus nouas addidit, vt Hyperaſpiſtes meus euidenter oſtendit.

Scribit contra ſummũ Pontificem: Gallicè, & Latinè.

Profectò in Epiſtolâ ad Eminentiſſ. DD. Cardinales Romanæ Inquiſitionis Præfectos, Ianſenio æſtuans, contra Probabilitatis ſanctiſſimum vſum iniurias euomit. Mira verba ſunt hæc. *Quorum* (Theologorum) *ſtudium non tendit ad ſectandam Euangelicam veritatem, & traditam nobis à ſanctis Patribus vitæ normam, ſed ad excuſandas excuſationes in peccatis, & eorum turpitudinem pallio Probabilitatum obuelandam.* Ecce, quid poſſit præiudicium! Ianſenianam doctrinam *Euangelicam veritatem* appellat. Porrò Deum iubere impoſſibilia, & ignorantiam inuincibilem in Iure naturali non excuſare, eſt dogma Ianſeniſtis, Lutheranis, & Caluinianis commune; & quia illud in nihilum redigit doctrina de probabilitate, tres hæ ſectæ vnitis viribus in illam, quia rationibus nequeunt, armatæ contumeliis inſaniunt. Vnde idem Archiepiſcopus ibidem ait. *Dum aduerſus adulterinam hanc* (Catholicam) *Theologiam, ſolidioris doctrinæ Chriſtianæque diſciplinæ* (Ianſenianæ) *cultorum querelas audiri, & non* 31

An Ianſen. hæreſis Patribus & Euangelio conſonet: an communis doctrina diſſonet?

An Deus impoſſibilia iubeat? An ignorãtia excuſet?

An cõmunis Theologia ſit adulterina?

ceſſant

An contra illā inuehatur Ezech.

cessant Hæretici nobis vicini (Lutherani & Caluinistæ) *Ecclesiæ nostræ Catholicæ, talia à quibusdam eius Doctoribus circa mores tradi*, &c. Pro se citat Ezechielem, de quâ citatione sic inquam. [Det vel vnum Patrem, qui illum locum aut alios similes ita exposuerit, & cessabit procella. At ipse vnicus illum locum contra Probabilitatum Assertores (hoc est, Orthodoxos) exponit: ergo Prophetæ imponit.] Omitto cætera: nam hanc Epistolam, vbi totum D. Fagnani opus, sum lineatim examinaturus & discussurus. Interìm videat pius Lector, quâ Rhetoricâ §.*Contigit*. Patres societatis depingat; nam cùm societas concessa diuinitùs sit, vt Ecclesiam contra hæreses suborientes propugnet, mirum non est illam sicut à Lutheranis & Caluinianis, sic etiam à Iansenistis odio haberi.

Iansenistar. odium in societatem.

32 *De Gandauensi Episc.*

PRoducit tertiò *pag.99. b.* Illustrissimi D. Antonij Triest, Episcopi Gandauensis Epistolam ad longum, in quâ etiam odium hominis contra societatem inuenies. Non ille amplexus est Iansenij hæresim, quod curaret aut intelligeret Iansenium; sed quia Patribus Iesuitis inimicabatur, censuitque multum illis facessere posse molestiæ, si suos subditos redderet Iansenistas. Hanc ob rem vestigiis Archiepiscopi Mechliniensis insistens, Sedi Apostolicæ obedire non voluit, sed euulgauit libellum contra summum Pontificem, in quo non solùm se posse, sed debere non obedire, non sine contemptu Apostolicæ Sedis contendit.

Est societatis hostis.

Oues suas, vt contra societatem concitet, Iansenismo imbuit.

Contra sedē Apostolicā scribit.

33 *Mirabilis consulendi modus. Mittuntur Propositiones examinandæ: & mittuntur earundem Censuræ.*

Obseruo nihilominùs in vtraque Epistolâ mirum interrogandi & consulendi modum, nam Doctores consuluntur, & censura præmittitur. Dicunt Consultores se mittere *nonnullas propositiones morales, admodum laxas & perniciosas examinandas.* Porrò, si nimis illæ laxæ sunt, si perniciosæ sunt, iam condemnatæ sunt: ergo, si modò in examen mittuntur, fuerunt ante examen damnatæ. Ab omnibus satyris & iniuriis, quas Episcopus Gandauensis resumit, vno verbo me expedio. *Opiniones, quæ illi displicent, si probabiles sunt, vt vt benignæ dici possint, nec laxas nec perniciosas esse affirmo.* Ratio est; quia repugnat opinionem esse probabilem, & esse perniciosam conscientiis: nam sicut repugnat dari hominem, quin animal sit; sic dari opinionem probabilem, quin tuta sit. Et quia hoc demonstrant Theologi, detestantur Logicam Iansenistæ, & volunt sibi credi vociferantibus: at nos nisi demonstrantibus credere non debemus.

Cur Hæretici odio habeant Logicam?

34 *Achilles contra Iansenianos.*

Porrò centies eandem rem dicere cogor, vt vel semel intelligant, qui nolunt intelligere, vt bene agant. Sic inquam: Lector sincere attende. *Hæc propositio*, In materia morum ad securitatem conscientiæ non sufficit probabilitas: *est in materiâ morum. Ergo vel est euidenter falsa, vel euidenter vera, vel probabilis. Quidquid Iansenistæ*

Ianſeniſta dicant pro nobis militat. Ergo.

35 Primò, ſi eſt euidenter falſa (hoc hodie omnes Theologi, qui Logicam ſcimus, docemus) ceſſat quæſtio.

Qui requiratur vt aliqua Propoſitio ſit euidens?

Secundò, ſi euidenter vera dicatur: aut erit per ſe nota, aut demonſtrata. Si primum, tam neceſſariò ſubiecto prædicatum vnietur, vt qui neget, duo contradictoria cogatur admittere. Prodeant ergo illa contradictoria, quæ ex oppoſitâ (hoc eſt noſtrâ ſententiâ) neceſſariò inferuntur. Porrò magnum ingenium habuit Vaſquez, & hæc contradictoria debere ſequi, vt aliqua Poſitio euidenter falſa dicatur, aſſeruit: at illa ſequi ex probabilitatis doctrinâ non percepit: nam *in 1. 2. diſput.62. cap.9. pag.300.* ſic inquit. *Conſtat igitur non eſſe contradictionem in mente illius, qui vtitur opinione alterius contra ſuam propriam, vt operetur: conſtat etiam non operari contra conſcientiæ propriæ iudicium ſingulare, ſed cum habere expreſſum iudicium, quo credit, illud ſibi eſſe licitum*, &c.

An D. Fagnanus oculatior Vaſquezio ſit?

Stat igitur D. Fagnani opinionem per ſe notam non eſſe. Si dicatur ſecundum (videlicet, D. Fagnani demonſtrari ſententiam) dabitur aliqua in mundo demonſtratio, cuius concluſio ſit D.Fagnani doctrina: agamus ergo Deo gratias, quòd poſt D. Fagnanum ſimus nati, vt illam demonſtrationem videre poſſimus. Prodeat igitur illa deſiderata demonſtratio, & moriamur doctiores. Sed quando illa prodibit? quando Paraſceue incidat in Dominicam. Parum dixi. Sanè prodibit illa, quando Triangulus formari nequeat tribus lineis.

An D. Fagnani doctrina poſſit demonſtrari?

Tertiò, ſi dicatur probabilis ſeipſam deſtruet: nam ſic argumentabor. 36

Oppoſita doctrina ſe ipsâ diruit.

In materiâ morum ad ſecuritatem conſcientiæ non ſufficit opinio probabilis.

Sed hæc ipſa propoſitio, In materiâ morum ad ſecuritatem conſcientiæ non ſufficit opinio probabilis: *eſt in materiâ morum, vt omnes vident: & eſt probabilis, nam hoc condonare voluimus, licèt manifeſtè ſit falſum.*

Ergo hæc ipſa propoſitio, In materia morum ad ſecuritatem conſcientiæ non ſufficit opinio probabilis, *ad conſcientiæ ſecuritatem non ſufficit.*

Svbiungit quartò *à pag.* 101. per ſex columnas Doctorum Louanienſium Cenſuras, datas anno 1655. quando videlicet Louanij dominabantur Ianſeniſtæ. Porrò in Europâ, atque adeò in vniuerſo Mundo non eſt vlla vniuerſitas Louanienſi doctior, commodior, & celebrior. Eſt Salmanticenſi, Complutenſi, & Pariſienſi ſuppar; cæteris vniuerſis nobilior. Eius membrum licèt indignus ſum, & de laureâ ibi acceptâ ſemper glorior. Eramus in illâ Academia ante Auguſtini Ianſeniani editionem, Doctores, Licentiati, &c. Auditores, &c. velut fratres: agebamus vitam tranquillam & felicem: & ſingulorum labores lucrabantur applauſum.

Vniuerſitas Louanienſis laudatur.

Turbatur occaſione Ianſenij.

36 *...posita ...trina se ...ā diruit.*

sum. At nescio, quo fato, illa Iansenij editio publicam tranquillitatem perturbauit. Doctores in partes dispescuit; plurimos concitauit; & ita illa sæuiit procellosa tempestas, vt siue Disputatio, siue Promotio haberetur, solus audiretur Iansenius. Si Declamatio Academica dicenda erat, præsciebamus de Iansenio futuram: illúmque cum Augustino componendum, si ex eis Orator erat: cum Luthero aut etiam Caluino, si ex nostris. Porrò tam illi, qui tuebantur, quàm qui impugnabant Iansenium, putabant se seruire Ecclesiæ; & vtrosque sincero animo processisse vel inde colligo, quod sanctissimi D. N. Innocentij X. Constitutionem libentissimè amplexi, sicut anteà ostenderant se esse ingeniosissimos, sic ostenderũt tunc se esse Apostolicæ Sedi obedientissimos & deuotissimos. Exulat nunc toto Louanio Iansenismus, & illa gloriosa Vniuersitas pietatis & doctrinæ splendore Orbem literarium illuminat.

Constitutionem Apostolicam obedientissimè recipit, & obseruat.

...niuersitas ...ouaniensis ...udatur.

37 *Cur Iansenista tam crudo odio persequãtur doctrinã de Probabilit.*

Sanè omnes hi (Parrochi, Episcopi, Doctores) qui à D. Fagnano allegantur, sunt Iansenistæ, vt vidimus, & Assertionem hanc, *Ad securitatem conscientiæ sufficit opinio probabilis.* Sibi aduersariam iudicant: nam illa stante, quinque illæ propositiones ab Innocentio X. condemnatæ corruunt: & illâ corruente istæ stant. Quod est dicere, Nam illâ stante Iansenismus corruit, & illâ corruente Iansenismus stat. Vide infra *num.* 187.

...urbatur ...casione ...nsenij.

38 Præterea *num.* 401. vt habeant Iansenistæ, vnde suæ diligentiæ gratias agant, duo S. scripturæ testimonia D. Fagnanus adducit, & eodem modo exponit, quo Archiepiscopus Mechliniensis Iansenistarum Princeps, in Decreto contra Caramuelem, quod S. Romana & Vniuersalis Inquisitio 27. Octobr. 1655. condemnauit, quam ipsam S. Paginæ expositionem esse hæreticam multi iudicarunt Theologi, vt in Hyperaspite Ethico luculenter ostendo. Tandem *num.* 97. & 183. & 207. & 208. & 293. & 336. abutitur Quodlib. 8. quo, quia subobscurè S. Thomas in illo loquitur, abutuntur etiam Iansenianі.

An sit Catholica sacra Pagi... illa expositio, quam D. Fagnan. adducit?

De Quodlib. octauo D. Thomæ. Cur illud toties producat D. Fagnanus.

39 A *num.* 335. multas diuersorum Theologorum Resolutiones adducit, vt ignorantes concitet contra doctrinam de Probabilitate. Respondeo ex illis multas esse euidenter veras; aliquas probabiles; aliquas, quæ etiam mihi non placent. Vnde concludo, *Quæ ex illis probabiles sunt, tutâ conscientiâ haberi possunt: & quæ tutâ conscientiâ admitti nequeunt, illæ non sunt probabiles.* Ecce vno verbo magnus colligendi authores labor, quem ibi D. Fagnanus adhibuit, nil illi prodesse demonstratur. Præterea, Lectorem meum monere volo, Theologos prudentissimè ponere omnes circumstantias, quæ possunt sub considerationem venire, & sic Casus debitis limitationibus definire: cùm tamen D. Fagnanus, vt in illos concitet Le-

An omnes Resolutiones, quas D. Fagnanus condemnat, sint falsæ?

Doctrinâ bonâ homines abuti solent.

Aduersarij multa imponũt Theologis, vt illos indoctis omnib. exosos reddant.

ctorum odia, eorundem Resolutiones ponat vniuersim, à limitationibus præcisas. Hoc clarè videbis in libro, cuius Apologema hoc, est Præcursor. Sed, quia in hoc syntagmate aliqua saltem exhibere debemus in specimen, ob oculos ponam vnicam propositionem, vt ex illâ de cæteris iudicium feras. *Copula cum coniugatâ consentiente marito non est adulterium.* Hæc Theologis imponitur ex Epistolâ Archiepiscopi Mechliniensis Iansenistæ. Producat ergo Theologos, qui hanc absurditatem delirant: vel, si non producat, patienter toleret, si illum, &c. dicamus. Dixerunt Theologi in casu, maritum non posse procum aut vxorem occidere, non posse accusare, non posse satisfactionem petere: at illos non committere adulterium, nec violare Decalogum, nemo dixit.

An proci cũ coniugatâ copula sit adulterium, si maritus consentiat?

Tandem demus aliquem, aut etiam aliquos Theologos abusos fuisse doctrinâ de Probabilitate. Quid inde? Ideóne ipsammet doctrinam condemnabimus? Minimè. Multi Legistæ Iure Cæsareo, multi Canonistæ Pontificio abutuntur: sacram scripturam Hæretici in absonos sensus obtorquent; & multi ex Dei clementiâ peccatores libertinam agendi vitam occasionem arripiunt: Ergóne sanctæ Leges, sacri Canones, scripturæ Diuinæ, & infinita Clementia damnabuntur? Rideo; ride.

An res bonæ quibus mali abutuntur, damnandæ sint?

40 Periissent sanè illæ Doctorum Iansenistarum Censuræ, vel ad paucorum deuenirent notitiam, nisi voluisset illas D.Fagnanus in suo Opere perennare. Dices. Etsi Iansenistæ illi Censores fuerint, stare debebunt Censuræ, nam illas Morales Quæstiones nullibi resoluit Iansenius; quamobrem Doctores illi Louanienses, vt vt, è Iansenismo fuerint, non fuerunt hîc loquuti vt Iansenianí. At ego illos, & Iansenistas esse, & vt Iansenistas pronunciasse respondeo; nam, quia *Quem semel est imbuta recens seruabit odorem Testa diu.* Fieri non potuit, vt Iansenistæ aliter Censuras has exhiberent, quàm in aliquibus illarum suam hæresim protrudendo: & ideò eligam duas, quarum Censuræ, quas vt morum Regulas nobis proponit D. Fagnanus, sunt Hæreticæ.

An Doctorū

Louaniensiũ Cẽsuræ, quibus nostras vult D.Fagnanus reformare cõsciẽtias, sint hæreticæ?

Num. 25. Censuræ subijcitur hæc Propositio. *Vt actio quæpiam sit peccaminosa, oportet, vt procedat ab homine, qui nescit & percipit, quid boni malive in ea sit; & antequam id videat, aut animum reflectat, actio neque bona est neque mala.* Est euidens: & Fide Orthodoxâ tenenda. Euidens, quia nihil volitum, quin præcognitum: & nihil malum bonúmve nisi volitum. Est de Fide: Homo enim non nisi volens peccat. Sed qualis est quæso Iansenistarum iudicio. *Est*, inquiunt, *contra communia Theologiæ Christianæ* (Lutheranæ, Caluinianæ, & Iansenianæ debuissent dicere) *principia: & innumera etiam immanissima hominum peccata excusat cum pernicie animarum.* Est desumpta ex Iansenio hæc Censura; ille enim

Quãta aduertentia & cognitio requiratur, vt aliqua actio peccaminosa sit?

Hæc doctrina est tam clara & cõmunis, vt nullus Catholicus illã ignoret. Hæretica Iansenistar. Censura, quam tenet D. Fagnan. & vt fundamentum ad suã probandã opinationem supponit.

tom.2.

An actus per se primi sint peccata mortalia?

tom. 2. lib. 2. de nat lapſ. cap. 24. colum. 416. actus per ſe primos, factos ex ignorantiâ, aut ex inaduertentiâ, peccati mortalis condemnat. *Quamuis enim ignoretur eſſe peccatum, ait, factum tamen, quod concupiſcitur, non ignoratur.* Ecce Ianſenius, vt volitio ſit peccaminoſa, vt in rem interdictam tendat exigit; iudicat tamen non eſſe neceſſarium ad hoc vt Petrus peccet, quod ſciat, aut aduertat rem quam facit, eſſe interdictam, adeóque malam. Scribo doctis; qui ſciunt, quàm certum ſit illud Axioma. *Quidquid agant homines, Intentio iudicat omnes:* prudentibus, qui noſtram Theologiam Præterintentionalé commendant: Opus quidem longi ſtudij & laboris; & nullius omninò vtilitatis fructûſve, ſi actus indeliberati, vt cum Ianſeniſtis D.Fagnanus ſtatuit; ſunt peccata. Cæterùm, quia de his ſingulis Propoſitionibus in Hyperaſpiſte vberiùs diſputaturus ſum, hoc breuiter inſinuaſſe ſufficiat.

Quæ præter notitiam & voluntatem noſtram in nobis fiunt, non ſunt peccata.

41 *An debiles & fatigati ad ieiunium teneantur?*

Proponam aliam Aſſertionem, quæ *num.* 23. exhibetur. Suppono dari debilitatem & fatigationem, quæ morborum cenſui adſcribi debeat, & à Ieiunio excuſet: aliàs enim nec pedites iter agentes, nec fabri poſſent à legis rigore excuſari. Iſta fatigatio aut debilitas non debet eſſe leuis, ſed grauis: quia, ſi leuis ſit, à legis obſeruantiâ nullum eximet. Vocetur igitur hæc defatigatio grauis, hæc debilitas grauis, *morbus A.* His poſitis dicunt Theologi, eum qui ſine culpâ ſuâ incidit in morbum A. excuſari à ieiunio. Addunt eum qui propriâ culpâ incidit in morbum A. etiam excuſari à ieiunio, & oſtendunt; quia formalis excuſationis ratio eſt, morbus A; &, qui illo laborat, vndecumque ille morbus venerit, eſt ægrotus, & ieiunare non tenetur. Vnde, qui ludendo pilâ incidit in mortiferam febrim, ſi morbo impediatur, omittendo miſſam, & ieiunia violando non peccat, & hoc etſi propriâ ille culpâ in morbum illum inciderit. Sic Orthodoxi Theologi.

Iuniorum Theologorũ opinio.

An excuſetur à ieiunio qui propriâ culpâ in morbum incidit?

Quid autem Lutherani, Caluiniani, Ianſeniſtæ, & alij? Potentiam, liberè perditam, virtualiter eſſe non perditam. Vnde inferunt, neque liberi arbitrij carentiam, quâ eorum ſententiâ præpedimur, nec ignorantiam inuincibilem, quâ interdum obnubilamur, tollere, quin peccemus mortaliter, quoties Ius Diuinum violamus. Et, ſi argumentemur Ignorantiam eſſe inuincibilem, Humanam voluntatem in illorum ſcholâ libertate carere, &c. diſtinguunt: id in homine lapſo concedunt, ante lapſum negant: Adamus enim liberè peccauit, & peccando perdidit liberum voluntatis arbitrium, & incidit in ignorantias inuincibiles & inſuperabiles: & quia ſuâ culpâ illud perdidit, & in has incidit, modò quando vel ab ignorantiâ inuincibili pulſus, vel à concupiſcentiâ neceſſitatus, legem violat, non poteſt à peccato excuſari.

42 *An potentia liberè perdita, virtualiter dicatur non perdita?*

Hæreticorũ Reſolutio.

Ex ſuo fundamento Catholici hanc Aſſertionem deducunt: videlicet.

43 *Catholicorũ Reſolutio.*

delicet. *Defessus ex quocumque labore* (taliter videlicet, vt inferat morbum A. iuxta superiùs dicta) *licitò vel illicitò. v. g. cum fœminis commixtione, liberatur à lege ieiunij* : & ratio est, quia stante illo morbo, vndecunque prouenerit, ægrotus ieiunare non potest.

Iansenistar. de doctrinâ Catholicorũ Censura.

Ex suo Iansenistæ hac nota hanc eandem Assertionem inurunt, *Est falsa, & castis auribus horribilis.* Cur falsa? quia illa impotentia, etsi nunc sit necessaria, fuit libera : nam si post perditum voluntatis arbitrium, illa quæ necessariò facimus, imputantur,quia liberè libertatem perdidimus : à fortiori imputabitur Titio temeratio ieiunij, etsi hîc & nunc ieiunare non possit, quia liberè potentiam ieiunandi (valetudinem conuenientem) amisit : & liberè amissa potentia apud Deum, vt aiunt, ita se habet, ac si amissa non esset. *Pergo vlterius.* Et cur, quæso illa Assertio castis auribus horribilis esse censetur? quia exemplum ponitur in materiâ lasciuâ, quamobrem omnia erunt castis auribus horribilia, quæ Theologi, Doctores, Ecclesiæ Patres, aut etiam sacræ Scripturæ dicunt de sexto præcepto Decalogi. Ajo eum, qui ob adulterium fuit in carcerem trusus, non peccare die Dominica, etsi non vadat ad Ecclesiam, vt missam audiat : quia licèt liberè adulterium commiserit, nunc coactè & non liberè detinetur in carcere. Hæc sunt nimis clara:in quibus non est cur diutiùs immoremur.

An nostra ctrina sit sa?

An sit horribilis?

Dices, quid de illo dicendum, qui in fraudem ieiunij iuit ad meretricem? Respondeo primò, de hoc non agere Assertionem à Iansenistis condemnatam, adeòque non esse cur hîc de illo disputetur. Respondeo secundò hunc passim à Theologis condemnari. Sed quomodo? dicam. Qui iuit ad meretricem, vt redderet se impotentem ad ieiunium, lasciuiendo dupliciter peccauit, & contra Castitatis & contra Abstinentiæ præceptum : at posteà quando est de facto impotens, violando ieiunium non peccat. Hanc doctrinam adfirmo. Considera Casum sequentem. [Est in naui Franciscus, & in Indiam Orientalem prouehitur; heri lectionis Canonicæ tædio proiecit in mare breuiarium : hodie dolet, luget, & confitetur. Erunt adhuc centum dies antequàm aliud breuiarium nancisci queat. Anne singulis diebus nouo peccato peccabit?] Respondebunt ex suis principiis Iansenistæ, etsi hodie confessus & sacramentaliter absolutus Franciscus, cras & diebus sequentibus omittendo officium diuinum peccaturum mortaliter, quia licèt illa omissio sit necessaria, hæc necessitas oritur à causâ liberâ : nam & nos necessariò Decalogum violamus, & peccamus; quia liberè in Adamo libertatem perdidimus: & ille, qui est æger & ieiunare non potest, peccat non ieiunando, quia accedendo ad Scortum valetudinem perdidit. At nos præcedentem doctrinam esse in peccato (hæresi) conceptam dicimus, & ideò aliter Casum resolu

An hæc doctrina faueat illi,qui egit in fraudem?

Quomodo iudicandus ille sit, qui iuit ad meretricem, ne teneretur ad ieiunium?

Quomodo ille, qui proiecit Breuiarium in mare, ne teneretur horas legere?

Iansenistæ. Resolutio.

Catholicorũ Resolutio.

resoluturi sumus. Asseremus Franciscum proijciendo breuiarium in mare peccauisse: at posteà omittendo Diuinum Officium diebus singulis non committere noua peccata: quia iam est illi impossibile legere, & ad impossibile nemo tenetur.

Libertas duplex est: alia in se, & alia in causâ.

Dices hinc tolli diuisionem illam, quâ dicimus alios actus esse liberos in se, alios in causâ: nam si conceditur (& debet omninò concedi) libertas in causâ, stat Ianseniſtarum doctrina asserens actus nostros, in nobis esse necessarios, in Adamo liberos, velut in causâ. Respondeo actum liberum in causâ esse illum, *qui ab aliquâ causâ necessariò procedit, quam tamen ego liberè hic & nunc possum tollere.* Hanc ob rem ignorantia inuincibilis non est mihi actualiter libera in Adamo, quia peccatum Adami hic & nunc non possum tollere, & actus meæ voluntatis, si essent necessarij, non possent dici liberi in causâ (Adamo) propter eandem rationem: quam, quia illi penetrare non volunt, peccatum originale cum actuali confundunt. Ergò vt doctrinam Hæreticorum à doctrinâ Catholicorum distinguas Assertiones has lege.

Quid libertas in causâ sit?

Hæretici doctrinam de peccato originali & doctrinam de peccato actuali, toto cœlo diuersas, confundunt.

I. *Liberum in causâ* (quod si contra legem fit, est peccatum) *vocatur illud, quod oritur necessariò à causâ, quam hîc & nunc tollere possum* Est Catholica.

Catholicorũ doctrina.

II. *Liberum in causâ vocatur illud, quod necessariò oritur à causâ, quam licet hîc & nunc tollere non possim, olim potui.* Est Hæretica.

Hæreticorũ doctrina.

Ex illâ primâ nascitur Doctorum Catholicorum Resolutio, quæ Gandauensi Episcopo, vtpote Ianseniſtæ, displicet: & ex hâc secundâ Censura illa quam Doctores illi Ianseniſtæ *num.* 23. eructant; & D.Fagnanus *pag.* 103. vt mores reformet, protrudit.

Resolutio.

Multum temporis impendi in præcedenti ponderatione: pergere vlteriùs volo: nam si quid adhuc vberiorem expositionem requirat, illam dabimus in Opere ipso, in quo hoc obsequium Ecclesiæ Orthodoxæ præstamus, vt lineatim omnia, quæ D.Fagnanus asserit, examinemus.

Videatur noster Hyperaspistes.

Interim cuidam Instantiæ tacitæ, si fortè fiat, respondere debebo. Dices. Licet omni Authori (Philosopho, Theologo, Historiographo, &c.) quorumcunque scriptorum, etiam Hæreticorum verba referre, nec ob hoc dici debet, illos amplecti errores, quos recenset. Ergo non est incriminandus D. Fagnanus, quòd retulerit Ianseniſtarum (adeóque Lutheranorum & Caluinistarum) errores: aliud enim est referre, aliud amplecti.

An liceat errores referre?

Respondeo hanc Apologiam, nec esse veram, nec ad rem: & à solo homine Logicæ nescio formari posse.

Non esse ad rem euidenter ostendo: nam dum D. Fagnanum propugnare conatur, illum maculat. Sic arguo. Illa, quæ ex Ianseniſtis ille profert, vel sunt ad rem, vel non sunt ad rem. Si primum, erunt cum Opinatione illâ, de quâ disputatur, connexa.

An D. Fagnanus loquatur ad rem?

 Ergo,

Ergo, vel illam inferent, vel ab illa inferentur: quia nec aliam Logici, nec D. Fagnanus connexionem admittit. Si dicantur non esse ad rem, somniat, & non discurrit D. Fagnanus: ille enim somniare (apud. Homerum, alio quàm solent homines sapere) dicitur, qui profert quæ non sunt ad rem. Ergo hac viâ male D. Fagnanus defenditur. Ergo dicendus est loqui ad rem.

D. Fagnan. errores Iansenistarum amplectitur.

Cæterùm Instantiam eandem non esse veram euidenter demonstro. Suas Conclusiones statuit ipse *num.* 124. illas probare incipit à *num.* 126. Posteà à *num.* 257. Fundamenta principalis Assertionis producit. Hæc multa sunt & varia, & omnia exorbitantiis plena. *Num.* 330. sic inquit. *Trigesimum nonum fundamentum elicitur ex vndecimo absurdo, quod est ex effrenatâ multitudine probabilium opinionum.* Ecce obloqui scit, sed loqui nescit. Minori tactus iaculo D. Radin, Magni Melitensium Magistri frater, Doctor Salmanticensis, Ordinis nostri Theologus, in publicâ disputatione pietatem & patientiam simulans, dixit, *Sea por amor de Dios la desuerguenza.* Non ego sic respondeo, sed *Domine vim patior, responde pro me* sanctissimo D. N. Alexandro VII. edico *Num.* 335. hæc habet, *Quadragesimum fundamentum sumitur ex duodecimo absurdo de innumeris ferè opinionibus falsis, temerariis & scandalosis, quæ ex libertate eligendi quascumque opiniones probabiles tanquam ex equo Trojano in dies prodeunt*, &c.

Semper D. Fagnanus contumeliis Theologos recentiores opplet.

& *num.* 336. subiungit. *Libet etiam hîc referre assertiones periculosas plurimorum Recentiorum, quas Parrochi, &c. damnandas proposuerunt.* Ergo, quas Parrochi damnant, D. Fagnanus damnat, & falsas, temerarias, & scandalosas appellat. Progreditur, & *n.* 337. hæc habet. *Quadragesimum primum fundamentum sumitur ex Epistolâ typis excusâ Archiepiscopi Mechliniensis*, &c. & posteà pag. 99. b. *His addimus aliam consimilem Epistolam Episcopi Gandauensis*, &c. Ergo quas Archiepiscopus & Episcopus citati damnant etiam D. Fagnanus damnat, & Louaniensium Censuras, quas adducit *à pag.* 101. *a.* tanquam Regulas morum admittit. Argumentum D. Fagnani hoc est.

D. Fagnan. sentit cum illis Parrochis.

D. Fagnan. sentit cum Archiepisc. Mechlin.

Sentit etiã cũ Episcopo Gandauensi & tandem cum Iansen. Louaniens.

Doctrina de probabilitate, quam Iuniores tuentur, est falsa; quia ex illâ sequuntur sententiæ falsæ temerariæ & scandalosæ. Probat hanc. *Quia ex illâ sequuntur illæ, quas Parrochi, Archiepiscopus, & Episcopus damnandas proponunt.* Sed vnde ostédit illas fuisse damnatas? nec enim Parrochis aut etiam illis duobus Prælatis, tantum est deferendum, vt propter illos vel arboris folium moueatur. Ostendit sic. *Quia illæ sunt censuratæ & condemnatæ à Doctoribus Louaniensibus: quorum magni fieri debet Censura.* Ergo hanc, vt Regulam morum admittit D. Fagnanus subsumo. *At est Censura hæretica* (id demonstraui) subiungo, *sed hæretica doctrina ex verâ oriri nequit.* Ergo vt compleat syllogismum

Conclusio.

Vide n. 40.

mum D.Fagnani diligentiæ & ingenio relinquo.

Interim contra D.Fagnani Doctrinam lemmata D. Fagnani proponamus, & assumamus.

44

Argumentamur contra D. Fagnanum ad hominem.

Primum argumentum.

I. *In dubiis tutior pars est eligenda. Ergò qui dubitat, vtram sequi debeat doctrinam, Fagnaniámne an communem, illam sequi debebit, quæ sit tutior. At illa est Ianseniana, hæc Catholica: ergo illa est nullo modo tuta, & hæc vnicè tuta. Ergo illam reijcere vnusquisque debebit, & hanc amplecti.* Forma discurrendi est legitima; primum antecedens stando rei naturæ est falsum: nemo enim tenetur facere meliora, & tutiora, sed quicumque Deo & legi satisfacit, si faciat bona & tuta. Cæterùm admissum in sensu formali postulat, vt benigniori, etsi minùs probabili, opinioni adhæreamus. Vide nostram Fundamentalem *num.* 3. §. *Opinio tutior.* Interìm quia hoc Lemma D. Fagnanus in sensu materiali sumit, Voluimus etiam eodem sensu illud assumere, vt argumentaremur ad hominem.

An amplecti meliora & tutiora teneamur?

45

Secundum argumentũ ad hominẽ.

II. *Non probabilia debemus, sed certa sectari. At nos posse probabilia sequi, non est probabile sed certum: debere sequi certa non est certum, (imò nec probabile sed falsum certissimè) Ergo debemus illam sequi sententiam, quæ docet* probabilitatem ad conscientiæ securitatem sufficere: *& illam reijcere, quæ* non sufficere, *asserit.* Discursus stat, & Legibus bonæ Logicæ consonat. Maior est euidenter falsa: sed siue concedatur, siue negetur æquè efficaciter contra D. Fagnanum concludit. Illam D. Fagnanus supponit; & nos ex illâ voluimus aduersus eandem ipsissimam argumantari.

Sufficere Probabilitatẽ, non est merè probabile, sed certum.

46

Tertium argumentũ ad hominẽ.

III. *Omnis doctrina noua, hoc ipso quod sit noua est de falsitate suspecta. Sed D. Fagnani doctrina est noua, ante D. Merendam* Doctoribus vniuersis inuisa. Ergo hoc ipso est de falsitate suspecta. Forma est legitima, Maior est falsa, vt ostenditur *num.* 61. Cæterùm, quia D. Fagnanus illam non solùm admittit, sed & assumit, illam & nos præmittimus, vt ad hominem argumentemur. Minorem *à num.* 66. demonstramus.

An falsa omnia, quæ noua?

47

Porrò omnia, quæ aduersarij contra communem Theologorum doctrinam congerunt, debilitate propriâ corruunt, nec indigent impugnatione, aut responsione. Cæterùm, quia fortè aliqui hoc ipsum nesciunt, quomodo singula illorum argumenta solui debeant breuiter exponamus.

An, & quomodo Iansenistis, & D. Fagnano respondere debeamus?

48

Scripsit contra indubitatam doctrinam de Probabilitate Librum magnum D. Merenda, ex quo sua hausisse videtur D. Fagnanus; in quo aliqua testimonia afferuntur, quæ secundum Grammaticam vtrique viderentur fauere. At omnia, quæ indigestâ mole conglomerantur, & plura, quæ etiam aggeri possunt, vno verbo iam ante centum annos à P. Angelo Clauasio sunt soluta: nam & ipse censet, *ad impossibile cogi homines, nisi probabilia securâ conscientiâ sectemur.*

An illorum doctrina cogat ad impossibile?

sectemur. Cùm igitur doctissimè Clauasius respondeat, vt Philomusus sciat qualiter D. Merendæ & D. Fagnani possint ratiocinia retundi, periodos sequentes scribo.

49 *An, vt sequamur certa, iusserit Augustin.*

Primò, sibi Clauasius obiicit illud Augustini, *Dimitte incertum, tene certum.* (habetur *de pœnit. dist.* 7. *si quis*) hoc est D. Merendæ, & D. Fagnani totos libros: hoc enim ipsi repetunt singulis paginis, vt laudandus Apollo sit, qui tot phrases infuderit hominibus, nam idem ponunt & centies reponunt aliis verbis. Et *verb. Opinio, num.* 2. respondet, *quia alia est certitudo in moralibus & alia in naturalibus. Propterea dicit philosophus* 1. *Ethic. quod disciplinati est in vnaquaque re certitudinem quærere iuxta exigentiam* (Capacitatem) *materiæ; æquè enim vitiosum est persuadentem quærere Mathematicum, & Moralem demonstrantem: non enim exsurgit Certitudo Moralis ex euidentiâ demonstrationis, sed ex probabilibus coniecturis, grossis & figurantibus*, &c. Ecce Certitudo est duplex; Realis, Moralis: illa innititur demonstrationi, hæc probabilitati. Vt viam certam teneamus præcipit Augustinus, sed materiæ in quâ versamur, proportionatam: si enim iussisset, vt vel in Geometricis Moralem, aut in Moralibus Mathematicam sequeremur, impossibilia ille iussisset, nam in Geometricis vix vllas probabiles sentẽtias, in Moralibus paucissimas demonstrationes reperio.

Clauasij sententia.

Certitudo duplex: Ethica & Physica.

An in Geometriâ sint sententia probabiles?

An in Ethicâ certa?

50 Secundò, eodem modo soluit illud Axioma, *Tutior pars est eligenda:* (*ex cap. iuuenis de spons.*) & illud: *Qui amat periculum, peribit in illo:* (*ex Ecclesiast.* 3.) Argumento hinc deducto respondet dicens. *Ergò videtur se exponere periculo, qui in Vniuersitate opinionum non eligit tutiorem? quia hoc verum esset, quando propriè dubium est,* (nempè quando succurrunt rationes leues) *sed quando est opinio,* (quando rationes probabiles & graues succurrunt) *secus est: quia, nec tunc sumus in dubio, nec consequenter exponit se quis periculo: quod bene nota.* Eodem modo omnia, quæ D. Merenda, & D. Fagnanus, dicturi erant, præoccupat doctissimus P. Magister Marcus Serra Alcadianus. *Id non dicunt*, ait, *quia sit necessariò faciendum; sed quia melius & rationi conformius videtur, vel loquuntur in casu dubij.* Addo ego. *Vel loquuntur ex suppositione præcepti, nam in materiâ probabili præceptum Legitimum obligat.* Vide *num.* 110. Quorum omnes responsiones eò tendunt, vt ostendant *homini Deum impossibilia non præcipere.*

An se exponat periculo, qui sequitur opinionem probabilem?

Distingue semper opinionem à dubio.

N. B.

Serra sententia.

An præceptũ obliget in materiâ probabili?

(A)

51 *De Quodl. 8. D. Thomæ, quod plaries D. Fagnanus producit.*

Scripsit pro communi doctrina plurima S. Thomas, & in vno loco à Iansenistis allegatur, in quo esse obscurus videtur: videlicet, *Quodl.* 8. *art.* 3. Rem expedit vno verbo P. Serra dicens Angelicum Doctorem, vt ex contextu patet, agere de dubio, non autem de probabilitate. Vbi enim de hac disputat, semper illam docet sufficere ad securitatem conscientiæ.

Patriar

(B)

52 *An veteres doctrinâ de Probabilitate vsi sint?*

PAtriarchas & Ecclesiæ Doctores probabilibus sententiis in praxi fuisse vsos *à n.66.* ostendo. Fuit vsus opinione probabili Adamus *num.* 79. Eua *n.* 69. Melchisedech Ægypti Pharao, *n.*90. Isaac in benedictione Iacobi *n.*94. Machabæi *n.*95. S.Petrus. S. Paulus & alij Apostoli *n.* 98. Augustinus *num.* 104. Gregorius *n.* 110. Bernardus *num.* 112. S. Thomas *n.* 115. S. Brigitta *num.* 140. &c. Angelinum *num.*145.

(C)

53 *An summi etiam Pontifices in dispensationibus, legibus, &c.*

REsolutio vndecima, quæ à *num.* 136. expenditur statuitur his verbis. *Eadem D. Fagnani doctrina accusat sceleris innumeras sanctissimorum, & prudentissimorum summorum Pontificum Operationes, Dispensationes Leges*, &c. & multis exemplis demonstratur.

(D)

54 *An etiam sanctissimus D. N?*

Si D. Fagnani doctrina stat, corruũt omnes Pontificum Bullæ de immaculatâ conceptione.

EA, quæ in Bullis Apostolicis exstant, & illa quæ D. Fagnanus affirmat componi non possunt, Ideò Resol. XII. *num.* 151. habes hoc Lemma, *Eadem D. Fagnani doctrina accusat sceleris & nullitatis Bullam S. D. N. Alexandri septimi ad Instantiam Regis Hispaniarum nuper editam*, & hoc ipsum toto illo Capite solidissimè ostenditur.

(E)

55 NOstri æui Hæreticos (Lutheranos & Caluinistas) quod contra antiquam Ecclesiæ Catholicæ doctrinam noua delirent dogmata, Controuertistæ *Nouatores* appellant: ita, vt iam vocabulum istud obtineat, & iuxta commune acceptum Theologorum Lexicum, *Hæreticos iuniores* significet: quamobrem hodie illos ne distinguamus in classes, vbi eodem modo exorbitant, communi voce dicimus *Nouatores.* Loquendum est cum multis, & apud Controuertistas hodie *Nouatores*, & *Hæretici*, duo sunt nomina, & eadem res. Laurentius Beyerlinck, *magni Theatri tom.* 4. *verb. Hæresis* §. *Epitheta*, clarissimè huius vocis significationem exponit. SECTARII NOVATORES *nomina communia sunt omnibus, qui nouis opinionibus in in rebus fidei adhærent, eásque pertinaciter asserunt.* Eodem sensu accipit hanc vocem Becanus, nam *libr.* 2. *de triplici sacrificio cap.* 8. *num.*4. producit locos nonnullos Lutheri, & ait *similia habent Nouatores alij.* Sed qui alij? citat Caluinum & Kemnitium. Et *n.*6. in Titulo, *Argumenta Nouatorum.* Deinde *n.* 9. sub finem. *Vnde patet ex his omnibus Augustinum nobiscum sentire contra Nouatores: quod ipsi negare non audent.* Deinde *num.* 10. *in fin.* ait, *Nouatores omnia confundunt, vt faciliùs decipiant incautos.* Et tandem *cap.*8. *num.*1. ostendit armari mendaciis Hæreticos, aitque. *Omitto calumnias Nouatorum*, &c. Baronius *anno Christi* 448. *tom.*6. *Editionis Romanæ*, Hæreticos Iuniores componit cum antiquis, & ait:

Nouatorũ *vocabulo intelligũtur Hæretici.*

Beyerlinck.

Becanus.

Baronius.

Ex quibus intelliges supergressos esse nostri temporis Nouatores im-
Henriquez. *pudentiam Eutychetis.* Henriquez *lib.8. de Eucharist. cap.*20. explicat nomen dicens *Haeretici dicun-*
Binius. *tur Nouatores.* Seuerinus Binius *tom. 3. Concil. part. 1. in Notis.* Sedente Zachariâ Papâ *pag.* 361. sic inquit. *Nouatores Haeretici nouitatis, arrogantiae, & perduel-*
Bzouius. *lionis amantissimi.* Bzouius *de Roman. Pontific. cap.*25.*fol.*307. Quales sint Hæretici pingit perfectissimè hâc lineâ. *Nouatores anicularum fabulas assumentes.* Spon-
Spondanus. danus *tom.*2. *ad annum* 800. agens de Baronio, ait, *Refutat ea, quae*
56 *scripserunt Nouatores.* Sed & Ve-
Veteres. teres sui Æui aborientes Hæreticos etiam *Nouatores* vocarunt: & meritò; nam, vt Henriquez *lib.*8. *de Euch. cap.* 20. doctè monet, *semper eorum in Ecclesia doctrina agnoscitur noua.* Et Tertul-
Tertullian. lianum *lib. 3. de praescript. cap.* 4.
Epiphan. & Epiphanium *in Ancephal.* citat
Canus. in margine. Idem habet Canus
Sotus. *lib.*12. *de locis Cathol.c* 8. & Sotus *d.*9.*q.*21. Vtentes authoritate Vin-
Lirinensis. centij Lirinensis *contra profanas vocum nouitates.* Et deducitur *ex cap. praeceptis 2. dist.* 12. Consonant alij Authores, & etiam citati eodem modo loquuntur aliis locis. *Nouatorum* nomine Hæreticos intelligit Baronius *an.* 1118. *pag.* 132. *Editionis Romanae*, & sæpe alibi. Eodem vtitur Lexico Seuerinus Binius *tom. 3. Concil. part. 2. pag.* 163. Consonant Tertulliano *lib.*1. *contra Marcionem*, Author vocabuli esse videtur Ire-
Irenaeus. næus *lib.*1. *cap.* 2. *& lib.* 3. *cap.*4. vbi Hæreticos *Nouatores* appellat cuius insignem locum producit Bzouius *vbi suprà.* Stat igitur olim, & nunc *Nouatorum* nomine non nisi Hæreticos significari.

Modò videat sincerus Lector, 57
quâ D. Fagnanus conscientiâ viros pios sanctósque, quos vel iam suscepit empyreum, vel suscepturum deuotâ opinione speramus, priuatâ authoritate inurat, Et cur illos *Nouatores*, hoc est Sectarios & Hæreticos vocitat? Quod à Deo & veritate sint; & illius opinationi, toto Ianseniſmo grauidæ, assentiri non audeant. Nec hîc patiar D. Fagnanum se *Nouatorum* nomine, non Hæreticos; sed eos, qui nouas Doctrinas edocent, intelligere; quia tenetur vel non scribere, vel saltem Grammaticam scire, hæc enim præcipit, vt voces in communi significatione accipiamus: nam, si voces nihil aliud significant, quam id quod profert Etymon, inferam primò. Ergo partes, quæ S.Petri templum (mundi octauum miraculum) constituunt, non sunt lapides, nam *lapis* teste S.Thomâ, dicitur à lædendo pede, & illæ impactæ in muros pedes non lædunt: inferam secundò, Ergò Alexander VII. nôn est Pontifex; quia Pontifex dicitur à ponte faciendo [quod Sacerdotes olim pontem Sublicium struxerint, *Pontifices* vocati sunt] & ipse, tametsi ita solus Vrbem ornauerit, vt omnes Prædecessores excelluerit, hucúsque nihilominùs nullum pontem ædificauit. Præ- 58
tereà, si nos potest *Nouatores* impunè

An D. Fagnanus Iuniores Theologos Nouatores *appellet?*

An Nouatorum *nomē in bonū sensum possit trahi.*

Quo sensu voces debeāt accipi? An vocum significatio respondeat Etymo?

Lapis *vnde dicatur?*

Pontifex *vnde dicatur?*

Alexander VII. Vrbem plurimis & his magnificis ædificiis illustrat.

An S.Thom. Scotus, &c. poſſint vocari Hæretici? *Quid ſit* αἵρεσις?

impunè dicere, quia vocem priuatâ authoritate aliter accipit quàm totus Orbis: cur non etiam S.Thomam, Scotum, & Ochamum *Hæreticos* nominat, nam αἵρεσις diuerſæ doctrinæ electio ſignificat, & S.Thomam, diuerſam à Pariſienſi antiquâ, Scotum diuerſam à Thomiſticâ, Ochamum diuerſam à Scoticâ elegiſſe, cooptaſſe, docuiſſe certum eſt? Ajo ab illo S.Thomam, Scotum, Ochamum, &c. nonobſtante

Quomodo vocis æquiuoca ſignificatio cōtrahatur, ſeu determinetur? Lingua bouis.

vocis Etymo *Hæreticos* vocari non poſſe, nam vocum ſignificatio, ſicubi videatur æquiuoca à circumſtantiis perſonæ loci & temporis contrahitur & determinatur: quia ſicut vox *lingua bouis*, aliud in macello, aliud in pharmacopæâ ſignificat (ibi enim carnem, hîc Florem ſonat) ſic Hæreſis aliud ſignificat apud Ethnicos, aliud apud Chriſtianos. Vt vt illi vocem acceperint in bonam partem: vt vt Cice-
59 ro in *Paradox.* dixerit. *Cato in eâ eſt hæreſi, quæ nullum ſequitur orationis florem*, &c. apud nos aliter obtinet illud vocabulum. Henrici Farneſij Calepinus. *A Theologis* Hæretici *dicuntur, qui ſectam aliquam diuerſam à receptâ Religione aut inſtituunt, aut ſectantur.* At

Nomina, Hæreticus, *&* Nouator *ſonant idē.*

apud Theologos idem *Nouator* & *Hæreticus* ſonat, Ergò Hæretici ſunt, qui Nouatores, & qui Hæretici non ſunt, *Nouatores* ſaluâ conſcientiâ appellari non poſſunt.

60 *An D.Fagnanus Recentiores*

Sed dices, D. Fagnanum non ita temerarium eſſe, vt noſtri æui Theologos; Sanctiſſimos, Doctiſſimóſque *Nouatores* appellet.

Theologos Nouatores, *ſeu* Hæreticos *nominet?*

Eſt quæſtio facti, & liber in manibus multorum exſtat. Ille *n.* 43. §. *Ego verò pag.* 44. ſic inquit. *Totam hanc materiam ad mores pertinentem diuidam in quatuor principales quæſtiones, ex quarum reſolutione, ni fallor, clarè apparebit, quantùm à ſemita veritatis receſſerint Nouatores probabilitatum.* Hic aptè Hiſpanus *Lo que hauia de decir la rueda, diçe el carro.* Ipſe doctrinam nouam, & Orthodoxis inauditam protrudit, & antiquæ doctrinæ defenſores *Nouatores* appellat.

Vbi vidit ſibi permitti Theologos omnes *Nouatores* vocare, 61
audentior redditus, iniurias loco argumentorum euomit. Aliquas in ſpecimen dabimus.

An iniurias excipiat?

Qualis ſit Theologorũ doctrina opinione D.Fagnani?

Pag.38.num.14. *Ponuntur duodecim abſurda, quibus oſtenditur, quàm ſit pernicioſa Chriſtianæ Reipublicæ & Saluti animarum hæc doctrina de liberâ electione opinionis probabilis.* Et pag.41. num.25. *Quia abyſſus abyſſum inuocat, ab hoc ſecundo probabilitatis gradu ſcholaſtici noſtri ſæculi proceſſerunt ad tertium.*

Pag. 43. num. 41. *Vides quàm largè propalata ſit hæc doctrina pro-* 62
babilitatum in pernitiem animarum. Pulchra phraſis! Sed vnde illam D. Fagnanus, vnde & cenſuram ſumpſit? A Ianſeniſtarum reſolutione, quam ille *pag.* 103. *num.* 25. adducit; & nos paulò antè eſſe hæreticam ſuaſimus. Eam recognoſce non enim in toto Luthero, aut Caluino eſt hæreſis manifeſtior, quàm illa.

An ſit pernicioſa?

D. Fagnan. non ſolùm Reſolutionē, ſed & verba à Ianſeniſt. haurit. Vide, quæ diximus ſuperiùs n.28.

Censuram hanc aliis verbis expressam iniuriis, quod solet, munit armátque *pag.* 115. *a.* dicens. *Manifesta est illusio, quod doctrina de liberâ electione Opinionis minùs probabilis tollat scrupulos, & serenet conscientias.* Theologi inter reuelationem, & illusionem, hoc discrimen statuunt, quod illa à Deo sit, hæc sæpe à Diabolo. Interìm, an ad animarum perniciem hæc doctrina sit videbis *à num.*161.

An totius mũdi Theologi sint illusi? Inter Reuelationem & Illusionem differentia.

64 *An doctrina de probabilitate in infernum deducat?*

Pag. 116. num. 419. *Hac via non ad Lauream Empyrei, vt putat Caramuel; sed ex Diuino Oraculo ad infernum deducit.* Non sum facilis in censurandis doctorum virorum sententiis, at temerariæ Censuræ grauissimam merentur Censuram. Itáne? Doctrina probabilis ad infernum deducit? sed quò deducet improbabilis? esto ab Adamo hucusque omnes Viri pij & docti iuerint ad infernum: esto Angeli gloriæ lumine perfusi tandem damnati sint. Sic vult D.Fagnanus: quo ergo ibunt qui D.Fagnano subscribunt: illi enim quos in infernum mittit, doctrinam euidenter veram sequuntur [nam ad conscientiæ securitatem sufficere probabilitatem euidens est] hi autem euidenter falsam: & nisi contrahatur, & debito modo limitetur (hoc est, ad nostram reducatur) hæreticam. Non licet sic de sanctis (Hominibus, & Angelis) loqui, & maximè quando nec vmbram rationis probabilis pro opinatione sua præcipite meus D. Fagnanus habet. *Vide n.*15. *&* 187. *& vide à n.* 66. *& à num.*145. Et hîc obiter: Cur Caramuelem, quæso, citat? An id solus affirmat Caramuel? Hoc tenuerunt, tenent, tenebúntque omnes Viri docti: à quibus D.Fagnanus ausu temerario discedit. At dicet se quadraginta fundamenta seu rationes dedisse, vt omnes sciant, se sine causâ non abesse à communi sententiâ. Et ego rideo: & vbi sit Logica interrogo, si verborum colluuies indigesta & elumbis *ratio* debeat *Fundamentum* vocari. Vide inferiùs *num.*163.

An omnes Theologi dãnati sunt?

An etiam Angeli?

Nostra est euidenter vera: & D. Fagnani doctrina est euidenter falsa.

An in toto D. Fagnano vel vna reperiatur cõtra cõmunẽ doctrinam ratio, qua probabilis sit?

Ego interìm noto illud Diuinum Oraculum, cuius meminit desumi ex verbis Christi *Matth.*7. 14. & Sapientis *Prouerb.* 6. quæ *pag.*115. *Quod ergò* & §. *ad motiua* ponuntur, & esset valdè mirum, nullum Ecclesiæ Patrem illa verba intellexisse; & solos Iansenistas scire, quo sensu, Christus & sapiens sint loquuti. Archiepiscopus Mechliniensis, qui illos locos contra Probabilitatem adduxit, quem sciam, primus fuit. Patres sanè tam Græci, quàm Latini Euangelia exposuerunt. Det D.Fagnanus vel vnum à quo hauserit hanc interpretationem; & manus dabimus. Sed, quia dare eum non potest, fateatur se contra Sanctos Patrésque verbis Christi & Sapientis abuti. Vnde, si verum sit nullum Patrem hoc sensu locos illos intellexisse, videat sincerus Lector quomodo illa expositio cum hoc iuramento componatur. *Sacram Scripturam, &c. admitto; nec eam vnquam, nisi iuxta vnanimem consensum Patrum* accipiam

An D.Fagnanus sacrã Scripturam à se habeat?

An illam eodẽ sensu, quo Iansen. exponat?

An vel vnũ Patrem à se habeat?

65 *An in sensu literali liceat ab omnibus simul Patrib. abesse, & ad singulares*

interpretationes sacrã scripturam propellere?

accipiam aut interpretabor. Maximè, cùm multi Viri clari affirment interpretationem illam Iansenistarum, quam hîc D. Fagnanus clausis oculis accipit, esse hæreticam. Sed de hoc noster Hyperaspistes vberrimè. Interim quidquid de Theologicâ Censurâ sit, dabo Censuram scholasticam, quæ forsitan carebit responsione. Sic discurro.

66 Magno vocum strepitu & foliorum apparatu Cap. *Ne innitaris.* obnubilat D. Fagnanus, cùm breuiter deberet exponere. Et probo. Quia illud, si intelligeret bene, etiam bene obseruaret. At non obseruat. Ergò. Minorem euidenter ostendo. Capitis tenor est. *Ne innitaris prudentiæ tuæ. Prudentiæ suæ innititur, qui ea, quæ sibi agenda, vel dicenda videntur, Patrum Decretis præponit.* Desumptum est hoc Lemma ex Hieronymo *in Parabolis cap. 3.* eadem verba reperiuntur in Glossâ.

An doctrinã Capitis, Ne innitaris. *D. Fagnan. sequatur?*

An propria innitatur Prudentia?

Ergò D. Fagnanus, vt exponeret Christi & Sapientis verba, prudentiæ inniti propriæ non debuit; non debuit, quæ sibi dicenda videbantur, Patrum Interpretationibus præponere. At innixus propriæ prudentiæ fuit, & suam expositionem (qualem, qualem)
67 omnibus Patrum Expositionibus præposuit. Ergò. Si nolit minorem concedere (rem iustam & maximè necessariam postulaui, & expostulo) det quæso vel vnum Patrem, qui illis Christi & Sapientis verbis dixerit, *vsum Probabilitatum condemnari.* Habebit ad manum Iansenistas, quos allegare possit, inter quos Archiepiscopus Mechliniensis clarissimè loquutus est. Habebit etiam fortassis Lutheranos, Caluinianos, &c. at nullos omninò Patres. Ipse igitur cùm Caput *Ne innitaris* dilucidare vult, ipsummet Caput apertissimè arietat.

An Patrib. & non potiùs Iansenistis subscribat?

Pergit contumelias euomere, 68
& eadem pag. 116. honorat Caramuelem, vt solet. Vt innotescat omnibus se Logicam non didicisse, & quid *Demonstrationis* nomine intelligatur, nescire; ait. *Ad imaginariam Demonstrationem Caramuelis.* Est Demonstratio, & euidenter concludit illa ratio quam Caramuel vocat Demonstrationem. Illa, illa, vel inuitis DD. Fagnano & Mercoro manet victrix: quod vel inde collige, quòd Argumentatores, cum destituuntur syllogismis, ad iniurias recurrant; quamobrem, si illam demonstrationem potuissent firmâ aliquâ ratione elidere, *imaginariam* non vocassent.

An imaginaria sint demonstrationes Caramuelis?

Cur D. Fagnanus ad iniurias recurrat?

Ibid. *Infelix ergò fuit Ecclesia, quæ huiusmodi laborauit ignorantiâ per quindecim sæcula, si nunc dicenda est felix ex multitudine opinantium.* Hîc assumit defendenda verba D. Fromondi, primarij D. Iansenij discipuli, qui vt viam doctrinæ, quæ clam cudebatur, sterneret, conabatur in scholam Louaniensem protrudere *ad securitatem conscientiæ non sufficere opinionem probabilem*, & exclamabat crebrò, *O felix primitiua Ecclesia, quæ probabiles opiniones non habuit.* Vide num. 16.

69 *Iansenistar. patrocinium assumit.*

Num. 174. *Mirum autem est* 70

An Theologorum demonstrationes sint leuia fundamenta? Cur illi videantur leuia? An sit Logicus? An Logicæ expers, possit vel vnicam controuersiā dirimere? Miror hominis animositatem: nec possū capere, quid haberet in mēte, cùm tam atrocib. iniuriis viros tot, tā sanctos, & tam doctos lacessit.

tam leui fundamento, quam graues & periculosas quæstiones decidant. Sunt verba. Nullum subesse periculum demonstrarunt Theologi: si vim rationum non capit sibi imputet, qui in iuuentute Logicam addiscere noluit: sibi, qui in senectute Logicæ expers subtilissimam quæstionem ingreditur, in quâ sine Logicâ nihil omninò examinari, nihil concludi potest.

Num. 181. *Porrò hæc doctrina multo perniciosior est saluti animarum.* Sunt contumeliæ, quæ nunquam poterunt probari.

Num. 210. *Vides ergo quàm multæ sequantur ineptiæ & absurditates ex tua Assertione.* Ostendit se Logicam nescire.

Num. 336. *Libet hîc referre Assertiones periculosas plurimorum Recentiorum in materia Theologiæ Moralis*, &c. Fuit intra cortinam Apollinis, & nunc ex tripode oracula reddit.

71 *An aperire os, aut stylū mouere in Theologicis possit sine errore? An Christus incarnatus sit?*

Sed solamen inde adipisci possumus, quod vapulemus ab homine, tam docto in Theologicis, vt cùm vult loqui religiosissimè, nec Christo, nec Deiparæ parcit. De Incarnatione verbi, agit *pag.* 40. (quæ malè inscribitur 38.) & ait, *In quæstione, quæ inquirit, vtrùm, si Adam non peccasset, Christus incarnatus fuisset? tutâ conscientiâ alterutrum asseri posse.* Ergò Christus fuit incarnatus. Ergò antequam incarnaretur, erat in mundo Christus, qui incarnari deberet, si peccasset Adam; &, si non peccasset, non deberet: vel in aliâ sententiâ, qui etsi non peccaret Adam, Incarnari deberet. Ille, quæso, Christus antequam incarnaretur, habebàtne carnem, an non? si habebat, ad quid debebat incarnari: &, si erat incarnandus, non habebat. Ergò, si Christus erat excarnis, quid erat? Ecce incarnationis mysterium contradictionibus inuoluit, quia terminos Theologicos nescit. Sed neque feliciùs D. Prosper de Assumptione Deiparæ philosophatur *pag.* 38. *num.* 17. sic inquit. *Sanctissimæ Virginis corpus & animam esse in Paradiso piè creditur.* Quid est *piè creditur?* Ego Catholicos, qui Diuinis mysteriis muniti deuixerunt, esse in cœlo piè credo: ergo non est certiùs Deiparæ corpus quàm illorum animas in cœlis esse. Rideo. Corpus Deiparæ vnitum animæ triumphare in cœlo tenent Patres; singulæ testantur Ecclesiæ: &, si Ascensus est bona argumentandi forma, id tenet Orthodoxa & Vniuersalis Ecclesia: & quod in rebus ad fidem pertinentibus raro contingit, id ipsum morali demonstratione persuadetur. *Arguo primò*, si esset apud nos Parthenium corpus, alicubi illius saltem aliquæ ostenderentur reliquiæ; quia, cùm deuotio erga Virginem Matrem sit magna, non manerent eius reliquiæ sine debito cultu, si in terris essent. At nullibi gentium (nusquam apud Catholicos; nusquam apud Schismaticos; nusquam apud Mahometanos, quia & ipsi erga Diuam amore speciali feruntur) reperiuntur. Ergò in terris non sunt. *Arguo secundò.* Multum in reliquiarum materiâ peccauit indiscreta

Legāt, quæso, docti has instantias.

Incarnationis mysteriū cōtradictionibus D. Fagnanus implicat.

72 *An certum sit Deiparæ corpus & animam in cœlis esse: an id piè tantūmodo credendum sit?*

An Deiparæ corpus & animam in cælis esse possit ratione manifestâ probari?

73 *An Virginei corporis alicubi ostendantur reliquiæ?*

Hoc argumētum primum à deuotione erga Diuam desumitur. Hoc secundū à magno reliquiarum abusu.

indiscreta deuotio, multum etiam auaritia & malitia : vnde hodie prudentissimè, nullæ permittuntur exponi, quæ authentico diplomate careant. At nullibi aut indiscreta deuotio, aut auaritia, aut malitia Deiparæ reliquias ostendit. Ergò non solùm Deus illius Virgineum corpus in Empyreum assumpsit : sed speciali prouidentiâ genus humanum manutenet, ne alicubi aut ex ignorantiâ aut malitiâ in hoc genere oberret. Ergò non piè (pietas enim cum probabilitate componitur) sed certò credimus ; imò, si præmissæ rationes bene ponderentur; certò scimus Deiparam corpore & animâ regnare in Cœlo.

Speciali prouidentia Deus homines manutenet, ne errent Deiparæ, quæ in terris non sunt, ostendendo reliquias.

(F)

74 *An doctrina de Probabilitate, quã Iuniores propugnãt, sit iuuenis?*

QVàm sit in historiis & libris Theologorum D. Fagnanus versatus cognoscet liquidò, cum hanc Propositionem, *Doctrina de Probabilitate, quam Iuniores tuentur, vix habet ætatis centum annos*, cum sacrâ Paginâ, veterum Patrum Libris, & Historiis fide dignis componat : quoniam natam fuisse cum mundo, & continuâ successione ad nos deuenisse à *num.* 66. ostenditur : & vt doctrinæ certissimæ concilietur authoritas, illam habere locum etiam in Cœlo apud Angelos glorificatos à *n.*145. demonstratur.

An etiã in cœlo locum habeat?

(FF)

75 *An Iuniores*

IVniores bonos mores per centum annos corrupisse D. Fagnanus nimis confidenter affirmat. Ergo libros Morales Vir aliis negotiis occupatus non legit. Oppositum certissimum est. Hodie agitur *de minimo quod sic*, ante annos verò centum *de maximo quod non*. Sunt termini Philosophici & Canonistis inauditi. Ponamus illos clariùs. Hodie agitur de rebus minutissimis, & sunt, qui aut omittere vnam tertiam, aut octo vncias in collatione die ieiunij sumere, &c. criminis lethalis incusent, cùm tamen ante annos centum totum officium omittere, ieiunium soluere ; & vniuersim omnes Humanas (Ecclesiasticas & Politicas) leges sine contemptu temerare non esse peccatum mortale Classici Doctores asseruerint. Interim Iuniores dum nimis constringunt conscientias, poterunt in excessu peccare. Constitutiones S. Dominici ad liter. I. habent hæc dignissima verba. *Declaramus, quod tria sunt præcipuè, quæ salutem impediunt animarum.* Exponunt primum, secundúmque & subiiciunt. *Tertium est austeritas in Consiliis & Opinionibus : terrentur enim homines ex hoc in tantum, vt salutem propriam negligant, quapropter, & relaxanda est, quantum fieri potest* (nempè intra terminos probabilitatis) *rigiditas & austeritas in Consiliis ; ac homines benignè tractandi sunt.* Sanè, si Catholici interdum Opinionum austeritate ita terrentur, vt salutem propriam negligant : cur non etiam à fortiori terrebuntur Hæretici, Mahometani, Iudæi, &c. Ergò vt hos Deo

Theologi cõscientias Fidelium relaxauerint?

Quàm sint seueri Recentiores cũ Antiquis collati?

76 *An nimis conscientias stringant?*

Opiniones nimis seueræ salutem animarum impediunt.

Perdunt Catholicos.

Faciuntq; ne infideles Deo & Ecclesiæ ingre-mur.

Deo lucremur, benigniores illis ſententias proponamus.

(G)

77 *Entis virtualis definitio maximè neceſſaria.*

ENs Virtuale eſt, *quod realiter non eſt quale dicitur, prudentum tamen æſtimatione aut ſuppoſitione ita ſe habet, ac ſi quale diceretur eſſet.* Sic Adoptiuus eſt filius Virtualis, nam realiter loquendo non eſt Adoptantis filius, at verò ita ſe habet, ac ſi reuera filius eſſet. Hoc ſenſu opinio probabilis dicitur vera; quia ita omninò ſe habet, ac ſi eſſet vera: hoc ſenſu Imago non diſtinguitur à Prototypo: hoc eodem Procurator, eſt ipſa principalis Perſona; hoc ipſo Proconſul, Conſul; Prorex, Rex; Pròprinceps, Princeps; adeóque Vicarius Chriſti, Chriſtus eſt.

(H)

78 *Quāta ſanctiſſ. D. N. contra Hæreſim Ianſenianam præſtiterit?*

QVanta Fabius Chiſius (nunc Alexander VII.) à primo Hæreſæos Ianſenianæ abortu, vt illam in cunabulis extingueret, fecerit; quàm generosè heterodoxæ impotentiæ reſtiterit: quàm etiam multa ob Catholicæ Fidei defenſionem ſit paſſus, nos vidimus, vniuerſi ſciunt, nec pluribus debent exponi. Se inſinuabat in ſcholam priùs Hæreſis Ianſeniana; videlicet ſub iſtâ laruâ,

Hæreſeos Ianſenianæ larua.

Ad ſecuritatem conſcientiæ non ſufficit opinio probabilis. Vide *num.* 116. Fuit retuſa. Detecta facie poſtea in lucem exiit: fuit damnata. Nunc iterum ad laruam recurrit, ſi forte incognita, reuerti queat. Vide *n.* 115. & 287. & 192.

(I)

MVltæ & claræ Virtutes Fabium Chiſium dignum Purpurâ, & ſummo Sacerdotio reddiderunt; at inter cæteras intenſus literarum Amor. Nulla fuit ſcientia, quam non coluerit: nullus Vir doctus, quem non ſuſpexerit, & honorauerit: & quia Amor non Virtus, ſed vmbra Virtutis ſenſetur, quamdiu intra limites ſpeculationis coërcetur, Illuſtres homines amauit practicè, tantâ generoſitate, vt in libello de ſyderibus circa Iouem viſis, FAVIVM dici voluerim, vt qui Vniuerſis Viris magnis fauebat, à fauendo nomen traheret æternum. Non Librum, ſed Notas ſcribo. Ergo lege Epiſtolas, quæ noſtræ Hierarchiæ Eccleſiaſticæ præfiguntur; Ego enim finem Notis his pono, & taceo, quia.

79 *Fabij Chiſij, (nunc Alexandri VII. virtutes, & prærogatiua. Quantū illi literæ & viri literati debeant?*

An Fabius, an Fauius dicendus fuerit?

Dilaudare nequit quem lingua, ſilentia poſſunt.

Et cur ſilentia potentiora ſunt linguis? Glorioſas enim Alexandri ſeptimi, ſanctiſſimi D.N.

An proferri linguæ poſſint eius heroïca laudes.

Quæ exprimitur verbis, laudes mens non capit omnes:
Exponi verbis, quæ nequit illa capit.

EPISTOLA II.

AD EVNDEM PRINCIPEM Eminentiſſimum.

Quid Probabilitas, quid Probabilioritas ſit? quomodo intrinſeca ſeu rationalis ab extrinſecâ ſeu authenticâ differat? Quæ ſit opinio tutior? &, An formido afficiat obiectum, an verò actum ipſum formalem Opinionis probabilis?

REM grauiſſimam & ſummè neceſſariam me 80
tractaturum in primâ Epiſtolâ, quæ me totum, & meum ſtylum etiam, Veſtræ Eminentiæ conſecrat, pollicitus, nunc à Veritate ipsâ incipio; & poſteà, quid D. Fagnanus, & an bene dixerit, examinaturus, quid ſentire & dicere debuerit præmitto: nec enim ſciri poterit, in quo à cæteris differat, quid impugnet, niſi doctrina de Probabilitate, quæ quoad ſubſtantiam omnium eſt, præmittatur. Patere igitur (Vir Magne; pietate, doctrinâ, & dignitate Eminentiſſime) vt coram Te, ſicut coram ſuo Magiſtro diſcipulus, exponam quid in hac materiâ ex Tuis & aliorum Illuſtrium Doctorum Operibus didicerim; quid proprio Marte inuenerim; vt, ſi ſemel nobis genuinus Probabilitatis innoteſcat conceptus, Antagoniſtam meliùs intelligamus. Dabo igitur aliqua Protheoremata, ſine quibus, nec ſciri poterit, quid Iuniores affirmant, neque quid D. Fagnanus impugnare conatur. Sit ergo Reſolutio.

Cur præmittatur doctrina de Probabilitate?

Protheoremata ante diſſertationem neceſſaria.

81 Theorema primum. *Quid probabilis opinio sit?*

I. *Opinio probabilis abstractim sumpta, dicitur, quæ pro se habet rationes fortes, nullam autem demonstratiuam: quæ contra se habet rationes fortes, nullam autem demonstratiuam.* Secunda pars oritur ex primâ. Hæc definitio est Rationali & Authenticæ, Intrinsecæ & Extrinsecæ communis, vt statim videbimus.

Propositionũ diuisio.

Vt eam exactè intelligas adnotato, propositionem, quæ non est per se nota, suaderi ratione, vel nullâ, vel leui, vel graui vel demonstratiuâ Si nulla, ducitur *Dubia negatiuè*; si leui, *Dubia positiuè*: si graui, *Probabilis*: si demonstratiuâ, *Indubitata* & *Certa*.

An, & quomodo dubiũ negatiuum à positiuo distinguatur?

Dubium negatiuum à positiuo distinguitur realiter; non autem moraliter aut virtualiter. Et demonstratur; quia, cùm rationes leues ad regimen conscientiæ non seruiant, ita se habent ac si essent nullæ, ac si in rerum naturâ non essent. Ergo dubium positiuum, vt vt realiter habeat rationes aliquas, moraliter loquendo habet nullas. [Caueat Lector, ne dubium cum probabilitate confundat: id enim frequentissimè facit D. Fagnanus: nam hæc ad conscientiæ securitatem sufficit, illud non sufficit.]

Theorema secundum. *Quid inuincibilis ignorantia sit: & an à peccato excuset?*

II. *Ignorantia inuincibilis, est naturalis & necessaria, quam hîc & nunc homo superare non potest.*

Nota illud *hîc & nunc.* Licet enim Petrus heri potuerit veritatem addiscere: & licèt fortè illam heri non addiscendo peccauerit; si nunc caret mediis, vt possit ad notitiam veritatis venire, nunc illam ignorat inuincibiliter. Hæc ignorantia
82 vel inuitis Luthero, Caluino, Iansenio, &c. etiam in Iure Diuino à culpâ excusat. Oppositum à Iansenistis haurit D. Fagnanus, & tanquam firmum fundamentum substruit, vt suum Pseudolemma succollet. Vide *n.* 23 *&* 42.

Theorema tertium. *An inuincibilis ignorantia in omni probabili opinione inueniatur?*

III. *In omni Opinione probabili datur ignorantia inuincibilis.*

Patet: nam, si veritatem euidenter cognosco, non habeo opinionem probabilem: &, si veritatem voluntariò & vincibiliter ignoro, virtualiter scio (hoc est, ita me habeo ac si illam scirem) adeóque nec habeo opinionem probabilem.

IV. *Repugnat*

IV. *Repugnat alteram contradictionis partem esse dubiam, & alteram non esse dubiam.* Theorema quartum. *De dubio & probabilitate.*
Patet: quia, si dubito, *An Petrus sedeat*, etiam dubitabo, *An Petrus non sedeat.*

V. *Repugnat alteram contradictionis partem esse probabilem, & alteram non esse probabilem.* Theorema quintum. *Si altera est probabilis, altera etiã est probabilis.*

Patet: quia vbi adest euidentia, abest probabilitas: & ratio grauis illa dicitur, quæ habet solutionem, non quidem euidentem, sed grauem; quæ autem solui non potest, quamdiu solui non potest, est demonstratiua. Solutio grauis, nascitur à ratione graui sententiæ oppositæ. Ergo repugnat rationes huius sententiæ bene & plausibiliter solui, nisi oppinio opposita habeat rationem plausibilem & bonam, ex quâ illa bona & plausibilis solutio nascatur. Et hîc abesse logomachias desiderans, moneo Aristotelem malè Probabilitatem definiisse: illud enim quod placet pluribus, melioribus doctioribúsque, non est iam mere probabile, sed probabilius: nam vt sit probabile (nempe, authentica) sufficit, vt multis bonis & doctis placeat. Quamobrem, si quis loqui volet cum Aristotele, auferet diuisionem notissimam certissimámque, quâ Positiones in Magis, Æquè, & Minus probabiles diuidi solent. *Vnde bona nãscatur solutio?*

VI. *Formido est quidam erroris timor: qui reperitur in omni opinione probabili.* Sed vbi, quæso, reperitur hic timor? in obiecto, an in actu? In obiecto communiter. Rem expono. 83 Theorema sextum. *Formido errãdi periculũ imbibit.*

Hæc propositio, *Materia existit existentiâ formæ.* Est probabilis: & Dominicanus illam defendit cum formidine obiectiuâ, non cum formali. *Sanè cum obiectiuâ*; quia ex vi rationum, quibus à suis Authoribus probatur, huius assertionis obiectum potest aliter se habere, & fortassis aliter de facto se habet. *Sanè sine formali.* Quia Dominicanus certò scit hanc esse D. Thomæ; certò scit se honestè procedere, & obseruare iuramentum, quando hanc tuetur; essétque periurus, & eliceret actum certò malum & inhonestum formaliter, si diceret, *Materia non existit existentiâ formæ.* *Materiam existere existentiâ formæ non est certũ: at est certum ita doceri à D. Thomâ, & plausibiliter posse defendi.*

Similiter hæc propositio, *Deipara sine maculâ concepta est* (quæ ad fidem & mores pertinet, vt demonstrabitur inferiùs) 84 *An Deipara sine labe*

concepta sit, incertũ est: at opinionem piam licitè posse defendi certum est.

est probabilis. Illam pronuncio cum formidine; sed obiectiuâ, non formali. *Sanè cum obiectiuâ.* Quia rationes, quibus à Scoto probatur, non sunt demonstratiuæ: & ex vi illarum potest res ipsa aliter se habere, & forsitan aliter se habet. *Sanè sine formali*, quia pluries iuraui (in omni enim promotione Academicâ hoc laudabile iuramentum emittitur) piam sententiam me defensurum esse: & Ecclesia, vt vt concedat, quòd sentiam alterutrum, iubet tamen, vt vel taceam, vel loquar cum Doctore Subtili. Ergo dicendo, *Deiparam sine maculâ conceptam esse.* Non iam dubiè, non iam probabiliter, sed certò scio, me bene loqui, me honestè loqui, me stare iuramento proprio, & Ecclesiæ præcepto: & peccarem omninò, periurus & inobediens essem, & elicerem actum, non iam dubiè, non iam probabiliter, sed certò malum & inhonestum, si linguâ contrarium assererem.

Conclusio.

Formido igitur, quæ in omni Probabilitate reperitur, cadit supra obiectum, & rem assertam; non autem supra formalem actum quo res asseritur.

Theorema septimum. *De Probabilioritate.*

VII. *Probabilitas suos gradus habet. Vocantur* æquè probabiles Propositiones, *quæ habent rationes æquè graues*: Probabiliores, *quæ grauiores*: Minùs probabiles, *quæ minùs graues.*

83 *Quam sit difficile probabiliorē à minùs probabili distinguere?*

Hæc distinctio maximâ ex parte ex affectu & præiudicio pendet: semper enim Dominicanus opinabitur Conclusiones Thomisticas Scotisticis probabiliores esse: & Franciscanus, contrà. Vbi sunt omnia bona, non semper meliora percipimus; & vbi omnia sunt probabilia, non semper cognoscimus probabiliora. Rem exemplo clarissimo expono. Omnia Æneidis Virgilianæ carmina sunt bona. Esto sint aliqua aliis meliora. Audebisne tu ad vnam classem redigere omnia æquè bona; ad aliam omnia minùs bona; ad aliam omnia meliora? Ego non auderem hanc spartam inire: &, vt video, faciliùs est ad classes carmina, quàm probabiles assertiones reducere. Plus inter se differunt monetæ aureæ, quæ vno grano præponderant, quàm opiniones plùs & minùs probabiles: at illas nemo nudis oculis, nemo mente distinguet, ergo neque has. Libellâ illarum differentiam percipimus: at mens humana vt probabilitates

An possint eloquētiora carmina à cæteris in Virgilio discerni?
An nummi ponderosiores ab aliis.

babilitates examinet, niſi adiuuetur cœlitùs libellâ caret. Hinc ego hanc Reſolutionem eruo: *Probabiliorum & minùs probabilium poſitionum diſtinctio, non ſemper eſt perceptibilis & cognoſcibilis.* Ergo non præcipitur: quia Deus impoſſibilia non præcipit.

Nec eſt cur dicat aliquis mihi aliquando præcipi, vt probabiliorẽ ab improbabiliori diſtinguã: quia illud *aliquando* arbitrarium eſt, & aſſeritur ſine demonſtratione & cõmittitur circulus. Præterea, ſi aliquando id præcipitur, cur non ſemper? ſed de hoc aliàs. Addo Aſſertionem hanc. *Earundem poſitionum diſtinctio realis eſt, non autem virtualis, aut moralis.* Et ex hac iſtam eruo. *Omnes propoſitiones probabiles ſunt virtualiter æquè probabiles.* Hanc veritatem dilucido reducendo in memoriam exemplum de monetis aureis, quo fui vſus paulò antè. Pono nummum aureum tuæ regionis poſtulare, vt ponderet ducentis granis. Habes aliquos 200. granis appendentes: alios appendentes 201. aut etiam 202. Quid dicam? ſi te habere pretioſiores & minùs pretioſos aſſeruero; mihi aſſentietur Phyſicus, contradicet Politicus: ille enim materiam & rem ipſam reſpiciet, hic verò æquiualentiam & virtualitatem: nummus enim ſigillo publico percuſus, ſi fortè vno aut altero grano ſit ponderoſior (*Italicè, trabucante*) in foro, in nundinis, non valet plùs quàm alij, ergo eodem modo de Probabilitatibus philoſopheris. Vt vt inter illas gradus Dialectica Realis inueniat: omnes ſunt æquè graues, æquè licitæ, Dialecticæ Moralis iudicio: nam Prudentiæ ſigillo omnes inſigniuntur, & æquè bonæ ſunt, vt gloriam æternam emamus.

Omnes Opiniones probabiles, vt vt realiter ſint inæquales, virtualiter, & æquè probabiles ſunt.

Tantumdẽ valet vna ac altera, vt cœlum emas.

VIII. *Opinio tutior dicitur illa, quæ longiùs abeſt ab errore aut peccato.* Errorem à peccato diſtinguo: ſæpe enim ſine Theologico peccato erramus.

Theorema octauum. *De opinione tutiore.*

86

Porrò in materiâ Fidei, vbi ſunt probabiles opiniones contrariæ, tutiùs (imò, vnicè tutum) eſt credere in communi, quod credit Eccleſia, quàm credere aliquid determinatè. Nam in tali caſu neutrum teneor determinatè credere: alterutrum poſſum determinatè credere ſine peccato. Et tamen errori me exponam, ſi aſſentiar ſacræ Paginæ interpretationi probabiliori, nam hæc forſan eſt falſa: errori me exponam, ſi

Periculum errandi materialiter t inuoluit opinio probabilis in materiâ fidei.

si assentiar minùs probabili : & tunc tantùm immunis ab errore fuero, cùm dixero, *Hæc sacræ Paginæ verba, sensu, quo diuinitùs dicta, sunt vera. Patres variant, Doctores inter se non conueniunt, Ecclesia, quod sciam, nihil determinauit. Ergo illa credo eo sensu, quo à Spiritu sancto sunt dicta: eo, quo accipit, aut accipiet Ecclesia.* Sed hæc non errandi securitas, est merè speculatiua : non enim concernit mores ; quia licitè potero me exponere materialiter errandi periculo, vt patet in Deiparæ conceptione. Attende. Sunt sacræ Scripturæ testimonia de peccato originali plurima : ergo vel debent intelligi vniuersaliter, ita vt nullus purus homo excipiatur ; vel ita saltem, vt excipiatur Angelorum Regina. Si primum : docent materialiter contra Fidem Scotici : si secundum, Thomistæ : alterutrum sensero, errandi materialiter contra Fidem periculo manifesto me expono. *An etiam peccandi periculo?* minimè. Primò : alterutrum sentiendo, non me expono peccandi formaliter periculo : nam neutrum assensum, quamdiu purè mentalis sit esse peccatum mortale definierunt Pontifices, & clarissimè S. D. Noster in Bullâ vltimâ, oppositum asserentes condemnans. *An saltem me expono periculo peccandi materialiter?* Neque huic. Quoniam lex non obligat hos, quibus non est imposita : & vbi nulla est lex, non datur vlla (formalis, aut materialis) præuaricatio. Lex autem (Diuina aut humana ea sit) non imponitur his, quibus non est sufficienter intimata & proposita : nam, vel hæc intimatio seu propositio est de ratione essentiali legis obligatoriæ : vel saltem obligandi conditio *sine quâ non*, vt constat ex subtilibus Theologorum sententiis, qui de hoc variè philosophantur. Porrò lex quæ inuincibiliter ignoratur, non est sufficienter intimata aut proposita, Et lex, de qua apud doctos hinc inde probabiliter disputatur, An sit? inuincibiliter & insuperabiliter ignoratur. Ergo, si hunc soritam colligimus, de primo ad vltimum constabit, neutram sententiam, quamdiu purè mentalis sit vllâ esse lege (Diuinâ aut humana) interdictam : adeóque nec vlli opponi legi formaliter aut materialiter : ac per consequens nec malitiâ infici materiali aut formali. Constabit etiam vtramque infici malitia hypotheticâ : quæ non est de facto, sed esset,

Hoc pericu- m est purè culatiuū, & ad mores n pertinet: possum enim in casu alterutrum asserere sine peccato.

Demonstrãt id opiniones de cõceptione immaculatâ.

87 *Non se exponit periculo peccãdi materialiter, qui sequitur opinionem probabilem.*

Lex nisi sufficienter intimetur non obligat.

Quid sit malitia hypothetica?

esset, si contra illam aliquid definiret Ecclesia. Consulto egi de his sententiis quamdiu purè mentales sunt; quia, si minùs piæ quis insistens, sensum suum verbis manifestaret, violaret Ecclesiæ præcepta, ac ideò non iam probabiliter sed certò & indubitatè peccaret.

Corollarium. I. *Ergo si opinio, quæ magis à peccato homines remouet*, tutior *dicenda: omnes probabiles sunt per se loquendo æquè tutæ.* Qui enim probabilem sequitur, nec peccandi formaliter, nec peccandi, materialiter exponit conscientiam periculo. 88

Sunt per se æquè tutæ omnes opiniones probabiles.

Corollarium II. *Ergo inter opiniones probabiles, quæ benigniores, per accidens tutiores sunt.* Patet; quia tametsi stricta & benigna, si exactè illas sequaris, sint per se loquendo æquè tutæ: at stando fragilitati humanæ facilius est, vt exactè sequaris benignam; ergo per accidens opinio benignior est tutior. Pono exemplum. Consulit me Franciscus, An debeat centum aureos restituere, quos tali vel tali ex contractu recepit. Pono dari duas opiniones probabiles, quarum altera illum obstringat, altera absoluat. Pono Franciscum esse auarum, & illis nummis ad alios vsus indigere. In tali ille casu, si adhæreat sententiæ alterutri, modo iuxta illam exactè operetur, tutus est, securus est. At, si duræ subscribat, debebit paupertati & auaritiæ potentissimis inimicis resistere, quibus succumbet fortè: si sequatur benignam, non solùm cessabit hæc pugna, sed etiam à suo proprio ingenio naturali fouebitur. Ergo, si sequatur benignam, à peccandi periculo est remotior. Ergo & per accidens tutior. Consultò illud, *per accidens*, semper repono: quia hæc maior securitas non nascitur ex Probabilitatis prædicatis intrinsecis; omnes enim opiniones probabiles, quoad se æquè tutæ & securæ sunt: sed nascitur ex circumstantiis adiacentibus & extrinsecis, quæ strictæ sententiæ exactam praxim, periculosiorem nobis reddunt.

An, & quæ sint tutiores per accidēs?

Hæc omnia de Probabilitate vt sic; quæ sumitur à rationum momentis; dicta sunto: nunc aliquid de Probabilitatis communissimâ diuisione dicamus.

De Probabilitatis diuisione.

IX. *Opinio probabilis ab extrinseco dicitur, quæ habet sufficientem authoritatem: & probabilior quæ maiorem habet autho-* 89

Theorema nonum.

authoritatem. Hîc tantisper hæreamus : nam non omnes sciunt, quid Probabilitas authentica sit, secundum suum Metaphysicum conceptum considerata.

An authoritas à ratione præcisa sufficiat ad probabilitatem?

Porrò nuda Authorum nomina, etsi millena sint, non faciunt opinionem probabilem. Demonstratur : quoniam hæresis Lutherana, verbi gratiâ, multos Theologos & libros habet, & tamen probabilis non est. Ratio est; quia contra certitudinem, non datur Probabilitas; & Lutheranam hæresim esse falsam certum est; nam illam condemnauit Ecclesia: cui omnes (etiam Hæretici) tenentur obedire & acquiescere.

90 *Reuelatio certa opponitur probabilitati. S. Brigitta circa conceptionē Virginis probabilem opinionem non habuit.*

Huic positioni, *Deipara originali labe caruit*, ego probabiliter assensum præbeo: aliqui probabiliter assensum negant: at S Brigitta, positâ reuelatione, huic eidem positioni probabiliter assentiri non potuit, etsi milleni Theologi assererent, aut milleni negarent; quia cognitâ in reuelatione veritate cessat omnis formido, venit Certitudo, quæ opponitur Probabilitati. Sic similiter. Huic positioni, *si Spiritus-sanctus non procederet à Verbo, non distingueretur ab illo.* Probabiliter Thomistæ adhærent : ab eâdem probabiliter dissentiunt Scotistæ : & interim S. Theresia, positâ reuelatione de sublimi Trinitatis mysterio, certò cognouit veritatem, & neutrum potuit probabiliter dicere: & hoc, etsi milleni Dominicani hinc, milleni Franciscani inde disputent, & suam sententiam singuli rationibus optimis suadeant.

Nec S. Theresia circa mysterium Trinitatis.

Conclusio.

Stat igitur Probabilitatem extrinsecam, non consistere formaliter in Authorum nominibus, etsi sint plurima & grauia. Ergo vt Probabilitatem internam ab externâ debito modo quis discernat, lineas subsequentes consideret.

91 *Opinio probabilis vt sic.*

Opinio probabilis vt sic : à rationali & authentica abstracta debet sic definiri : *Vbi non datur certitudo (hoc est, vbi ignorantiâ inuincibili, non autem vincibili, quæ virtualiter scientia est, obnubilamur) opinio, quæ ratione graui fulcitur, est probabilis.*

Sed vnde sciam, vtrùm habeat illa rationem grauem? si illa ratio proponatur, & ego sim bonus Theologus, habeámque ingenium & doctrinam sufficientia, vt illam ponderem

& examinem, & in sinceritatis librâ esse grauem percipiam, illa Opinio erit mihi probabilis ab intrinseco. Puta, si iudicem tam graui illam fundamento fulciri, vt sine confusionis formidine, sed potiùs cum quadam exspectatione gloriæ, velim eandem in publicâ disputatione contra quoscumque Viros illustres propugnare & defendere: & etiam, si opposita defendatur, aduersus eam argumentari. [Intellige (Lector optime) bene illa verba, *sine confusionis formidine*; magno enim consilio sunt posita, vt formidinem obiectiuam distinguere valeas à formali: nam, si in gymnasio publico iubear hanc tueri Thesin. *Repugnat duas formas substantiales eandem numero informare materiam.* Habebo formidinem de obiecto: illud enim potest aliter se habere, & fortassis aliter se habet: at non habebo formidinem de actu: scio enim certò hanc propositionem esse Thomisticam: esse probabilissimam: honestè & licitè posse defendi: & licèt multas consequentias in Theologiâ Morali parturiat, & plurima peccata consequenter excuset, posse sine vllo Theologico peccato defendi: prætereà carebo omni formidine, quam possint Argumentatores incutere: scio enim certò me graui fundamento inniti, & me rationes oppositas dissoluturum cum sapientum applausu.]

Probabilis ab intrinseco.

Vnde ab improbabili discerni possit?

92

De opinionis formidine: an in actū, an in obiectum cadat?

Sed quid, si vel ratio, cui opinio insistit, non proponatur? quid, si proponatur, & tamen ego Theologiæ rudis sim, nec habeam ingenium sufficiens, vt illam expendam, eius momenta discutiam, & rationem, quâ fundatur, examinem? Tunc vnum ex his quatuor syllogismis formabo.

De authenticâ seu extrinsecâ probabilitate.

Primus. Impossibile est multos Viros pios & doctos post examen & debitam considerationem, in vnam conspirare sententiam, quæ graui fundamento careat. In Opinionem A. multi (nempe tales & tales, quos legi) conspirant. Illa igitur graui fundamento non caret. Ergo est probabilis.

93

An multi pij & docti leui possint fundamento moueri.

Secundus. Impossibile est multos Viros pios & doctos post examen & debitam considerationem, in vnam conspirare sententiam, quæ graui fundamento careat. In Opinionem Æ multi conspirant (illos non legi, sed à Diana Viro pio docto, & diligentissimo citantur.) Vel aliter (illos non legi sed tamen D. Franciscum Verde probum & eruditum Virum, & in Mo-

An asserēti Opinionem aliquam à multis viris doctis defendi credendum sit?

rali Theologiâ versatissimum consului, & respondit pro Opinione Æ. esse scriptores multos & graues.) Illa igitur graui fundamento non caret. Ergo est probabilis.

94 *De opinione vnius Doctoris cōtra communem.* *Tertius.* Valde esset mirum, si Vir pius & doctus ita hallucinaretur, vt singularem viam iniret, & ab omnibus excesse vellet, sine fundamento grauissimo: & valde esset mirum, si Vir qui ita ingeniosus est, vt aliarum Opinionum rationes feliciter semper librauit, in hac vnicâ cui diligentiùs studuit, & quam accuratiùs discussit, cœcutiret, & rationem leuem esse fortem & grauem iudicaret. Sed Cardinalis Lugo habet Opinionem B. quæ singularis est. Ergo Opinio B. habet rationem grauem. Ergo est probabilis.

95 *De opinione vnius, si contra nullum sit?* *Quartus.* In controuersiâ tali nullus scripserat. Primus, qui illam examinauit, fuit P. Acacius March de Velasco: Vir piissimus, doctissimus, & ingeniosissimus. Resoluit pro parte affirmatiuâ. Eum errauisse non facile crediturus sum: eum nos non voluisse decipere, vt indubitatum suppono. Ergo habuit rationes graues, vt pro affirmatiua resolueret. Ergo affirmatiua est probabilis.

Sanè in primo syllogismo, consultò ponuntur illa verba, post examen & debitam considerationem: contingit enim, vt sicut oues ouem, sic Authores aliquem Authorem sequantur, & tunc non dabunt de ratione ipsa testimonium, sed de solâ Antesignani authoritate. *An, & quãdo periculosæ sint opiniones communes?* Hinc nascitur multas interdum Opiniones communes falsas esse; quod enim omnes supponũt, & nemo examinat, non habet authenticam probabilitatem: vt in Theologiâ Fundamentali clarissimè & vberrimè ostendi. Hac limitatione præmissâ singulas syllogismi illius consideremus positiones. Maior est moraliter certa: esset enim temeritas illam negare. Minor est certa realiter; constat enim ex sensu, me enim illos Authores legisse certus sum. *Ergo propositionem A. probabiliter suaderi ab intrinseco, ab extrinseco demonstratur moraliter*: vel aliter. *Est certum authenticè propositionem A. esse ab intrinseco & à ratione probabilem.* *Certitudo probabilitatis.* Modos singulos, & illorum appellationem accuratè considera.

96 In secundo verò, Maior est eadem: ergo etiam est moraliter

liter certa. Minor est probabilis: esset enim mirum, non autem impossibile eam falsam, quia *quandoque bonus dormitat Homerus*. Et Theologi, vel doctissimi, homines sunt, & hominum errare est: & felicissimus, qui raro errat. *Ergo assertionem Æ. probabiliter suaderi ab intrinseco, ab extrinseco probatur argumento, quod probabiliter est demonstratio*: vel aliter. *Est probabile authenticè, esse certum authenticè, quòd ab intrinseco sententia Æ. est probabilis.* Patet: quia assertio Æ. est probabilis, quia habet rationes graues. Sed vnde illam grauibus rationibus fulciri scio? quia in illam conspirant multi pij & graues Authores, qui plenam fidem faciunt in sinceritatis tribunali. Sed vnde scio in illam assertionem Æ. multos Viros pios & doctos conspirasse? quia vel Diana scripsit, vel Verde dixit: & quia vnicus testis, etsi omni exceptione maior, non nisi semiplenam (probabilem) informationem facit, quod ille asserit, erit probabile. [Interim, si illa Minor (nempe assertionem Æ. à multis propugnari & defendi) à multis piis & doctis assereretur, *tunc esset authenticè certum, quòd esset authenticè certum, eam ab intrinseco probabili ratiocinio firmari.*]

Singuli homines errare possunt.

Probabilitas certitudinis probabilitatis.

Quanta sit vnius testis authoritas?

Certitudo certitudinis probabilitatis.

In tertio, *est authenticè & ab extrinseco probabile, quòd Opinio B. sit ab intrinseco probabilis.* Illam enim haberi ab Eminentissimo Lugone certum esse supponimus: hunc autem errare & sine graui fundamento cæteris aduersari mirum esset, at impossibile non esset. 97

Probabilitas probabilitatis.

In quarto dicam affirmatiuam illam Resolutionem, quamdiu alij scriptores non prodeunt, *esse certam moraliter, vel vt minimum probabiliorem.* Nam tametsi Acacius homo sit, & errare potuerit: quamdiu illi à nullo Doctore contradicitur, est in quietâ suæ Resolutionis possessione: & possessio prævalet etiam cum probabiliore probatione collata.

Hinc patet Authores, qui pro aliquâ opinione citantur, non dare illi probabilitatem, sed testificari expresè aut implicitè illam esse probabilem. Vnde, vt alia via, sed quæ in idem recidet, vtriusque probabilitatis differentiam exponam, dicam: *Opinio probabilis ab intrinseco illa est, quam ratione*

Intrinseca & extrinseca probabilitatis differētia alio modo explicatur.

graui fulciri video: probabilis authenticè & ab extrinſeco, quam tametſi ratione graui fulciri non videam, graui fulciri à Viro, aut Viris doctiſſimis audio. Hoc illi omnes teſtantur, qui probabilem eſſe aſſeuerant.

98 *Quid authentica probabilioritas ſit? An humanitùs cognoſci poſſit?*

Sed quid eſt authentica probabilioritas? Conceptus valde difficilis; &, ſi rem attentè conſiderem, ſæpe impoſſibilis, vt cognoſcatur. Porrò, quæ maiorem authoritatem habet, probabilior ab extrinſeco eſt. Sic vniuerſi: & bene. Sed quæ eſt illa, quæ maiorem habet authoritatem? *Hoc opus, hic labor eſt. Pauci, quos æquus amauit Iuppiter, aut ardens euexit ad æthera virtus*, poterunt hanc quæſtionem diſſoluere Saltem ego me non poſſe ſincerè ac abſolutè fateor. Vt meæ ignorantiæ & inſufficientiæ condoleas, pone quatuor authores eſſe doctos vt 8. & Petrum eſſe doctum vt centum. An-non in caſu, qui poſſibilis eſt, opinio vnius Petri aliorum quatuor opinionibus præponderaret? Huic inſiſtens doctrinæ, *ſe malle cum Auguſtino errare, quàm cum aliis ſapere*, dixit generosè Bernardus. Ergo, cui mortali conceſſum, vt hîc & nunc ſciat, an quatuor Authores, qui pro affirmatiuâ citantur, non præponderent decem Authoribus, qui pro negatiua afferuntur.

An Authores ſint numerandi, an ponderandi?

Si dicat Petrus debere ſupponi omnes Authores eſſe æquales. Iubebit Mercatori, vt nummos aureos, argenteos, æreos, ſimplices, duplos quadruplos, &c. numeret, & eſſe valoris æqualis ſupponat. An hic acquieſcet? Iubebit Dialectico, vt rem omninò falſam tanquam fundamentum aſſumat: nam Auguſtinum, Bernardum, D. Thomam, Scotum, Ochamum, Molinam, Suarium, Vaſquezium, &c. meliori ingenio fuiſſe præditos, quàm multos, qui hodie audacter ſcribillant, & vt labores ſuos in lucem emittant, chartam prodigunt, vt puto, manifeſtum eſt. Ergo non habemus media, vt ſciamus ſemper, quænam Opinio authenticè probabilior ſit. Qui ergo nobis ſequi opinionem authenticè probabiliorem præciperet, rem omninò impoſſibilem, & vires mentis humanæ ſuperantem iuberet. Sed quotus eſt, qui probabiliorem ab intrinſeco, poſſit cognoſcere? Si conſcribendi eſſent, qui hoc poſſunt, dare nomen meum non auderem: ſed neque

An omnes Doctores æqualis authoritatis ſint?

Quàm ſit difficilè internoſcere probabiliores opiniones?

Diana

Diana meus, vt hodie ab illo audiui. Ergo darent, vt puto, Theologia superficie tenus tincti; qui quoniam ad pauca respiciunt, omnia possunt, quæ senes experti & exercitati non possunt.

Sed demus Petro, quod proponit; & ex hypothesi, aliàs falsâ (quia ex verâ non possumus) quid sit Probabilioritas authentica, exponamus.

Opinio probabilior authenticè illa est, quæ maiorem habet authoritatem. Maiorem habet illa (videlicet stando hypothesi) quæ à pluribus propugnatur. Sed neque hîc Authorum pluralitas probabilioritatem dat, sed esse tantummodò testificatur. Sic discurro. *Vnde probabilioritas veniat?*

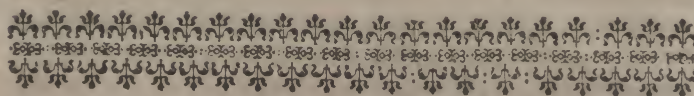
Ille est suauior cibus, qui pluribus hominibus sanis & bene dispositis placet. Sed aperiamus oculos; rem optimè consideremus. Ille cibus, si discurramus à priori, non ideò est suauior, quia placet pluribus, sed ideo placet pluribus quia est suauior. Vnde placere non est formalis nec efficiens causa suauitatis sed effectus. *Argumentū à simili.*

100 Illa suauior est musica, quæ pluribus auribus bene attemperatis est grata: nec tamen ab auribus illa suauitatem emendicat; sed præhabet, quàm aures percipiant. Possem per diuersas materias discurrere, & id ipsum multifariam probare.

Ergo illa est melior ratio, quæ pluribus Viris doctis placet. At loquendo à priori, non dant docti rationi bonitatem, sed hanc ratio præhabet; & illam bonitatem & efficaciam maiorem & efficaciorem esse, à maiori Doctorum numero colligimus; non enim tam multis placeret, si non esset tam magna. Ergo Authorum pluralitas non dat probabilioritatem Opinioni: sed illam ab intrinseco probabiliorem esse consensu suo testificatur. Ergo probabiliorítas authentica ad probabilioritatem intrinsecam reduci debet. Dicam igitur *illam esse sententiam authenticè probabiliorem, quam habere rationes fortiores inde colligo, quod pluribus Viris doctis placeat.* Et hæc dixisse de Probabilitate, & Probabilioritate sit satis. *Resolutio.*

Paucos esse, qui conceptũ extrinsecæ probabilitatis, & probabilioritatis percalleant.

Sic volui Princeps Eminentissime coram Magistro meo discurrere, cuius doctissimas & prudentissimas Resolutiones Orbis literarius honorat. Porrò sic debui: nam à multis legendæ sunt hæ lineæ; & rari, qui medullitùs calleant, essentialem authenticæ probabilitatis conceptum, & quomodo hic ab intrinsecæ probabilitatis conceptu distinguatur. Si profui aliquibus, habeo Deo gratias: & maneo, vt semper, &c.

EPISTOLA III.

AD QVEMDAM DOCTOREM Amicum.

Quàm sit vtilis doctrina de Probabilitate. Cur illam tanto odio Lutherani, Caluinistæ, & Ianseniani persequantur? An eam D. Fagnanus admittat, licèt illam posteà arietare conetur? An vniuersalißima sit? An contrahatur limiteturque voto, iuramento, & præcepto?

101 Vocifero. as. *plus sonat quam* Vociferor. *vt ostendo alibi. Hoc verbo vtitur Cicero* in Verrem.

TOLLE *Thomam*, vociferabat aliquando Bucerus, *& Romanam Ecclesiam debellabo.* Et meritò, quia Doctor Angelicus in suis doctissimis Libris & Discipulis multiplicatus, Briareus est, qui numerosos Hæreticorum cuneos generosè prosternit: Atlas, qui Cœlum Ecclesiæ sustentat. *Tolle*, inquam Ego, *Propositionem hanc*, Ad securitatem

tem conscientiæ in Fidei & morum materiâ sufficit Opinio probabilis. *Et non Ecclesiam modò, sed & Rempublicam totam Christianam (Ecclesiasticam, & sæcularem) debellabis.* Hæc Lutherum, hæc Caluinum expugnat. Hæc Iansenianismo, antequam abortum faceret, fœlicissimè restitit: hæc adolescentem extinxit; hæc nunc illum, iterum sub pietatis laruâ redeuntem, irresistibili efficaciâ retundit. Hæc Patrum Testamenti Veteris, Apostolorum, Sanctorum, Ecclesiæ Doctorum: hæc plerorumque omnium Summorum Pontificum authoritatem & æstimationem propugnat. Hæc subditos sub Superiorum disciplinâ coërcet: hæc Tribunalia, & Leges, hæc Politicam praxim succollat. Hæc bella excusat, si causa sit iusta, & necessaria. Hæc tandem Medicinam, à Deo Orbi concessam, manu tenet. Hæc reddit pias conscientias, tranquillas; hæc demonstrat verè dixisse Christum Dominum, *Iugum meum suaue est, & onus meum leue.* Sed opposita? Quæ? *Ad securitatem conscientiæ in materiâ Fidei & morum non sufficit opinio probabilis.* Vel, vt D. Iacobus Boonem contra omnes S. Paginæ Interpretes sacris verbis abutens rhetoricatur, *Intrate per angustam portam* (& hoc nomine Iansenij doctrinam intelligit, quæ omnem probabilitatum vsum damnat: cui quoad hoc consonant libri DD. Merendæ, Fagnani) *quia lata porta & spatiosa via* (doctrina Theologorum & Virorum prudentum, qui ab initio Mundi hucusque vbique terrarum floruerunt) *ducit in perditionem.* Quod est dicere, *Via salutis æternæ tam est arcta, vt probabilium sententiarum benignitatem, & ortam ab eâ conscientiarum securitatem & tranquillitatem non admittat.* Suppone hanc & gloriabundus inferet Martinus Lutherus, Ioannes Caluinus, Philippus Melanchton, Theodorus Beza, & vniuersi Nouatores: suppone hanc, & inferent omnes huius Sectæ Discipuli. *Ergo omnia bella sunt iniusta*, quod Lutheranismus in suâ pueritiâ delirabat. *Ergo Ars Medica scelerata est. Ergo omnia sunt claudenda Tribunalia. Ergo omnis est subordinatio & Hierarchia (Ecclesiastica, & sæcularis) abolenda. Ergo execranda sunt plurima, quæ in Bullis statuerunt Pontifices. Ergo multæ ab illis concessæ dispensationes sunt inualidæ? adeóque mortaliter* *illi*

Quàm sit necessaria D. Thomæ schola?

Quam sit vtilis doctrina de probabilitate?

Quàm perniciosa sit opposita?

Vide n. 187.
Vide n. 21.
Vide n. 22.
Vide n. 23.
Vide n. 36. & 51.

illi concedendo peccarunt, & qui illis ſunt vſi peccarunt, & peccant quotquot illas tuentur. Et ad fundamenta prima Orthodoxæ Religionis veniendo, non arietabunt modò, ſed Eccleſiæ Infallibilitatem euertent; dicent enim, *Ergo omnes quinque Propoſitiones, quas Innocentius X. condemnauit, veræ ſunt. Ergo errant Summi Pontifices, etiam cùm loquuntur ex cathedrâ, & Fide Diuinâ tenendas Deciſiones Catholicæ Eccleſiæ proponunt.* Et quis (amice Lector) Chriſti ſanguine redemptus, aquâ Diuinâ lotus, inter Catholicos nutritus, vitam ſuam pro Religione non exponere modò, ſed & ponere paratus ſit, & iſta toleret?

Stante doctrinâ de probabilitate corruit Lutherus, Caluinus & Ianſenius.

102 *Vnde ortus ſit DD. Merēda & Fagnani error?*

Macti igitur animo (Lectores optimi) eſtote ab antiquâ Theologia: nouámque hallucinationem veriùs quàm opinationem vnius aut alterius ne curate. Scio DD. Merendam & Fagnanum, & alios, ſiqui ſunt, qui eis aſſentiantur, ignorantiâ, non malitiâ peccare; placuit enim huius noui Dogmatis externa cortex, & caruerunt ingenij viuacitate & perſpicacitate, vt venenum, quod erat in nucleo, penetrarent. Quod ſi rimati fuiſſent, certò ſcio, illos non fuiſſe illam doctrinam tradituri. Et pro eiſdem ſpondeo (tam enim ſunt meo iudicio ſinceri) quòd abiuraturi ſunt præconceptum errorem, vbi primùm Veritas clarè & manifeſtè proponatur.

103 *An vrbanè tractandi ſint, qui inurbanè vniuerſos tractarunt? Cur Argumentatores aliquando ad iniurias recurrant?*

Sed cur Ego illos, ſi non defendendos, ſaltem excuſandos aſſumo, à quibus omnes Theologi tam inurbanè, aut etiam crudeliter vapulant? Vt huic inſtantiæ ſatisfaciam, duo ſuccurrunt: alterum Logicum, alterum Ethicum. Sanè experientia docet Argumentatores, tunc primùm euomere iniurias, cùm ſyllogiſmis carent. Ergo iniuriæ, quò magis atroces, minùs nobis officiunt; quicumque enim vel leuiter Dialecticâ tinctus, vbi ſcommatum & iniuriarum nimbum exonerari percipit, dicet, *Si ſyllogiſmis ſuis DD. Merenda & Fagnanus confiderent, non illos tempeſtate iniuriarum armarent.* Nos igitur, qui certò ſcimus rationes, quas proponimus, à nullo mortali ſolui poſſe, cur non ſedatiſſimo & vrbaniſſimo, animo & calamo, argumentabimur? Tranſeo ad Ethicam. Gaudebant Apoſtoli, quòd digni habiti eſſent pro nomine Ieſu contumeliam pati. Cur ergo verè Catholicus linguam aut calamum

calamum audacem timeat, qui gladium non timet? Ego cæteros Orthodoxos iudico meliores, aut etiam generosiores me; & tamen Ego, licèt suauissimus, vbi concipio agi de Catholicâ Fide, nec spe nec metu ducor aut seducor, non enim in mundo est potestas, aut personæ reuerentia, aut vtilitatis spes, aut damni timor; qui me cogere possit, non quidem vt sinistrè sentiam aut loquar, sed vt taceam. Hispanus sum, & Hispani æquo animo ad vtrumque parati, pro Deo & aris occidunt vel occídunt. Si ad gloriam Dei conducat gladium stringere (quod Louanij anno 1635. & Pragæ anno 1648. fecimus) pugnare vbicumque parati sunt: si gladium subire; exponunt intrepidè collum, quod myriades Martyrum generosè fecerunt, & ego tam tranquillo animo facerem, quàm hanc lineam scribo. Ergo Theologi, supra regionem in quâ pluitur & ningitur, Dei gratiâ constituti, tangi non possumus iniuriarum procellis: &, si fortè etiam sursum soluantur fulmina, non curamus. *Mihi vindictam*, inquit Dominus, *& Ego retribuam.* Et hoc est verum, non diuinitùs modò, sed & humanitùs. Manet Patientiam in Cœlo sua corona. Sed neque mites corde Deus in Mundo negliget. Et hoc euidenter ostendo. D. Antonius Merenda syllogismorum, aut etiam Dialecticæ impos, Theologiam opinatione suâ; Theologos iniuriis inuasit. Potuissent isti pœnâ illum condemnare talionis; at maluerunt tacere, & Deo relinquere, vt se contra inuasorem propugnaret. Et Deus per suum Vicarium satisfecit inuasis, librum illum, vtpote indignum; qui legatur, interdicendo. Anne hoc parum? Discutiant scholastici, An detur potentia ad præteritum? Ego in realibus, sicut de futuro, sic etiam de præterito philosophor: & existimo futuram esse scholam *labij vnius & sermonum eorundem*, si obtineat legitimus Æternitatis conceptus. Cæterùm, quidquid de Realibus sit, in Moralibus negari illa non potest. Scripserit Merenda suum librum: potest adhuc fieri, ne scripserit. Quomodo? si non legatur; inquit enim Martialis verissimè,

Non scribit, cuius carmina nemo legit.

Vnde conceptum ébibo, & te hoc Disticho expedio.

Qui à veritate stat, neminem timet.

Gentis Hispanæ generositas.

Vindicta est relinquenda Deo.

De potentiâ ad præteritum.

An detur realiter? an virtualiter?

An Merenda scripserit in Theologos?

Merendam ſcripſiſſe putas, mi Lector? oberras:
Non ſcripſit, cuius ſcommata nemo legit.

Et hinc non iam rationis paritas, ſed verè identitas, nos docet, quid de D.Fagnano ſperare poſſimus.

104 POnere volebam calamum; ſed quia fortè maiori luce indiges, vt inoffenſo pede ingredi poſſis in Scholam; præſentémque diſputationem audire; addam ſequentes lineas, vt tuis oculis videas, necnon manibus palpes, quàm craſſos errores Viri in vnâ Facultate magni, ſi in aliâ, quam ignorant, audeſcant, frequentiſſimè incurrant. Attende.

Honeſtatem formalem materialéq; confundit D.Fagnan.

Aſſertio I. *Certitudo honeſtatis eſt duplex: formalis videlicet & obiectiua. In omni opinione probabili reperitur certitudo honeſtatis formalis, & incertitudo honeſtatis materialis ſeu obiectiua.* Honeſtates has duas D.Fagnanus confundit: quia, vt opinor, hanc diſtinctionem primæ tonſuræ Theologis notam, apud Canoniſtas non audiuit. Sanè honeſtas formalis eſt actûs, & obiectiua obiecti. Dicit Petrus. *Deipara ſine labe eſt concepta.* In hac propoſitione duo conſideranda ſunt: actus ipſe, & obiectum. Hoc eſt probabiliter verum: probabiliter conſonum ſacræ Scripturæ, adeóque probabiliter honeſtum: nam, ſi per impoſſibile eſſet ſacræ Paginæ diſſonum, nec verum, nec bonum, nec honeſtum eſſet. At ille (actus) non eſt probabiliter honeſtus, &c. ſed certò honeſtus, certò licitus, certò bonus: quamobrem à ſanctiſſ. D. N. Alexandro VII. non ſolùm, qui illum eſſe malum, ſed qui dubitant, an ſit bonus, damnantur. Vide *num.* 51.

105 Aſſertio II. *Malitia eſt duplex: abſoluta videlicet & hypothetica. Vocamus* abſolutam *illam, quæ de facto actui ineſt;* hypotheticam, *quæ de facto non ineſt, ſed ineſſet, ſi aliqua poneretur conditio.* Hane etiam diſtinctionem ignorat D. Fagnanus, & ideò has duas malitias, toto cœlo differentes, confundit. Fertur lex à legitimo ſuperiore, ne quis deferat gladium. [Pono eſſe neceſſariam & ex nullo capite inualidam.] Manet in Cancellariâ: non publicatur. Auſonius bonâ fide gladio accinctus in forum prodit. Anne hæc actio eſt mala? Ajo hanc Auſonij actionem, nec formaliter, nec materialiter eſſe legi contrariam: adeóque nec formaliter, nec materialiter

Honeſtatem quæ eſt, & quæ eſſet, abſolutam & hypotheticam D. Fagnanus confundit.

ter malam: non enim habet malitiam absolutam, sed hypotheticam: nam in illo Ausonij actu malitia de facto non est, esset tamen, si lex esset sufficienter promulgata, ita vt ab Ausonio cognosceretur. Ratio est: quia Legislator non vult: imò nec potest; suâ lege obstringere illos, qui eam inuincibiliter nesciant. Hinc ad Decalogum & Ius Diuinum transeo. Est Decalogus lex liberè lata, saltem quoad totam secundam Tabulam, vt cum Scotistis existimo. Vt vt sit necessariò lata, est liberè intimata in vtrâque sententiâ, vt optimè suadent Salmanticenses, *tom.4.tract.13. disp.7.dub.1.num.2.pag.149.* Nulla lex illum, qui eam inuincibiliter ignorat, obligat: & nulla illi, qui eam inuincibiliter ignorat, legitimè & sufficienter intimata est. Pono exemplum. Ioannes de la Val *in Compendio Bonacinæ, verb. Matrimonium, num.* 124. sic inquit. *Probabile est non esse denegandum debitum coniugi petenti solùm cum peccato veniali.* Et citat Bonacinam *tom.1.pag.305. num.10.& 11.* Ponamus hanc conclusionem esse falsam. Ergo stando hypothesi erit Matrimonialis lex, *Ne debitum reddito coniugi petenti cum peccato veniali.* Sed quibus hæc lex posita? illísne, qui illam inuincibiliter ignorant? minimè, quia illis non est sufficienter proposita. Ergo, nec illis, qui oppositum probabiliter putant; nam nec his est sufficienter proposita, inuincibiliter enim ignorant veritatem. Pergamus. Arsinda Theodoro suo marito reddidit debitum, aut menstrui tempore; hoc enim exemplo vtitur eximius & ingeniosus Doctor Bonacinæ Abbreuiator *vbi supra*: aut peccanti venialiter quoad modum (si in hoc veniale potest dari.) Peccauit illa? Formaliter non peccauit: quia actum formaliter honestum elicuit, nam sequebatur opinionem probabilem, quam falsam esse ignorabat inuincibiliter; quam, aut rationum pondere pressa, aut saltem Theologorum authoritate ductâ, pruden-ter veram iudicabat. An peccauit illa materialiter? Nec hoc: violauit enim legem, quæ sibi, vtpote nondum sufficienter proposita, nondum erat imposita. Superest igitur, vt illa debiti redditio in hoc casu habeat malitiam hypotheticam: non quidem malitiam *quæ sit*, nulla enim est formaliter, aut materialiter; sed *quæ esset*, si illa lex fuisset sufficienter hominibus intimata.

An Decalogus sit liberè lata? An saltem liberè intimata.

An reddere debitum petenti cum veniali sit licitum?

Quãdo illud cum veniali petat?

An possit menstruata cognosci?

Quibus impositus Decalogus sit? Quosnam obliget.

Hypothetica malitia explicatur.

106 Sanè in omni Opinione probabili datur ignorantia inuincibilis (& hæc vnica linea toti libro D. Merendæ ; toti libro D. Fagnani respondet : ipsi enim frequenter eò argumentum propellunt, vt dicant debere nos veritatem diligentiùs inquirere) qui enim veritatem scit, opinionem non habet : & qui scire potest, habet ignorantiam crassam & superabilem, ac propterea virtualiter scit (hoc est, prudentum iudicio ita se habet, ac si de facto sciret) & ideò excusari non potest : ex hac etiam doctrinâ toti libro D. Prosperi Fagnani satisfit : omnia enim, quæ dicit, possunt ad hanc formam reduci.

Ignorantia crassa & superabilis nõ excusat.

Tota D Fagnani doctrina ad vnum syllogismum reducitur.

Agens morale, vt licitè operetur, debet habere certitudinem de honestate & bonitate sui actûs.

At ille qui iuxta probabilem operatur sententiam, de honestate & bonitate sui actûs non habet certitudinem, sed solummodò probabilitatem.

Ergo, qui iuxta probabilem operatur sententiam, non operatur licitè.

Ergo, peccat, qui in materiâ conscientiæ sequitur opinionem probabilem.

Respõdetur.

Et constat ex dictis responsio. Sic inquam. *Agens Morale, vt licitè operetur, debet habere certitudinem de sui actûs honestate & bonitate : formali ?* concedo. *De materiali* nego. Nam, cùm mihi superior præcipit aliquid, quod est probabiliter bonum, certò scio meum actum formalem, quo obedio, honestum esse : & tamen vtrùm materia & obiectum, circa quæ ille actus versatur, sint bona, incertum est.

Qui obêdit in materiâ probabili, elicit actũ non probabiliter, sed certò bonũ.

At ille, qui iuxta probabilem operatur sententiam, non habet certitudinem, sed probabilitatem solummodò de sui actûs honestate & bonitate formali. Nego. *De obiectiuâ & materiali,* transeat. Consultò dixi *transeat*, nam iuxta Assertionem II. in plerisque omnibus probabilitatibus abest etiam malitia materialis : vnde, etsi opinio, quam sequor, esset falsa, meus actus esset bonus formaliter & materialiter.

Sæpe in actu probabili abest obiectiua malitia.

Ergo, &c. nego primam illam consequentiam rotundè.

Ergo, &c. nego secundam etiam : Nam ex præmissis negatis, non autem concessis deductæ.

INTE

INTERIM, vt Lector sincerus, & eruditus videat, quàm verè dicat homo Deo, *signatum est super nos lumen vultûs tui Domine*. Ostendam clarè huius Veritatis lumen D. Fagnano alluxisse: at illum non voluisse aut potuisse illo vti, non quidem defectu voluntatis, sed Logicæ. 107

D.Fagnanus sic inquit. *Siquis habeat Fidem implicitam eò quòd credat quidquid Ecclesia credit, sed falsò opinetur ratione naturali* (graui) *motus. Patrem* (etiam considerato Filio quà Deo) *esse maiorem, seu* (non iam ratione, aut origine; sed realiter esse) *priorem Filio: vel tres personas esse tres res* (absolutas) *à se inuicem* (condistinctas: hoc est, adæquatè) *distinctas, non est hæreticus, nec peccat; dummodò errorem suum* (contra Ecclesiæ determinationem) *non defendat: & hoc ipsum credat, quia credit* (existimat) *Ecclesiam sic credere*. Vide *num*. 28. 108 D. Fagnani doctrina.

Ergo, etsi per impossibile esset de facto vera Angelici Doctoris & Thomistarum opinio asserens *Summum Pontificem in voto solemni dispensare non posse*, sic inquam. *Si quis Religiosus voto solemni obstrictus habeat Fidem implicitam, eò quòd credat quidquid Ecclesia credit, sed tamen falsò opinetur ratione naturali graui motus, quòd Pontifex potest in voto solemni dispensare: & stante hoc dictamine dispensationem postulet, & impetratâ vtatur, non peccat, dummodò errorem suum contra Ecclesiæ definitionem, siquando aliquando de hoc prodeat, non defendat: sed hoc ipsum credat, quia existimat Ecclesiam credere* (putare) *hanc dispensationem licitè posse concedi*. Sic in Decalogo & Iure Diuino discurro. Parallelū I.

Ad Pontificium transeo. Supponamus esse reuerà falsam sententiam, quæ docet, *Die ieiunij octo in collatione vncias posse sumi*. Et adhuc ingrediendo viam, quam mihi D.Fagnanus aperuit, sic inquam, *Si quis habeat voluntatem sinceram* (*implicitam explicitámve*) *quod velit facere, quidquid iubet Ecclesia, sed tamen falsò opinetur ratione graui motus, quòd Ecclesia seueriorem collationem in diebus ieiunij non præcipiat, & stante hoc dictamine octo vncias in collatione sumat, non peccat, dummodò suum errorem contra Ecclesiæ* Declarationem *non defendat, sed hoc ipsum sentiat, quia existimat sic Ecclesiam sentire*. Parallel. II.

Omnia hæc [quæ dixit D. Fagnanus , & quæ nos ex eius verbis intulimus] complexus est P. Angelus de Clauasio *in Summâ . verb. Opinio , sub finem.* Vbi probabilitatem excusare in materiâ Fidei supponit , & inde infert doctissimè in materiâ morum etiam excusaturam. Eius verba subscribo. *Si Ioachimus non fuit hæreticus , licet tenuerit falsum contra fidem , vt patet ex* cap. Damnamus , de summ. Trinit. & Fide Cath. *quia ab Ecclesiâ talis Articulus nondum erat damnatus ; multò magis excusatur quis sequendo opiniones Doctorum , quamdiu talis Opinio ab Ecclesiâ non est reprobata , cum tali voluntate, quòd si non crederet veram , non ei adhæreret.* Scripsit Angelus ante annos centum , & videtur à nobis exscribere : tanta est Veritatis vis , vt in diuersis temporibus , prouinciisque, eandem Decisionem inspiret.

An, & cur Abbas Ioachimus non fuerit hæreticus.

An à Fide ad mores valeat argumētatio ?

109 Ecce contra D.Fagnanum ipsummet D. Fagnanum assumpsi , & duo Parallela deduxi , quæ totam destruunt doctrinam D.Fagnani. Attende.

Sese destruit D. Fagnani doctrina.

Iubet Deus credere , iubet velle , iubet operari. Ergo, si in casu , quo homo euidenter non scit , quid Deus iubet credi , sed laborat ignorantiâ inuincibili , ratio grauis sufficit , vt sine peccato oppositum credat , quàm Deus iubet , modò paratus sit aliter credere , si aliam esse Fidem Diuinam se doceat Ecclesia.

Potest homo licitè non obedire præcepto credendi. Sed quando ?

Etiam in casu , quo homo inuincibiliter ignoret, quid Deus amari iubeat , ratio grauis sufficiet , vt ipse sine peccato oppositum amet , quàm Deus præcipit , modo paratus sit aliter velle , si illum Ecclesia instituat , & aliam esse Diuinam voluntatem ostendat.

An & non obedire præcepto amandi ?

Etiam in casu, quo homo insuperabiliter ignoret, quid Deus fieri præcipiat , ratio grauis sufficiet , vt ipse sine peccato oppositum faciat , quàm Deus iubet , modò paratus sit aliter facere , si aliam esse voluntatem Diuinam ab Ecclesiâ didicerit.

An & præcepto operandi ?

Ergo etiam à fortiori , si ratio grauis in præceptis Diuinis de credendo , amando , & operando habet locum , habebit in præceptis Humanis.

An & præceptis Ecclesiæ ?

110 Stat ergo ex ipsomet D. Fagnano stabilita communis totius Orbis Conclusio , videlicet , *In Fidei & morum materiâ ad*

Conclusio.

ad securitatem conscientiæ sufficit opinio. probabilis : quæ ex naturâ suâ & ab intrinseco est vniuersalis.

ATtende Lector. Ex naturâ suâ & ab intrinseco esse vniuersalem præcedentem doctrinam asseruimus, nam potest solétque per accidens & ab extrinseco contrahi & limitari; videlicet, Voto, Iuramento,& Præcepto.

Sequendi quācumque probabilem opinionem libertas, Voto, Iuramēto,& præcepto contrahitur.

Voto : vt si quis, etiam ab Ecclesiæ præcepto præscindendo, Deo voueat se immaculatam Virginis Conceptionem propugnaturum, non poterit propugnare opinionem contrariam, licèt hanc iudicet probabiliorem.

Iuramento : vt si quis D.Thomæ doctrinam se defensurum iuret, tenebitur stare iuramento, etsi hîc & nunc Scoti sententia v.gr. probabilior videatur.

Præcepto, cùm Diuino; tum Humano. Et huc spectat Charitatis præceptum. Vnde, cùm debeam fauere proximo in extremo periculo constituto quantum possim, & melius sit infantem habere minùs probabilem baptismum, quàm nullum; in casu, quo non habeam materiam certam, nec probabiliorem, debebo vti materia etiam minùs probabili.

De Charitatis præcepto.

An & quādo sacramēta administrari debeāt in materiâ minus probabili?

Similiter quando superior intra limites suæ iurisdictionis præcipit, quod probabile est, tenetur subditus obedire; nam qui obedientiam promisit; omnia, quæ sunt necessaria, vt gubernetur, compromisit. Et nisi subditus cedat iure sequendi opinionem, quam velit, quis Superior poterit gubernare? Vix lex vlla vniuersalis & communis subsisteret; semper aut ferè subditus posset dicere, etiam oppositum videri probabile; aut etiam, si velit, probabilius : & tota turbaretur Ecclesia, tota Respublica, omnes Communitates. Demonstrat hoc Deiparæ illibata conceptio. Iubet Pontifex, ne cum peccato esse conceptam dicas: pone te sentire sententiam duram esse probabilem; pone te sentire esse probabiliorem; an ne poteris non obedire? Sanè Virginem esse conceptam aut non conceptam cum peccato probabile est: at te non debere obedire Pontifici in materia probabili, improbabile est : te debere obedire, certum est. Ergo sicut de hoc præcepto, sic etiam de aliis omnibus, quæ probabilem materiam respiciunt debebimus philosophari.

An, & cur subditus teneatur superiori obedire in materiâ probabili? Vide interim n. 239.

An Dominicanus, qui S. Thomæ opinionē de Conceptione iudicaret probabilem aut probabiliorē posset non obedire summo Pontifici?

Hæc

In iure aliqui Textus præceptiui & alij consultiui sũt.

Hæc vltima doctrina totum id, quod fusissimè conglomerant DD. Merenda & Fagnanus euertit: quoniam illi Textus, quos ex Conciliis & Iure Pontificio deducunt, vel consultiui sunt, vel præceptiui, (plurimos enim esse purè consultiuos, in confesso est.) Alterutrum dicant, nihil probant. Ergo in congerendis Textibus operam & oleum perdiderunt. Probo minorem: nam, si dicantur consultiui, non obligant: in hoc enim Consilia à Præceptis distinguuntur, quòd illa nullam inducant obligationem, hæc inducant. Et quid, si dicantur præcepta? PRIMÒ debebunt illi demonstrare id, quod dicunt, & posteà nîl omninò concludent. Et quomodo quæso demonstrabunt esse præcepta rigida, quando consuetudo est securissima legum interpres, & hæc consilia esse definit; cuius decreto omnes Canonistæ, & Legistæ subscribunt? Sed demus esse vera præcepta. Debebunt igitur SECVNDÒ, hypothesi stando fateri, *ex naturâ rei ad securitatem conscientiæ sufficere opinionem probabilem; non autem sufficere per accidens, quia hæc sequendi probabilem sententiam libertas præcepto Pontificio contrahitur.* Vnde debebunt TERTIÒ inferre Ethnicos, Iudæos, Mahometanos (&, vt vno verbo omnes comprehendam, Achristianos) frui libertate, quam impugnant. Debebunt consequenter QVARTÒ, Christianorum prouincias, si quæ sunt, in quibus Ius Canonicum receptum non est, eâdem libertate frui. Debebunt QVINTÒ (& hîc omnia, quæ dicunt, vniuersim difflantur) in prouinciis, in quibus Textus illi non vt præceptiui, sed vt consultiui recepti sunt, etiam libertate fruisci: & quidem sæpe eundem textum in vno loco haberi vt consultiuum, in alio verò vt præceptiuum, certum est. Cùm igitur illi, qui citantur, nullibi recepti sint, vt præceptiui: nullibi obligant. Debebunt SEXTÒ sæculares ab Ecclesiasticis distinguere: non enim Laïci iuxta Ius Pontificium, sed iuxta Ciuiles leges in suis Tribunalibus iudicant: ergo de facto in Politicis Tribunalibus nihil de istis Textibus scitur: ergo in illis non sunt recepti.

Consilia in conscientiâ nõ obligant.

Consuetudo & praxis est optima legũ interpres.

Quid si illi Textus sint præceptiui?

Notetur bene hæc Resolutio.

An Infideles vti possint libertate eligẽdi quãcumque opinionem probabilem?

An Christiani, qui Ius Canonicum non receperunt?

Contingit, vt eadem verba in vna regione vt præceptiua, in aliâ vt consultiua admittantur.

An laïci teneantur D. Fagnani doctrinâ?

Dicent, leges Ciuiles posse à sanctis Canonibus corrigi: & omnes Cæsareas, Regiásque esse à Canonibus, qui ab illis citantur correctas.

Respondeo leges laïcorum Principum, si contra Diuinam sint, non solùm posse à sanctis Canonibus corrigi, sed debere. Sed nos sumus in aliâ hypothesi diuersâ modò, nam libertatem illam sequendi opinionem probabilem, non esse contra Decalogum, sed contra Canones dicebant: Ergo à Canonibus non corriguntur.

An Canones possint corrigere Ciuiles leges?

Sed instabunt, illos eosdem Textus, quos producunt, non esse consultiuos, nec præceptiuos, sed definitiuos: nam dari in Conciliis & Iuribus plurimos purè definitiuos, certum est. Si demonstrent, do manus: interim sic me facillimo negotio expedio. Hæc Quæstio ad Ius Diuinum Sacramentale primariò pertinere non potest, est enim multò vniuersalior: ergo ad Diuinum naturale pertinet, si pertinet. At in toto Decalogo non inuenitur DD. Merendæ & Fagnani propositio: sed neque illa ex Decalogo per consequentiam necessariam infertur. Ergo illa ad Ius Diuinum naturale non pertinet. Minor, quoad primam partem certa est; nam inter Decalogi leges non reperitur hæc, *Probabilem sententiam ne sequuntor.* quoad secundam etiam est æquè certa: nulla enim Logica, aut ex illis decem, aut ex earum aliquibus conformabit præmissas quæ in formâ & modo legitimis inferant hanc, *Probabilem sententiam ne sequuntor.*

An Textus illi sint definitiui?

Demonstratur negatiua sentētia.

Quales esse debent leges definitiuæ?

Stat igitur Textus illos, nec definitiuos, nec præceptiuos esse, sed consultiuos. Hæc sunt Eximie Domine, &c.

His præmissis (quæ, vberiori calamo deduci potuerunt, & à nobis vberrimo alibi deducuntur) perge vlteriùs, Amice Lector, & Epistolam sequentem perpende. Multa paucis complectitur, & ideò, vt legatur attentè, necessariò requirit.

EPISTOLA IV.

AD EVNDEM EMINENTISSIMVM Principem.

Materia de Probabilitate non potest tractari à Iuristis. Doctrina communis est vera & certa : opposita nisi contrahatur est hæretica, contradictionem inuoluit : tollit tribunalia : & omnem subordinationem : incriminatur omnia bella : condemnat omnes Medicos ; destruit D. Fagnani doctrinam : turbat omnes Christianos : accusat sceleris plurimas Sanctissimorum & prudentissimorum Pontificum dispensationes : opponitur Bullis Apostolicis de conceptione immaculatâ.

Non sunt falsa, quæ noua. Doctrina communis est mundo coætanea. Habet etiam locum in Cœlo. Est valde vtilis animarum solamini.

Theologi à centum annis nil aliud faciunt, quàm conscientias stringere & stringere : an debeant sisti, ne strictiùs eas vincire pergant? Eorum sententiæ cum antiquorum placitis conferuntur, vt discrimen appareat.

111 PETIERVNT ante hebdomades aliquot, qui præcipere possunt, vt quæ de D. Fagnani doctrinâ occurrebant,

rebant, calamo exprimerem. Omisi, quia Virum eruditum & pium amo & veneror: & contra Amicos non libenter scribo. Addidit remoram, quòd mea scriptio videbatur superflua, cùm, quia Antonij Merendâ libro à Sede Apostolica prohibito, non est cur de D. Fagnani Opinatione disputetur: nam eadem est vtriusque doctrina, & æquè vtriusque in Theologos contumeliosus calamus: tum, quia iam iam milleni in eius Pseudolemmata mouentur styli, illáque speculatiuè improbabilia, & practicè intolerabilia esse demonstrant: & nunc [N. B.] præcipuè, quando S. D. N. in Bullâ ad instantiam D. Plasentini nuper editâ, oppositam toti Ecclesiæ indicendo, D. Fagnani doctrinam manifestè condemnat. Interim, quia nudius-tertiùs monitus, obedire desidero, quæ olim contra Iansenium vberiùs scripsi, ad paucas lineas reduco, & apud Eminentiam Vestram animum meum expando. Sanè contra D. Fagnanum, quem necessario debeo cum Iansenio componere, priuatim aliàs scholastico stylo disputabo; nam, si illi licuit à Caramuele, & toto Orbe Literario dissentire, mihi erit licitum ab vnico dissentire Fagnano, saluâ semper vrbanitate & reuerentiâ, quam Viro optimo debeo, & ideò has ipsas scribo literas Eminentissimæ Celsitudini Vestræ tanquam meo singularissimo Domino, non autem tanquam sanctissimi D. N. Alexandri VII. in Tribunali Supremæ Inquisitionis Administro; neminem enim, aut accuso, aut denuncio, sed iussus, meam sententiam, quam totus Orbis terrarum veram iudicat, breuiter expono & dilucido. Nec hinc videri volo Libros illos in Decretales, quos D. Fagnanus edidit, vituperare; sunt enim doctissimo calamo scripti, & in praxi maximè necessarij, & ad D. Fagnani honorem meis iniunxi Vicariis, vt iuxta illos & gubernent & iudicent: At omninò desidero, vt expunctâ illâ minùs necessariâ quæstione, *de opinione probabili*, aut eâdem ad Fidei Orthodoxæ & Rationis Theologicæ Limam rescriptâ, ille primus Tomus recudatur, ne propter vnicam resolutionem (in quâ hallucinatur Vir magnus; quam negaret omninò, si Ectheses ex illâ abortum necessariò facientes, præuideret) centenæ aliæ, decisæ solidissimè, careant applausu, quem merentur. [Moneo tamen videri correctio-

An liceat in amicos scribere?

An S. D. N. doctrinam D. Fagnani condemnauerit?

Quanto habendus honore sit D. Fagnanus.

D. Fagnanũ Caramuel nõ accusat, sed tantùm impugnat. Comment. in Decretales D. Fagnani laudantur.

Authoris intentum.

nem omninò impossibilem : quoniam in tomis Author cæteris eandem Assertionem assumit, & crebrò repetit, vnde deberent omnes ab aliquo Theologo relegi; & corrigi, vbicumque contextus iansenizet.] Ergo hæc mea scriptio venerabitur D. Fagnani personam, laudabit plerasque omnes Resolutiones, & tantùm aduersabitur illi, in quâ agitur *de Opinione probabili.*

RESOLVTIO I.

112 *An Canonistæ dignè possint de probabilitatis sufficiētia ad conscientiæ securitatem disputare?*

C*Ensura de hac propositione*, In Fidei & morum materia ad securitatem conscientiæ sufficit opinio probabilis. *Est Theologica, subtilis & grauis; & quia vtriusque Philosophiæ, supponit penitiorem notitiam, se subrigit supra Canonistarum cothurnum.* Sanè illud Adagium *Vnicuique in arte suâ credendum est.* In omni scholâ obtinuit, nec expedit, vt Artes confundantur. Dixit olim Ouidius.

Nauita de ventis, de bobus narrat Arator,
Enumerat miles vulnera, Pastor oues.

Vnde scitè alius intulit.

—— *Tractent fabrilia fabri.*

Ergo Theologica Theologi, non autem Legistæ aut Canonistæ. Audi Syluestr. *verb. Papa. num.* 4. dicentem. *His* (Theologis) *& non Canonistis est standum; quia materia est Theologica.* Consonat sibi *verb. Opinio*, §. 2 *pag.* 108. *b.* dicens, *Si sunt Theologi, Canonistæ, & Legistæ, præferuntur Theologi in materiâ Iuris Diuini, Veteris & Noui: Canonistæ verò in materiâ Canonicâ: & Legistæ in Legali.* Vnde scitè *in summ. verb. Opinio, pag.* 434. Tabiena, *Si sunt Doctores, Theologi, Canonistæ, & Legistæ; in Theologiâ sequimur Theologos, in Iure Canonico Canonistas, & in Iure Ciuili Legistas*, &c. Et quidem hæc omnia admittit expressè D. Fagnanus, qui *tom.* 1. *pag* 12. *num.* 54. sic inquit. *Nos Canonistæ decidamus quæstiones nostras, & Theologi decidant quæstiones suas; quia non est sine culpa ponere falcem in messem alienam, vt de Legistis & Canonistis dicebant in cap. fin. infra de condit. appos.* Butr. *num.* 8. *in fin.* & Alex. de Næuo *num.* 26. &c. *nam*, vt inquit

Vnicuiq; in propriâ arte credendum.

Baldus

Baldus, *in princ. ea quæ continentur in hoc capitulo pertinent ad apicem Theologiæ, contra quam perniciosè erratur.* Dominus igitur Fagnanus hanc Resolutionem affirmat, & semetipsum manifestè condemnat.

Sanè, vt nemo negare possit D. Fagnanum non esse sufficientem, vt contra vsum probabilitatem scribat, prodiit in Lucem ille Tomus primus, in quo passim probabilitas cum certitudine, probabilitas cum improbabilitate; necessitas medij cum necessitate præcepti: honestas actus cum honestate obiecti, bonitas formalis cum materiali; malitia absoluta quæ est, cum hypotheticâ & conditionatâ, quæ esset, miserabiliter confunduntur: in quo non minùs est culpandus, ac si quis de cane Latrabili prædicata enuntiaret, quæ apud Astronomos & Architectos Militares de æthereo aut bellico passim leguntur. Nolo V. Eminentiam Longo Excursu onerare, & breui omnia recensere non possum. ergo hoc verbulo insinuasse sufficiat; nam omnes hoc ipsum Theologi notarunt; quod & ego retractabo vberiùs, si necessarium iudicabitur. 113 *An terminos confundat & non capiat D. Fagnanus?*

RESOLVTIO II.

EAdem Propositio, Ad securitatem conscientiæ, &c. *vniuersaliter accepta vera est.* Nec contra hanc militant vota, iuramenta, præcepta; nam, qui vouit, iurauit, aut Legitimo præcepto obstringitur ad sequendum aliquam opinionem probabilem, certum est non posse sequi oppositam, sed æquè certum est hanc impotentiam non nasci ab intrinsecis Probabilitatis prædicatis, sed à voto, iuramento, aut præcepto extrinseco. Pono exemplum. Egredi domo secundum se consideratum est actus indifferens. Præcipitur Petro vt maneat domi: egreditur: peccat. An ne egressio est mala? mala est non quà egressio, sed quà interdicta. Sic similiter hæc Propositio, *Deipara est sine peccato concepta* ad morum & fidei materiam spectat, & est probabilis. Vt nemo illam neget iubet Pontifex: & tamen illam esse falsam ait Ioannes: Quid iuris? Ajo Ioannem sequendo opinionem probabilem, hoc est, sentiendo Virginem esse conceptam in peccato, non peccasse: 114 *Voto, iuramento, & præcepto potest humana libertas in quacunque materiâ limitari.* *De conceptione Deiparæ.*

[& hoc eſt extra omnem dubitationis aleam, nam illud in ſuâ Bullâ atteſtatur ſanctiſſimus D. N. vt inferiùs videbitur.] At inquam Ioannem peccaſſe ſuam mentem verbis externis exponendo: non quidem, quia loqui iuxta opinionem probabilem, ſecundum ſe conſideratum peccatum ſit; ſed quia accedente præcepto illa prior limitatur libertas: & hoc tam certo, vt oppoſitum ſit improbabile. Quamobrem ſi Pontifex in Lege ſuâ diſpenſaret, ille negare illam Propoſitionem poſſet ſine peccato.

RESOLVTIO III.

115 *Quânam Cêſurâ inuri debeat D. Fagnani doctrina?*

HÆc *Propoſitio*, In materia Fidei & morum ad ſecuritatem conſcientiæ non ſufficit opinio probabilis, *quæ D. Fagnani eſt*, *vniuerſaliter accepta* (*hoc eſt ita generaliter accepta, vt in nullo caſu ſit licitum iuxta probabilem ſententiam operari*) *eſt hæretica*. Oſtenditur: quia imbibit intrinſecè fundamentales VVicleffi, Lutheri, Caluini, Bayi & Ianſenij hæreſes, & clariſſimè illas quinque Propoſitiones, quas Innocentius X. & Alexander VII. hæreticas eſſe declararunt. Videatur catena Hæreſeos Ianſenianæ, quam literis iſtis adiungo. Demonſtratur Cenſura: quia ſi D. Fagnani doctrina vniuerſaliter accepta eſſet vera, occurrerent milleni caſus, in quibus homo neceſſariò peccaret. Vnum produco. Iacet moribundus ſenſibus deſtitutus, qui Chriſtianè vixit, & nullo ſigno externo confeſſionem petiit. Superuenit Parrochus: quid faciet? Eſt probabile Parrochum in tali caſu abſoluere non poſſe: eſt probabile debere ſub mortali: inter abſoluere & non abſoluere nullum eſt medium. Parrochus ergo quidquid faciat, aut non faciat in caſu debebit in materiâ morum probabili inſiſtere ſententiæ; & ſtando D. Fagnani doctrinæ neceſſariò peccare. Poſſem centenos alios caſus adiungere, quibus conſideratis grauiſſimi Authores aut Deum iubere impoſſibilia, aut probabilibus noſtris opinionibus eſſe contentum iudicarunt. At non illud. Ergo hoc. Vide Serram, Acacium, & alios quos noſter Phyſico-Theologicus Hyperaſpiſtes producit.

Stando D. Fagnani opinationi ſæpe homines neceſſariò peccarēt. De abſolutione moribundi ſenſibus deſtituti.

Etiam

Eram Louanij cùm iam mortuo Iansenio Exsequutores Testamenti de clandestinâ eius Augustini Editione secretissimè deliberabant. Et D. Libertus Fromondus inter huius nouæ doctrinæ Asseclas Coriphæus, vt viam superuenturo aperiret errori; aut veriùs, vt illum, nihil simile Academiæ Doctoribus præuidentibus, dissiminaret, has Propositiones, *Probabilitatum vsus est res noua. Non potest non condemnari apud Deum, qui relinquens viam tutam, insistit opinioni probabili. Opiniones, quæ dicuntur aut sunt probabiles apud nos, non erunt probabiles apud Deum.* Quæ consideratâ Authoris intentione, æquiualent huic, *Ad securitatem conscientiæ non sufficit opinio probabilis*, quæ D. Fagnani est, conatus est in scholam protrudere. Se opposuerunt Viri probi & docti: illúmque Ego impugnaui in Theologiâ Regulari, quam anno 1639. Brugis edidi. At posteà quando detectâ laruâ, quò illa doctrina tenderet rimari licuit, vberiùs fortiúsque in secundâ & tertiâ eiusdem Operis editione. Vide *disp. 6. artic. 3. num. 60. 61. & 62.* vbi probabilitatum vsum esse antiquissimum, securissimum & summè vtilem conscientiarum puritati & solamini ostendo.

116 *An D. Fagnani doctrina heresim Iansenianã contineat.*

Liberti Fromondi conatus in Belgio.

Ante annos paucos Ianseniani in Galliâ, vt doctrinam Iansenij ab Innocentio X. condemnatam sub larua pietatis reuocarent, sunt pium & doctum probabilitatum vsum incriminati: præuidentes, illo semel proscripto Iansenianam necessariò hæresim resurrecturam.

Iansenistar. conatus iterati in Galliâ.

Dices D. Fagnanum non sumere vniuersaliter illam Propositionem, sed particulariter: ita vt in aliquibus casibus liceat, & in aliquibus non liceat vti opinione probabili. Negat hoc ipse Fagnani liber. Sed qui sunt casus, in quibus homo conscientiam suam non potest concredere probabilitati? Si hæc limitatio à voto, iuramento aut præcepto Charitatis, hoc est, Dei, aut hominis nascatur dicit ille quod omnes Theologi vnanimi consensu affirmant: at D. Fagnanus contra omnes se profitetur scribere: ergo malè excusatur. Sit igitur.

117 *An possit D. Fagnanus excusari & ad doctrinã communem reduci?*

RESO

RESOLVTIO IV.

118 *Doctrina D. Fagnani se destruit.* QVomodocumque *excusetur aut exponatur doctrina Fagnani, seipsam destruit, & contradictionem inuoluit.* Demonstratur: & considera benè, hoc argumentum, quod subijcio. Nam illa Fagnani Propositio, *In materiâ Fidei & morum ad securitatem conscientiæ non sufficit opinio probabilis*, vel est de Fide, vel scientifica, vel probabilis, vel dubia vel improbabilis & euidenter falsa. Vel detur aliud Propositionum genus, quod ad hæc non reducatur. Ergo progrediamur paulatim.

Non est de fide. Dico primò. Illa D. Fagnani propositio, non est de fide: vel qui oppositum asserat, det vel sacræ Paginæ textum, vel Concilij Canonem, in quo contineatur.

Non est euidēter certa. Dicò secundò. Illa eadem propositio non est scientifica: vel qui oppositum asserat, det vel vnicam Demonstrationem, hoc est, vel vnicum syllogismum, in forma seu figura legitima, cuius præmissæ sint per se notæ; & Conclusio sit hæc Propositio, de qua contra D.Fagnanum agitur.

Non est probabilis. Dico tertiò. Illa ipsissima D. Fagnani propositio, non est probabilis, nec dubia, sed omninò improbabilis: quod omnium Theologorum consensus & doctrina manifestè persuadet.

Sed demus probabilem dici, quod non patiar: hac hypothesi data.

An Probabilitas se opponat probabilitati? Dico quartò. Ignorat Dialecticam, qui putat medio probabili posse probabilitatem impugnari.

119 *N. B. Fulmē Dialecticum.* Prætereà, vt D.Fagnanus videat Canonistas, Iuristásque ideo in Theologia, quoties audent, exorbitare, quia in Dialectica cespitant, hoc fulmen eidem hypothesi (aliàs falsæ; quia doctrina, quam reprobo, non est probabilis, sed improbabilis) insistendo displodo. Sic inquam.

In materiâ Fidei & morum non licet conscientiam concredere Assertioni probabili. Est D.Fagnani: & ab ipso negari non poterit.

Sed hac Assertio, In materia Fidei & morum non licet vti opinione

opinione probabili, *est probabilis.* Hæc conceditur vrbanitatis gratiâ; quia reuera est falsa, & improbabilis: & vniuersaliter sumpta, certò hæretica.

Ergo in materiâ Fidei & morum non licet conscientiam prædictæ D.Fagnani Assertioni concredere.

Forma est legitima. Maior est D. Fagnani: minor tua: & conclusio contra te, & D.Fagnanum infertur.

Vide Notas ad Epistolã dedicatoriã: & præcipuè liter. AA. §. Periissent.

RESOLVTIO V.

120 *Stante D. Fagnani doctrinâ Tribunalia stare non possunt.*

D. *Fagnani doctrina omnia Tribunalia (Ecclesiastica, Sæcularia: Criminalia, Ciuilia) iniustitiæ & iniquitatis appellat.* Patet, quia secundum allegata & probata illa procedunt: & tamen allegata & probata interdum fallunt, & tamen non sunt euidentia aut scientifica, sed sæpe probabilia tantùm, aut etiam probabiliora, si velis.

RESOLVTIO VI.

121 *Eãdẽ stante nullũ bellũ iniri potest.*

Eadem *D. Fagnani doctrina accusat iniustitiæ & iniquitatis omnia bella.* Vt hanc demonstrem, non ad belli causam, sed ad effectum: non ad hostes, sed ad commilitones recurro. Esto aliquando causa belli certò iusta: esto liceat, aut non liceat armis tueri aut recuperare ius probabile: Authores disputare & probabiles opiniones hinc inde tutari sinamus: verum enim verò vt aliquid certum dicamus, conflictum ipsissimum consideremus. Militiæ Principi, qui acies in conflictu gubernat, non licet milites prodigere, nam contra quintam Decalogi Tabulam peccaret, si sine vtilitate militem constitueret, vbi debeat occidi. Ergo non posset signa in hostem dirigere nisi haberet certitudinem obtinendi victoriam. At rarò vel nunquam datur hæc certitudo, sed omnes sub spe probabili vel vrbes obsident, vel obsessas propugnant, vel in campo confligunt. Vnde Dauid ad nuncium missum à Ioab. *Varius euentus est belli: & nunc hunc, & nunc illum consumit gladius:* & Cicero 11. Philipp. *Sed vt concedam incertos esse exitus belli: martem communem,* &c. quò

An conflictũ inire possimus cum spe victoriæ probabili.

2.Reg.11.d.

respicere videntur Astronomi, cum Martem *ancipitem & communem* appellant. Mars ergo nunquam certus, semper varius & tantùm probabilis. Ergo, si cum probabili spe non licet conflictum inire, omne bellum est iniquum in praxi.

RESOLVTIO VII.

122 *Eadem D. Fagnani doctrina Medicos & Medicam Artem condemnat.*

Medicina hodie duplex: vtraq; probabilis: neutra certa. Vide Ioann. Helmontiū.

Porrò hodie Medicorum scholæ sunt duæ: Galenica, & Paracelsistica: & dum altera alteram erroris accusat, cùm neutra certa sit, vtraque est dicenda probabilis. Ad metalla recurrunt Paracelsi discipuli, occlamantque,

Claude scholas Galene tuas, satis occisorum est.
Esse imò nimium, plena sepulchra tonant.

& me iudice, cùm sic obloquuntur;

Væ tibi, væ nigra dicebat cacabus olla.

nam ipsi plures, & crudeliùs occidunt.

Quid cum alterutris faciendum, à D. Fagnano rescire opto: nam si in morum materiâ probabilem opinionem sequi non liceat, vtrosque debebimus ab orbe Christiano proscribere; Deus enim homicidia interdicit, & in morbis acutis Medici, seu herbis, seu lapillis, seu metallis vtantur, omni certitudine & securitate destituti, vias ineunt probabiles; in quibus, si materialiter errent, inuiti ægrotum & præter intentionem occidunt.

In morbis acutis Medici nihil supra probabilitatem sciunt.

RESOLVTIO VIII.

123 *Eadem D. Fagnani doctrina tollit Ecclesiasticam & sæcularem omnem authoritatem.* Vel dicito: si in morum materiâ probabilis opinio non sufficit, nec superior iuxta probabilem præcipere, nec inferior iuxta probabilem poterit obedire. Iubeant ergo Pontifices, Episcopi, Abbates, &c. iubeant Cæsares, Reges, Principes, &c. pleráque omnia eorundem practica decreta & præcepta insistent probabilitati. At D. Fagnanus in morum materiâ probabilem opinionem

An superior possit probabilia præcipere: an Inferior teneatur obedire in materiâ probabili.

non sufficere statuit : ergo pleráque Superiorum præcepta erunt iniusta : ergo subditus rarò vel nunquam obedire tenebitur.

Et quidem eadem perturbatio sequeretur, si diceremus teneri hominem sequi probabiliorem opinionem : quis enim Superior persuadere subditis discolis poterit, ea, quæ præcipit, esse semper certò aut probabiliùs necessaria aut vtilia ? *De probabilioritate.*

RESOLVTIO IX.

Eadem D. Fagnani doctrina, destruit pleraque, quæ resoluit D. Fagnanus. Demonstraturus sum, sibi passim D. Fagnanum contradicere, & quia rem non capit, & nodum difficultatis non penetrat, eadem ipsa interdum affirmare & negare. 124 *An D Fagnanus sibi frequenter cõtradicat*

Explicans Caput *Firmiter. num.* 15. ait. *Extra controuersiam est, cuilibet vsum rationis habenti necessarium esse ad salutem Articulos Fidei credere, vt symbolo Athanasij,* &c. *quia sine fide impossibile est placere Deo.* Et hîc in Assertione, fidem expressam cum implicitâ; necnon necessitatem medij cum necessitate præcepti : Et in probatione fidem actualem cum habituali confundit : nam Apostolus de habituali loqui tru, non de actuali. Si dubites, lege Leandrum *part. 6. tract. 6. disp. 2. quæst.* 4. ibi enim agens de fide explicitâ ait, *Certum est, quod fides omnium mysteriorum non sit ad salutem consequendam necessaria, necessitate medij.* Iubétque legi Sanchez *lib. 2. in Decal. cap. 2. num.* 2. Valentiam 2. 2. *disput.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 3. Suarium *disp.* 12. *de Fide sect.* 3. Arriagam 2. 2. *tract. de Fide disp.* 12. *sect.* 2. *num.* 7. Fagundez *lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 2. & alios, qui de hoc argumento scripserunt. *Ad Heb. 11.* *An D. Fagnanus confūdat Theologicos terminos.*

Postea *num.* 18. D. Fagnanus hanc Conclusionem statuit. *Omnes adulti, etiam simplices, tenentur explicitè credere Deum esse, & remuneratorem omnium bonorum.* Sed tu hunc casum considera.

Nascitur Petrus; baptizatur : antequam loqui sciat capitur à barbaris, in syluam inducitur, & atheïsmum positiuè docetur. Ad vsum rationis peruenit : posse inuincibiliter nescire 125 *An D. Fagnanus necessitatem*

medij cum necessitate præcepti; & fidem implicitam cum expressa cõfundat.

Deum, saltem ad Tempus, Theologi nobiliores affirmant. Moriatur igitur hic, antequam ignoret vincibiliter Deum, & aliquod committat mortale.

Quò Petrum D. Fagnanus mittet? non ad infernum, quia originali ille & actuali mortifero caret: ad cœlum ergo. Ergo expressa & actualis fides non est ad salutem necessitate medij necessaria.

Ad Heb. 11.

Ad testimonium Pauli, *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est*, &c. respondet P. Acacius March de Velasco intelligi hoc, *regularmente hablando:* hoc est, non semper, sed frequentiùs.

An Dauid humanæ vitæ terminũ bene definiat?

[Et quidem esse nonnullos sacræ Scripturæ locos, qui sic debeant exponi, demonstrat Psalmus LXXXIX. in quo Propheta Rex sic inquit. *Anni nostri sicut aranea meditabuntur; dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni. Si autem in Potentatibus octoginta anni; & amplius eorum labor & dolor.* Distinguit pauperes à diuitibus: illi miseriis vexati ante diem auferuntur: hi, quia valetudinem curant, superuiuunt. At hodie hîc Romæ multi pauperes, multi diuites sani salui & incolumes, sine labore, sine dolore, sine molestiâ annum nonagesimum superant: ergo illa indefinita propositio, aut particularis est, aut moraliter vniuersalis; ita vt non de omnibus & semper verificetur, sed de plerisque & *regularmente hablando*, vt Acacius verba Pauli exponebat. Hac viâ lucem habent aliquæ Patrum Propositiones, quæ falsæ essent, si ad vniuersalitatem Metaphysicam reducerentur. Sanè hæc Positio, *Opera Infidelium sunt peccata, & virtutes Ethnicorum sunt vitia.* In Augustino, &c. Luthero, Caluino, &c. Bayo, Iansenio, &c. reperitur. Damnatur in his; an etiam in Augustino? Absit. Sed cur in istis sic, in illo non? P. Macedus in libro illo, quem *Augustini Mentem veram* inscripsit, rationes aliquas solidè & prudenter producit; sed ex illis hæc mihi impræsentiarum seruire poterit. Sanctum Augustinum non loqui vniuersaliter Metaphysicè asserit, sed agere *de iis actibus, qui plerumque fiunt ab infidelibus, vt non neget eos bene vnquam sine gratiâ operari posse, sed vix vnquam benè propter difficultatem operari: quo fiet, vt regulariter dicat eos malè operari.*

An sacræ Paginæ & Patrũ verba intelligi debeãt vniuersaliter?

operari. Nota illud, *regulariter.*] At ego faciliùs & clariùs reſpondeo, agere Apoſtolum de adulto Ethnico, qui accedit ad Deum, hoc eſt, conuertitur: hic enim niſi ſciat Deum eſſe, & remuneratorem eſſe, conuerti non poteſt: & quia in originali peccato eſt, ſaluari non poteſt. *Pono alium caſum.*

IOANNES, homo Philoſophus, dari Deum per demon- 126
ſtrationem cognoſcat. Eſt probabile fidem & euidentiam de eodem obiecto in eâdem non poſſe perſonâ componi. Ergo iſte non poterit credere Deum eſſe. Ergo poterit accedere ad Deum, ſi Deum eſſe euidenter ſciat, nec opus erit vt Deum eſſe credat. Sic docuit Bañez 2.2. *quæſt.*2. *art.*4 ſic Caietanus & Carthuſianus *in Epiſtolæ ad Hebræos cap.* 11. Sanè non eſſe neceſſitate medij, & in omni caſu neceſſariam notitiam Dei, vt remuneratoris, docet Arriaga, 2.2. *diſp.*12. *ſect.*4. *num.*27. Granados *controuerſ.*8. *de Gratiâ, tractat.*9. *diſput.*3. *num.*2. Ripalda *de Fide diſput.*17. *ſect.*13. *num.*208. & *ſect.*14. *n.*229. & 233. Leander *part.*6. *tract.*2. *diſp.* 2. *quæſt.*6. Ergo D. Fagnanus in materiâ fidei & morum tenet opinionem aut falſam, aut merè probabilem: tutâ igitur conſcientiâ poſſumus in materiâ morum & fidei habere opinionem probabilem.

An Philoſophi credant dari Deum?

DEINDE *num.*19. hanc Concluſionem docet. *Simplices, & fortè omnes Laici, non tenentur alios fidei articulos à ſupradictis explicitè credere, ſed ſatis eſt, vt credant verum eſſe quidquid credit Eccleſia Catholica.* Sed quid his verbis ille intelligit? tenebras.

Quid Laici teneantur credere?

Si dicat præter Deum eſſe, & remuneratorem eſſe, nihil 127
aliud neceſſitate medij credendum eſſe, docebit aliquid merè probabile; & minùs ſecurum: nam impugnabitur à Becano, *de Fide cap.* 12. *quæſt.* 2. *num.* 2. *concluſ.* 1. *pag.* 333. & apud eum ab Alexandro, Alberto, Bonauentura & Scoto. Quibus aſſentiuntur Ægidius *de Fide diſp.*14. *dub.*9. *num.* 147. Lorca *diſp.*21. *num.*4. Palaus *tom.*1. *tract.*4. *diſput.*1. *punct.*9. *num.*3. & alij, qui docent non ſolùm nunc, ſed etiam ante aduentum Chriſti neceſſariam fuiſſe neceſſitate medij explicitam alicuius inter Deum & homines Mediatoris notitiam. Et loquendo de noſtro æuo, poſt ſufficientem Euangelij promulgationem, eſſe neceſſitate medij neceſſariam explicitam

An ſufficiat Deum eſſe, & remuneratorem eſſe credere?

Christi notitiam affirmant absolutè Molina, Valentia, Sanch. Granadus, Lorinus, Bonacina, Pesantius, Filliucius, Trullenchius, & alij apud Leandrum *vbi suprà disput. 2. quæst.* 8. Ergo iterum in materiâ fidei D. Fagnanus adhæret opinioni probabili, & minùs securæ.

128 Si ita suam secundam Conclusionem D. Fagnanus exponat, vt duodecim Articulos Fidei teneatur expressè quis credere necessitate medij; secunda illa Conclusio ex probabili transibit in falsam, & contradicet tertiæ videlicet. *Si quis habeat fidem implicitam eò quòd credat quidquid Ecclesia credit, sed falsò opinetur ratione naturali motus, Patrem esse maiorem seu priorem filio: vel tres personas esse tres res à se inuicem distinctas, non est hæreticus, nec peccat, dummodò errorem suum non defendat, & hoc ipsum credat, quia credit* (putat) *Ecclesiam sic credere*, &c. Legantur quæso, & attentè relegantur hæc verba, quia demonstrant D. Fagnanum ignorare Theologiam: & benè intellecta euertunt eiusdem vniuersam doctrinam. *Si quis*, inquit, *ratione naturali motus* [adde *graui*: nam ratio leuis, sicut nec ad probabilitatem sic nec ad actûs honestatem, aut excusationem sufficit.] *falsò opinetur Patrem esse maiorem filio* [adde, quà Deo: nam quà homo ait ipsemet Filius, *Nam Pater maior me est.*] *aut esse priorem Filio* [adde realiter: nam inter Patrem Diuinum Filiúmque Thomistæ rationis prioritatem, Scotistæ originis prioritatem admittunt] *vel tres personas esse tres res à se inuicem distinctas* [adde hîc etiam verbulum, quod auferat hallucinationem. Sanè Diuina persóna est aliquid: non enim est nihil. Si aliquid; de illa prædicabitur *Reubau*, hoc est, *Res*, *Ens*, *Verum*, *Bonum*, *Aliquid*, *Vnum*. Ergo quid debet addi? Debent illa verba sic legi. *Esse tres res absolutas à se inuicem adæquatè* (*personaliter & essentialiter*) *distinctas*, vel vnico verbo, *condistinctas*] *Modò suum errorem non defendat* [adde, contra Declarationem Ecclesiæ; nam contra alios homines priuatos nîl vetat illum posse defendere.] Hæc periodus ad Theologicam limam correcta diruit totam D. Fagnani doctrinam: nam Trinitas pertinet ad materiam fidei. Ergo si quis ratione naturali motus potest sine peccato opinari filium, aut esse maiorem,

An necessariũ necessitate medij sit articulos fidei scire & credere?

An, & quomodo quis debeat credere Trinitatis mysterium?

iorem, & priorem Patre, aut distingui in ipsamet natura à Patre; & hoc, quin peccet, & hæreticus sit: errat & sibi contradicit D. Fagnanus, cùm dicit, *Ad securitatem conscientiæ non sufficere in materiá fidei opinionem probabilem.*

VOLVI hîc finem huic excursui ponere: at occurrit caput. *Ne innitaris, num.* 15. *pag.* 38. vbi inter alias quæstiones, in quibus alterutrum licet sentire & propugnare, ponit hanc, *Si Adam non peccasset, vtrùm Christus incarnatus esset?* Et hîc ego rescire à D. Fagnano velim, in quo ille libro hanc exorbitantiam & implicantem Quæstionem proponi legerit? Videtur enim distinctionem, quæ est inter nomina *Verbum æternum, & Christus*, non callere: nam hæ Positiones, *Christus assumpsit carnem humanam, Christus fuit incarnatus* & similes, sunt repugnantes & impossibiles: &, si pertinaciter defendantur, hæreticæ: euidenter enim opponuntur Articulis Fidei Catholicæ: æternus enim æterni Dei filius est, qui descendit de cœlis, & incarnatus est de Spiritu sancto, & homo factus est. Sed hunc errorem homini non Theologo condonemus. Rem ipsam vrgeamus. In hac quæstione licet sentire alterutrum propter rationes graues quæ adducuntur hinc inde; sic asserit D. Fagnanus: Sed hæc Quæstio est fidei. Ergo in materia fidei licet sentire alterutrum, si nihil ab Ecclesia determinatum sit, & vtrimque militent rationes probabiles. Minor ostenditur. Nam Thomistarum, qui probabiliorem Resolutionem tenent, præcipuum contra Scotistas argumentum innititur illis verbis Symboli, *Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cœlis:* quæ sunt fide tenenda. Desumpserunt sententiam suam Thomistæ ex S. Augustino, qui *serm. de verbis Domini* hæc habet clarissima verba, *Quare venit in mundum? Peccatores saluare. Alia causa non fuit, quare veniret in mundum.* Et iterum *sermon. de verb. Apost.* æquè clarè. *Nulla causa fuit veniendi, nisi Peccatores saluos facere.* Hanc Assertionem tam certam iudicauit sanctus Pater, vt in illa doctrinam de Prædestinatione & Gratia, à multis Pontificibus confirmatam, fundauerit. Non igitur est de nihilo, aut de lana caprina quæstio, quæ inquirit, *An, si Adamus non peccasset, æternus æterni Patris Filius carnem sumpsisset?*

129 *An quæstio, illa*, An, si Adamus nõ peccasset, Verbũ carnẽ sumpsisset? *sit libera? An ad fidẽ spectet?*

An Christus incarnatus sit?

An ad fidẽ spectet hæc Quæstio?

Quid sentiat Augustinus?

ſet? vt putat D. Fagnanus; ſed pertinet ad materiam fidei & morum. At in hac quæſtione aſſerente D.Fagnano licet nobis alterutram habere ſententiã. Ergo in materiã fidei & morum, quando duæ concurrunt opiniones probabiles, licet nobis amplecti alterutrã. Ergo & minùs probabilem: nam vt paulo antè dicebamus, in hac Quæſtione probabilior eſt Thomiſtarum opinio, & oppoſita minùs probabilis. Ergo, dum vult eruditus videri, ſe deſtruit D.Fagnanus.

Seſe ipſum D. Fagnan. impugnat.

Sanè opinio Auguſtini traditur à D.Thomâ 3.*part. quæſt.*1. *artic.*3. Caietano *ibid.* & 4.*contr. Gentes cap.* 55. Ferrar. *ibid.* & *in* 3.*diſt.*1.7.1. *art.*3. Medinâ *ibid.* Vaſquez *diſp.* 28. Card. Lugone *diſp.*7. *de Incarn.* & multis aliis.

RESOLVTIO X.

130 E*Adem D. Fagnani doctrina, ſi obtineret, omnes ad vnum homines, adeóque ipſummet D. Fagnanum perturbaret: demonſtrarétque clariſsimè mentitum fuiſſe illum, qui dixit,* Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue.

An D.Fagnan. viuat, vt docet?

Oſtenditur. Nulla eſt materia in Theologiâ, in quâ non ſit aliqua opinio, quæ diſpliceat D. Fagnano, omnes enim benignæ diſplicent: ergo illo ſic iubente tenenda eſt materialiter tutior. Ergo ſtrictior: hæc enim ſemper erit materialiter tutior. Ergo tenebuntur Chriſtiani ſemper opinionem ſtrictiſſimam quærere, & peccabunt mortaliter, ſi fortè aliquando ſecundum ſtrictam operentur ſtrictiore relictâ: quam doctrinam falſam eſſe Propheta Rex ſuppoſuit, cùm dixit, *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum*: nam ad D Fagnani mentem debuit dicere, *cùm ſtrinxiſti cor meum.* Quam etiam ſupponit eſſe falſam Ordo Patrum Prædicatorum ſapientiſſimus, doctiſſimúſque, habet enim in Prologo Conſtitutionum. *Relaxanda eſt, quantum fieri poteſt, rigiditas, & auſteritas in conſiliis: & benignè omnes tractandi ſunt.* Quam tandem etiam falſam eſſe omnes Recentiores ſupponunt.

An ſemper inſiſtere debeamus ſtrictiori ſententia?

131 Sanè homini exiſtenti in extrema neceſſitate debere ſuccurrere D. Fagnanum, ſi poſſit, certum eſt: & quidem debere etiam

Quàm ſit rigidũ præ-

etiam ex rebus ad ſtatûs & authoritatis ſuæ neceſſariis probabile eſt: hoc enim doctiſſimi ſcriptores affirmant. Vide Leandrum *part.6.tract.5.diſp.2. quæſt.*17. Præterea, captos à Banditis, à Pyratis, à Turcis, &c. ſi pauperes ſint, eſſe in extremâ neceſſitate ſi ſit periculum, quod niſi redimantur, occidentur, probabile eſt. Vide Leandrum *part. 6. tract. 5. diſput. 2. quæſt.*8. Bonacinam *diſput.3. quæſt.5. punct.6. num.4.* & alios. Imò etiam ceſſante hoc periculo debere à diuitibus redimi probabile eſt. Vide Leandrum *ibid. quæſt.* 10. qui plurimos allegat Authores. Hanc obligationem dandi eleemoſynam ad grauem neceſſitatem Authores grauiſſimi probabili diſcurſu extendunt. Vide Leandrum *ibid. quæſt.*25. Ergo D.Fagnanus, ſiquidem ſequi debet ſtrictiorem ſententiam, & non poteſt probabilium ſententiarum benignitate frui ſci, non habet domum propriam, non aulæa, non ſupellectilia, non duas tunicas, ſed omnia vendidit & erogauit, vt eiuſmodi captiuos redimeret. Vel, ſi non fecit, nos ſcandalizat, nam aliter viuit, quàm docet. Adeóque non eſt bonus Magiſter: boni enim Magiſtri characterem exprimit S. Benedictus his verbis. *Omnia, quæ diſcipulos docuerit eſſe* (Deo) *contraria, in ſuis factis indicet non agenda; ne aliis prædicans, ipſe reprobus inueniatur*, &c. Ergo, ſi ſtrictiorem & tutiorem amplecti opinionem ſub mortali tenemur, cur minùs tutâ probabili tamen, D. Fagnanus eſt contentus in praxi? Et ſi hoc ipſi licet (& quidem omninò licet) cur cæteris non etiam licebit? Plura poſſem hîc dicere, ſi vellem vexare ſenem optimum, & mihi charum, multa enim ſunt, in quibus non ſequitur ſtrictiorem ſententiam; ſed quia ſanctiſſimè viuit (ſufficit enim ad hoc minùs ſtricta, & minùs probabilis) perſonalia omittamus.

ceptũ eleemoſyna ſtãdo D Fagn. ſententia.

An illi D. Fagnanus ſatisfaciat?

S. Benedict. in Regulæ cap.2.

Bonus Magiſter qualis?

Profectò habere obligationem Principem cogendi diuites ad erogandas eleemoſynas, quas debent, probabile etiam eſt. Et certum, quod turbaretur Reſpublica, ſi ſemper hæc doctrina reduceretur ad praxim. Ergo tenetur ſanctiſſimus D.N. ſub mortali cogere Principes, Nobiles, &c. adeóque & D. Fagnanum, vt has eleemoſynas elargiatur, etiam venditis omnibus ſupellectilibus. Et quid ad hæc illi? Dicent ſe viuere 132

An Princip. cogere debeant ſubditos, vt eleemoſynas debitas elargiãtur?

ſecundum opinionem probabilem tutam, & ad tutiorem non obſtringi?

133 *An Clerici teneātur ad Diuinum Officium?*

VENIO ad Horas Canonicas. Profectò *in cap. ſi quis Presbyter.* agitur de Officio Diuino, & dicitur, *quemlibet Clericum teneri adhoc.* Vnde nonnulli Canoniſtæ inferunt Clericos obligari ad Officium Diuinum. Ergo Confeſſarij tenentur monere Clericos de hac obligatione. Ergo non debebunt illos abſoluere, niſi recitent. Quanta hinc orirentur conſcientiarum pericula!

134 *De materiâ ieiunij.*

IN MATERIA ieiunij, ſicut multæ ſunt opiniones benignæ, multæ etiam ſunt duræ & ſeueræ. At hæ materialiter loquendo ſunt tutiores. Vadat quæſo ad Germaniam, Bohemiam, Hungariam, Belgium, &c. D. Fagnanus, prædicétque illas opiniones eſſe tenendas ſub peccato mortali, & videbit, quid dicent Auditores, aut facient.

De oſculis, tactu manuū, & aliis actibus, qui ex vrbanitate debent fieri.

DE OSCVLIS, manuum contactu, &c. & periculo illis adnexo, nimis laxè ſcripſerunt nonnulli, ſed probabilitatis limites prætergreſſi: illos nec defendimus, nec excuſamus. At intra probabilitatis terminos dantur opiniones benignæ, quæ illis, qui aut ſponſi de futuro ſunt, aut eſſe deſiderent, ſunt neceſſariæ; cæterùm, ſi ſtrictiores, opiniones tanquã ſecuriores ſint eligendæ, tota Gallia turbabitur, in quâ oſcula ad vrbanitatem ſpectant, & periculum dicitur, aut probabiliter abeſſe, aut adeſſe per accidens: & prætereà matrimonia poterunt & debebunt tractari per procuratorem; nam iuuenes, ſi doctrinæ ſeueriores tantùm ſint admittendæ, vt immediatè agant de matrimonio futuro, non ſunt apti. Sanè ante mille ſexcentos annos in Palæſtinâ, & ante mille ducentos in Italiâ homines ex carne & oſſibus conſtabant, vt nunc: & erant expoſiti periculo vt nunc: tamen oſculo ſe ſalutabant. Morem hunc non reprobauit Chriſtus; & S. Benedictus P. N. manutenet, & quia periculum concomitans præuidet, iubet ante oſculum pacis, orationem præmitti. Ergo homines probabilitate & præterintentionalitate excuſantur: vel alias Chriſtus & D. Benedictus morem hunc correxiſſent, & impræſentiarum corrigere deberet omninò, qui rerum potitur in Galliâ. Quid, ſi vellet? turbaret regionem ſine causâ.

An omnia matrimonia per procuratores tractanda?

Stat

Stat igitur multas probabiles opiniones benignas in regionibus diuersis præscripsisse, quas consuetudo in alteram naturam vertit, quæ nisi rebus omnibus perturbatis amoueri non possunt. *An opiniones probabiles in prouinciales & naturales transeant?*

NOTA:

De Cardinalibus.

OMITTO Eminentissimorum DD. Cardinalium Resolutiones: cùm, quia de illis varia dicunt Theologi; tum, quia maiora nos vocant, & summos Sacerdotes producturi, non est cur Cardinales producamus. Interim de illorum Decisionibus aliquid breuiter edisseramus. 135 *De Cardinaliū Decisionibus.*

Prodeunt frequenter multæ. An omnes in materiâ euidenti, & nulla in materiâ probabili? Allegantur oppositæ: An, quæ contrariæ, sunt simul veræ? Iudicarunt prudenter illi, in vno casu hanc aut illam sententiam probabilem conuenientiorem esse: hanc aut illam in alio. Si hîc diffundi liberet, librum integrum facerem. Sed cur plura scriberem in re tam notâ. *Multa sunt in materiâ probabili.*

Ergo, si Eminentissimis DD. Cardinalibus in regimine Ecclesiæ licuit vti sententiis probabilibus; etiam id ipsum Prælatis ordinis inferioris, vt Episcopatum aut Monasterium regant; & priuatis hominibus, vt gubernent suas conscientias, licebit. *Conclusio.*

Intermissis igitur his, quæ de DD. Cardinalium Decisionibus possent vberiùs dici, &, si huc nos velit reducere D. Fagnanus, dicentur; præparemus meliorem & subtiliorem calamum, & quantâ reuerentiâ debemus, agamus de summis Pontificibus. *Transitur ad summos Pontifices.*

RESOLVTIO XI.

136 *An peccauerint mortaliter sũmi Pontifices, qui Religiosis solẽniter professis cõcesserunt, vt vxores ducerent?*

EAdem *D. Fagnani doctrina accusat sceleris innumeras Sanctissimorum & prudentissimorum summorum Pontificum Operationes, Dispensationes, Leges, &c.*

137 *De priuatis summorum Pontificum actibus.*

Obiectio.

NOlo ingredi inuidiosam illam & multis obnoxiam præcipitiis viam, quæ priuatos summorum Pontificum actus ad Scholasticum Tribunal vocat; nec enim ita sum amens, vt omnia, quæ à Pontificibus priuatim facta, esse mala pronunciem, vt Centuriatores videntur facere: aut omnia esse bona, vt nonnulli tuentur. Hodie, hodie, Illustrissimus Episcopus N sic contra me argumentabatur. [Si doctrina de probabilitate esset vera, sequeretur Pontificem A. in tali re, Pontificem B. in tali, &c. esse excusandos. At hæc doctrina est perniciosa Ecclesiæ. Ergo.] Respondeo, Pontificem A. B. &c. in omnibus, quæ priuatim fecerunt probabili opinioni insistendo, esse verè excusabiles & excusandos: quod si aliquid fortè sit (quod non scio) in quo illi excusari non possint, illud ajo non insuisse opinioni probabili. Ergo priuatos Pontificum actus, in quibus operantur vt homines, relinquendo, transeamus ad publicos, in quibus vt summi Pontifices procedunt; in quibus multorum Virorum Illustrium doctissimo vtuntur consilio, & erroris accusari non possunt.

Responsio.

OPortet sanè illos honorare per quos profecimus, & ideò incipiam P. Acacium March de Velasco dilaudando, scripsit enim solidissimè & prudentissimè, ciúsque libri summo applausu à Viris doctis recepti sunt. At ipse *tom. 2. verb.* Opinion prouable. *Resol.* 310. *num.* 9. sic inquit.

Acacius probat, non solùm licere nobis sequi opinionem probabilem, sed etiam minùs probabilem.

Veemos, que los sumos Pontifices en las cosas de la Iglesia, que no estan determinadas y definidas, sino de baxo de opinion de Doctores, siguen sus opiniones prouables, y no siempre las mas prouables y mas seguras: y no por eso se atreuenadie a condenarlo, por pecado. Luego, ni se puede deZir, que pecan otros, que siguen semejantes opiniones prouables, en orden a restitucion, o en orden a otras materias.

Con

Consequentia est legitima; quia æquè summum Pontificem ac cæteros homines obligat Decalogus. Ergo, si ille potest sequi opiniones probabiles, etiam hi possunt. 139 *An benè probet.*

Vt legi hæc fortissima verba in Acacio, operæ-pretium iudicaui ob oculos ponere casus, in quibus Pontifices probabili insistendo sententiæ dispensationes concesserunt. Attentis oculis lege sequentes.

PRIMÒ, non posse summum Pontificem in voto solemni dispensare probabile est. Ita habet D. Thomas, ita Patres Dominicani, & omnes Thomistæ communiter. Leander *part.* 2. *tract.* 9. *disp.* 12. *quæst.* 12. & alij doctissimi Authores, probabiliorem esse dicunt hanc Angelici Doctoris sententiam. At asserente D. Fagnano in morum materiâ non licet insistere opinioni probabili. Ergo peccauit mortaliter Alexander III. concedendo licentiam Nicolao Iustiniano, Monacho professo, vt vxorem duceret. Positâ Pontificis dispensatione non erat nisi probabile posse Iustinianum matrimonium inire. Ergo peccauit Iustinianus mortaliter contrahendo. Et, cùm post contractum matrimonium non esset nisi merè probabile Iustinianum esse valide coniugatum, peccauit mortaliter illo matrimonium consummando, & post illius consummationem vtendo fœminâ probabiliter suâ. Idem dicito de Honorio II. qui cum Ramiro Monacho, vt succederet in Aragoniæ regno fratri, qui nullo superstite filio anno 1126. in Fragensi obsidione occubuerat, dispensauit. Idem de Cœlestino III. qui adnuit, vt Constantia Regis Siciliæ filia nuberet Henrico VI. Idem de Clemente II. qui Casimiro Monacho Cluniacensi & Diacono, vt esset Polonorum Rex, & duceret vxorem indulsit. An-ne omnes hi piissimi & prudentissimi summi Pontifices fuerunt sceleris scandalosi rei? An & criminis complices fuerunt, qui vsi sunt dispensatione ab illis concessa? Absit: quoniam dicendi sunt processisse prudenter, ac propterea etiam licitè, vtpotè insistentes opinioni probabili. S. Thomas viuere desiit anno 1323. Ergo ante ipsum erant summi Pontifices in possessione dispensandi in voto quocumque solemni. Hoc tamen non obstante Angelicus Doctor oppositam sen-

An illi Religiosi vti potuerint tutâ conscientiâ hâc Apostolicâ dispensatione?

An Pontifices in voto solêni possint dispensare? An de facto dispensent?

tentiam probabiliorem censuit: iudicauit igitur sufficienter defendi summorum Pontificum prudentiam & ingenuitatem, si secundum minùs probabilem opinionem dispensationes illas concessisse dicantur. Vnde nuper P. Acacius March de Velasco, Dominicanus, *tom. 2. verb. Opinion prouable, resol. 316. num. 9.* doctissimè sacræ Sedis authoritatem tutatur, & securissimè & summi Pontificis actionibus, ad cæterorum hominum actiones insolubile argumentum deducit.

An sit bona cõsequẽtia, Pontifices hoc faciũt, & putant se bene facere: ergo & cæteri possunt id facere?

140 *De matrimonio rato. An sit dispensabile?*

SECVNDÒ ineamus quæstionem, quæ inquirit, An possit summus Pontifex in matrimonio rato dispensare?

Negat S. Bonauentura, Scotus & eius discipuli communiter: qui cùm plurimi sint, & doctissimi, magnam authoritatem habent. Negat vterque Scotus. Negant etiam vndetriginta Doctores, quos *lib. 2. disput. 14. num. 1.* citat Sanchez. Eis subscribunt Basilius *lib. 9. cap. 3. à num. 3. ad 19.* Valentia *disput. 10. quæst. 1. punct. 7.* Becanus *cap. 47.* Palaus *disput. 3. punct. 2. §. 2. num. 3.* Meratius *de Matrim. disput. 6.* Vtramque esse probabilem docet P. Laurentius Brancacius *de sacram. tom. 3. disput. 16. art. 12. §. 2. num. 145. pag. 326.* inquit enim. ***Vtraque sententia probabiliter videtur posse sustineri: affirmatiua videlicet & negatiua,*** &c. Negatiuam sententiam esse speculatiuè probabiliorem affirmat Cornejus *tr. 6. disp. 6. de Matrim. dub. 4.* & Leander *part. 2. tract. 9. de Matrim. disp. 5. quæst. 7. §. Ego verò, pag. 234.* Ergo opposita erit minùs probabilis speculatiuè. Ergo & practicè. Ratio est: quia bene intelligitur alteram contradictionis partem esse probabiliorem rationaliter & ab intrinseco, alteram authenticè & ab extrinseco: puta, si illa fortiores rationes, hæc autem grauiores propugnatores habeat: at verò eandem propositionem esse speculatiuè probabiliorem, & in praxi minùs probabilem, nemo intelliget; nam probabilitas, quæ in praxi, siue intrinseca, siue extrinseca sit, est illa ipsamet numero probabilitas, quæ est in speculatione: nec habeo intellectum tam fortem, vt oppositum intelligere valeam. Nec valet dicere, solere intercurrere in praxi nouas circunstantias, quia si hæc non fuerunt consideratæ & iudicatæ speculatiuè, alius casus in speculatione propo

An vna & eadẽ opinio esse possit speculatiuè probabilior, & practicè minùs probabilis? An contrà? An esse possit authenticè probabilior, & rationabiliter minùs probabililis?

proponitur, & alius exercetur in praxi. Interim quidquid de hoc sit, hæc opinio negans est speculatiuè probabilior, & opposita est speculatiuè minùs probabilis.

141 Ergo in materiâ morum, [quæ hîc etiam materiam Fidei concernit; hîc enim agitur de expositione illius Dogmatis, *Quos Deus coniunxit, homo non separet.* Quod eo sensu, quo prostat in sacrâ scripturâ, est de fide:.] Pontifices sequuti sunt opinionem minùs probabilem. Probo consequentiam, nam in Matrimonio rato & non consummato sæpe dispensarunt, vt testatur Additionator Nauarri *in Manuali cap.* 28. Porrò Pius V. excelluit in Theologicis, fuit pius & prudens, & tamen ter aut quater hanc dispensationem concessit. Et Gregorius XIII. tam esse securam in conscientia hanc opinionem minùs probabilem iudicauit, vt vnâ die (N.B.) concesserit vndecim dispensationes: asserente Henriquez *lib.* 11. *cap.* 8. *num.* 11. *in Glossâ litera F.* P. Laurentius Brancatius alias dispensationes producit *vbi suprà num* 253. factas à Gregor. VII. Martino V. Eugenio IV. Paulo III. Pio IV. & Gregorio XIII. & in testes Baronium, D. Antoninum, Nauarrum, Caietanum, & Henriquez allêgat. Et *num.* 256. rogantibus, cur hæc fecerint summi Pontifices, respondet. *Pontifices illi in his factis adhæserunt sententiæ Doctorum sic tenentium; non quod voluerint per ea facta Ius inducere, aut definire dogma.* Et rationem subiungit. *Multoties enim in quibusdam dubiis adhuc non definitis dicuntur Pontifices sic iudicasse, relinquentes sententiam in suâ probabilitate. Adducunt ad hoc multa exempla*, &c.

An Pontifices opinionē minùs probabilem sequuti sint?

142 TERTIÒ, mutatâ materiâ possemus venire ad gradus consanguinitatis: sicut enim Theologi in aliquibus conueniunt, illos esse Iuris naturæ, aut Iuris Pontificij asserentes, in aliis differunt; quos enim aliqui probabiliter Iuri naturæ accensent, alij probabiliter ad Ius Pontificium adijciunt: & quidem Archidiaconus 3. *part. tit.* 1. *cap.* 14. valdè extendit gradus à Iure naturæ interdictos. Vnde Syluester *in summâ verb. Papa, num.* 17. sic inquit. [Adde verò quòd secundum eosdem (Theologos & Canonistas) quòd vbi gradus esset prohi

An in gradu, de quo disputamus, an ad legem diuinam, an ad humanā spectent, possint Pontifices dispensare? An de facto dispensent? Quinā sint dispensabiles gradus?

prohibitus Diuinâ, sed non Naturali lege, dubium est, an Papa possit dispensare. Tamen fere omnes gradus Mosaïcâ lege prohibiti, sunt etiam prohibiti Naturali: quia ad omnes illas personas cohabitantes est amicitia naturalis, siue alio fœdere. Vnde probabilius est, quòd in illis Papa dispensare non possit.] Et legi iubet Archidiaconum. Ergo, si fortè Pontifices aliquando in illis dispensauerunt, sequuti sunt opinionem, quam Syluester vocat minùs probabilem. At sæpe in multis ex his gradibus Pontifices concessisse dispensationem certum est [nam, vt omittamus Syluestrum *vbi supr.* dicentem, *Reperitur Martinus V. vt Archidiaconus refert, dispensasse cum eo, qui cum suâ Germanâ contraxerat, & consummauerat, habito consilio cum peritis Theologis & Canonistis, propter mala & scandala aliàs inde ventura, licèt aliqui dicerent, eum hoc non posse.* Saltem in gradibus aliis minùs proximis, licèt disputabilibus Papas dispensare, frequenter vidimus, & videmus.] Stando igitur D. Fagnani opinationi dicendum est, quòd peccauerint tamen in his aliquando dispensationes concedi certum est. Mortaliter summi Pontifices, quotquot eiusmodi dispensationes concesserunt; Orbem Christianum scandalizarunt: & illi Reges & Principes quibus cum dispensatum fuit, peccarunt mortaliter illâ dispensatione vtendo: & quia post celebratum matrimonium non manserunt nisi probabiliter copulati, & sextum Decalogi præceptum stat, peccarunt mortaliter quoties matrimonialiter conuenerunt. Quis hæc toleret? Nimia & absurda sunt, & tamen à D. Fagnano negari non poterunt.

An frater sororẽ possit ducere?

143 QVARTÒ. Quærenti, *An, si Pontifex diceret alicui, Esto Sacerdos, vel Esto Episcopus Ferrariensis, talis esset verè Sacerdos, vel Episcopus?* Respondet negatiuè communis Theologorum opinio: & meus Diana *part. 10. resol. 26.* asserentem sententiam omninò reijcit: & in fine eandem etiam videtur iudicare absurdam, inquit enim, *Mihi non placet doctrina doctissimi & amicissimi Caramuelis* in Theol. Fundamentali num. 1190. *asserentis, quòd dum Pontifex simplici Sacerdoti committit ministerium confirmandi, illum consecrat*

An in sacramento Ordinis forma esse debeat expressa, & materia realiter tradi?

Episco

Episcopum : nam hoc esset conferre ordinem & characterem Episcopalem absque applicatione alicuius materiæ. Sed hoc dicere est absurdum, ergo. Sed Caramuel nunquam docuit sufficere, vt Pontifex dicat, *Esto Episcopus*, sed putat in casu à Pontifice poni necessaria, vt ille sit verus Episcopus: quæ autem sint necessaria, non exponit. Præterea existimat Ecclesiam Latinam & Græcam non esse duas, sed vnicam : non instituisse Christum alias formas sacramentorum pro alterâ, alias pro alterâ : apud Græcos implicitè & moraliter tradi materias, quæ apud Latinos realiter & explicitè. Addit in Quæstione præsenti duas esse Scriptorum sententias, quarum asserentem teste ipso Dianâ videtur tenere Felinus, *in cap. de constitut. num.* 23. *vers. fallit* 4. ex Angelo *lib.* 2. *C. de crimin. sacril.* & *lib.* 1. *Cod. de sentent. pass.* Rebuff. *in praxi part.* 2. *tit. de Clericis, à quibus creentur, num.* 9. Iacobatio *de Concilio, lib.* 4. *quæst.* 4. *verb. Hoc tamen intelligerem.* Hostiense, Ioanne Andreâ, Abbate, & aliis. Hanc sententiam tenuit Innocentius, vt constat *ex cap. Presbyter. de sacram. non iterand.* inquit enim. *Credimus, quod nisi essent formæ posteà inuentæ, sufficeret Ordinatori dicere*, Sis Sacerdos (*ergo, &* sis Episcopus) *vel alia æquipollentia verba.*

An Græca & Latina sint duæ Ecclesiæ?

An verba, quibus conferũtur Ordines, sint instituta à Christo? an addita ab Ecclesiâ?

Et hîc Ego, quidquid de ipsâ quæstione sit, sic inquam. Hoc Innocentij Decretum non est euidenter verum : est enim contra opinionem communem. Ergo, vel debet dici euidenter falsum, vel probabile nunc, vel saltem tempore eiusdem Innocentij. Ergo cum maiori reuerentiâ & prudentiâ loquetur, qui dicat Pontificem resoluisse stando opinioni probabili, aut etiam minùs probabili, quàm euidenter errauisse. Nam, si ille in hoc euidenter errauit, cur cæteri non etiam poterunt euidenter errare? ergo Innocentius in re grauissimâ sequutus est opinionem probabilem. Sed hîc ille speculatiuè potiùs agit, quàm practicè. Ergo aliud argumentum, quod practicum & fortissimum sit subijciamus.

144 *Pietas & reuerentia postulat, ne in his quæ summo consilio gerũtur Pontificem errasse euidenter, dicamus.*

QVINTÒ. In Quæstione, quæ rogat, *An tres Episcopi sint necessarij ad Episcopi consecrationem?* Non examinemus, An sint necessarij necessitate præcepti : nam in

An possit Pontifex in Ecclesiæ præceptis dispensare?

præceptis Ecclesiasticis posse summum Pontificem dispensare summa doctrinæ latitudine asserimus: sed agamus tantùm de necessitate sacramenti. Porrò, si inualidè consecratur, qui non à tribus consecratur, quanta inconuenientia, aut etiam absurda sequuntur? Episcopus inualidè consecratus, inualidè alios consecrabit Episcopos, inualidè ordines maiores, aut

An, & qui maiores ordines ab Abbatibus cō ferantur?

saltem Sacerdotium conferet [nam è nostris Abbatibus aliqui Hypodiaconatum & Diaconatum ex speciali priuilegio etiamnum conferunt: minores autem Ordines plerique omnes: & posset dici titulum coloratum, quem vocant, esse priuilegium implicitum, & præstare in Episcopis probabiliter consecratis, quantum explicitum in Abbatibus præstare solet.]

145 *An tres Episcopi ad Episcopi cōsecrationem requirātur?*

Sed veniamus ad praxim. Tres Episcopos de Iure Diuino requiri, adeóque consecrationem Episcopi ab vno factam esse inualidam docuerunt Bellarminus, *lib.* 4. *de notis Eccles. cap.* 8. Bernarl. *de Sacram. disput.*49. *sect.* 2. *num.* 5. Vasquez *disput.*243. sed hunc aliqui adducunt pro contraria. Pro hac sententia citat etiam Diana, Coninchium, Philibertum Marchinum, Caietanum, Ochagauiam, Isembertum, & alios. Hanc opinionem esse probabilem tenet Hallier *de sacris Electionib. part.*2. *art.*2. §.1. *& seqq.* Eandem Diana *part.*1c. *resol.* 29. esse communiorem fatetur: eandem Castrus Palaus *tom.*4. *tract.*27. *punct.* 14. *num.* 13. esse certam existimat; inquit enim. *Existimo consecrationem Episcopi ita necessariò à tribus Episcopis faciendam esse, vt nequeat Pontifex in hac parte dispensare & vni tantùm consecrationem committere.* Eámque posteà rationibus grauissimis fulcit. Hanc doctrinam supra omnem probabilioritatem videtur constituere P. Laurentius Brancati *tom.*3. *disput.* 8. *art.* 4. *num.*88. *&* 89. dicens *non esse definitum de fide ad consecrationem Episcopi plures requiri.* Ergo hæc doctrina tantùm non est de fide. Et posteà agens de eo, qui non à tribus fuisset consecratus, ait,

An sententia affirmatiua certa sit.

Neque pro Episcopo haberem sic ordinatum. Sanè tres Episcopos requiri videtur tradidisse Paulus 1. *ad Timoth.*4.14. dicens, *Noli negligere gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per Prophetiam cum impositione manuum Presbyterij.* Vbi nomine *Presbyterij* cœtum Episcoporum intelligit. Clariùs loquitur

S. Anice

S. Anicetus Papa in Epistolâ, in quâ de S. Iacobi Minoris in Hierosolymitanum Episcopum Ordinatione disserit. Fortia verba sunt hæc, *Patet profectò eam formam instituente Domino tradidisse, non minùs quàm à tribus Episcopis debere Episcopum ordinari.* Nota illud, *instituente Domino:* nota illud, *patet:* illud etiam, *non minùs, quàm à tribus.* Censuit ergo esse certum & indubitatum, tres vt minimum Episcopos ex Iure Diuino requiri. Tam certam esse supponit hanc doctrinam noster Madritensis Damasus, Papa, & Sanctus, vt Corepiscopos non esse Episcopos veros pronunciet, quia ipsi ab vno tantùm Episcopo ordinantur. Et quidem insulsè & inefficaciter argumentaretur, si etiam veri Episcopi ab vnico Episcopo validè consecrarentur. Consonat Ioannes Papa III. in Epistolâ, quæ habetur *tom. 2. Conciliorum.* Et præcipuè istis verbis, *Omnia quæcumque maxima Concilia affirmant, illum non esse Episcopum, qui minùs quàm à tribus Episcopis; Metropolitani etiam authoritate fuerit factum.* Sed quæ sunt illa Concilia maxima? Generalia: & quidem Nicœnum, Carthaginense, & Arelatense Diana, Vasquez, Bernal, & alij Doctores allegant.

An, & cur Corepiscopi nõ sint veri Episcopi?

Concilia.

Hæc omnia producere volui, vt videat Lector pius, an sit in totâ Morali Theologiâ probabilis aliqua Opinio, quæ maiorem habeat authoritatem, quàm hæc; &, an aliqua maioribus periculis exposita, quàm opposita, quæ est nullo modo tuta, & à multis etiamnum vix creditur minùs probabilis. At illam nihilominùs in praxi amplexi sunt prudentissimi summi Pontifices, nam Gregorius I. indulsit Anglis, vt consecratio fieret ab vno Episcopo: cuius nouæ & in praxi minimè tutæ opinioni Gregorius XIII. insistens, concessit Patriarchæ Æthiopiæ, vt ab vno Episcopo consecraretur, vt habet Henriquez *libr. 10. de Ordinat. cap. 24.* Hanc etiam opinionem reduxit ad praxim Pius V. nam, vt ait Machadus *tom. 1. lib. 4. part. 6. tract. 2. docum. 6. num. 4. & 5.* prudens hic Pontifex, *ha dispensado en las Indias, paraque con solo vn Obispo y dos Dignidades o Canonigos, que le assistan, se pueda celebrar la consagracion del Obispo nueuo.* Pragæ in Bohemiâ Abbate Straouiensi, qui erat Episcopus suffraganeus, ad vitam me- 146

Nota bene.

Pontifices.

Gregor. I.

Greg. XIII.

Paulus V.

liorem translato, Illustrissimus D. Iosephus Conti suffectus est, & concedente Alexandro VII. ab vno tantum Episcopo, & duobus Abbatibus consecratus. Sed & posteà Eminentissimus Princeps Archiepiscopus Pragensis, cum hoc probabili & hoc certo Episcopo alium etiam Episcopum consecrauit. Prætereà anno 1657. electus Episcopus de Assumptâ ad prouinciam Paraguay pertinens, licentiam petiit à sanctissimo D. N. Alexandro VII. vt ab vnico Episcopo consecraretur; concessa fuit hæc licentia, sed antequam ad præfati Electi perueniret notitiam, à quodam ille Episcopo duobus assistentibus Canonicis fuit consecratus. Et declaratur Romæ à sanctâ Congregatione die 15. Decembr. 1657. *Supradictam consecrationem Episcopi Paraquayensis quantum spectat ad sacramentum & impressionem characteris fuisse validam: quantum verò spectat ad licitam*, &c. & 16. Febr. 1658. sanctissimus D. N. declarationem hanc confirmauit per Apostolicas literas in formâ Breuis. Vide P. Laurentium Brancatium *tom.* 3. *disp.* 8. *art.* 4. *num.* 77.

Alex. VII. Huc pertinent Episcopi Ephesini lachryma, qui diffidebat suæ cõsecrationi.

147 Sed quàm est certum, hunc Paraquayensis Annuntiatæ esse verum Episcopum? Respondeo esse merè probabile: sed liberè Brancatius *ibid. num.* 89. & tamen liber hic est Romæ impressus apud Mascardum, superiorum permissu, hoc an. 1662. Attende. *In huiusmodi fateor*, ait ille, *standum esse decretis Romanorum Pontificum: ideóque retuli tantùm argumenta & responsiones, quæ pro & contrà possunt adduci, eis tamen adhærere non curo, neque pro Episcopo haberem sic ordinatum.* Progredior. Si Brancatius non habet illum pro Episcopo, Ergo neque alios Episcopos, si quos ipse consecrauerit: Ergo neque habebit pro Sacerdotibus quotquot ille ordinauerit: Ergo nec pro veris missis, quotquot hi dixerint: Ergo neque pro sacramentalibus confessionibus quotquot ab his auditæ. Terribilia sunt hæc, & tamen deducta legitimè: quæ omnia sunt vera, si opinio, quam Pontifices sunt sequuti sit falsa. Ergo, si in re tam graui & periculosâ Gregorio I. Gregorio XIII. Paulo V. & tandem sanctissimo D. N. viris pientissimis doctissimis & prudentissimis licuit sequi opinionem minùs probabilem, minùs antiquam, & minimè tutam in praxi vel

Brancatij de hac sententia Censura.

Incõuenientia. Suboriẽtia.

Conclusio.

vel inuito D. Fagnano licebit omnibus in rebus minoris momenti illorum vestigiis insistere, & sequi opinionem probabilem.

SEXTÒ de Schismaticorum Episcoporum potestate & authoritate disseramus. Erat probabile ante mille annos ordinatos ab illis esse nulliter ordinatos; & huic opinioni tunc probabili insistentes Pontifices, non semel sed sæpe, non paucos sed multos reordinari iusserunt. Audire proderit P. Laurentium Brancatium *tom.3. de Sacrament.disp.16.art.12.* §.2. *num.* 256. *pag.* 327. dicentem [Stephanus IV. teste Baronio *tom.9.in ann.* 769. *fol. mihi* 294. reordinari iussit omnes ordinatos à Constantino Papa Schismatico. Formosus ex eodem Baron. *anno* 891. iudicauit, ordinatos à Photio Patriarchâ Constantinopolitano Schismatico nulliter ordinatos, eosque nihil ab eo habuisse, quia ipse nihil habebat, & hoc idem fuerat dictum *in Concil.*8. *generali Constantin. IV.* & tamen à Ioanne VIII. & ordinati à Photio, & ipsemet Photius restituuntur absque nouâ ordinatione ex eodem, *anno* 879. imò à Formoso ipso per libellorum præsentationem & pœnitentiam, Photio adhærentes absque ordinatione nouâ in suis officiis sunt restituti. Et hoc non ex alio capite, nisi quia tunc inter Theologos & Canonistas erat controuersum, an Episcopatus esset ordo distinctus afferens characterem, & stante hoc dubio adhæserunt vni parti in facto. Idem prorsus putant dicendum de factis Stephani VI. (dicti septimi) & Ioannis IX. ille enim existimans Formosum fuisse intrusum, iudicauit, ordinatos ab eo esse reordinandos, eò quod ab illo nihil acceperint, ex Baron. *anno* 897. Idémque dixit Sergius III. & Ioannes IX. iudicauit esse ritè ordinatos ex *anno* 904. Et sic de aliis factis,] &c. Ergo, si in materiis controuersis,& nondum ab Ecclesiâ definitis possunt & solent summi Pontifices alterutri parti adhærere, etiam & nos poterimus; ea enim quæ Iuris Diuini & Decalogi sunt, æquè illos ac cæteros Christianos obstringunt.

148 *An Episcopi Schismatici validè conferant ordines?*

149 *An Episcop. residẽtia sit de Iure Diuino? An in illâ possit Pontifex dispensare?*

SEPTIMO oculos ad Episcoporum residentiam conuertamus. Variant Authores. Sunt multi, hisque doctissimi, qui illam dicant esse Iuris Diuini. Si non est licitum alterutri inhærere sententiæ peccarunt mortaliter omnes Patres in Tridentinâ Synodo cùm Episcopis tribus in anno mensibus abesse concesserunt: peccauit etiam summus Pontifex cùm Synodum sanctam confirmauit: & peccant communiter summi Pontifices, cùm ex causis congruis in residentiâ dispensant. Porrò, si residentia est de Iure Diuino, eædem rationes, quæ probant Episcopum suæ diœcesi indispensabiliter residere debere, æquè probabunt peccare Reges & Principes, quorum est denominare aut proponere, & Pontificem cuius est eligere & confirmare, si fortè hæreant, & in causâ sint, quod Diœcesis vero Episcopo careat.

150 *An beneficia dari debeant digniori?*

OCTAVO, ingrediamur in Datariam, in quâ hodie sub sanctissimo D. N. Eminentissimus Cardinalis Corradus cum summâ integritatis & æquitatis laude beneficia distribuit. At opinio probabilis docet illa deberi digniori & tamen stante hodiernâ praxi, vt digniori semper, & non aliquando minùs dignis aliqua conferantur, faciat quidquid velit Datarius, impossibile est. Ergo claudatur Dataria, & cogitetur alius modus beneficia & dignitates conferendi, ne vel semel minùs dignum promoueri contingat.

Conclusio I. STat igitur D. Fagnani doctrinam Sedi Apostolicæ esse iniuriam, & iniustè & temerè piissimas prudentissimásque summorum Pontificum actiones mortalis sceleris incriminari.

Conclus. II. Stat etiam in materiâ morum ad securitatem conscientiæ sufficere opinionem probabilem, aut etiam minùs probabilem; quia, si hoc summis Pontificibus licuit, cur non licebit cæteris: æquè enim summus Pontifex ac homuncio gregarius tenetur obseruare Decalogum? Et hîc videntur opportunè adduci posse S Benedicti hæc fortissima verba. *Octauus humilitatis gradus est, si nihil agat Monachus, nisi quod communis Monasterij Regula, vel Maiorum cohortantur exempla.*

Quæ

Quæ huic insistunt notissimo & certissimo Lemmati, *Principis exemplo totus componitur orbis.* Et per rationis identitatem reducuntur ad hæc, *Octauus humilitatis gradus est, si nihil agat Catholicus, nisi quod communis Orbis Christiani praxis, & summorum Pontificum cohortantur exempla.* At totius Orbis Christiani praxis supponit opinionem probabilem aut etiam minùs probabilem ad conscientiæ securitatem sufficere; hoc ipsum approbant in praxi piissimi & prudentissimi summi Pontifices. Ergo, si velis habere Humilitatem vt octo; si velis in octauo Humilitatis gradu consistere, hanc in praxi debes opinionem tenere.

An liceat subditis suos Superiores imitari?

RESOLVTIO XII.

Eadem D. Fagnani doctrina accusat sceleris & nullitatis Bullam sanctissimi D. N. Alexandri VII. de immaculatâ sanctissimæ Virginis Conceptione, ad instantiam Regis Hispaniarum nuper editam. Ergo cùm hæc Bulla & D. Fagnani doctrina sint contradictoriæ: & ex D. Fagnano contra Alexandrum VII. sanctissimum Dominum nostrum fo ma re argumenta non liceat, licebit saltem ex Bullâ hanc D Fagnani doctrinam esse euidenter falsam ostendere. Argumentemur ergo sic. 151

An S. D. N Bulla doctrinam D. Fagnani condemnet?

Impossibile est duas doctrinas contradictorias esse simul veras.

At sanctissimi D. N. Bulla, & D. Fagnani resolutiones sunt contradictoriæ.

Considere tu benè hæc ratio.

Repugnat igitur, vt sint simul veræ.

At Bulla non est dubiè, incertè aut probabiliter admittenda & tenenda; sed certò. Ergo D. Fagnani opinatio certò & euidenter est reijcienda, & proscribenda.

Maiorem probo. Bulla sanctissimi D. N. est in materiâ Fidei & morum. In materiâ Fidei; nam Paulus 1 *Corinth.* 15. c. 20. sic inquit. *Per hominem* (Adamum) *mors; & per hominem* (Christum) *resurrectio mortuorum, & sicut in Adam omnes moriuntur* (notâ illud *omnes*) *ita & in Christo omnes viuificabuntur.* Et alibi: *Omnes peccauerunt in Adam*, &c. 152

An in materia fidei & morum hæc Bulla sit?

Quos

Quos locos attentè S. Augustinus *libro de Baptismo paruulorum* perpendens vniuersaliter loquitur, & ait, *Nemo nascitur in Christi corpore, nisi priùs nascatur in peccati corruptione.* Sanè præscindendo à Theologiâ, si secundum crudam literam & meram Grammaticam iudicare deberemus, à propositione vniuersali à Paulo, Augustino, & veteribus Patribus assertâ, neminem exciperemus. Ergo diceremus, esse de fide Deiparam in peccato originali fuisse conceptam: neque contra obstaret in nullo Concilio hoc definitum fuisse: quia in nullo etiam Concilio definitum est terram quiescere, & tamen, quia hæc veritas habet pro se sacræ Paginæ testimonia, quæ videntur clara, Romanæ Inquisitionis Tribunal Galilæi doctrinam, quæ duplici terræ motui (annus & diurno) insistit, condemnauit hæreseos. Ergo (& hoc iterum dico) præscindendo à Theologiâ hanc propositionem, *Virgo est sine labe concepta*, dicerent vniuersi Grammatici esse contra sacram Scripturam & Patres, adeóque hæreticam. His tamen non obstantibus sanctissimus D. N. hanc in Ecclesia & Schola, in pulpito & cathedra doceri permittit, & tantùm non iubet, nam oppositam doceri, propugnari, imò dici interdicit Et cur quæso? (& hîc D. Fagnanum optarem respondentem audire) Rogo iterum, cur sanctissimus noster Bullam hanc expediuit? Quia (1) Grammatica est fallax, & nisi ratione iuuetur, exorbitat: nam & præcipuæ hæreses natæ sunt à Grammatica. Quia (2) rationes graues contradicunt Grammaticæ: nam apud Theologos est opinio probabilis, quæ Deiparam à generali lege excipit. Ergo definitur in hac Bulla, in materia fidei ad sentiendum & loquendum sufficere opinionem probabilem.

An terra moueatur?

Quàm sit fallax Grammatica?

153 *Hæc propositio simplex,* Virgo est concepta sine peccato, *est probabilis: hæc autē modalis,* Piū est sentire & asserere Virginē esse conceptam sine peccato, *est de fide.*

Præterea interrogo, Qualis sit hæc Propositio, *Licitum est credere Deiparam esse conceptam sine peccato?* & etiam qualis hæc, *Non est licitum credere Deiparam esse conceptam sine peccato?* Theologi communiter respondent primam esse de fide, quia à summo illa Pontifice, Catholicæ Ecclesiæ Magistro, toti Ecclesiæ proponitur, & ab omnibus admitti & teneri præcipitur. Ergo & secunda erit Hæretica. Ergo certum est, quod in materia fidei ad securitatem conscientiæ sufficit opinio

opinio probabilis. Ergo D. Fagnani doctrina, si stare sinatur, Bullam sanctissimi D.N. in nihilum redigit, & accusat veritatem, quam Theologi asserimus esse de fide.

Transeamus ad mores, & ex eadem Bullâ demonstremus, esse euidenter falsam hanc D. Fagnani propositionem. *In materiâ morum ad securitatem conscientiæ non sufficit opinio probabilis.* Attendite. 154

Inter mores & actus humanos nulli sublimiores & maiori dilgentiâ examinandi, & seueriori censurâ iudicandi, quàm qui cultum Diuinum respiciunt. Quæstio, quæ inquirit, An sex vnciæ, an verò octo in collatione sumi possint diebus ieiunij? non est, quæ debeat cum illis, quæ differunt de cultu diuino comparari. At, vt fundetur cultus Diuinus, etiam contra Grammaticam & apparentem sensum sacræ Paginæ, sufficit opinio probabilis. Ergo in materiâ morum sufficit opinio probabilis. Dicit Paulus: *In Adam omnes moriuntur*: & tamen in Bulla conceditur, vt templa, & in ipsis Religiones & Confraternitates erigantur; indulgetur, vt missæ, Diuina Officia & conciones habeantur ad gloriam laudémque Dei præseruantis, & Virginis matris præseruatæ, cùm tamen fuisse reuerà præseruatam, non nisi probabile sit.

Cultus Dei ad mores spectat.

1. Cor. 15. cap. 20.

Progredior. Infra articulos fidei, nulla esse debent certiora, quàm quæ in Missa & Horis Canonicis leguntur, quàm quæ in sede veritatis (Ecclesiæ pulpito) docentur. At ibi docemur esse pium exhibere Deo cultum innixum opinioni probabili: & damnantur omnes, qui audeant dicere, peccare mortaliter habentes docentésque sententiam piam: & hoc totum, etsi Veteres, qui nimis crudè institerunt Grammaticæ, dixerint & scripserint, sibi videri verba Apostoli sumi debere vniuersaliter. Ergo aut de fide est, aut saltem præter fidei articulos nihil est certius, quàm quod in materiâ fidei & morum ad securitatem conscientiæ sufficiat opinio probabilis. 155

Quã certa sit doctrina de probabilitate, quam D. Fagnan. impugnat.

Dilucido & confirmo hanc veritatem D. Fagnani Opinationem cum verbis Bullæ componendo. Attende. Doctrina D. Fagnani est hæc. *In materia fidei & morum non licet vti opinione probabili.* Subsumo. *Atqui Quæstio, quæ interrogat,* An Deipara in peccato concepta sit? *est in materia fidei* 156

D. Fagnani opinatio.

& morum, vt paulò ante probauimus. Infero. *Ergo in Quæstione de conceptione non licet insistere opinioni probabili.* Ergo tam Thomistæ, quàm Scotistæ peccant mortaliter: nam materia est grauis; &, si est peccaminosa, erit grauiter peccaminosa. Patet hæc vltima Consequentia; quia neutri habent demonstrationem, sed vtrique insistunt fundamento probabili. Et quidem, si Paulus nullum excipit dicens, *Omnes peccauisse in Adam*, Paulo contradicunt Scotistæ: si Deiparam ille excipit, Paulo contradicunt Thomistæ: & nunc quia, quo Apostolus sensu sit loquutus nescimus, neutra sententia est tuta: & quia D.Fagnano iubente haberi potest sola tuta; neutra tuta conscientia haberi potest. Sed quid ad hæc sanctissimus Dominus noster? Primò definit Patres Franciscanos, & quotquot cum ipsis piam opinionem propugnant, non peccare. Imò iubet ipsam solam doceri, propugnari, affirmari: &, si sine peccato doceri, propugnari aut defendi non posset, id non præciperet. Condemnat prætereà, non solùm has propositiones, *Impium & illicitum est credere Virginem sine labe esse conceptam*: & *Impium est festum & illicitus cultus immaculatæ conceptionis.* Sed etiam hanc *Dubium est, an peccent, qui piæ opinioni assentiuntur: dubium, an liceat festum instituere, & cultum exhibere Deiparæ quà sine peccato concepta.* Legatur tota Bulla, quia huc spectant pleraque omnia, quæ in ipsa ponuntur: & præcipuè hæc periodus. *Libros, in quibus præfata sententia, festum seu cultus secundum illam, in dubium reuocatur.* Damnat igitur sanctissimus D. noster, non solum illos, qui esse honestum & licitum sentire & colere immaculatam Deiparæ conceptionem negant: sed etiam illos, qui hoc ipsum in dubium vocant.

Componitur cum verbis Bullæ.

Non peccāt, qui cū Scoto sentiunt.

Peccāt, qui illos peccare dicunt.

Peccāt, qui dubitant an illi peccent?

[Et hîc obiter doceatur D. Fagnanus obiectum ab actu distinguere. Videat quantâ prouidentiâ hæc duo sanctissimus D. N. discernit. Huius actùs, *Virgo est concepta sine maculâ.* Obiectum incertum est: de illo opinari aut etiam dubitare quis potest. Fortè in Deiparæ conceptione peccatum fuit: veritatem nondum definiuit Ecclesia. At in actu formali, quo sentimus Deiparam esse sine labe conceptam culpa aut peccatum nullum est. Et de hoc incertitudo aut dubium nullum est:

Certitudinē de veritate obiecti cum certitudine de honestate assensus probabilis scitè distinguit S.D.N scitè Theologi: sed D. Fagnanus confundit.

est : & si qui hoc in dubium velint vocare, condemnantur in Bullâ. Errat igitur D. Fagnanus quoties miserabiliter honestatem obiecti cum actûs honestate confundit : de obiecto enim probabili disputatur : at verò, an actus probabilis, qui circa illud versatur, sit licitus, honestus, & bonus disputatur; nam de eius honestatē certitudinem & euidentiam manifestam habemus.] Et hæc de alterâ probabilitatis parte : videlicet de opinione pia.

Sed quid de altera ? Respondet sanctissimus Dominus noster. *Vetamus, Sixti IV. Constitutionibus inhærentes, quempiam asserere, quod propter hoc contrariam opinionem tenentes, videlicet, Gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, hæresis crimen aut peccatum mortale incurrant, cùm à Romanâ Ecclesiâ & ab Apostolicâ Sede nondum fuerit hoc decisum.* 157

Non peccāt qui cum Themistis sentiunt. Peccant, qui dicunt Thomistas hoc sentiendo, peccare.

Ecce, sic sanctissimo Domino nostro resoluente, & toti Ecclesiæ proponente, in Quæstione quæ inquirit, *An Deipara sine labe concepta sit ?* (quæ in materia fidei & morum est, vt dicebamus) duæ dantur opiniones probabiles, quas ipsas nemo existimat esse æquè probabiles : nam etiam in hoc possunt PP. Dominicani sentire quidquid velint : & nos piam sententiam esse hodie longè probabiliorem iudicamus. Quamdiu nihil iussit Apostolica Sedes, potuimus alterutram [etiam minùs probabilem] tenere & docere. Interdicit hodie Ecclesia, ne alteram doceamus : ergo vi huius præcepti possumus adhuc alterutram [hoc est, probabiliorem aut etiam minùs probabilem] licitè tenere, non autem alterutram licitè propugnare & docere : &, si cras interdicat, ne sentiamus alterutram, cras obedire debebimus.

Quomodo libertas, quā Probabilitas impertitur, Apostolico precepto limitetur ?

An minùs probabilem sententiam sequi possit?

Et hîc desidero D. Fagnanum attentè legere prædictam Bullam, & mihi ad pauca hæc respondere. Sic discurro. 158

An hec Bulla de fide sit?

Quæ dicta à nobis sunt de Quæstione, quæ interrogat, An Deipara sine labe concepta sit ? & de duarum opinionum oppositarum honestate, continentur in Bullâ.

Hæc Bulla proponitur toti Ecclesiæ credenda.

Quæ proponuntur toti Ecclesiæ credenda, sunt de fide.

Ergo, quæ dicta sunt à nobis de illâ Quæstione, sunt de fide.

Progredior. *Ergo, in quacumque Quæstione in materiâ fidei & morum eodem modo philosophandum est. Ergo in quacumque poterimus licitè alterutrum* [tam probabilius, quàm minùs probabile] *docere & sentire, quamdiu hoc Apostolica Sedes permittat. Ergo in quacumque poterimus alterutrum sentire, & tamen debebimus alterum tantùm docere & defendere, si fortè sic iubeat Ecclesia. Ergo in quâcumque debebimus alterum tantùm docere, propugnare & sentire, quando sic Ecclesia decernat.*

159 *Argumentũ ab identitate rationis, quàm sit efficax?* Discurro securissimè, nempe ab identitate, non autem à paritate rationis: quia summi Pontifices potuerunt facere, quæ fecerunt, non quia hæc Quæstio Deiparam concernit, sed quia in duas opiniones probabiles diuisa est: nam in Quæstione, quæ inquireret, *An Deipara nata sit ante Adamum?* non possent facere, quæ circa Conceptionem præstiterunt: & tamen hæc secunda Quæstio Deiparam concernet. Ergo sic Pontifices potuerunt definire, quia hoc in medullis & natura sua includit Quæstio, quæ in materia fidei & morum habeat duas opiniones probabiles.

Conclusio. Stat igitur Bullam esse de fide, & ex illa necessariò inferri hanc vniuersalem, *In materiâ fidei & morum, quando duæ dantur opiniones probabiles, sine hæresi, sine peccato possumus alterutram [probabiliorem, aut minus probabilem] sequi, quamdiu hoc permittat Apostolica Sedes.*

OBIECTIONES.

160 IDIMVS D.Fagnani doctrinam à sanctissimo D.N. in Bulla clarè condemnari. Addo & condemnari etiam in ipsamet Bulla modum ipsum tradendi. Caret ratione D Fagnanus, & iniurias liberalissimo cornu profundit, & totius Europæ Theologos defunctos viuósque, Viros Catholicissimos qui Ecclesiæ Romanæ labore assiduo seruiuerũt, inter quos Diana, Pasqualigus, & alij oculorum vsum nimia lectione & scriptione perdiderunt, & singuli vitam ponere,

&

& totum suum sanguinem pro Christo fundere fuerunt parati, *Nouatores* appellat; quo hodie vocabulo Orthodoxi scriptores Lutheranos & Caluinianos compellamus. Ita ille *num.* 43. & *num.* 41. esse dixerat *doctrinam de probabilitate latè propalatam in animarum pernitiem*: & *num.* 25. exclamauerat dicens *Abyssus abyssum inuocat*, & *num.* 23. vt se libros necessarios non legisse ostendat, *Hæc doctrina*, ait, *ex hoc solo redditur valde suspecta, quod sit noua*, &c. Examinemus igitur PRIMÒ, *An sit bona consequentia*, hæc doctrina est noua ergo est falsa? SECVNDÒ. *An doctrina de probabilitate sit noua?* TERTIÒ, *an sit in animarum pernitiem?* QVARTÒ, *An à centum annis Theologi conscientias relaxauerint?* Et quidem existimo quatuor has quæstiones esse necessarias Lectoribus, qui euoluunt primum tomum D. Fagnani.

An Theologi sunt Nouatores. An consciẽtiis noceãt?

Succurrẽtes Quæstiones breuiter examinãdæ.

Respondetur ad primam.

ASsero consequentiam illam, *Hæc doctrina est noua, Ergo & falsa.* Esse malam: & hoc ipsum euidenter persuadeo. Hæc propositio *Non dantur Antipodes*, asseritur ab antiquis Patribus; & tam constanter ab Augustino, vt oppositam rideat: hæc autem *Dantur Antipodes anno* 1492. à Christophoro Columbo propugnata sub initium delirium visa, & tamen hodie ab omnibus asseritur, & est manifesta & indubia. Hæc etiam propositio, *Deipara est concepta sine labe peccati*; tempore S. Bernardi erat noua: tempore S. Thomæ nondum radices egerat, Scoti tempore incipit videri probabilis: & tamen hodie post tot Pontificum Bullas piè defenditur, & affirmant Theologi hanc Positionem *impium est* (*Improbabile est*) *credere Deiparam fuisse in peccato conceptam*: esse hæreticam aut saltem erroneam in fide. 161

An dentur Antipodes?

Opiniones noua esse posiũt vera.

PRæterea, quænam in Scholâ Positio, paucis exceptis, hodie est antiqua, quæ non fuerit aliquando noua? An ne illæ, quæ hodie cum applausu, aut etiam veneratione leguntur, & à senectute laudem habent, reiectæ à prudentibus sunt, quando erant nouæ? Illi etiam tum veritatem contemplati 162

Omnia antiqua, aliquãdo fuerunt noua.

ſunt, & nouitatem non curarunt. Ex mediæ noctis tenebris ad meridianam lucem non per ſaltum, vt ajunt, aut ex extremo ad extremum, ſed per gradus intermedios tranſitur. Aurora intereſt inter noctem diémque; cui initium crepuſculinus Circulus, finem Horizon ſtatuit. Sed neque illa duas habet partes homogeneas. Sub initium remiſſiſſima eſt: adoleſcit: ſuccreſcit: eundóque intenſior & lucidior redditur. Sic veritas. Ambulant infideles in tenebris: qui ex illis philoſophati ſunt, parum lucis ſunt nacti, ſub primo nati Auroræ Orthodoxæ crepuſculo. Oritur Catholicis Sol ad Empyreum tranſlatis: nam nobis lucerna (Sol) eſt Agnus, & in Cœlo illum intuitiuè videbimus, quem in terris in ænigmate per radios Fidei ſubobſcuros, ſcientiarum ſuo modo refractos rimamur. Vt pleraſque veritates (nam Fides paucas, & Demonſtratio paucas exhibet) videamus, die caremus. Lumine vtitur obſignato [*ſignatum eſt ſuper nos lumen vultûs tui Domine*, inquit Propheta Rex. *Pſalm.* 4.] lumine clauſo, lumine Eoo, lumine Auroræ, inter noctem & diem; inter manifeſtam falſitatem, & manifeſtam veritatem medio, quod *Probabilitatem* appellamus. Hoc Veritatis lumen S. Ioanni in Apocalypſi ſuâ videtur oſtendi, ſub libri ſeptem ſigillis clauſi ſpecie. Quandiu nullum ſigillum aperitur, ambulamus in tenebris, & veritatem penitùs ignoramus. Cùm ſeptimum, aut Demonſtratio naturalis, aut Fides Diuina in hac vitâ, aut in alterâ viſio beatifica recludit, Veritatem infallibiliter aſſequimur, exuimúrque omni errandi formidine. Quando autem aliqua reſerantur, & aliqua non reſerantur, tenebræ & luces in noſtro intellectu confligunt, & per probabiles ſemitas conducimur ad veritatem. Non verò per æquè probabiles omnes: nam quibus plura ſigilla aperta, habent maiorem aliis lucem; & ideò Veritatem probabiliùs rimantur. Lumen hoc, quouſque ſeptimum (vltimum) aperiatur ſigillum, nouum eſt, crepuſculinum eſt, probabile & incertum eſt; ſed nouitatis aut probabilitatis nomine à nullo Viro docto deſpicitur; creſcit eundo; & per illum ducimur ad diem, quo ſaltem per refractionem fruiſcemur antequàm ad Horizontem (Finitorem) ſeu mortem perueniamus.

Aurora inter noctem & diem.

An homogenea ſit?

Probabilitas inter ignorantiã & ſcientiã.

Liber Apocalypſeos, ſeptem ſigillis clauſus.

Probabilitas ſuos gradus habet.

Affirmat

Affirmat hæc, quæ diximus, Angelici præceptoris doctrina. Antiqua eſt, noua fuit: & ſicut nec hodie quà antiqua, ſed quà vera ſuſpicitur: ſic nec olim quà noua potuit, ſed quà falſa contemni. At nunquam illa falſa euidenter fuit; nunquam igitur contemni potuit. 163 *De Thomiſtica Schola.*

Fuit ſanè viuente D. Thoma noua. An ideò debuit reijci? Audiatur S. Antoninus *3. part. Hiſtor. titul. 23. c. 7. §. 5. fol. 547.* qui tantùm abeſt, vt eſſe *nouam* neget, & inde illam deſpiciat, vt potiùs illam *nouam* eſſe confiteatur apertè, illámque ab ipſamet *nouitate* commendet. Eſt quoad fundamenta *noua*, quoad ſubſtantiam concluſionum *noua*, quoad modum tradendi & inferendi *noua*: & à *nouitate* probabilibus argumentis armatâ gloriam habet. Attende. *Tantam ſibi Deus*, inquit ille, *gratiam in labiis eius effudit in doctrinâ, vt ſcholares in ſtuporem adduceret, & ad ſtudium animaret. Erat enim in legendo*, nouos *Articulos adinueniens*, nouúmque *modum determinandi inueniens, &* nouas *producens in determinationibus rationes; vt nemo ipſum, audiens dubitaret, quin ipſum Deus* noui *luminis radiis illuſtraſſet: ibi itaque claruit ſplendor diutiùs in eius animo occultatus, & mirati ſunt vniuerſi de his, quæ glorioſè & limpidè proferebat.* Et hæc S. Antonini verba, P. Petrus Alua & Aſtorga in libro, quem *Nodum indiſſolubilem de Conceptu mentis, & Conceptu ventris* inſcripſit, videlicet *Nodo. 15 §. 1. pag. 804.* hoc Scholio dilucidat. *Obſerua quantas* nouitates *inuenerit S. Thomas pro ſuâ doctrinâ.* Nouos *confecit Articulos*, nouum *excogitauit modum determinandi*, nouas *in determinationibus inuênit rationes; ita vt Deus ad* noua *dogmata* noui *luminis radiis ipſum illuſtrauerit; & ipſe limpidè tot* nouitates *proferret; & hoc, quod S. Antoninus laudat in doctrinâ S. Doctoris, condemnant moderni Thomiſtæ in aliis Doctoribus*: nouitates *in S. Thomâ laudantur, & extolluntur, vt vides, quando in aliis Doctoribus vituperantur & deteſtantur. Ac inſuper pro viribus conantur ſtabilire in ſuâ doctrinâ nec minimam fuiſſe* nouitatem; *quomodo autem iſta ſint componenda, ipſi videant.* Progreditur S. Antoninus, & §. 10. ſic inquit. *Cuius ingenij ſubtilitatem, intelligentiæ acumen, rectitudinem iudicij, euidenter oſtendunt multitudo*

164 *An D. Thomæ doctrina fuerit noua?*

An à nouitate laudanda?

librorum

librorum, quos edidit, & sententiarum nouitas, *quas inuênit, sensúsque scripturarum absconditi, quos produxit in lucem.* Vnde Astorga. *Hoc reseruatum erat Angelico Doctori, vt suâ sententiarum* nouitate *patefaceret in Ecclesiâ* nouos *Articulos*, nouas *sententias*, nouas *veritates sacræ Scripturæ. Ex his occultatis omnibus antiquis Doctoribus, & patefactis soli Angelico Doctori, quærimus, An omnes nullâ demptâ inuenerit & produxerit in lucem; vel saltem reliquerit vnam, vt posteà produceretur in lucem à subtili ingenio Scoti, vel alterius Doctoris?* &c.

An sacram Paginã Doctor Angelicus nouis Expositionibus dilucidauerit?

165 Patet ergo ex S. Antonino PRIMÒ, *Non esse crimen, imò esse gloriosum nouas sententias probabiles inuenire in morum & Fidei materiâ.* Nota illud *probabiles*; hoc enim habet locum in Quæstionibus, quas nondum resoluit Ecclesia: vbi enim datur Apostolicæ Sedis Determinatio, repugnat opinio probabilis: nam sententia Theodori, v. gr. si Definitioni Ecclesiæ consonat, non est probabilis; imò, nec est opinio; sed veritas certa: si dissonat non est probabilis; imò, nec opinio, sed certa falsitas, &, si cum pertinaciâ defendatur, hæresis. SECVNDÒ. *Vt nouæ hæ probabiles sententiæ inueniantur, Deum nouum infundendo lumen concurrere.* Patet; quia omne de sursum est. TERTIÒ, *S. Thomam habere apud Scholam à multis nouitatibus gloriam, illásque Deo concurrente inuenisse.* Est expressa S. Antonini, vt vidimus. QVARTÒ, *In materiâ Fidei (hoc est, sacræ Paginæ expositione) post sanctos Dionysium, Hieronymum, Augustinum, Ambrosium, Gregorium, Bernardum, &c. sufficere opinionem probabilem: adeóque licuisse S. Thomæ nouas Interpretationes edisserere, & in lucem producere.* Hoc sanè licitè & gloriosè S. Thomam præstitisse asserit S. Antoninus. At Deus non dispensauit cum S. Thomâ, vt ipse solus faceret, quod cæteris erat inhibitum: ergo non datur lex, quæ præcipiat, ne sacræ scripturæ locos, quos nondum Ecclesia definitiuè exposuit, si obscuri sint, Doctores Theologi possint probabiliter interpretari. QVINTÒ, *Vnici Authoris opinionem, si probabilibus ratiocinijs fulta sit, sufficere in materiâ fidei & morum ad securitatem conscientiæ.* Nam sub illud tempus S. Thomas vnicus & singularis fuit, &

An sit licitum nouas inuenire Opiniones?

An vnius Authoris Opinio sit probabilis?

& tamen laude digni, qui nouam, sed probabilissimam eius Ethicam; qui nouas, sed probabilissimas eiusdem sacræ Scripturæ Expositiones amplexi sunt. SEXTÒ. *Non esse in D. Thomâ exhaustam Dei omnipotentiam, nec luminis thesauros ita effusos, vt nullus radius manserit, quo Iuniores possint illuminari, & probabiliter exponere Bibliorum locos, aut Moratium controuersias resoluere, etiam D. Thomæ non quoad doctrinæ probabilitatem* (quis enim ita erit impudens, vt istam abneget? *Sed quoad veritatem aut probabilioritatem obsistendo.* Patet, quia non solùm Scoti, Ochami, & Molinæ probabilissimæ Scholæ contra D. Thomam argumentantur; sed & Durandus licèt Dominicanus, & Caietanus licèt eius Commentator, ab illo liberrimè recedunt, quærentes Veritatem, si aliunde alluceat. *An etiam hodie nouæ opiniones probabiles subnasci possint?*

ERGO, *quod post Hieronymum, Augustinum, Gregorium, Ambrosium, D. Thomæ; post D. Thomam Scoto, Ochamo, Durando, Cajetano, & aliis licuit, etiam hodie post omnes hos Ioanni Sancio, Thomæ Sanchez, Suario, Vasquezio, Dianæ, Mascurenhæ, &c. aut etiam Caramueli licebit.* *Conclusio.*

Respondetur ad secundam.

PRonuncio Naturæ Humanæ statum, & laudabilem probabilium opinionum vsum coætaneos esse. Ante lapsum Adamus, aliquorum sententia Angelorum ritu omnia cognoscebat exactè. At ego demonstraturus sum Adamum Euámque ante lapsum quando erant in statu innocentiæ, gratiis nobilissimis condecorati, inuincibiliter ignorasse nonnulla, & in ipsis rationibus grauibus hinc inde ductos materialiter errauisse, & in eisdem probabilis opinionis virtute à mortali excusari. Attende. 166 *An in statu innocentiæ in paradiso, ante primorũ parẽtum peccatũ habuerint locũ Opiniones probabiles?*

QVærunt Theologi, An Adamus in statu innocentiæ potuerit peccare venialiter? Asserunt cum Scholarchâ suo Scotistæ, negant Thomistæ. At Augustinus, non solùm venialiter ante lapsum Adamum potuisse peccare asserit, sed venialiter peccasse de facto. [Vide *libr.* 3. *de liber. arbitrio cap.* 5. 167 *An cũ originali innocentiâ compati venialia peccata potuerint?*

cap.5.& 11. & *in Enchirid. cap.105.* quem quoad hoc sequuntur Scotus *in 2.dist. 21.* & Gabriel *ibid. dist.22. quæst.1.art.3. dub.1.* Major & Basol. *ibid.*& Herrera *dist.21.*] vt probet hanc nostram conclusionem P. Franciscus à S. Augustino Macedo Franciscanus, *in D. Augustini mente, tract.Cortina, Thesi 26. pag.52.* sic inquit. *Huius* (Theseos) *Augustinus est Author*,&c. *cùm tradit, primum quod admisit* (Adamus) *mortale peccatum, superbiæ fuisse: ex quo sequitur, quidquid ante superbiam peccauit, veniale fuisse. At peccasse Augustinus disertè affirmat, imò & venialiter peccasse affirmat*, &c. ergò; quia res grauis momenti est, quæso non festinemus.

Primū Adæ & Euæ peccatū graue superbia fuit.

168 Profectò primum Euæ, & primum Adæ peccatum graue superbiam fuisse D. Augustinus statuit, doctus à sacrâ Paginâ: nam *Eccl. 10.* legimus, *Initium omnis peccati est superbia*, & rursus *Tob.4.* clarissimè *In ipsâ* (superbia) *initium sumpsit omnis perditio.* Porrò Eua priùs peccauit, quàm Adamus, & interim primum eius mortale peccatum superbiæ fuit. Augustinus *lib. 1. de Genes. ad liter. cap. 30. Quando crederet Mulier se esse prohibitum, nisi iam inesset menti amor ille propriæ potestatis, & quadam de se superba præsumptio?* Et iterum lib. 14. de Ciuit. cap. 13. agens de Adamo *Diabolus hominem non cæpisset, nisi iam ille sibi placere cæpisset. Hunc enim & delectauit, quod dictum est*, Eritis sicut Dij. *Quod meliùs esse possent, summo veróque principio cohærendo per obedientiam, non suum sibi existendo principium per superbiam.* Et tandem *lib. 11. de Genes. ad literam cap.31.* agens de vtróque. *Gratiâ deserente nudati, quam typho quodam & superbo amore suæ potestatis offenderant.* His præmissis peccatum Euæ examinemus priùs, & posteà Adami peccatum discutiemus.

Superbia omniū peccatorum origo.

Eua peccatum primū graue, superbia.

Adami etiam.

De Adamo & Euâ.

169 Omitto illorum errorem, qui Euam nonnisi venialiter peccasse putant, licèt illis fauere videatur Ambrosius, qui *lib de Parad.cap 14.* sic inquit. *Veniabilis culpa, quam sequitur professio* (fortè, *confessio*) *delictorum. Ideò non desperata mulier, quæ non reticuit Deo, sed magis confessa peccatum est, quam medicinalis sequuta sententia est.* Et habetur

An Eua comedēdo pomū peccauerit mortaliter?

cap.

cap. serpens 47 *de Pœnit. dist.* 1. nam ibi sanctus Mediolanensium Archiepiscopus si bene exponatur, huic errori non fauet; quoniam *Venialis peccati* nomine mortale intelligit: quod D. Ioannem Antonium ab Otalora *in illo crudito syntagmate* de Irregularitate ex pœnitentia publica prouenientе, *part.* 1 *pag.* 5. pulchrè exponit: nam peccatum dupliciter considerari potest, intrinsecè & extrinsecè. In primâ consideratione diuiditur in mortale & veniale, hoc est in graue & leue. In secundâ mortale subdiuiditur iterum in veniale & mortale. Veniale hoc sensu est peccatum graue, quod pudor, dolor, Confessio & pœnitentia subsequuntur: nam veniam obtinet, non propter intrinseca merita, sed ob circumstantias subsequentes: [nam, si peccatum est, veniam non meretur, sed pœnam] quo sensu Adami crimen, quod omnium sententiâ graue fuit, & non Adamum modò, sed & nos omnes reddidit infœlices, in Cerei benedictione, quæ feria V. maioris hebdomadis concinitur *fœlix* Ecclesia nuncupat, quod propter illud Verbum æternum carnem sumens nos omnes fœlices reddiderit. Hoc eodem sensu Caíni peccatum, quod impœnitentia & desperatio comitabantur, non intrinsecè modò sed etiam extrinsecè mortale fuit. Potest iterum peccatum graue in veniale & mortale corporaliter & politicè diuidi: omni enim graui correspondet Mors Animæ, non autem omni mors corporea, nec enim in sacrâ Paginâ, nec in humanis Ecclesiasticorum aut Sæcularium Principum Tabulis omne crimen (peccatum graue) vltimâ sententiâ condemnatur: vnde Syluester *in summ. verb. Mors, num.* 1. sic inquit, *Ex eius* (S. Thomæ) *operibus dico sic. Pœna Mortis in præsenti* (vitâ) *non infligitur pro quolibet mortali, sed tantùm pro inferente damnum irreuocabile, vel pro habente horribilem deformitatem.* Et hic proderit radius, vt non paucos veterum locos intelligamus.

An & cur Mortale peccatum dicatur interdum Veniale?

D. Otalora laudatus.

Peccati diuisio.

An & quomodo peccatum sit fœlix?

Caíni crimē dupliciter mortale fuit.

Politica peccati diuisio.

An omne peccatum mortale pœnâ mortis expiandum sit?

Porrò notissimum Euæ peccatum intrinsecè consideratum 170
graue fuit: sed quale? superbiæ. Deo illa ob superbiam obedire non voluit. At ante hoc alia minùs nota commisit: Ergo leuia. Rupertus *lib.* 3. *in gen cap.* 2. clarissimè. *Mulier corpore & oculis vaga, dum incontinenter deambulat, fortè perspe-*

Primū Euæ mortale ex superbiâ.

An prius aliqua venialia commiserit? *ctans qualis extra paradisum mundus haberetur; & dum serpens dulcedini terræ propriùs & ambitiosiùs innititur, locus Diabolo datus est, & occasio porrecta, vt Euam tentaret.* Et Suarez *de Ope 6. dierum, libr.4. cap.2.* [per quæ verba satis significat, Euam culpâ suâ, & inordinatis actionibus tentationi occasionem præbuisse, ac perinde culpam aliquam priorem tentatione fuisse.]

171 *Cur vni Deus cōferat gratiā alteri non?* Præceptum erat, *Fructum huius arboris, ne comedunto: aliàs moriemini.* Rogat serpens, cur Deus id iusserit. *Cur præcipit*, inquit, *ne comedatis ex omni ligno Paradisi?* Respondere debuisset, *Quia voluit.* [Augustinus *de dono Perseuerantiæ cap.* 12. agens de auxiliis ait, *Hominibus* (Deus) *dat gratiam, quibus vult; non dat quibus non vult.* Ergò, quia *Cur hoc præceptum imponat illud non?* est supremus & absolutus Dominus, præcipit quod vult, & quibus vult. Vnde ex eodem Augustino Pater Macedo, statim citandus, *pag.* 10. scitè ait. *Hic tota ratio est, Hoc volo*] Sed quid illa respondit? *De fructu lignorum, quæ sunt in Paradiso vescimur: de fructu verò ligni, quod est in medio Paradisi, præcipit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne fortè moriamur.* Iacobus Salianus hic [Addit (Eua) de suo, *Et non tangeremus illud.* Et rursum, dubiam facit pœnam, quæ simpliciter fuerat enunciata; quamquam septuaginta illud *fortè* non habent. Quæ dubitatio ex displicentiâ præcepti nascebatur; quæ enim displicent, facilè non credimus, aut reuocamus in dubium. Ergò mulier circa pomum hæsitat, ne ea (pœna) sit tantùm comminatoria, vt quæ culpam multum excedere videatur] sic ille.

Cur Eua dubitauerit de pœnâ præcepti?

172 *Rationum pōdus iuxta diuersorum captum varium.* Hîc autem ego. Rationes esse fortes (hoc est, probabiles) non est quid absolutum, sed relatiuum. Quas alius graues, alius iudicat leues. Nam de Physicis prædeterminationibus, quas Thomistæ certissimas esse pronunciant, multa audimus & legimus apud alias Scholas, quæ varios esse sensus hominum euidenter ostendunt. Eua erat fœmina, & ideò imperfectione naturæ (mulier enim, etiam in statu innocentiæ, erat Viro imperfectior; hoc enim non est accidentale) vehementiùs agebatur affectibus.

Mulier est animal imperfectum. Arist.

173 Sanè sunt tres Propositiones naturales, quas Eua ignorare

non

non potuit. PRIMA. *Pœna est duplex: certa & comminatoria.* SECVNDA. *Modus* (mensura) *pœnæ debet esse ad modum* (mensuram) *delicti.* [Vnde G. Pachymer. *hist. libr.* 3. doctè ait, *Magnorum delictorum magnas oportet esse pœnas.*] TERTIA. *Magnæ pro paruis culpis pœnæ, si à iusto Iudice imponantur, sunt comminatoriæ.* Nam ad terrorem pronunciantur, nunquam ad praxim reducuntur: essent enim iniustæ, si infligerentur de facto. *Præcognita, quæ in Euæ discursu supponebantur.*

His Eua Ideis præuenta potuit hoc conformare ratiocinium.

A. Pœna, quæ sit maior culpâ sub iusto Iudice, qualis est Deus, est comminatoria, & ad terrorem tantùm posita. *Euæ discursus.*

B. Inobedientiam esse peccatum fateor; & hanc, quam mihi serpens suadet esse graue, percipio: esse mortale intrinsecè & mortem animæ inferre, non nego: at illud illaturum esse damnum irreparabile; aut habere horribilem deformitatem; adeóque esse tantum, vt corporeâ etiam morte expiandum sit, non video.

C. Ergò Pœna corporeæ mortis, quæ hanc inobedientiam afficit, est comminatoria.

Et quidem hunc syllogismum esse in materiâ fidei & morum, nemo dubitare potest: explicat enim verba Dei, quæ eo sensu, quo à Deo dicta, de fide sunt; & concernit pœnam inobedientiæ impositam, quæ ad mores pertinet. Esse fortem negabit ille, qui Logicam & Ethicam nesciat. *An hæc ratio ad mores & fidem pertineat?*

Maior est manifesta. Illam supponit S. Benedictus in Regula. illam Iustinianus: illam omnes Ecclesiastici & Politici Gubernatores. 174

Probatur minor: quia hîc non agitur de morte animæ, sed de morte corporis: & etiamnum est difficile ostendere illud Euæ peccatum fuisse dignum morte corporeâ; nam hodie nullus auderet Princeps præcipere sub pœna capitis (lege videlicet non comminatoriâ, sed indispensabili & absoluta) ne quis pomum ex tali arbore legeret. Nam, si asserente D. Thomâ, Syluestro, & aliis, vt paulò antè videbamus[a], non omnis culpa grauis expiari debet pœnâ mortis corporeæ, sed illa tantùm, quæ infert damnum irreparabile, vel horribilem defor- *An omne peccatum mortale expiari debeat pœnâ mortis corporeæ?*

 mitatem

mitatem imbibit: potuit Eua, cùm loquebatur serpenti, & nondum volebat legem illam violare dicere. *Inobedientiam hanc meam, si admitteretur, fore in poli foro graue peccatum video, at illaturam damnum irreparabile, & habere horribi-elm deformitatem non video.*

175 *Pœna duplex certa & comminatoria. Vnde distingui & internosci possint? Eua, vt opinaretur pœnam mortis comminatoriã esse, grauiores rationes post lapsum habuit, quàm ante lapsũ.*

Consequentia, si minor admittatur, est bona. Nam apud omnes hæc: *Pœna est grauior culpâ. Ergò est comminatoria.* Est legitima ita Diana *part. 5. tract. 9. de excommunic. Resol.* 21. Ioannes Henriquez *in Compend. Cas. Moral. c. 20. n.* 33. *& seqq.* Vasquez 1.2. *q.* 96. *art.* 4. *n.* 45. & alij.

Sanè illam mortis pœnam esse comminatoriam, ante esum pomi opinabatur Eua, vt vidimus, at post Esum in sua opinione confirmabatur; Vnde Salianus. *Illa, non solùm offerebat viro pomum, sed à mortis etiam metu iubebat esse securum, cùm eam, quæ comederat, videret esse superstitem.*

176 *An Eua dubitãdo de sensu verborum Dei peccauerit?*

Hæc omnia consonant S. Bonauentura, qui *in* 2. *dist.* 22. *art.* 1. *quæst.* 1 *ad arg.* apud Suarium *de opere sex dierum libr.* 4. *cap.* 2. Huius verba subscribo. [Etiam addit (S. Bonauentura) potuisse Euam sine peccato dubitare, non de veritate Dei, sed de sensu verborum eius, an, scilicet, intelligenda essent de morte corporali, vel spirituali? aut, an esset pœna simpliciter statuta, & infallibiliter exequenda, vel tantùm, quam Deus comminatus esset remissibiliter. Et idem in virtute probabilitatis respondet D. Thomas *in* 2. *d.* 22. *q.* 1. *art.* 1. *ad* 1. Vnde addere possumus, potuisse Euam dubitare, an verba illa, *In quacûnque die comederitis, morte moriemini*, dicta fuerint tanquam comminatoria pœnæ, vel solùm tanquàm significantia effectum ex manducatione illius cibi consequendum, qualis esse posset mors, si fructus illius arboris, ex naturâ suâ esset nociuus & humano corpori contrarius.] Hæc Suarius.

177 His præmissis omnia que diximus ad assertiones paucas breuiter reducamus.

Verba Dei erant definitiua.

Dicit Deus. Si comedatis ex hâc arbore, morte moriemini: *assertiuè & definitiuè & non comminatoriè.* Constat id manifestè ex contextu.

Ad fidẽ & mores pertinebant.

Hæc verba pertinent ad fidem & mores. Id iam ostendimus.

Sensus

An sensus, quo illa Eua exponere voluit, fuerit hæreticus?

Sensus, quo illa Eua intellexit est materialiter hæreticus. De hoc nullum est dubium: nam illa non sunt tantùm comminatoria, & tamen Eua dicit esse tantùm comminatoria. Illa igitur in opposito sensu intellexit.

An actus formalis fuerit hæreticus? an peccatum?

Actus, quo verba illa Eua exposuit, non fuit formaliter hæreticus. Et ostenditur; nam aliàs esset pecatum mortale, quod negat S. Bonauentura, S. Thomas, Pientissimus Suarius, & alij, vt paulò antè vidisti.

178

Cur neutrũ fuerit? Non ab euidentiâ, sed à probabilitate.

Propositio falsa demõstrari non potest.

Eua nõ putauit se ratio ẽ euidẽtem habere.

Rationes leues non excusant.

Vnde ergò hæc materialis hæresis, ne fuerit formalis, & culpa in hâc lineâ grauis obtinuit? Non ab euidentiâ & certitudine. Eua enim non habuit rationes euidentes certas & indubitatas de sensu illo, quem verbis Diuinis affinxit: erat enim falsus, & verbis Diuinis oppositus, & falsitas nunquam potest ratione euidenti probari. Prætereà (ne huc recurrat aliquis) nec euidentes illa se putauit habere; nam aliàs non apposuisset illud *fortè*. Non habuit dubias leuésque; nam hæ ab hæresi formali neminem liberant. Ergò superest, vt ideò non fuisse hæretica formalis, nec in infidelitatis lineâ grauiter peccasse dicenda sit, quòd graui adeóque probabili ratione mota errauerit, verba Dei quæ in sensu assertiuo erant dicta, in sensu comminatorio, qui vero & tenendo de fide contradictorius est, intelligendo. Euæ igitur in Fidei & morum materiâ ad securitatem conscientiæ (hoc est, ne in hæreseos & infidelitatis lineâ formaliter peccaret) sufficiens fuit opinio probabilis, tametsi materialiter falsa. Ergo & nobis etiam hodie sufficiet. Peccauit autem illa posteâ mortaliter, nolendo ex superbiâ obedire Creatori; peccauit pomum comedendo. Sic nos Augustinus edocuit. Non autem testibus S. Bonauentura, S. Thomâ, P. Suarezio, & aliis, definitiua verba Dei in sensu comminotorio, hoc est, aduerso probabiliter interpretando.

In quo Eua peccauerit grauiter?

179

De peccato Ada.

EVæ lapsum actúsque eum præcedentes considerauimus: ex hoc lapsu resultauit, vt Adamus illi condescendendo, conciderit: ergò ad Adamum oculos conuertamus.

Amando sponsã nimis peccauit venialiter.

Primum huius peccatum fuit nimius aduersus Euam amor: at amare non est superbire, & ante superbiæ actum ille non

peccauit.

peccauit mortaliter. Ergo hîc amoris imprudentis excessus, fuit peccatum veniale. Augustinus *libr.* 11. *de Genesi ad literam cap.* 22. verbis clarissimis. *Noluit* (Adamus) *eam* (Euam) *contristare, quam credebat posse sine suo solatio contabescere, si ab eius alienaretur animo.*

180 *Obiectio cõtra doctrinã Augustini.* Hoc posito sic contra Augustinum argumentemur. Adamus nimis amando sponsam suam, peccauit mortaliter. Negat ille: Probamus. *Qui amat periculum peribit in illo.* Asserit sacra Pagina, & hanc Assertionem veram esse negare Augustinus non potest. Ergò ex illâ hunc syllogismum conformemus. *Hic amoris excessus futurus erat causa perditionis Adami, At illum amorem non compescuit. Ergò in illo suam perditionem lapsum & excidium amauit, vt in causâ. Ergò in illo inordinato amore Adamus peccauit mortaliter.* Et quid ad hæc Pater sanctissimus.

Rem malã amare in causâ peccatum est.

181 *Cur peccauerit Adã?* Respondet concedendo maiorem, *libr.* 14. *de Ciuit.* sic inquit. *Adam sciens & volens peccauit, ne vxori displiceret.* Consonat sibi *libr.* 12. *de Genesi ad literam cap.* 42. dicens, *Non carnis victum concupiscentiâ, quam nondum senserat; sed amicabili beneuolentiâ* (nimia prorsus, & prudentiæ limites exsuperante) *deliquisse.* Lege *Comment. in Psalm.* 83. *de Adamo non seducto.* In hac enim sententia constans est Augustinus: vnde Iacobus Salianus. *Quid multa? Tulit* (*Eua*) *de illius fructu, & comedit, vnóque facto multiplex peccatum admisit: in quibus peccatum scandali luctuosum fuit, cùm viro suo lapis offensionis facta est. Dedit enim viro suo; qui ne eam contristaret, comêdit, & grauissimi peccati factus est reus, vt accuratè docet Augustinus, vsus comparatione Salomonis, qui Idola veneratus est, ne suas, quas deperibat, delitias* (Amasias) *contristaret.*

Quã graue Eua peccatum fuerit?

182 *An Adamus ruinã suam ex illo amoris excessu orituram, prauiderit?* Et quid ad minorem respondet? *At illum amorem non compescuit*, distinguit. Illum non compescuit, præuidendo certò periculum & ruinam ex illo aborturam. Negat. Opinando probabiliter illum eundem amorem non esse grauiter periculosum, concedit.

Et quid ad consequentias? Hæc minoris præcedentis distinctio vt neget vtrámque requirit.

Et

Et tu meritò postulas, vt Minoris distinctionem ab Augu- 183
stino tradi ostendam. Obedio. Sanè periculi quantitatem experientia metitur. Suarius *libr. de Charitat. disp. 9. sect. 1. num.* 8. prudentissimè *Periculum est*, inquit, *in determinatâ materiâ, in quâ aliquis fragilem se expertus est.* Consonant Thomas Sanchez, Ioan. Sancius, Salas, Emanuël Sà, Ferrantinus: & alij, quos *in Theolog. Fundamentali num.* 499. allêgo. Hi autem non solùm experientiam propriam, sed & alienam in examen adducunt: nam, si Petrus tibi similis cecidit, temerè te periculo expones. His præmissis Audiamus Augustinum. Super illud Pauli, *Adam non est seductus.* sic inquit.

Periculi certitudo & quantitas sumitur ab experiētiâ.

Tam alienâ quàm propriâ.

Quomodo erit verum, Adam non est seductus? *Sed inexpertus Diuinæ securitatis in eo falli potuit, vt veniale crederet esse commissum.* 184

Ecce Adamus (erat enim prudentissimus & perspicacissimus) sciebat se sponsam cum excessu amare: ex hoc eodem excessu aliqua inconuenientia aboritura præuidebat: at omnibus rebus perpensis & consideratis iudicauit hunc illicitum amoris excessum non excedere materiam peccati venialis, & tamen deceptus est, quia ille suæ perditionis fuit causa, & erat reuera grauis ratione periculi: at hoc non præuidit Adamus experientiæ defectu. Stat igitur Adamum non compescendo illum excessiuum amorem, qui reuerà erat malus grauiter, quia ipse iudicauit esse malum leuiter, peccauisse venialiter. At Adamus illum amorem esse malum leuiter, non cognouit euidenter & certò, nam vt fatetur Augustinus deceptus fuit, & homo in his quæ certò & euidenter cognoscit, nunquam fallitur. Sed neque certò sciuit esse malum grauiter, aliàs enim peccauisset mortaliter. Ergò malum, quod re vera erat graue, probabiliter iudicauit esse leue, & ideò peccauit venialiter. Ergo etiam hodie, qui faciat illud quod materialiter est peccatum mortale, si probabilibus rationibus ductus, esse veniale putet, committet peccatum quod formaliter & quoad Deum non nisi veniale sit. Ergò etiam hodie, qui faciat illud, quod materialiter est culpa lethalis, si tamen probabiliter iudicet esse nullum peccatum, nullum committit peccatum. Quid si esse rem bonam & meritoriam? si aliàs in gratiâ sit, merebitur

Adamus periculum graue, leue esse censuit.

Adamus sequutus est opinionem probabilem.

Qui cōmittit rē grauiter malā, si probabiliter iudicet esse malam leuiter, peccat venialiter.

Et si probabiliter censeat nullum esse peccatū, nullum committit.

Et, si probabiliter esse bonã tutet, merebitur.

& coronabitur à Deo. Consequentiarum istarum ratio est, quia Adamus fuit homo sicut nos quoad naturam, excellentior quoad gratiam. Deus est ipsissimus. Ergo, si ille sapentior & fortior opinionis probabilis gratiâ à mortali excusatur in materia grauiter mala, quam leuiter malam putabat; etiam nos excusabimur. Nam *Quidquid faciant homines, intentio iudicat omnes.*

185 *Mundo est coætanea Probabilitatu securitas. Mũdi ætas. 4052 / 1662 / 5714*

Acciderunt hi casus, in quibus Euam Adamúmque à peccato mortali probabilis excusauit Opinio, post eorum creationem paucis horis. Est igitur coætanea Mundo doctrina de probabilitate. Sanè natus est Christus iuxta Saliani computum anno Mundi 4052. quibus, si Christi ætatem (videlicet, annos 1662.) addideris, habebis 5714 annos. Et quâ igitur sinceritate D. Fagnanus, qui tam annosam doctrinam propugnant, *Nouatores* appellat?

Certa & indubitata supponebãt antiqui, non autem ad cõtrouersias reuocabant.

Sed ait ille. Hanc quæstionem veteribus non esse notam, quia à veteribus nunquam fuit mota. Sed insto. Est-ne quæso veritas certior hac, *Qui currit, mouetur?* Non dabit mihi D. Fagnanus vel vnum Authorem antiquum, qui in terminis examinet, *An, qui currit, moueatur?* Et cur non dabit? Quia manifesta supponuntur, & in dubium minimè reuocantur. Cæterum apud veteres nusquam dabit D. Fagnanus in terminis hanc propositionem. *In materiâ Fidei & morum ad securitatem conscientiæ non sufficit opinio probabilis.* Quid igitur vociferatur?

186 *Instãtia pro D. Fagnan. Non esse ad rem.*

At dicet, neque oppositam nos daturos esse. Respondeo, hoc nec esse verum, nec ad rem. Porrò non est ad rem, quia si nostra ideò non est vera sententia, quia apud veteres in terminis non reperitur; nec sua, quæ nostræ opponitur, erit vera; nec enim illa in terminis apud antiquos inuenitur. Vnde si D. Fagnani admittatur exorbitans & noua dialectica habebimus duas contradictorias simul falsas. Et quis hoc toleret?

187 *Non esse veram.*

Instantiam D. Fagnani non esse ad rem vidisti, non esse veram euidenter persuadeo. Nam nostra doctrina, quam ille frustra esse nouam affirmat, in ipso Paradiso ante lapsum Adami indubitata fuit: & iuxta illam, teste Augustino, vt vidimus, Adamus iudicatus est.

Omnia

OMnia, quæ de Adamo, Euâ, & probabilium opinio- 188
num vsu in Paradiso dicta certiorem habent locum in nobis. Et hoc clarissimè demonstraturus sum.

Peccauit primus Homo (ô quàm multa vno verbo dicuntur!) & inter alias peccati pœnas, multarum rerum ignorantias insuperabiles incurrit; quarum sumus hæredes *Enchiridij capite* 24. Augustinus. *Nolentibus subintrauit ignorantia rerum agendarum, & concupiscentia noxiarum; quibus comites subinferuntur error & dolor.* Idem tradit S. Doctor *libr.* 3. *de liber. arbitr. cap.* 18. 19. *&* 20. & *lib. de natur. & grat cap.* 40. cui consonant D. Bonauentura *in* 2. *dist.* 23. *quæst.* 2 Durandus *ibid. quæst.* 3. Suarez *lib.* 1. *de opere sex dierum cap.* 10. & *tom.* 1. *de grat. prol.* 4. & alij. Hinc est quod veritatem fuerint Adami filij ante & post vniuersalem cataclysmum per cancellos rimati. Cùm ergò sub Deo iusto homines non habeant obligationem, aut supra mentis vires intelligendi, aut supra corporis vires operandi, præceptis Diuinis satisfacient si illa humano modo intelligant, & humano modo exsequantur: si enim voluisset Deus, vt more Angelico procederemus, nobis mentes & vires indidisset Angelicas. Caietanus *in summ. verb. Opinio* doctissimè & opportunissimè. *Non exigit Deus ab homine plusquàm conditio hominis habet.* Sed à suâ conditione & naturâ habet homo quod possit operari humanitùs; non ergo præcipit illi Deus, vt operetur, non humanitùs, sed Angelicè.

Si Adamus liberè vti potuit probabilitate sententiarum: etiam nos possumus: plura enim ignoramus quàm ille.

Multa ignorantia peccatum originale comitantur.

VErè doctrina de probabilitate, cum primis hominibus 189
nata, non mansit in Paradiso; exiuit illinc cum Adamo, & ad posteros transiit. Non periit naufragio in diluuio; sed à Noacho in Caldæam translata, post labij confusionem, per totum fuit orbem diffusa. Multa possem ad huius veritatis probationem producere, sed ero paucis locis contentus, vt huius doctrinæ nunquam interruptam successionem ostendam.

Doctrinam de Probabilitate Adamus posteris suis communicauit.

SVCCVRRIT PRIMÒ. Caput 12. Geneseos, in quo Abra- 190
ham Ægyptum init, & Saræ vxori, præcipit, vt suam esse sororem affirmet. Erat pulchra, Ægyptiis perplacet: rapitur:

Abraham in Egyptum ingreditur.

Sara traditur regi. Pharao Regiæ dignitatis nomen est.
An Rex peccauerit?
An, & cur coniuges in vsu matrimonij peccare soleant?

Melchisedecho, Pharaoni tunc regionis, traditur. Hîc illâ vti vult; impeditur diuinitùs, vel morbo, vel dolore subitaneo, vt Veteres Patres affirmant. Interim Abimelechus non peccauit, illi enim Deus, *Et ego sciebam*, inquit, *quia corde mundo fecisti hoc*. Vel, si peccauit, vt contra Iulianum asserit Augustinus, non peccauit in Adulterij lineâ, sed in illa, in qua apud eundem Augustinum exorbitare solent coniuges, *quando non propagandi voluntate operam creandis filiis impendunt, sed lasciuiendi voluptate exsaturandæ libidini inseruiunt*. Hanc enim sententiam mordicus tenet S. Doctor, & præcipuè *libr. 1. de nuptiis & concupisc. cap. 4. & 15 & 24.* & iterum *lib. 2. contra Iulianum cap. 10. & libr. 3. cap. 16. & lib. 4. cap. 3.* & rursus *lib. de bono coniug. cap. 10.* & tandem *in Enchirid. ad Laurent. cap. 78.* si enim peccauisset mortaliter, & esset corde adulter, quomodo audiret à Deo, *Ego sciebam, quia corde mundo fecisti hoc?* Nunc ego.

Regem probabilitas dictaminis à peccato excusat.

191 Melchisedech non sciuit certò & euidenter Saram esse solutam (de hoc enim quis dubitet?) ergò sciuit probabiliter tantùm. Eius notitia erat de re, quæ poterat aliter se habere: imò aliter se habebat de facto. Interrogauit. Ergo, vt resciret veritatem fecit, quod potuit: ergo, & quod debuit. Dicunt Abrahamus & Sara se esse fratres: ergo prudenter Pharao credidit. Mentiuntur illi, aut æquiuocatione vtuntur, nam cognati etiam apud Hebræos vocantur fratres, & ipsi erant cognati. Sed quid ad regem hoc, qui non habebat rationem certam & euidentem, ob quam illos iudicaret se fallere. Ergò habuit dictamen probabile, sacrámque esse solutam prudenter credidit.

Vox Fratres an cognatos significet? An Restrictiones mentales, an æquiuocationes aliquem excusent à mendacio?

[Et hic obiter nota Restrictiones purè mentales nunquam, Æquiuocationes rarò à mendacio hominem excusare: nam particulæ & circunstantiæ adiacentes consignificant, & consignificando auferunt æquiuocationem. Dicunt illi se non esse coniuges: suadent, quia sunt fratres. Ergo de fraternitate primi gradûs agebant, cum quâ matrimonium non consisteret: nam frustra ad fraternitatem v. gr. tertij aut quarti gradûs recurrerent, vt se non esse coniuges persuaderent. Sed de hoc vberiùs alibi.]

Ergò

Ergò qui facit illud, quod reuerà est adulterium & pec- 192
catum, vt vt materialiter peccet, (hoc est faciat rem inter- *Conclusio.*
dictam) si probabiliter putet non esse adulterium nec pecca-
tum (puta, si quis tangat vxorem alienam inuincibiliter pu-
tans esse suam) eli iet actum formaliter bonum & honestum,
de quo dicat Deus, *Et ego sciebam, quia in corde mundo fe-
cisti hoc.* Quid clarius? An maiorem & veraciorem testem
ipso Deo requiret D. Fagnanus.

Opinionum probabilium vsũ ipsmet Deus approbat.

Natus est Abraham anno Mundi 2039. ante Christum 193
2014. & in Ægyptum ingreditur anno Mundi 2115. ante
Christum 1938. Ergo omittendo antiquiores historias quas
possemus adducere, si studium adhibere vellemus, hæc Posi-
tio, *Ad conscientiæ securitatem sufficit opinio probabilis.* Erat
in veritatis ratâ & indubitatâ possessione ante 3600. annos nec
tunc habuit initium, sed erat in possessione antiquâ & imme-
morabili: &, vt ostendi, ab ipsomet mundi exordio deductâ.
Errat igitur D. Fagnatus, cùm huic possessioni vix annos cen-
tum antiquitatis concedit.

Quo tempore floruerit Abrahamus?

Quam sit antiqua cõmunis Theologorum sententia?

SVCCVRRIT SECVNDÒ Caput 27. Geneseos in quo 194
Isaacus filio suo benedictionem impendit. Sed cui? Pri-
mogenito volebat, & debebat. Historia est vniuersis nota:
circumstantias necessarias expendam. [Iusserat Isaacus Esaüo
primogenito suo, vt venaretur, & cibos sibi pararet, veni-
rétque vt acciperet benedictionem. Audiit Rebecca, & præ-
paratis aliis cibis præmisit Iacobum, vt præriperet benedi-
ctionem. Incepit dubitare Isaacus, vtrùm deciperetur. Ratio-
nes dubitandi erant graues: prima nimia festinatio: secunda
vox, quæ Iacobum prodebat. Audi sacrum textum. *Quibus*
(cibis) *illatis dixit* (Iacob) *Pater mi. At ille respondit: audio
Quis es tu fili mi? Dixítque Iacob Ego sum primogenitus tuus
Esaü: feci tibi, sicut præcepisti mihi. Surge sede, & comede de
venatione mea, vt benedicat mihi anima tua. Rursúmque
Isaac ad filium suum: Quomodo, inquit, tam citò inuenire po-
tuisti fili mi? Qui respondit: Voluntas Dei fuit, vt citò occur-
reret mihi, quod volebam. Dixítque Isaac: Accede ad me, vt
tangam te fili mi, & probem* (pericliter, examinem, cognos-

Isaacus in materia Iustitia vsus est opinione minùs probabili.

cam) *vtrùm ſis filius meus Eſaü, an non. Acceſſit ille ad Patrem: & palpato eo dixit Iſaac: Vox quidem Vox Iacob eſt; ſed manus, manus ſunt Eſaü. Et non cognouit eum, quia piloſæ manus ſimilitudinem maioris* (Primogeniti Eſaü) *expreſſerant: Benedixit ergo illi, &c.* Et hîc ego à D. Fagnano interrogo An Iſaac operatus fuerit, inſiſtens cognitioni certæ: an opinioni probabili? Rogo iterum, an inhæſerit probabiliori, an-non potiùs contentus fuerit minùs probabili? Porrò habebat Iſaacus hinc inde rationes; illas hauſtas ab aure, iſtas hauſtas à tactu; & tametſi auris tactu ſit tutior, ille tactui ſenſui minùs ſecuro credidit. At à ſacrâ Paginâ non reprehenditur. Ergò in re grauiſſima, tuta conſcientia ſequutus eſt opinionem minùs probabilem. At Iſaacus ante millenos annos fuit. [Salianus hanc benedictionem accenſet anno mundi 2276. Iſaaci 138. Iacobi 78 ante Chriſtum 1777. accidit igitur à 3439. annis.] Ergo eſt antiquiſſimus vſus dictaminis, & ſententiæ probabilis.

Auris eſt tactu tutior.

1777.
1662.
———
3439

195 *An liceat conflictum inire die feſto.*

SVCCVRRIT TERTIÒ Machabæorum Hiſtoria tanta enim obſeruantiâ colebant diem Sabbathi Iudæi, vt mallent occidi, quàm ſe die feſto armis defendere. Ergo erat ſententia apud illos Vniuerſalis die feſto conflictum iniri non poſſe. Vide *lib. 2. Mach. cap. 15.* Et quidem extra caſum neceſſitatis non licere conflictum inire die feſto etiamnum docent, Suarius *tom. 2. de Relig. lib. 2. cap. 28.* Fagundez *lib. 1. cap. 1. num. 2.* Palaus *part. 2. tract. 3. diſp. 2. punct. 5. num. 11.* Victorellus *in Additionibus ad Toletum, lib. 4. cap. 25. verb. Regere militiam.* Gordonus *libr. 6. Theolog. Moral. quæſt. 7. cap. 6.* Baſſæus *verb. Feſtum 2. num. 3.* Filliucius *tractatu 27. n. 175.* Trullench *lib. 3. in Decal. cap. 1. dub. 8. num. 9.* aliíque multi, qui affirmant pugnare feſto die, niſi excuſet neceſſitas eſſe mortale. Eſſe illicitum, ſed tantùm veniale, docent Caietanus *2. 2. quæſt. 40 art. 4.* & *in ſummâ verb. Bellum, verſ. Bellum exercere* Bañez *2. 2. quæſt. 40. art. 4. dub. 4. num. 4.* Valentia *tom. 3. diſp. 3 quæſt. 16. punct. 5.* Sà *verb. Bellum num. 75.* (cito editionem priorem, nam poſteà videtur ſententiam mutaſſe) Rodriguez *in ſummâ part. 1. cap. 126. num. 10.* Armilla *verb.*

Nota illud nam.

Bellum

Bellum num. 7. Angelus *eodem verb. num.* 18. quorum senten-tiam probabilem iudicat Leander *part.* 3. *tract.* 1. *disp.* 4. *q.* 11. §. *Sed nihilominus*: nam oppositam vocat probabiliorem.

Porrò Nicanor, vbi cognouit Iudam & Machabæorum exercitum esse apud Samariam, vt securiùs illos delere posset, decreuit inuadere die Sabbathi. Dissuadebant & incriminabantur decretum id Iudei: qui coacti assistebant Nicanori: at ille se inermes & imbelles inuasurum supponens, Hebræos aggressus est. Iudas suis militibus proposuit singularem & nouam sententiam in materiâ fidei & morum (nam interpretatio tertij præcepti Decalogi ad fidem & mores pertinebat) & rationibus optimis persuasit illis, vt pugnarent die Sabbathi. Acquieuerunt Iudæi: se opposuerunt hostibus, occisóque Nicanore & eius exercitu deleto, Victoriam nobilissimam adepti sunt. Ergò possumus tutâ Conscientiâ sequi vnius viri probi & prudentis sententiam, etiamsi singularis sit; si illam rationibus grauibus & fortibus (hoc est probabilibus) suadeat. 196

Iudæi confligunt die festo adhærendo opinioni nouæ & singulari.

Ergo cùm Abraham, Isaac, & Iudas Machabæus antiquissimi sint, & ante Christum Dominum floruerint, fallitur D. Fagnanus, cùm asserit à paucis annis introductum vsum probabilium sententiarum. 197

TRANSEAMVS ad Christianos, & videamus, an primitiua Ecclesia habuerit & cognouerit Opiniones probabiles? Negauit Libertus Fromondus: negarunt omnes Iansenistæ: negat hodie D. Fagnanus: sed Theologi vniuersi affirmamus. Vt hoc suaderem, Ego olim *in Theologiâ Regulari disp.* 6. *art.* 3. *num.* 60. ad S. Dionysium Areopagitam recurrens egi de conuersione aquæ in calice, an prius in vinum quàm in Christi sanguinem transeat? Quidquid enim Dionysius diceret, non nisi probabiliter diceret. Modò, ne eadem iterum repetam, ad S. Petrum conuerto oculos, & interrogo quomodo intelligantur illa Apostoli verba, *Restiti in faciem quoniam reprehensibilis erat?* Variant Expositores, & ego ex Cornelio à Lapide, qui antiquos celebriores consuluit, hæc pauca exscribo. 198

Etiam in Primitiua Ecclesia, & Apostolorũ tẽpore fuerunt Opiniones probabiles.

199 *Vt Theophylactus, & Oecumenius* (docent) *reprehensus erat Petrus ab aliis Apostolis, quod cum Cornelio Gentili sumpsisset cibum Cæsareæ. Hinc veritus, ne rursum ab eis, aliisve Iudæis reprehenderetur, subduxit se à Gentium mensis & conuersatione.* Ecce Petrum & Apostolos cæteros in materiâ morum, quæ etiam ad fidem potest reduci, dissentientes: Veritas erat à Petro, quoad Visitationem Cornelij: ergo cùm non dentur duæ contradictoriæ simul veræ: & Apostoli in gratiâ confirmati, mortaliter peccasse dicendi non sint, certum est illos Zelo & opinione probabili ductos monuisse aut etiam reprehendisse Petrum. Sed etiam in aliis rebus nimis Iudæis conniuendo, errauit Petrus, non vt caput Ecclesiæ se bene fecisse definiendo; At vt homo particularis: Vnde se errauisse confitendo, in faciem reprehendi desiderauit. *Hoc tamen peccatum Petri*, ait Cornelius à Lapide, *leue fuit & veniale, aut materiale tantùm ex inconsideratione nimirùm vel defectu luminis & prudentiæ; putabat enim bona fide Petrus se Iudæorum, quorum præcipuè hactenus fuerat Doctor & Apostolus, offensionem cauere debere potiùs, quàm gentium, & Gentes id ipsum scire, aut facile cogitare posse. Sed in hac suâ opinione errauit Petrus: licèt enim, ait D. Thomas, Spiritus sanctus in Apostolos descendens in Pentecoste, eos deinceps confirmauerit in prudentiâ & gratiâ, vt euitarent omnia peccata mortalia, non tamen vt omnia venialia effugerent.* Ecce doctissimus P. Cornelius à Lapide errauisse Petrum affirmat, & duobus modis hunc Errorem componit cum gratiæ inamissibilitate die Pentecostes susceptâ: nam vel fuit error formalis leuis, aut materialis grauis. Primum, dici non potest, quia materia erat grauis, & non fiunt ex inconsideratione, quæ sæpè & contradicentibus cæteris fiunt: ergo superest, vt dicatur secundum: videlicet Petrum peccasse purè materialiter *defectu luminis*, non enim hîc veritatem intuebatur euidenti notitiâ, nec de illâ erat instructus diuinâ aliquâ reuelatione, *sed putabat bonâ fide*, hoc est, rationibus grauibus & probabilibus ductus, se bene facere.

Petrus non solùm à Paulo, sed & ab aliis etiam Apostolis reprehensus fuit.

An errauerit & peccauerit Petrus? An confirmati in gratiâ possint peccare venialiter. An materia grauis admittat peccata venialia, An quæ sæpe fiūt ex inaduertentia fiant? Petri peccatum fuit purè materiale: nam suum fuit probabile dictamen sequutus.

200 Ergo sicut Petrum in grauissima materia, quæ mores & fidem concernit, bona fides & probabile dictamen à mortali,

aut

aut etiam à veniali excusauit, ita & poterit excusare nos, si probabilem opinionem sequamur.

Ad Rom. 4. vers. 1. Quid hic Apostolus intelligat nomine fidei?

An omnia Infidelium opera peccata sint.

Hanc doctrinam, vt existimo Canonicam fecit Apostolus, *quod non est ex fide, peccatum est.* Sanè Cornelius Iansenius & ante illum Michaël Bayus Catholici; Martinus Lutherus, & Ioannes Caluinus, Hæresiarchæ: *Fidei* nomine fidem supernaturalem intelligentes, intulerunt. *Ergo omnia infidelium opera sunt peccata, & omnes virtutes Ethnicorum sunt vitia.* Quod meritò Apostolica Sedes condemnat. Non errarunt hi homines in Logica; nam, si Paulus exponitur, vt volunt, non male infertur quod delirant. At errarunt, vt solent Heterodoxi, in Grammatica, Paulum non bene interpretando: ibi enim *Fides*, non sumitur pro fide Theologica, sed pro bona fide & sincero dictamine: ac si dicat, *Quod non fit ex fide*, (bona fide; sincero dictamine: certo quando quis habet certam veritatis notitiam, probabili, quando defectu luminis laborat ignorantia inuincibili, & solùm probabili ratione ducitur) *peccatum est.* Vnde *num.* 14. subiungit. *Scio & confido in Domino Iesu, quia nihil* (de cibis agit) *commune per ipsum, nisi ei qui existimat* (credit opinatur, dictamine suo ductus sentit) *quid commune esse, illi commune est.* Vide meum in libellum S. Bernardi in præcepto Scholium *num.* 365. vbi id vberiùs dilucido & expendo. Interim hanc propositionem, *Quod non fit ex fide Theologicâ, sed ex infidelitate, quâ quis vincibiliter præpeditur peccatum est*, esse veram, si debito modo exponatur, non dubito: assumitur enim à multis Patribus & Doctoribus, primarium & literalem Pauli sensum esse illum, quem dedi, nescire nemo poterit, qui textum legat; agit enim de ægroto qui bona fide credit se hos vel illos cibos edere posse, istos non posse: hoc autem, non credit fide Theologica, sed dictamine probabili, ab experientia sola sumpto.

Qua contra dictamen fiunt peccata sunt.

Etiam qua infidelitate voluntaria.

Ex experientia probabilitas solet subnasci.

Ecce Apostolorum tempore, imò apud ipsos Apostolos in 201
materia fidei & morum, vtramque contradictionis partem *Conclusio.*
probabilitas reddidit licitam honestámque; dissentit à cæteris Apostolus Petrus: ille conniuet Iudæis, vt Synagoga sepeliatur cum honore: hi festinant, ne si fortè reliquiæ Iudaïsmi aliquæ maneant, per illas Neophyti reuertantur ad vomitum.

Rata erat contradictio dictaminum: contradictoriæ assertiones non erant simul veræ; at erant simul probabiles, & ideò simul licitæ: quamobrem non peccauit Petrus conniuendo tantisper synagogæ, quia sequebatur suum dictamen probabile: sed neque peccarunt Paulus & cæteri Apostoli festinando, & Petro contradicendo & resistendo, quia & ipsi habebant pro se probabiles & graues rationes.

MVlta alia possem addere, in quibus S. Petrus, vt operaretur, contentus fuit opinione probabili. Vnicum tamen adhuc subscribam, vt meliùs intelligatur veritas, quam dilucido.

202 *De summi Pontificis creatione an possit successorem denominare?*

Quærunt Theologi, *An summus Pontifex successorem poßit denominare?* Affirmatiuam sententiam tenuit Vasquez *in 3. part. tom.3. disp.244. cap.3. num.26.* Victoria *relect. de Potestate Eccles. quæst.2. prop.10. num.2. & 3.* Franciscus Amicus *tom.4. disp.6. sect.6. num.204* & alij. Multi negatiuam propugnant. Suarez *de fide, spe, & Charitate disp. 10. sect.5. n.16.* vtramque iudicat probabilem: consentit Diana *part.10. tractatu 5. resol.4.* putat tamen negatiuam esse probabiliorem; nam, vt ait, illi libentiùs adhæret. Et ego *in Hierarchia Ecclesiastica disp.55. num 648.* consentio.

S. Petrus insistẽs opinioni minùs probabili S. Clementẽ in successorem denominauit.

Interim in re merè probabili, de qua nihil à Christo fuerat determinatum, S. Petro placuit sequi opinionem minùs probabilem, & materialiter minùs tutam; quia sciebat omnes opiniones probabiles formaliter esse æquè tutas; & minùs probabili insistendo denominauit successorem. Audi S. Damasum Papam, (Theologum Madritensem, Virum verè eruditum) qui *in lib. de Pontif. Romanis ad ann.34.* assentitur Clementi *Epist. 1. ad Iacobum*, & ait, *Hic Petrus B. Clementem Episcopum consecrauit, & ei Cathedram vel Ecclesiam omnem disponendam commisit dicens: [Sicut mihi gubernandi tradita est à Domino meo Iesu Christo potestas ligandi soluendique, ita & ego tibi committo, vt ordines dispositores diuersarum causarum, per quos actus non Ecclesiastici profligentur, & tu minimè curis sæculi deditus reperiaris, sed solummodò orationi & prædicationi ad populum vacare stude.]* Testatur hoc ipsemet

met Clemens, cuius verba habes in nostrâ Hierarchiâ Ecclesiasticâ *loc.cit.* Nec volo citari contra hanc resolutionem Baronium, sum enim iam assuetus illi non credere dicenti, sed probanti.

Martyrio coronatus fuit Petrus, & Ecclesia non obstante 203
probabili electione Clementis, probabiliori insistendo sententiæ, Linum & posteà Cletum, & tandem Clementem Summum Pontificem denominauit. Et hæc denominatio, quomodocúmque exponatur, insistet fundamento probabili. Nam denominatio ipsa est probabilis, multi enim hanc historiam negant. Cessit Clemens: sed hoc ipsum est probabile. Ergo quidquid dicatur, non nisi sententiis probabilibus poterit corroborari.

Ecclesia opposita sententia insistens ad electiones Lini processit.

INSTABIS: post Apostolorum tempora antiquatum, & ob- 204
soletum esse honestum prudentémque probabilitatum vsum, & inde subortam sentiendi & operandi libertatem.

Sed deciperis sanè. Nam Gregorius, Augustinus & alij Patres in materia fidei & morum multa senserunt, dixerunt, scripserunt, fecerunt, quæ merè probabilia sunt.

An Patres in praxi opinione minùs probabili contenti fuerint.

Geneseos primo capite per sex dies decurrit creaturarum mundanarum productio: & stando literæ & interpretationi Grammaticæ tam clarè, vt Ariaga hodie Augustino assentiri non audeat, sanè, quæ recensentur ibi, eo sensu quo locutus est Moyses, de fide sunt. Nos hexameron illud ex diebus, qui nostris essent similes fuisse compositum, communiter existimamus. Interim Augustinus probabilibus fundamentis insistens ad instantia & cogitationes Angelorum recurrens, omnia simul tempore producta affirmat; & hanc eius sententiam S. Thomas 1.*part. quæst.* 74. *art.* 2. Iudicauit probabilem. Audi D. Carolum de Thomasiis in doctissimo Angelici Doctoris compendio, *quod Arborem Theologiæ* nominauit, *Qui dies secundum Augustinum sunt vnus dies, septempliciter rebus repræsentatus: per diem enim ipse intelligit cognitionem Angelicam: vt si primus dies sit cognitio primi Operis Diuini; secundus secundi; &c. Secundum verò alios veram successionem temporis & durationis dicunt. Sed neutri sententiæ præ-*

An dies illi quorum in c. 1. Genes. mentio fit fuerint naturales.

Augustini sententia.

iudicandum est. Vtramque ſententiam probabilem eſſe docuerunt Gregorius de Valentiâ *tom.1. diſp. 5. de Creatur. corpor.* Franciſcus Suarez *de Opere ſex dierum lib.1. cap. 11. num.32.* & multi alij: qui omnes nos monent illam, quæ Auguſtino opponitur eſſe communiorem & probabiliorem. Interim ſententiam Auguſtini Louanij iterum iterúmque Theſibus publicis doctiſſimè defendi vidi. Ergo Auguſtinus olim, & nunc eius Diſcipuli ſupponunt *in expoſitione ſacræ paginæ (hoc eſt in materiâ fidei) quamdiu Eccleſia nihil in particulari definiuit, ſufficere opinionem probabilem.* Confirmatur hæc veritas. Nam Auguſtinus ſæpe, vnum & eundem ſacræ Paginæ textum duabus (nempe diuerſis, & interdum aduerſis) Interpretationibus dilucidat: & neutram illarum reprobat, ſed vtramque poſſe ſuſtineri pronunciat. Multos locos poſſem adducere, vt hoc, quod dico, euidenter oſtenderem: vnum tantùm producam. Epiſtolæ *ad Romanos ſecundo* Paulus dixerat, *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt.* Hic textus eſt de Ethnicis: ergo vel agit de conuerſis, vel de nondum conuerſis. Sunt duæ expoſitiones altera falſa. Secunda videtur probabilior. Interim Auguſtinus *libr. de ſpir. & liter. cap. 26.* vtramque ediſſerit, vtramque amplectitur, neutram condemnat. Ergo cenſuit, *in materiâ Fidei ſufficere opinionem probabilem.*

Concluſio.

Qui ſunt Ethnici, qui à Paulo ſine lege operari dicuntur?

205 Sed & in materiâ morum contentus fuit Auguſtinus opinione probabili. Profectò ſufficere meram probabilitatem, vt à ſummo Pontifice cultus diuinus publicè inſtituatur, iam vidimus: addo illam etiam eſſe ſufficientem, vt priuatim cultus diuinus impendatur. Ergo etiam, vt in cæteris mores humanos dirigamus, quia humanitùs nihil maioris momenti poteſt fieri, quàm Deum colere. Porrò priuatim poſſe hominem colere Deum inſiſtendo opinioni probabili patet: & tunc cultum probabilitate ſubnixum eſſe certò honeſtum & pium bifariam probo.

Cultus Diuinus poteſt & ſolet in mera probabilitate fundari.

206 Primò, Argumentum à publico cultu deſumens: quia in publico priuatus clauditur, & publicum eſſe pium & honeſtum in Bullis, quæ de Conceptione Marianâ ſunt, Apoſtolica definiuit Eccleſia.

Secundò,

Secundò, quia possumus priuatim gratias agere Deo, eúmque laudibus prosequi, non solùm ob beneficia, quæ certò recepimus, sed etiam ob illa, quæ probabiliter recepimus. Attende. Irridere videretur Deum homo priuatus, qui illi gratias ageret, quod se ad Imperium Constantinopolitanum promouerit: quod sibi ossa aurea infuderit; maiorem sole fecerit: &c. & à nemine excusaretur à peccato: nam hæc omnia euidenter sunt falsa, & cultus falsitati mendacióque inniti non potest. At potest probabilitati. Audi Augustinum, qui *Soliloquiorum cap.7.n.4.* sic inquit.

Non autem potest in manifesta falsitate.

Vnde mihi Domine benignissime Deus altissime Pater misesericordissime, & semper mitissime, quæ mea merita, quæ mea gratia vt complaceret ante conspectum tuæ magnificæ Maiestatis, creare me. Non eram; & creasti me: nihil fueram, & de nihilo me aliquid fecisti. Quale autem aliquid? non stillam aquæ, non ignem, non auem vel piscem, non serpentem, vel aliquid ex brutis animalibus; non lapidem vel lignum. Non ex eorum genere, quæ tantum habent esse, vel ex eorum quæ tantum esse possunt & crescere, non ex eorum genere, quæ tantum esse & crescere & sentire possunt, sed super omnia hæc voluisti me esse ex his, quæ habent esse quia sum: & ex his quæ habent esse & crescere, quia sum & cresco, & ex his quæ sunt crescunt & sentiunt: quia sum cresco & sentio. Et paulò minùs parem me creasti Angelis, quia rationem te cognoscendi, cum ipsis à te communem accepi, sed paulò minùs vtique dixi. Nam illi tuam felicem notitiam iam habent per speciem ego autem per spem: illi facie ad faciem ego per speculum in Ænigmate, illi plenè ego autem ex parte. 207

An homo esse possit aqua, auis, piscis, serpens, arbos, &c.

An in naturâ sit æqualis Angelis & ab illis solus differat gloria?

Sunt omnia certa, ob quæ Augustinus agit Creatori gratias? An-ne est certum, sicut potuit Deus Augustinum creare album aut nigrum, magnum aut paruum; sic similiter potuisse facere hominem; aquam aut ignem, serpentem aut piscem, lignum aut lapidem, Leonem aut equum, &c. Negant hoc hodie vniuersi Theologi: asseruit Augustinus, nec tamen apodicticâ & demonstratiuâ ratione fultus, sed tantùm, vt putabat, probabili, & vt iudico non nisi minùs probabili, sumptâ ex Philosophia Platonicâ & Aristotelicâ asserente, 208

indiuiduationem pertinere ad materiam. Vnde sentiebat materiam A. esse substantiam A. Et accedente formâ humanâ fore substantiam A. humanam (hominem A) & accedente formâ equinâ fore substantiam A. equinam (equum A.) &c.

Conclusio. Ergo Augustinus in opinione probabili, aut etiam minùs probabili, fundat cultum Diuinum. Sensit ergò in materiâ morum sufficere opinionem minùs probabilem.

209 *An animæ & Angeli sint perfectione pares?* Agit posteà Deo gratias, quòd se paulò minùs parem creauerit Angelis: in intellectu parem, at lumine minorem; cognoscebat enim in speculo & Ænigmate Deum, quem illi videbant facie ad faciem. An ne euidenter certum est, Homines Angelósque in gradu intelligendi esse pares?

Conimbricenses *tract. de Anima separata disput.* 1. *art.* 7. inquirunt, *An animæ separatæ & Angeli distinguantur specie?* & tres diuersas opiniones proponunt: Primam, asserentium animas & Angelos naturæ specificæ perfectione æquales esse. *Sententia Origenis.* Quam D. Thomas Origeni attribuit, refellitque tum alibi tum 1. *part. quæst.* 75. *art.* 7. Item Scotus 2. *dist.* 1. *quæst.* 6. Alensis 2. *part. quæst.* 10. *memb.* 5. de Bonau. *in* 2. *dist.* 1. *in* 2. *part. dist. art.* 3. *quæst.* 1. & alij ad eundem locum Magistri. Fortè Augustinus hanc Origenis opinionem, quam hodie vniuersi reijciunt, iudicauit probabilem: fortè non entitatem animæ, sed solùm intellectum respexit: quoniam Authores nec pauci, nec ignoti inter quos est Scotus 2. *dist.* 1. *quæst.* 6. distinctione quâdam se ab hac difficultate expediunt, aientes intellectum humanum, & Angelicum specie distingui ratione subiectorum; *Quomodo intellectus humanus Angelicúsq; distinguantur.* Conuenire rursum specie ratione obiecti; addúntque eodem omninò modo philosophandum esse de sensibus humanis ac brutorum. Et quia hæc distinctio videbatur difficilis, Conimbricenses *vbi super.* Iudicarunt probabile intellectum Angelorum & hominum esse eiusdem infimæ speciei: quam opinionem esse veram Augustinus supponens agit Deo gratias, quod cognoscendi vim cum Angelis communem sibi largitus fuerit. *Conclusio.* Cultum ergo Augustinus, quem Deo pendit, fundat in opinione minùs communi & minùs probabili. Sensit ergo in materiâ morum sufficere opinionem minùs probabilem.

Duas

DVas quæstiones, quæ hodie expediti sunt Iuris, & olim fuerunt obscuræ & difficiles, propono: alteram, *An cum periuris, Apostatis & excommunicatis communicare liceat?* alteram, *An Monastica vota dirimant matrimonium post professionem regularem initum?* Has ipsas à Carnotensibus Religiosis consultus edisserit S. Bernardus *libell. de præcept. cap.* 42. apud quem illos audire proderit. *Postulatis*, inquit, *absolui* (dissolui) *vobis, Cur vel B. Gregorius* [*lib.* 1. *Epist.* 33. & *lib.* 9. *Epist.* 15. & 31.] *nescio quem Venantium, qui habitum Monachalem, quem piè susceperat, impiéque reiecerat, non solùm resumere non coëgit, sed etiam legitur omnem indulsisse communionem Apostatæ perduranti: vel S. Augustinus* [*de bono viduitatis cap.* 9 10. & 12.] *coniugij legi votum quodammodò subijciat continentiæ; ita vt in libro de Virginitate asserere videatur, nec cœlibus quidem vitæ propositum copulæ posse præscribere coniugali, quominùs indissolubile maneat, etiam quod à continentibus* (voto castitatis obstrictis) *fallente Diabolo, fracto Castitatis voto, initum fuerit matrimonium.* 210 *Duæ proponũtur quæstiones.* *An Apostata puniri debeant?* *An matrimoniũ Virginitati præferatur?*

Hæ duæ quæstiones, quæ primo intuitu videntur toto cœlo diuersæ, coïncidunt, & ex vno eodémque fundamento dependent: videlicet, *An vota solemnia Iure Diuino, an iure Pontificio dirimant matrimonium?* Si primum, non poterit in illis Pontifex dispensare, si secundum poterit. P. Leander diligentissimus & doctissimus nostri æui scriptor *part.* 2. *tract.* 9. *disp.* 12. *quæst.* 12. vtriúsque partis Authoritates & rationes librat, aitque sententiam, quam hodie Thomistæ tuentur, & votorum solemnium indispensabilitatem iure Diuino muniunt esse probabiliorem, citat pro se *cap. si vis sacro* (lege *si quis sacro*) 27. *quæst.* 1. Sed ex hoc capite, sicut & multis aliis, non solùm non constat matrimonium Iure Diuino dirimere, sed neque reuera dirimere, nam verbum *separare*, interdum est excommunicare; quoniam à fidelium consortio separari iubentur: & vbi semouere personas sonat, non exprimit causam, nam aliquando, qui verè coniugati sunt, ob rationes graues separari iubentur. Ergo recurrendum est ad Caput *Vt lex*, in quo Innocentius II. qui, vt asserit Alphonsus Ciacconius, sedit anno 1530. sic statuit, *vt lex continentiæ & Deo placens* 211 *An vota solẽnia dirimãt matrimonium & quo Iure?* *Separare quid sit?*

placens munditia in Ecclesiasticis personis, & sacris ordinibus dilatetur; statuimus quatenus, Episcopi, Presbyteri Diaconi Subdiaconi, Regulares Canonici, Monachi, atque Conuersi professi, qui Sanctum transgredientes propositum vxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Huiusmodi namque copulationem, quam contra Ecclesiasticam Regulam constat esse contractam, matrimonium non esse censemus. Potuit igitur S. Gregorius ob causas Vrgentes subscribens opinioni minùs probabili cum illo Venantio in voto solemni dispensare, nam voce *dispensandi* vtitur D. Bernardus, vt statim videbimus, Potuit non dispensare, sed timendo maiora inconuenientia, tolerare pertinacem Apostatam: & hic timor de obiecto esset probabili; non enim Venantius erat Rex, nec ita potens, qui nisi toleraretur, esset certè obruturus Ecclesiam. Potuit & S. Augustinus in loco citato agere de voto simplici, vt innuit Glossa *capitis* 41. *Causa* 27. *quæst.* 1. potuit de solemni, & tamen non legisse Innocentij II. positam Constitutionem; hæc enim & multæ aliæ post Augustinum factæ sunt: nec omnes antiquas viderat Augustinus, illas enim, quæ inhibent, ne duo simul Episcopi in eodem Episcopatu consedeant, tàm ipse quàm eius prædecessor ignorabant, vt ipse Augustinus fatetur. Positâ igitur Canonis ab Innocentio II. lati, aliorúmque si qui clarè loquuntur ignorantiâ inuincibili (nam & hæc in omni probabili opinione reperitur) potuit Augustinus rationibus grauibus ductus stare opinioni, quod vota ex naturâ suâ matrimonium non dirimant, sed tantùm ex Institutione Ecclesiasticâ, & cùm hanc ignorasset, potuit dicere, quæ apud Gratianum *causa* 27. *quæst.* 1. *cap.* 17. leguntur.

Quid fecerit S. Greg.

An duo simul Episcopi possint in eodē Episcopatu sedere?

Vbi non datur ignorātia inuincibilis non datur opinio probabilis.

212 *Resolutio Bernardi.*

His positis, quo Bernardus de Gregorio, & Augustino modo discurrat, videamus. *Ad hæc nihil ad præsens certius breuiúsque respondendum occurrit*, ait Bernardus, *nisi quod ita sancti Antistites sapuerunt: recténe? ipsi viderint.* Ecce meritò dubitat. S. Bernardus, an sint veræ sanctorum Gregorij & Augustini sententiæ. An similiter dubitat, aut asserit illos sequendo opiniones incertas, & merè probabiles peccauisse? minimè. Addit enim. [*Ego in sensibus actibúsque Illustrium Patrum cautus sum, non omninò aliud æstimare, quàm quòd*

1. Cor. 4. a.

beato

beato teste Apostolo, Quæritur iam inter dispensatores, vt videlicet fidelis quis inueniatur. *Certus sum enim siue in suo abundauerint sensu* (sequendo rationes probabiles & graues) *siue in Dei spiritu* (sequendo priuatam aliquam reuelationem) *sicut, in cæteris, ita in his ambos extitisse fideles: illum in dispensando, quod præ manibus erat, istum in scribendo, quod senserat.*] Ergo S. Gregorius non habuit obligationem faciendi hoc vel illud, si non poterat; sed faciendi quod poterat; & S. Augustinus non habuit obligationem scribendi verum, si illud inuincibiliter ignorabat; sed adhibendi diligentiam prudentem, vt veritatem assequeretur, & hâc diligentiâ præmissa, debuit scribere, quod sensit. [Ecce quomodo hîc S. Bernardus certitudinem de veritate obiecti à certitudine de honestate actûs scitè distinguat! licèt enim nolit asserere doctrinas, quibus institerunt Gregorius, Augustinúsque esse veras; nihilominùs illos fideliter & laudabiliter processisse resoluit: qui enim docet quod sentit; & vt bene sentiat, facit quod potest, Deo satisfacit. *Nemo tenetur supra mentē intelligere, aut supra vires operari.*

Ergo & cæteri etiam Doctores hodie Deo & mundo satisfacimus, si in practicis facimus, quæ possumus; & in speculatiuis, scribimus quæ post studium, & diligentiam debitam rationabile credimus. *Conclusio.*

213

POtuerunt & debuerunt Veteres Patres dictamini probabili, licèt falso, insistere, quamdiu inuincibiliter veritatem nesciebant: sic nos docuit Bernardus: Videamus modò quid ipse sentiat de seipso. In eodem libello de præcepto c. 47. sic inquit. [Vos me in hac difficultate consilij facilè expeditis cum deinde sequimini, & quatenus accipi hoc ipsum velitis, quod appellatis *irregulare*, aperiendo subiungitis. *Præsertim, si electionis irregularitas, adeò inuoluta sit & intorta, vt licet de ea coram Deo non dubitetur, coram hominibus tamen aut vix aut nullatenùs conuincatur. Venit nunc quoque in mentem sapientis eloquium. Occasionem quærit, qui vult recedere ab amico. Quonam modo vos irregularem dicitis electionem, quæ cassari regulariter non valet, aut reprobari? Et quidem legitur, Quod probari non potest nihil infectum est.*] *Res politicæ nō sunt, nisi esse probentur.* Prou. 18.

Existentia realis & virtualis. Nota illud *mihi*. Porrò rerum aliæ existunt realiter, aliæ virtualiter. Termini sunt noti, & à nobis variis in locis explicati. Existit homo realiter, quando viuit: virtualiter verò post mortem, si ita se habet, ac si realiter viueret, sicut de *esse* sic de *non esse* philosophandum est. Ergo Bernardus, vt suum intellectum & voluntatem dirigat, non quærit, quid factum aut infectum absolutè sit? supponit enim hoc sæpe humanitùs sciri non posse. Quærit autem, quidnam probetur aut non probetur: rem enim erit crediturus, si probaueris: quam ipsam, erit, si non probaueris, decrediturus. Cùm autem probatio sit duplex; plena & semiplena: de qua quæso intelligendus Bernardus est? constat ex eius verbis. Dicebant Carnotenses, *quòd irregularitas electionis coram hominibus vix aut nullatenùs conuincatur*: & respondet Bernardus, *quod probari non potest*: (hoc est, quod coram hominibus non conuincitur, id est, plenè probatur,) *mihi infectum est*. Protestatur igitur S. Bernardus asseritque se non debere intelligere, & credere positiones prout sunt coram Deo (nondum enim gloriæ lumine suffusus erat) non, vt sunt apud Angelos: (non enim habebat rerum intuitiuam notitiam, sed discursiuam) sed tantùm, vt sunt apud homines (ipse enim homo erat, vt cæteri) statuit ergo, se teneri assentiri propositioni practicæ, si conuincatur; si plenè probetur: non aliàs. Quid autem si non conuincatur, sed tantùm semiplenè probetur? quid si non euidenter, sed tantùm verisimiliter (minùs, æquè ac magis probabiliter) suadetur? in hoc casu respondet se posse liberè dicere, *Quod probari* (conuinci & demonstrari) *non potest, mihi infectum est.*

Nemo tenetur credere quod non plenè probatur.

Quid si semiplenè probetur.

214 Videat igitur D. Fagnanus, An Bernardus materialiter ad tutam positionem, an vero ad eam quæ conuincitur & demonstratur, recurrat, antequam assentiendi obligationem statuat. Erat in possessione Abbas: & beatus, qui possidet. Et non poterant Carnotenses Monachi à Bernardo extorquere, vt irregulariter esse promotum pronunciaret, nisi electionis conuincerent (euidenter ostenderent) irregularitatem.

Beatus qui possidet.

Conclusio. Ergo in omni quæstione de facto (omnes Morales tales sunt) si me velit ad vnam contradictionis partem coarctare

D. Fagna-

D.Fagnanus, dicam liberè, *quod probari* (conuinci & demonstrari) *non potest, mihi infectum est.*

TRansco ad D. Thomam, & suppono tria exstare de illo Elogia, quæ vel negare, vel in dubium vertere, religio sit. 215 *Elogia præcipua D. Thomæ.*
Primum est Christi Angelico Doctori dicentis,

Bene scripsisti de me Thoma.

Secundum Innocentij Papæ declamantis.

Nunquam, qui eum (B.Thomam) *tenuit inuenitur à tramite veritatis deuiasse: & qui eum impugnauit, semper fuit de veritate suspectus.*

Tertium est Clementis VIII. ad Ciuitatem Neapolitanam [habetur apud Bzouium ann. 1322.]

Doctrinæ quidem testis est ingens librorum numerus, quos ille breuissimo tempore in omni ferè disciplinarum genere singulari ordine ac mira perspicuitate sine vllo prorsus errore conscripsit.

Hæc tria Elogia, vt alia innumera prætercam, esse authentica & certa, affirmat & persuadet eruditissimus ille libellus, qui laus *D. Thomæ* inscribitur à R. P. Didaco Morales compositus, & Neapoli anno 1662. editus: vnde hoc licebit supponere, nec erit necessarium probare. His præmissis, quatuor subscribam argumenta, inuidiâ plena: ex quorum solutione constet corruere D.Fagnani opinationem. 216 *An Authẽtica sint?*

I. *Bene Scholasticè & Ethicè de Deo, vt causâ primâ, vt fine vltimo scripsit S. Thomas. At Scotus, Durandus, Nominales, &c. habent opiniones oppositas. Ergo Scotus, Durandus, Nominales, &c. de Deo scripserunt male.* *Obiectiones?*

II. *Qui D.Thomam impugnant, sunt de veritate suspecti. Sed Scotistæ, Durandistæ, Nominales, &c. illum impugnant. Ergo hi omnes sunt de veritate suspecti.*

III. *D. Thomas sine vllo prorsus errore scripsit. Ergo omnes D. Thomæ opiniones sunt veræ: ergo oppositæ falsæ. Ergo erroneæ. Errant igitur Scotistæ, Durandistæ, Nominales, &c.*

IV. *Omnia quæ de Deo scripsit S.Doctor sunt bene scripta: Ergo omnia sunt vera, sed interdum scribit contradictoria, Ergo duo contradictoria sunt simul vera.*

217 *An Thomistis detrahant Scotistis, aut aliis.* Primum non est Thomistarum ex præmissis ratam esse conclusionem volentium: vnde in libelli citati pag. 79. §. *Secundò*, dicitur *hæc consequentia nunquam venisse in Thomistarum mentem.* Est inimicorum S. Thomæ: & in memoriali ad Iudices veritatis impresso Barcinone ann. 1626. quod Inquisitio condemnauit, inuenitur: posito enim primo argumento Angelici Doctoris æmuli discurrunt sic.

An Elogiũ dictum à Christo Diuo Thomæ sit fictum. *Consequentia est legitima. Consequens falsum ergò à præmissis falsitatem hanc hausit: nam falsum ex vero non sequitur. At minor est indubitata, ergò maior est falsa. Ergo, cùm Christum errasse dici nequeat illud Christi de S. Thoma doctrina testimonium, à Thomistis confingitur.*

218 *Cẽsura propositionum quæ apud D. Thomam inueniũtur sunt certa.* Cæterum S. Thomæ æmuli, dum sic argumentantur, delirant: confundunt enim propositiones simplices cum modalibus: alias enim tradit S. Doctor vt certas, alias vt probabiles: & illæ certæ omninò sunt, & hæ verè probabiles. Hanc veritatem Angelicus Magister nos docuit. 2. 2. *quæst.* 29. *art.* 23. supponens enim in rebus ab Ecclesia definitis, & apodictica ratione demonstratis, non posse esse diuersas Theologorum sententias, subdit, *Nihil prohibet, aliquos charitatem habentes, inopinabilibus dissentire, quia opiniones pertinent ad intellectum, qui præcedit appetitum, qui per pacem vnitur.* Ergo non obstante opinionum varietate Angelicus Doctor *bene scripsit*, quoniam eius Modales sunt veræ: quidquid enim ipse dicit esse fide tenendum, est de fide: quidquid asserit demonstrari, demonstratur: & quidquid probabiliter suaderi statuit, est probabile. Sapientissimus Magister Grauina, *Cherub Paradis. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 4. hoc modo & Christi & Pontificum verba explicat, & propugnat. *Eam*, inquit, *habet interpretationem tale dictum, sicut dicebat de Nazianzeno Rufinus, vt in his, quæ concernunt fidem*, (videlicet, in his quæ S. Thomas dicit esse de fide) *hæreticus habeatur, qui dictis Thomæ in fide non concordet: in cæteris* (omnia enim, quæ nec fide tenenda esse dicit, nec naturali fulciri demonstratione asserit) *discordare posse ipse D. Thomas censet, cùm opinabile sequendum esse & permittat & doceat.* Vide citatum opusculum P. Didaci Morales *pag.* 4. §. *Sapientissimus*, & *pag.* 8. §. *dicimus*

§. *Dicimus*, & *pag.* 10. §. *Demum*. Vnde *pag.* 21. §. *Certissimum*. citatur P. Ioannes de S. Thoma, quem sæpe ego Compluti fulminantem, veriùs quàm argumentantem pro doctrinâ Angelici Doctoris audiui; ipse enim *in tract. præliminari ad* 1. *p.* sic Innocentij verba interpretatur, vt *in suspicionem falsitatis illi dicantur deuenire, qui contradictorio modo Angelico Magistro se opponunt.* Sed, qui se opponunt contradictorio modo? Qui dicunt, *Hæretica, improbabilis, temeraria erronea*, &c. Est, *hæc vel illa sententia D. Thomæ.* Vide iterum P. Didacum Morales *loc. cit. pag.* 10. §. *Nunc.* Hinc ad illa quatuor argumenta redeamus, & singulas eorum propositiones meditemur. *P. Ioann. de S. Thoma laudatus.*

Primi erat maior. *Bene Scholasticè & Ethicè scripsit de Deo S. Thomas.* Est vera, quia à Christo prolata. Et tamen non omnia, quæ scripsit S. Doctor sunt vera. Vt in expositione vltimi argumenti videbimus. Ergo aliud est *bene scribere*, & aliud toto cœlo diuersum *vera scribere* scribit vera & certa homo, aut ratione euidenti munitus, aut speciali reuelatione diuinitùs illuminatus: at probabilia rantùm, qui grauibus fundamentis insistens: at bene scribit, qui scribit, quod sentit; & vt bene sentiat, adhibet diligentiam, quàm humanitùs potest: nullus enim homo tenetur res intelligere Angelitùs, nec dirimere controuersias diuinitùs. Venio ad minorem. *At Scotus Durandus, &c. habent opiniones oppositas.* Distinguit P. Ioannes à S. Thoma, & ex illo P. Didacus Morales *pag.* 10. § *Nunc*, & *pag.* 21. §. *Certissimum*, contrariè transeat; contradictoriè nego. Sic illi; &, si bene intelligantur, doctissimè. At ego claritatem amo, & negandò hanc minorem respondeo. Sed Theologi primæ tonsuræ, qui in Dialecticis cespitant, & in Philosophicis adhuc cœcutiunt, se opponent dicentque. *Hæ duæ propositiones*, Deipara est in peccato concepta, Deipara non est in peccato concepta. *Sunt contradictoriæ. At prior est D. Thomæ: Scoti verò & omnium Nominalium posterior. Ergo D. Thomas, Scotúsque habent opiniones oppositas.* Et respondeo Propositiones alias proferri simpliciter quidem à Deo, qui vniuersa comprehendit: simpliciter ab Angelo, qui naturales veritates intuetur; at non nisi moda-

219 *Expenditur primum argumentum.*

An bene scribere sit vera scribere?

An S. Thom. & Scot. habeant opiniones oppositas?

Propositiones aliæ simplices & aliæ sunt modales.

Omnis conclusio est modalis. liter ab Homine, qui nullas comprehendit, paucas intuetur, & plerasque omnes per discursum assequitur. Ergo Propositio habita per discursum est Conclusio: & hæc modificatur à præmissis, ita vt si hæ graues quidem sint, non tamen diuinitùs reuelatæ, aut per se notæ, inficiatur formidine quam formidinem ortam à rationum grauitate significat vox *probabilitas*, quæ vel exprefsè ponitur, vel vt necessariò subintelligenda relinquitur. *Quid probabilitas importet.* Cum ergò hanc propositionem *Deipara est in peccato concepta*, nec comprehensiuè, nec intuitiuè cognoscat S. Thomas, sed per discursum; non ex assertionibus fide tenendis, non ex per se notis axiomatibus, inferat; superest, vt illam, à fundamentis, semper cum formidine deducat; Hæc autem Assertio, *Ego cum formidine iudico Deiparam esse in peccato conceptam.* Æquiualebit huic. *Ego probabile iudico Deiparam esse in peccato conceptam.* Porrò huic propositioni, *Probabile est Deiparam esse in peccato conceptam*, non opponitur hæc, *Deipara est in peccato concepta*: quæ simpliciter sumitur, & nullius est: non hæc, *Probabile est Deiparam non esse in peccato conceptam*, quæ Scoti & hodie plurimorum est: Sed hæc, *Improbabile est. Deiparam esse in peccato conceptam.* Quàm post alios Pontifices satis clarè condemnat sanctissimus Dominus noster. At hæc, nec Scoti, nec vllius hominis prudentis est. Stat igitur primò propositiones simplices vix ac ne vix quidem apud Authores reperiri: Stat secundò, D. Thomæ modales, & Scoti modales contradictoriè non opponi: quæ enim S. Thomas dicit esse de fide, etiam Scotus dicit esse de fide: & quæ S. Thomas iudicat probabilia Scotus non iudicat improbabilia.

Probabilitati non opponitur probabilitas.

Quid probabilitas importet.

Conclusio.

220 *Expenditur secundũ argumentum.*

VOLVI primum illud ratiocinium contra D. Thomam obiectum vberiùs edisserere, vt citiùs faciliúsque me expedirem à cæteris. Ad secundum igitur argumentum respondeo distinguendo maiorem. Sunt de veritate suspecti, qui in doctrinâ D. Thomæ impugnant probabilioritatem, nego: qui probabilitatem concedo. A Scoto, Durando, Nominalibus impugnari probabilioritatem concedo; impugnari probabilitatem, nego. Adeóque consequenter nego illos esse de veritate suspectos.

TRAN

TRANSEO ad tertium : & concedo maiorem, quia opinio probabilis, error non est; vnde cùm in D. Thomâ nulla sit opinio improbabilis, nullus omninò erit error. Imò sicut propositio vera, potest esse mendax, si contra mentem asseratur: sic & vera potest esse Dialecticè seu rationabiliter erronea, si temerè & sine fundamento asseratur : homo enim tenetur vti intellectu, non abuti, & qui abutitur, licèt per accidens verum dicat, stando dialecticæ, errat. 221 *Expenditur tertium argumentum. Quid propositio falsa, quid mendaciū? quid error?*

DESCENDO ad quartum, & concedo maiorem : nam omnia, quæ in D. Thomæ Operibus exstant, sunt bene scripta. Scripsit enim S. Doctor, quæ sensit & vt bene sentiret, adhibuit diligentias, quas debuit. Progredior & distinguo minorem. Omnia, quæ scripsit S. Doctor esse probabiliter vera concedo : esse certò vera nego. Illam minorem, *sed interdum scribit S.Thomas contradictoria*, nego : nam ille non docet Positiones simplices & absolutas, sed modales, affectas formidine & modificatas expresso aut tacito probabilitatis vocabulo : & certum est apud Vniuersos Dialecticos has propositiones, *Probabile est rem* A. *esse* & *Improbabile est rem* A. *esse*. in libris Angelici Doctoris non reperiri: & æquè certum etiam est, has Probabile est rem esse, & Probabile est rem non esse, non opponi. 222 *Expenditur quartū argumentum.* *An D Thomas scripserit cōtradictoria?*

Tandem igitur pono huic articulo finem, illúmque hoc breuissimo discursu claudo. Si S. Thomas in materiâ fidei & morum, quando nihil Ecclesia definierat, nec ratione demonstratiua ducebatur, potuit licitè & laudabiliter sequi suum dictamen probabile, & iuxta illud scribendo, teste Domino Iesu Christo *bene scripsit* : & teste Clemente, *sine vllo prorsus errore scripsit* : ergò similiter omnes Iuniores, qui in materiâ fidei & morum Resolutiones edunt, quamdiu intra Probabilitatis terminos se continent, de Deo, vt primâ causâ & vltimo fine bene scribunt, à veritatis tramite non deuiant, & sine vllo prorsus errore libros edunt. 223 *Conclusio.*

HInc occasione sumptâ alios Authores profero, qui paulò post mortem Angelici Doctoris floruerunt. Anno Domini 1274. S.Thomas ad Empyrum translatus est. Occœperunt 224 *Post D Thomæ mort. in inuidia cō-*

tra eius probabilissimas Conclusiones insurgit.

runt post eius sanctissimum transitum, quod Etiam Augustino olim accidit, Inuidi insurgere: & qui in viuentem nunquam ausi sunt obloqui, mortuum inuadere, vt & tunc esset verum Politicum illud Axioma, *Mortuo leoni, & lepores insultant*. Et, vt hoc etiam non omittam, nam Iansenius sub D. Fagnani chlamyde in Ecclesiam retruditur, Thomam Ianseniúmque differre omninò video in modo docendi. Ad illum publicè confluxerunt Discipuli, publicè exceperunt dictata: & viuenti nullus est ausus contradicere: mortuus inuidiæ insolentiam fuit passus. At Iansenius dum viueret, tacuit: clam Pseudo-Augustinum suum scripsit: clam doctrinam illam suos Discipulos docuit: clam emit chartam & præparauit characteres, vt librum typis clandestinis imprimeret: qui tandem etiam clam fuit impressus: at mortuus incepit voce audentiore loqui, & à multis defendi. Sed de hoc vberiùs alibi.

Iāsenius cū Angelico Doctore collatus.

215 Eò venit Inuidiæ proteruia & audacia, vt anno 1277. (non 1227. vt in aliquibus Indicibus legitur) ab Stephano Templier, Episcopo, & Vniuersitate Parisiensi multæ Conclusiones (sunt qui 217. sunt qui plures aut pauciores enumerent) damnatæ sint: quarum pleræque, saltem quoad exteriorem literam, in Angelici Doctoris summâ etiamnum reperiuntur. Huic duræ, imò etiam imprudenti, sententiæ Henricus de Gandauo interfuit: aut etiam consensit, si velis: nam *Quodlib. 2. quæst 9. fol. 36. b.* sic inquit. *In hoc ergo concordabant omnes Magistri Theologiæ, quorum ego eram vnus*, &c. Scripsit librum hunc Henricus circa annum 1290. & in multis acriter S. Thomam impugnat. Perrò Stephanus in Decreto suo S. Thomæ non meminit: & tamen, quia verba Articulorum condemnatorum reperiebantur in summâ, vulgò creditur illam fuisse damnatam. At verò (& hoc notetur benè) materiales illas Propositiones, sensu ab Angelico Doctore intento condemnatas non fuisse, quod fortè pauci animaduerterunt, clarissimè demonstraturus sum. Godofridus de Fontibus, qui anno Christi 1300. & à condemnatione illâ 23. scribebat, nondum typum subiit, & tamen dignus est, qui in lucem prodeat. Exstat manuscriptus in S. Germani de Pratis volum. 589. in

An S. Thomæ doctrina à Parisiensib. fuerit damnata?

An etiā ab Henrico de Gandauo?

An S. Thomæ doctrina sensu à suo Authore intento proscripta fuerit?

Godofridus de Fōtibus.

in S. Victoris apud Parisios volum. 254. in Sorbonica, necnon
Brugensi Bibliothecâ. Hic ergo *Quodlib. 12. quæst. 5.* hanc
condemnationem detestatur, & esse asserit magnorum scan-
dalorum causam; doctrinámque Doctoris Angelici scandalo-
sam esse, non quidem propter se, sed propter hanc solummo-
dò condemnationem. Enumerat recensétque notâ iniustos
Articulos, & addit. *Sed omnes isti sunt occasio scandali inter* 226
audientes, tam Doctores, quàm Auditores: quia cùm frequen-
ter oporteat exponere aliquos de prædictis Articulis, non qui-
dem contra veritatem, nec contra intentionem quam debue-
runt habere illi, qui prædictos Articulos ediderunt, sed tantùm
contra id quod videtur prætendere superficies literæ; aliqui
minùs periti & simplices reputant sic exponentes excommuni-
catos; & formant sibi conscientias, quòd tales malè sentiunt;
& tales simplices, bonos, & graues, tanquam notatos de ex-
communicatione Cancellario vel Episcopo deferunt: & plura
inconuenientia & Schismata ex hoc inter studentes oriuntur.
Sunt etiam in detrimentum non modicum doctrinæ studentibus
perutilis Reuerendissimi & Excellentissimi Doctoris, scilicet
Fratris Thomæ, qui ex prædictis Articulis minùs iuste aliqua-
liter diffamatur: quia Articuli suprapositi, & quàmplures alij
(puta consideratâ nudâ literâ, & neglecto legitimo sensu)
videantur sumpti ex his, quæ tantus Doctor scripsit in doctri-
na tam vtili & solemni. Et ideò in hoc, quod tales Articuli
tanquam erronei reprobantur, dicta doctrina vt suspecta à 227
simplicibus habeatur, quia (vt falsò putant) *erronea & repro-*
babilis inuenitur: propter quod plures possent habere occasio-
nem retrahendi se à studio in tali doctrinâ: in quo non solùm
ipsa doctrina læditur, sed & ipsi studentes verè damnum ma-
ximum sustinent, quia saluâ reuerentiâ aliquorum Doctorum,
exceptâ doctrinâ Sanctorum, & eorum, quorum pro Authori-
tatibus allegantur, prædicta doctrina inter cæteras videtur
melior, & laudabilior reputanda: vt de Doctore, qui hanc
doctrinam scripsit posset dici in singulari illud quod Dominus
dicit in plurali de Apostolis Matth. 5. *Vos estis sal terræ.* Pro-
greditur, & addit Magistros circa hanc condemnationem
non esse bene concordes, & concludit, quod Episcopus, qui

Reuerend. & Excell. *Parisiis sacra Theologia Doctores sub annum* 1300 *vocabantur.*

Qualis sit D. Thomæ doctrina?

An S. Thomas sit sal terræ.

tunc sedebat, *sententiam sui Prædecessoris ad dictos Articulos appositam posset sine periculo ad pacem & vtilitatem plurimorum faciliter amouere.*

Ἀποθέωσις eiusdem. Anno 1323. à Ioanne XXII. Doctor Angelicus catalogo sanctorum adscribitur: & Episcopus Parisiensis, alius Stephanus, cognominatus de Borreto, qui sedit ab an. 1320. ad 1326. illam aboleuit condemnationem anno 1324.

228 *An & quomodo D. Thomæ doctrina dãnata sit?* Hæc dicta sint, vt constet Angelici Præceptoris doctrinam, quæ nostram adstruit, nunquam damnatam fuisse à Tribunali vniuersali, nunquam à legitimo, nunquam nominatim, & nunquam in sensu à Viro sanctissimo intento, sed in alieno, quem eius verbis materialiter sumptis adfingebat Inuidia. Hoc vltimum affirmat Stephanus in Annullatione Censuræ datâ ann. 1324. inquit enim, *Quidam Prædecessores nostri Parisienses Episcopi quosdam Articulos, ne forsitan eos male intelligentes caderent in errorem, tanquam erroneos per excommunicationis sententiam damnarunt & interdixerunt expressè. Quorum tamen nonnulli doctrinam B. Thomæ de Aquino Ordinis Prædicatorum tangere ab aliquibus asseruntur*, &c. *Comperto per Dei gratiam dictum Confessorem beatum nihil vnquam sensisse docuisse vel scripsisse, quod sanæ Fidei, vel bonis moribus aduersetur*, &c. Et in eodem Diplomate eandem D. Thomæ doctrinam non fuisse ab Ecclesiâ condemnatam fatetur.

Parisiensiũ de doctrinâ D. Thomæ Iudicium.

219 *An D. Thomæ Opera fuerint nocina?* Hic, vt vides, Stephanus Templier, Parisiensis Episcopus, à Stephano Borreto, successore suo non sufficienter excusatur. Primò enim non facilè crediturus sum S. Thomæ doctrinam, etsi bonam, aliquos in errorem induxisse. Prostat hodie: à peritis & imperitis legitur, & nullum in errorem inducit: ergo neque tunc inducebat. Prætereà, vt vt induxerit; libri boni, si per accidens nociui sint (puta, quia illis abutuntur nonnulli) interdici possunt; at erronei vocari, & hoc nomine condemnari non possunt. Et hoc probo euidenter: nam sacra Biblia in vernaculâ linguâ vera sunt, bona sunt: nocent per accidens, nam illis imperiti abutuntur: hanc ob rem interdicuntur merito, sed nullibi gentium damnantur.

An potuerint damnari?

Interim

INterim, quia citaui Godefridum de Fontibus ex illo ostendam, ante annum 1300. (hunc enim ille creditur non attigisse) obtinuisse in Ecclesiâ hoc Principium, *In Fidei & morum materiâ ad securitatem conscientiæ sufficit opinio probabilis: siue probabilitas intrinseca, siue extrinseca sit:* nam, vt prædictus scriptor asserit, suo tempore in Parisiensi Academiâ de abolitione condemnationis ab Stephano Templier, ibidem Episcopo factæ, & confirmatione doctrinæ Thomæ (nondum canonizati) disserebatur. Volebant Thomæ fautores, vt Articuli in condemnatione expressi, quâ Thomam videbantur concernere, corrigentur aut delerentur: contrà alij nec delendos nec corrigendos esse, sed retinendos.

An etiam externa Probabilitas sufficiat ad securitatem?

Parisiensium Doctorum circa doctrinã S.Thomæ dissensio.

230 Hi, vt constat ex *Quodlib.* 12. *quæst.* 5. *ad* 4. argumentabantur hoc modo. *Tales Articuli non sunt corrigendi. Quia quod factum est de consilio sapientum, non videtur corrigendum. Sed id, quod circa dictos Articulos est actum, factum est de consensu sapientum, vt dicit D. Stephanus quondam Parisiensis Episcopus. Ergo*, &c. quod est dicere. [Vt prudenter & tutâ conscientiâ credamus illas Thomæ Propositiones fuisse à pluribus sapientibus condemnatas, sufficit, vt aiunt, quod id vnicus testetur Stephanus. *Ecce in Quæstione facti ad securitatem conscientiæ vnico teste contenti sunt.* Vt autem tutâ conscientiâ credamus esse falsas & iustè damnatas, adeóque ad praxim non debere reduci, sufficit, vt inquiunt, sapientum iudicium. Ergo oppositæ ideò censebantur in praxi tutæ, quia à sapientibus consulebantur. Ex hoc capite multa deducuntur, quæ nostram, hoc est, communem doctrinam illo æuo obseruari demonstrent. Porrò Doctores Parisienses quando de Angelici Doctoris Positionibus disserebatur, aut erant concordes, aut diuisi [illud Henricus de Gandauo *Quodlib.* 2. *quæst.* 9. *fol.* 36. *b.* testatur dicens, *In hoc ergo concordabant omnes Magistri.* Hoc posterius demonstrant schismata subsequuta: nec enim turbarentur & diuiderentur Doctores, si omnes in condemnatione consensissent.] Alterutrum dicatur non potuerunt plus facere, quàm opinionem probabilem, nam contra stabat schola Patrum Dominicanorum, quam esse grauis authoritatis certum est. Ergo resoluerunt illi Doctores

An, quod sapientes faciunt, debeat corrigi?

An in quæstione facti sufficiat testimonium vnius?

An in quæstione Iuris probabilitas externa ad securitatem sit satis?

Vnius Vniuersitatis Doctores, concordes aut diuisi sint, non faciunt sententiã certã sed probabilem.

Imò contra cæteras Vniuersitates minùs probabilem.

Articulos illos esse damnandos. Ergo damnauit illos Parisiensis Episcopus stando opinioni probabili: aut etiam minùs probabili; non enim erat illorum Doctorum sententia probabilior, cùm Ecclesia Romana illas doctrinas toleraret, & cæteræ vniuersitates, vt probabiles amplecterentur, aut non damnarent saltem. At causa honoris (qualis illa erat, nam & S Thomas erat nobilis, & habebat cognatos & affines conspicuos) non est despicatior causâ sanguinis, Ergo in Vniuersitate Parisiensi illi æuo obtinebat hoc Dogma, *Ad damnandum tutâ conscientiâ reum, etsi causa sit honoris aut sanguinis, sufficit probabilitas.* At hodie hac doctrinâ vti non auderemus: Ergo sub annum 1300. laxior erat, quàm nunc doctrina de probabilitate.

An causa honoris postponi debeat causæ sanguinis?

231 *Nota bene.*

Sed quid ad hoc Angelici doctoris Fautores? An negarunt probabilitatem ad conscientiæ securitatem sufficere? Possem ego dicere ad absolutionem probabilitatem sufficere, ad condemnationem verò euidentiam & certitudinem requiri. Quid ergo responderunt illi? Tam erat communis doctrina de probabilitate, vt de illâ dubitare noluerint: & ideò noluerunt negare aduersariis contra D. Thomam sufficere probabilitatem. Quid ergo? Negarunt sufficere improbabilitatem: & hanc ob rem, non opposuerunt condemnationem illam probabiliter esse malam, & Articulos, qui in illâ iubebantur defendi, esse probabiliter falsos; sed ad certitudinem & euidentiam recurrerunt, dicentes, *Articuli, qui sunt inintelligibiles, & qui manifestè videntur falsi & impossibiles, sunt meritò corrigendi. Sed inter prædictos Articulos* (quos videlicet, contra Thomam propugnari præcipiebat Parisiensis Episcopus) *sunt plures tales, vt patet inspicienti. Ergo, &c.*

232 *De Morali Dialecticâ.*

[Nota hîc obiter hanc Positionem, *Licet Parisiensi Episcopo sui Prædecessoris duram in D. Thomam annullare sententiam*, bene probari: at nunquam bene, *Licuit antecessori illam ferre.* Et hoc ex eodem capite: nam Prædecessor euidentiam non habuit.] Vt ergo scias, quo debeat modo *licet*, quo debeat *Non licet* probari, considera sequentes lineas.

Licet sic. Quidquid est probabile licet. Sed Stephanus in condemnatione Propositionum Thomæ sequutus est opinio-

nem

nem probabilem. Ergo illas condemnare licitè potuit. Ergo eius successor licitè potest hanc ipsam condemnationem manutenere. Ergo non est cur illa corrigatur aut aboleatur. Suadetur minor. Quidquid asserunt Viri sapientes est probabile. Sed illas propositiones esse damnandas sapientes consuluerunt. Ergo in illarum condemnatione Stephanus sequutus est opinionem probabilem.

Rem esse licitã, quomodo probare possimus?

Respondebant Thomistæ, concedendo maiorem, & minorem negando. Ad probationem distinguebant maiorem, dicentes *Primò*: aliud esse propositionem esse falsam, aliud esse damnabilem: nam, quam multi esse falsam dicunt, falsa probabiliter est: at eam, quæ falsa probabiliter est, damnari non posse, certum est. *Secundò*, concedunt esse probabile quidquid sapientes asserunt, si illi probi sinceri sint, & nullo modo partium affectibus aut inuidia incitentur: negant autem sapientum authoritatem ad probabilitatem sufficere, si non ratione, sed passione regantur. Similiter minorem distinguebant. Illas sanè propositiones à sapientibus damnari concedebant, negabant autem illos ratione & non passione ductos. 233

Doctores, qui ad extrinsecam probabilitatem requiruntur, debent esse sinceri & passionibus liberi.

Aliam probationem eiusdem *Licet*, desumo ex Diplomate quo Stephanus Borretus Parisiensis Episcopus, releuat & annullat latam à suo Prædecessore imprudentem censuram: nam sui facti hanc rationem adducit ann. 1324. *Nos igitur attendentes cum eis* (Theologiæ Doctoribus) *quod sacrosancta Romana Ecclesia fidelium omnium mater & magistra in firmissimâ Petri Christi Vicarij confessione fundata, ad quam velut vniuersalem Regulam Catholicæ veritatis pertinent approbatio, & reprobatio doctrinarum, declaratio dubiorum, determinatio tenendorum, & confutatio errorum, præfatum Doctorem cuius doctrinâ fulget Ecclesia vt Sole Luna, nuper sanctorum catologo adscribendum decreuit*, &c. Ex quibus sic ego discurro. Nulla particularis Ecclesia habet ius definiendi Propositiones Fidei, & Hæresim à veritate Fide tenendâ distinguendi: bene tamen damnandi libros & personas, quæ Assertiones à Catholicâ Ecclesiâ damnatas propugnent. Ergo in rebus obscuris, quibus ratio demonstratiua sufficientem non 234

Vniuersalis Ecclesiæ infallibilitas in definiẽdo.

Ecclesiæ particulares falli possunt.

Nota id bene.

impertitur lucem, seu ad Fidem, seu ad mores pertineant, licet sic, aut aliter probabiliter opinari, quamdiu Ecclesia Romana oppositum credi non iubeat. Ergo licet sic, aut aliter probabiliter loqui, quousque Ecclesia Romana aut verba determinet, aut silentium indicat.

235 *Doctrina probabilis secundū se considerata, semper est licita.*

Addam adhuc tertiam ex eodem Diplomate. Considera has periodos. *Maturo consilio super hoc habito, supradictam Articulorum condemnationem & excommunicationis sententiam, quantum tangunt vel tangere asseruntur doctrinam B. Thomæ prædicti, ex certâ scientiâ tenore præsentium totaliter annullamus. Articulos ipsos non propter hoc approbando aut etiam reprobando, sed eosdem discussioni Scholasticæ liberè relinquendo*, &c. Porrò doctrina D. Thomæ & Fidem & mores concernit. In ipsâ 122. Propositiones (hæ vt hæreticæ, illæ vt malè sonantes, istæ vt contra bonos mores, omnes vt erroneæ ad tribunal ab inuidis appellabantur) ipsæ vt erroneæ saltem ab Illustrissimo Templierio Prædecessore suo fuerant anno 1277. condemnatæ. Attende. Non definit Parisiensis Episcopus illas esse certas, sed probabiles; ideò enim ipsas ad Scholasticam palæstram discutiendas remittit. Quid ergo in fauorem Angelici Doctoris resoluit, siquidem illas esse incertas fatetur? Modales distinguit à simplicibus; & de his ferre iudicium non vult, illas condemnat releuat & annullat. Ad simplices spectat, *Propositio A. & B. quæ sunt D Thomæ, sunt veræ.* Hoc non vult prudentissimus Præsul supra conscientiam suam assumere: quis enim priuatus Antistes hoc audeat definire & resoluere? Quid ergo præstat? Dixerant olim Parisienses: *Propositio* A. *est hæretica. Propositio* B. *male sonans. Propositio* C. *in bonos mores peccat. Propositio* D. *est erronea.* Has Censuras Academicas, Episcopalémque illis adnexam excommunicationis sententiam prudentissimè annullat. Definit ergo, Probabiles propositiones in materiâ, in quâ Ecclesia nihil determinauit, nec hæreticas, nec male sonantes, nec morum corruptrices, nec erroneas esse: ac propterea *ad securitatem conscientiæ in materiâ Fidei & morum sufficere*: & hoc, vt vidimus, anno Christi 1324.

Parisienses Probabilitatem cum conscientiæ securitate comp[ar]unt.

Conclusio.

Venia

Veniamus ad *Non licet*. Et ex eodem Godefrido, quomodo probari debeat, exponamus. Pro S. Thoma, vt annullandi Censuras illas obligationem persuaderet, argumentabatur. Eius verba ad hanc formam reduco. *Quæ sunt inintelligibilia, quæ manifestè falsa, & impossibilia, sunt necessariò corrigenda. Sed illæ Censuræ & Notæ Articulis D. Thomæ appositæ sunt inintelligibiles, manifestè falsæ, & impossibiles. Ergo & necessariò corrigendæ.* Nota illud *manifestè*. cuius loco, si *probabiliter* poneret, nihil concluderet: nam ex probabilitate non oritur necessitas, sed libertas: & qui necessitatem seu obligationem inferre vult, assumere certitudinem & euidentiam debet, non autem probabilitatem. 236

Rem illicitã esse quomodo probare debeamus?

DAbo & alium Authorem, qui de hac ipsissimâ Condemnatione post D. Thomæ mortem & ante eius canonizationem scripsit: ergo inter annum 1274. & 1323. Est anonymus, & in sanctæ Cathedralis Ecclesiæ Canonicorum Regularium Bibliothecâ legitur manuscriptus. Folia habet 178. & fol. 158. sic inquit. *Vtrùm licitè possit doceri Parisiis doctrina Patris Thomæ quantum ad omnes Conclusiones eius?* Et respondet, rationes pro vtrâque parte proponendo. Arguit pro negatiuâ. *Et videtur quòd non: quia per talem doctrinam *** cùm multæ Conclusiones eius sint sub pœnâ excommunicationis, & vt erroneæ condemnatæ fuerunt: videlicet, quòd multi Angeli non possunt esse in vna specie: & de multis aliis*, &c. Pro affirmatiuâ verò. *Hæc doctrina vbique recipitur tanquam probabiliter vera, & continens fidem & bonos mores, quia veritas non est dimittenda propter quamcumque pœnam.* Quibus positis resoluit dicens. *Videtur mihi saluo meliori iudicio quòd nullus Articulus Parisiis condemnatus sit contra doctrinam Fratris Thomæ: & per consequens, quòd possit licitè eius doctrina doceri Parisiis, sicut alibi tanquam Catholica, nihil continens contra Fidem & bonos mores, & probabiliter vera. Quod patet discurrendo per illos Articulos condemnatos*, &c. Hunc Authorem producit P. Petrus de Alua & Astorga in Nodo indissolubili II. pag. 272. sub initium, vbi stellulæ positæ, pauca verba legi non possunt, ex contextu videtur legi omninò 237

Author Anonymus.

Pauca hic verba, vbi stellulæ positæ, non potuerũt legi.

An Angeli multiplicari specie possint? Alterutrum potest probabiliter dici: neutrũ damnari.

omninò debere, *quia per talem doctrinam ſuboriuntur ſcandala, cùm multæ concluſiones eius*, &c.

228 *Affectus & praiudicia in D. Thom. audent.*

Conſidero primò rationem contra D. Thomam, & colligo ſummæ Angelici Doctoris Reuiſores, quia ignorantes nullo modo dicendi ſunt, luſiſſe affectibus, nam illa Concluſio, quæ in ſpecimen ponitur; videlicet, *Repugnat plures Angelos eſſe in eâdem ſpecie*, eſt probabiliſſima, & nullâ notâ inuri poteſt.

Tolle maiorē, & nihil Pariſienſiū Thomiſtarū Enthymema concludit.

Conſidero ſecundò rationem pro D. Thomâ conformatam, & diſco, hanc Poſitionem, quam nos pro fundamento Theologiæ Moralis hodie ſupponimus, etiam tunc ab illius æui Doctoribus tanquam indubitatam fuiſſe ſuppoſitam, & ſine illâ perfici Enthymema non poſſe. Illud compleo, & ſic inquam.

In materiâ Fidei & morum ad ſecuritatem conſcientiæ ſufficit opinio probabilis Ita omnes.

Sed Angelici Præceptoris doctrina pertinet ad fidem & bonos mores, & eſt probabiliter vera. Ita Thomiſtæ apud hunc Anonymum tunc.

Ergo ſufficit ad conſcientiæ ſecuritatem.

Ergo non eſt dimittenda propter quamcumque pœnam, &c.

Concluſio.

Conſequentia eſt legitima. Maior communis, omniúmque Theologorum; nam contra omnes D. Fagnanus ſcribit. Minor eſt Pariſienſium. Stat igitur iterum ſub annum 1300. obtinuiſſe in Europâ doctrinam de Probabilitate, quam tuemur.

239 *An obediēdum ſit Prælato præcipienti in materiâ probabili?*

Interim etiam nunc nota liberiùs illo æuo de Probabilitate Theologos pronunciaſſe, quàm nunc. Hodie enim iudicamus ſubditum debere obedire ſuperiori in materiâ probabili; nam, vt vidimus *num.* 110. libertatem de eligendâ quâlibet probabili opinione, legitima præcepta contrahunt. At Author iſte (quem fuiſſe doctiſſimum negaturus eſt nemo, qui illum legerit) docet, non curanda eſſe præcepta, etſi excommunicatione & pœnis quibuſcumque munita, in materiâ probabili.

Veritas moralis eſt Probabilitas.

Periodos datas relege, & præcipuè hanc, *Veritas non eſt dimittenda propter quamcumque pœnam.* Et ipſe *Veritatis* nomine, moralem intelligit, vt ex contextu patet. Senſit ergo,

interdici

interdici non posse Opiniones probabiles. Multò ergo liberiùs laxiúsque quàm hodie philosophabatur de Probabilitate discurrebat. Stat igitur iuniores, non relaxasse, sed constrinxisse conscientias; sed hoc vberiùs infra à num. 265. probabitur.

ADdere huc volo S. Brigittæ Reuelationes, inter quas vna est celeberrima, asserens, *Deiparam sine maculâ fuisse conceptam*, quæ continet doctrinam merè probabilem. Sanè Gregorius XI. anno 1377. tribus Ecclesiæ Cardinalibus, & quatuor Theologis commisit illarum examen, & fuit horum Censura, *Totum, quod in eis continetur, & veritate conspicuum esse, & sanctitate plenum, perlucidum, atque perfectum.* Easdem posteà Vrbanus VI. Gregorij Successor anno sequenti 1378. quinque Cardinalibus & septem doctissimis Viris partim Theologis, & partim Iurisperitis tradidit examinandas, & illorum auditâ Censurâ easdem approbauit, dicens. *Esse illas authenticas & veritate plenas, à Dei spiritu veraciter traditas, & ad vtilitatem legentium & audientium pro saluberrimo Fidelium dogmate in Dei Ecclesiâ in perpetuum cum deuotione & reuerentiâ studiosiùs obseruandas esse.* Vnde Ioannes de Turrecremata S. R. E. Cardinalis, *Omnes S. Brigittæ Reuelationes à Diuino spiritu veraciter emanasse, omnesque Fidei Catholicæ veritate saluâ absque doctrinæ Doctorum sanctorum iniuriâ sustineri posse: & in testimonium veritatis, quo S. Brigitta Diuini Numinis gratiâ illuminata & inspirata loquuta fuisse creditur, posse ei conuenientissimè secundum allegoricam intelligentiam adaptari illa verba, quæ olim illi sanctæ & famosissimæ viduæ Iudith, ab Oziâ Principe, & Presbyteris populi Israël dicta leguntur: Omnia, quæ loquuta es, vera sunt, & non est in sermonibus tuis vlla reprehensio.* Vide P. Hyppolytum Marraccium *in vindicatione S. Catharinæ Senensis cap.* 10.

240 *Examinantur Reuelationes S. Brigittæ.*

Iterum in examen vocantur.

Approbantur.

Laudantur.

Hìc succurrunt aliquæ considerationes, quæ in multis casibus prodesse poterunt. Dico igitur, præter fidei Articulos nihil esse, quod non subsit vlteriori examini: nam probabilia discutiuntur, si fortè veritas quæsita adlucescat: & illa, quæ demonstrata creduntur, sunt errori obnoxia: in Geometricis

241 *Quæ sint errori & examini obnoxia.*

enim positiones, quas vnus Mathematicus demonstratas putauerit, dicet nonnunquam alius nondum sufficienter suaderi. [Lege illos, qui de Quadraturâ circuli, de mensurâ diagonalis, &c. scripserunt.] Et in Theologicis (nam hæc tractamus) hanc consequentiam

An volitio ex intellectione necessariò sequatur?

Omne intellectiuum est volitiuum.
Deus est intellectiuus.
Ergo est volitiuus.

quam plerique Thomistæ esse demonstratam contendunt, alij docent esse topicam tantùm asserentes maiorem probabiliter negari posse. Cui est & hæc similis,

An mundus esse potuerit ab æterno?

Nulla creatura potest esse ab æterno.
Filius & Spiritus sanctus sunt ab æterno.
Ergo non sunt creaturæ.

quam multi Patres veteres putarunt euidenter concludere; &
tamen hodie dicimus non esse apodicticam & demonstrati-
242 uam: quoniam maior est merè probabilis: & ideò aliter con-
sequens illud persuademus. Hinc constat hunc esse bonum
syllogismum.

Reuelationes S. Brigittæ ad fidem Diuinam non pertinent.

Positiones Fidei non subsunt vlteriori Theologorum examini.
Sed Reuelationes S. Brigittæ post approbationem Gregorij subfuerunt Theologorum examini, & etiamnum subsunt: vt vidistis.
Ergo, nec illas Gregorius, nec post eum Vrbanus proposuerunt, vt tenendas de fide.
Ergo, cùm non sint demonstratæ, dicendæ sunt humanitùs certæ, hoc est, fide humanâ credibiles, & summè probabiles.

An omnia dicta sanctrum sint diuinitùs reuelata?

Ratio vltimæ consequentiæ firmatur Ioannis Baptistæ Lezanæ testimonio, ait enim, *Non ea* (adde, *omnia*) *quæ in Orationibus sanctarum habentur, ipsis factas reuelationes indicant, sed ea* (esse) *quæ vel ipsæ credunt, vel existimant ita esse.* Sic ille *in Apologetico pro Immaculatâ Deiparæ conceptione, cap* 14. Consonat P. Iacobus Salianus in Annalium Veteris Testamenti Epitome, ad annum Mundi 2276. agens enim de errore Isaaci, quando benedixit Iacobum, putans esse Esauum, scitè

ſcitè ait. *Neque eum Prophetia exêmit à fraude, quia ſpiritus Propheticus non ſemper adeſt Prophetis.* Et ad rem propriùs Ægidius Luſitanus *de Præſeruatione B Virginis à peccato, lib.3 q.6.art.4. §.2.* inquit enim, *Non omnia, quæ in orationibus ſanctorum dicuntur, dicta cenſeri ex ſpeciali aliquâ reuelatione, ſed plerunque* (ſufficit, *aliquando*) *dicta eſſe ex propriâ ſententiâ.* Stat igitur nonnullas S. Brigittæ Reuelationes eſſe merè probabiles: vt illa de Immaculatâ Conceptione, &c.

Videamus ergo modò, qualia elogia cadant ſuper has opiniones probabiles.

Primò dicuntur *veritate conſpicuæ*, quia humanitùs eſſe 243
veræ cenſentur: *ſanctitate plenæ*, quia ad morum reformationem ſunt vtiles: *perlucidæ*, quia lumini rationis conſonæ: *perfectæ*, quia nullum peccatum inuoluunt. Dicuntur ſecundò *eſſe authenticæ*, quia in iudicio contradictorio examinatæ, non ſunt exiſtimatæ fictæ, ſcriptorum imprudentiâ aut malitiâ, vt ſolent aliquæ, ſed ab ipsâ S. Brigitta aſſertæ. Tertiò *eſſe veritate plenæ*: tum, quia veritas frequenter pro veracitate ſumitur; & hanc Diuam veracem fuiſſe certum eſt: tum, quia probabilitas eſt virtualiter veritas, vt ſtatim dicemus. Quartò, *eſſe à Dei ſpiritu veraciter traditæ*, &c. *à Diuino ſpiritu veraciter emanaſſe*, &c. quia à ſancta ſuo Confeſſario, & poſteà ab hoc nobis veraciter (ſine vllo mendacio) relatæ. Quintò *ad legentium audientiúmque vtilitatem obſeruandæ*, quia doctrinam vtilem ad morum reformationem, continent. Sextò, *illas ſaluâ fide poſſe ſuſtineri*: quia nihil habent contra definitiones Ecclesiæ. *poſſe etiam abſque ſanctorum Doctorum iniuriâ*, nullum enim in illis verbum eſt ſanctis Patribus contumelioſum; nullum, quod veteres, ſi qui contrarium ſenſerunt, hæreſeos aut erroris appellet. Septimò, ad ſanctam ipſam tranſeundo ajunt *illam Numinis gratiâ illuminatam inſpiratam & loquutam* (piè) *credi*; non autem certò ſciri, aut fide Diuina credi. Et hoc quis neget? Imò, ſi aſſertiuè dicerent *illam gratia Diuina illuminatam, & aſſiſtente Spiritu ſancto inſpiratam loquutámque*, nihil adderent, quod cum probabilitate componi non poſſet. Quoniam, ſi aſſerente La-

Elogia, quæ S. Brigittæ Reuelationes afficiũt, ſunt grandia; & tamen illæ probabilitatis ſecuritatem nõ excedũt.

An, & cur ſint authenticæ.

Veritas, an pro veracitate, an & pro probabilitate ſumatur?

ctantio Firmiano [Vide Emanoëlem Fariam *in Aganippes Prologo:* & me in Metrametrica *Apoll. Centenario*, *num.* 530. §. *Sic inuidia*, & alios.] Proba Falconia Virgilio centrones, in quibus multas circunstantias merè probabiles reperies, concinnare non potuit sine Spiritus sancti assistentia, etiam Spiritu sancto cooperante illa S. Brigitta scripserit, quæ tametsi probabilia, pietatem augent, & voluntatem Dei amore succendunt. Vnde meritò illi dicere Octauò possumus, *Omnia, quæ loquuta es, vera sunt*: nam vt diximus, probabilia virtualiter vera sunt, & absolutè dici & sentiri possunt: verax enim esset qui diceret, *Hæc propositio*, Deipara est sine labe concepta, *vera est*, & tamen probabilis est. Vnde etiam poterimus addere, *Non est in sermonibus tuis vlla reprehensio*: reprehendi enim non potest, qui loquitur vt sentit; &, vt bene sentiat, adhibet diligentiam quam debet: & sanè, quam debet, adhibet, quando adhibet diligentiam quam prudentes & probi in grauibus negotiis solent.

An scripserit Spiritu sancto cooperante.

An reprehendi possit.

244 Addam & alium syllogismum, quo Censura Cardinalis de Turre-cremata clariùs dilucidetur. Sic dialecticor.

Veritas duplex realis, virtualis.

Omnia, quæ S. Brigitta in suis Reuelationibus loquuta est, vera (virtualiter) *sunt; nec in sermonibus eius vlla est reprehensio.* Ita Cardinalis de Turre-cremata Gregorio XI. & Vrbano VI. subscribens.

Sed in Reuelationibus suis aliqua S. Brigitta loquuta est, quæ in materia morum & fidei non nisi probabilia sunt. Vt patet in iis, quæ de Deiparæ immaculata Conceptione pronunciat.

Ergo in Fidei & morum materia Asserta probabilia (virtualiter) *vera sunt* (hoc est, ita se habent, ac si realiter essent vera) *& in assertis probabilibus nulla est reprehensio.*

At probabilia asserta, si in materia Fidei, aut morum sint, D. Fagnanus reprehendit.

Ergo opponitur Pontificibus Gregorio XI. & Vrbano VI. D. Fagnani reprehensio.

NOTA

NOTA.

De Iuris vtriusque Doctoribus.

A Mundi initio leges sunt, Diuinæ, Humanæ: & sicut hodie, sic etiam olim de illarum intelligentia disputabatur. Hinc orta sententiarum communium, magis communium, & minùs communium differentia, quam apud antiquos. & iuniores Iurisperitos reperîmus. Quid enim aliud sententia probabilior est, quàm communior: quid minùs probabiles, quàm minùs communis? nam Iuristæ, non à ratione, sed ab authoritate procedunt. Ergo omnes Iurisperiti veteres, qui steterunt à minùs communi, D. Fagnanum condemnant, & statuunt, *Ad securitatem conscientiæ sufficere minùs probabilem.* Non est opus Legistarum testimoniis onerare Theologos: sed, si aliquando oporteat, per annos septingentos multa, ante mille etiam aliqua dabimus. 245

De opinione communi, cōmuniore, & minùs communi.

Quàm sit antiqua minùs communis opinionis electio?

NOTA.

An apud Cœlites locum habeant Opiniones probabiles?

NATAM cum Mundo fuisse sententiarum Probabilium securitatem vidimus. Horum vsus Euam, imò etiam Adamum à multis grauibus peccatis ante lapsum excusat. Post diluuium in Testamento Veteri, Melchisedechum, Ægypti Pharaonem; Patriarcham Iacobum; &c. in Nouo, Petrum, Paulum, & cæteros Apostolos: Augustinum, Gregorium; &c. Angelicum Doctorem (quem Christus Dominus, quòd probabilia in Fidei & morum materia 246

scripserit, *bene de se scripsisse* testatur) Doctores Scholasticos, &c. Superest aliquid, quod vel ad antiquitatem vel ad dignitatem Opinionum probabilium firmandam addi possit? In genere aut specie non video: scio enim aliquibus Casibus particularibus Resolutionem quamlibet ex positis extendi posse, at nullum puto addi posse, qui ad aliquam ex positorum classem non possit aut debeat reduci. Ergo, vt Resolutionem præcedentem confirmem, & viam ad sequentem aperiam, Contemplationis alis ad arcem Empyream transuolemus: &, *An Opinionum probabilitas apud Angelos locum habeat?* breuiter discutiamus.

An interdū Angeli in operationib. suis probabiles opiniones sequātur.

247 *An non solū singuli homines, sed & singulæ gētes Angelos custodiæ & præsidij gratia habeāt?*

Sicut singulis hominibus ad custodiam Angeli deputantur, sic & singulis prouinciis & regnis. Probatur illud prius ex S. Hieronymo *super Matth. cap.* 13. dicente. *Magna dignitas fidelium Animarum, vt vnaquæque habeat ab ortu Natiuitatis in custodiâ suâ Angelum deputatum*: hoc autem posterius ex Deuter. 32. ibi enim. *Quando diuidebat Altissimus gentes, & separabat filios Adam; constituit terminos eius iuxta numerum Angelorum Dei.* Sic Haræus *Dan.* 10. interpretatur. Vtrumque connexuit & dilucidauit Theodoretus apud Pererium *libr.* 12. *in cap.* 10. *Ezechielis*, vbi asserit, *Singulis Angelis vniuscuiusque nostrûm creditam esse curam*, &c. *Archangelis verò illud munus iniunctum esse, vt gentium sint Præfecti*, &c. Consonat Isidorus *de summo bono*, dicens, *Singulæ gentes præpositos Angelos habere creduntur*, &c. *Omnes homines Angelos habere putantur*, &c. Et quod mireris, Venerabilis P. Richalmus, Ordinis Cistertiensis, cuius habeo reuelationes manuscriptas, se cœlitus didicisse testatur, non hominibus solùm, sed & locis Angelos præpositos esse. Si hoc verum, in transmigratione Israëlitarum, regionis Angelus mansit in Palæstina: populi Angelus iuit in Babylonem.

Daniel. 10.

De Angelorum certamine.

Ponamus ergo ob oculos Persas, Græcos, Hebræos, quorum Angeli Custodes pugnauisse dicuntur. Textum ipsum produco. *Numquid scis, quare venerim ad te? Nunc reuertar, vt prælier* (disputem) *aduersus Principem* (Angelum Custodem) *Persarum. Cùm ego egrederer, apparuit Princeps* (Angelus Custos) *Græcorum, veniens. Verumtamen adnun-*

ciabo

ciabo tibi, quod expressum est in scriptura veritatis (in Decreto Diuino.) *Et nemo est Adiutor meus in omnibus his, nisi Michael Princeps* (Angelus Custos) *vester.*

Scio Cassianum *Collatione VIII. cap.* 13. itémque S.Hieronymum, vt innuit D.Thomas 1.*part.quæst.* 113. Principum horum nomine Angelos malos intelligere, at ego S. Gregorium, Ordinis nostri decus, *lib.* 17. *Moral cap.*7. & communem opinionem sequutus, Angelos bonos, regnorum & prouinciarum Præsides & Custodes intelligo. *Inter ipsos quoque Angelicos spiritus*, inquit Gregorius, de Sublimibus seu Cœlitibus differens, *præliando certamen agitur.* 248 *Angeli hi, qui præliari dicuntur fuerintne boni, an mali?*

Sed quomodo præliantur Angeli? Disputando: locus enim in quo Philosophi disserunt disputántque, etiamnum *Gymnasium*, & *Palæstra* vocatur, *Certaménque* ipsamet literaria contentio, & in Hispaniâ Poëtica certamina frequenter videmus institui. Cicero *lib.*1. *ad Attic. Epist.*11. hunc modum loquendi confirmat. *Ego*, ait, *quamdiu Senatûs authoritas mihi defendenda fuit, sic acriter & vehementer præliatus sum, vt clamor concursúsque maximâ cum laude fieret* 249 *Quomodo in cœlo prælientur Angeli.* Gymnasiũ, Palæstra, Certamen, *voces Academicæ sũt.*

Librum vitæ, seu *scripturam veritatis* æternum Decretum esse dixi, sequutus Cornelium à Lapide, qui sic ait, *Scriptura veritatis vocatur hîc Dei Decretum, eò quòd instar scripturarum fixum & firmum sit; nec obliuione aut tempore mutatur.* *Liber vitæ, & scriptura veritatis, quid?*

Sed qualis erat hic sanctorum Angelorum conflictus? qualis eorundem disceptatio? *Cum sancto Sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris. Cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris*, inquit Propheta Rex *Psalm.*17. Agebant Israëlitæ cum Ethnicis, & occlamabat Gabriel (Angelus Hebræorum) *Corrumpunt bonos mores colloquia praua*, & vt illos amoueret periculo, vt restituerentur patriæ desiderabat. Erant multi in Dei populo boni, & illorum exemplo Persæ plurimi conuertebantur. Hanc ob rem Persarum Angelus Hebræos in captiuitate mansuros fore contendebat, vt Sparti ad vnius Dei cultum reducerentur: & contrà instabat Israëlitarum Angelus, vt releuaretur captiuitatis & exilij sententia, ne Gentilium moribus corruptis imbuerentur. Et tandem 250 *Adagium Hispanum.* Dime con-quien, andas, direre quien eres. *Angelorum regnis præpositorum dissertatio.*

Græcorum Angelus, vt suis prospiceret, Hebræos in captiuitate detineri, & Persidem à Græcis occupari volebat, vt hi illorum consortio ad veri Dei cognitionem venirent. Consono Cardinali Vgoni de S. Charo hunc locum his verbis illustranti. [Bonus Angelus Persarum nolebat Iudæos exire de Perside, vt ibi adhuc purgarentur; & vt populus Persarum, inter quos erant, in fide vnius Dei per eos edoceretur. Hoc idem volebat de Græcis Angelus Græcorum: volebat enim vt Iudæi simul cum Medis & Persis translati ad Græcos, ibi cultum vnius Dei propagarent.]

251 *An aliquis voluntatem suã Angelus non conformet Diuinæ?* Iam Deus captiuitatis terminum prædefiniuerat. An ne audebant hi Angeli gloriâ Diuinâ superfusi, contra Numinis prouidentiam & voluntatem definitiuam mussitare? Respondet breuiter & doctè Cornelius: *Græcorum Angelum ignorasse Decretum Dei de tot annis dandis regno Persarum: aut, si illud sciuit, putasse illud non esse absolutum, sed conditionatum: nam & Angelus Danielis ei*, cap. seq. vers. 1. *tres tantùm Reges Persarum numerat, qui in Perside regnaturi sunt. Fortè hic Angelus ex hisce & aliis argumentis opinatus est instare finem regni Persarum, petijtque illud ad Græcos transferri, tempúsque accelerari, ac proinde Hæbreos non dimitti, vt Græcis mox regnaturis prodessent.* Ecce Cœlites beatifico lumine suffusi aliqua nesciunt; circa aliqua probabiliter opinantur, & vbi ratio manifesta non suppetit, vtuntur opinione probabili. His positis Assertiones sequentes subijciamus. Sit

An Angeli omnia sciãt? An de reb. aliquibus probabiles opiniones habeant?

Angeli peccare non possunt. Prima. *Gloriosi spiritus, nec mortaliter, nec venialiter, nec philosophicè peccare possunt.* Vnde non inferas cum Mahometanis Cœlitibus omnia esse licita, sed illos ea facere non posse, quæ si per impossibile facerent, aliquo ex his modis peccarent.

Voluntas sanctorum Angelorum semper est Diuinæ conformis. Secunda. *Angelus, qui voluntatem Dei definitiuam noscit, non potest optare contrarium.* Patet: quia sunt Dei voluntati conformes; vnde Diuinâ institutione formati quotidie dicimus, *Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terrâ.* Sic omnes. P. Pererius *in Ezech. lib.* 12. *pag.* 394. aliqua ex D. Thomâ 1. *part. q.* 113. *art.* 7. præmiserat, & subiunxit. *Nec his diuersa sentiunt Lyranus & Carthusianus in explicatione huius capitis.*

Censent

Censent autem dimicationem & pugnam inter Angelos bonos non ita esse intelligendam, vt boni Angeli voluntate absolutâ discordent inter se, nedum mutuis dissideant odiis: sed quia quoad non est ipsis Dei sententia & voluntas manifesta, populorum, quibus præsunt, diuersa merita & demerita exponunt coram Deo, & diuersos ab ipso effectus postulant. Cùm primùm autem patefacta est ipsis Dei voluntas, ac sententia, cessat omnis illorum dissentio; summáque concordiâ id omnes sentiunt & volunt quod Diuinæ voluntati consentaneum esse cernunt.

Tertia. *Persarum & Græcorum Angeli voluerunt de facto id, quod nolebat Deus, & tamen nullo modo peccarunt.* Patet illud prius; quia volebant, vt Hebræus populus in captiuitate detineretur; & Deus absolutè volebat, ne detineretur, vt manifestauit euentus, nam ille fuit à captiuitate liberatus. Patet ex Assertione I. hoc posterius. Sed cur non peccarunt illi Angeli? Quia definitiuam illam Dei voluntatem inuincibiliter ignorabant: quia illud Decretum esse conditionatum probabiliter opinabantur; quia habebant argumenta grauia & probabilia, quibus suam opinionem fundarent: vnde si illud, quod *à cap. 11. vers. 2. Danielis* sumebant, erat probabilius, Gabriël & Michaël sequebantur opinionem minùs probabilem: &, si minùs probabile, iam ipsi probabiliori opinione relicta, minùs probabilem sequuti sunt. 252 *An aliquãdo Angeli velint quod Deus non vult?* *An possint minùs probabilẽ opinionem amplecti?*

Proderit hîc D. Fagnani verba ἀπόθεωσι scholasticâ promouere ad Empyreum. Ille, vt vidimus *num.* 19. eum, qui ratione (graui) ductus, & Ecclesiæ declarationem (inuincibiliter) ignorans, Patrem & Filium, aut esse inæquales in personalitatibus, aut realiter distinctos in naturâ asserit, ab hæresi & peccato excusat: & hæc doctrina etiam in Angelis debet habere locum. Nam sicut homo tenetur assentiri reuelatis diuinitùs; ita & Angelus. [Illud *ita* assensûs exercitium afficit, non speciem: nam Angeli gloriosi Fide carent, & tamen per virtutes & qualitates analogas reuelationi Diuinæ assentiri tenentur.] Sicut homo suam debet voluntatem conformare voluntati Diuinæ præceptiuæ; ita & Angelus definitiuæ. Sicut homo peccat, quando voluntatem suam voluntati Diuinæ præcipienti conformare non vult; ita & pecca- 253 *Doctrina D. Fagnani contra D. Fagnanum vrgetur.* *Angeli & Homines compositi.* *Videat Lector, an non bene doctrinã D. Fagn. sequamur?*

ret Angelus, nisi suam conformaret Diuinæ definitiuæ; &, quia peccare non potest, aliter velle, quàm Deus vult, non potest: & quia aliter velle, quàm Deus vult non potest, ideò
254 ille peccare non potest. Sicut homo, quando Dei voluntas præceptiua (puta illa, quæ præcipit, vt Deum esse trinum in personis, & vnum in substantiâ credamus) non est sibi sufficienter notificata & intimata, inuincibiliter veritatem ignorat; adeóque si habeat rationes graues, & ducatur fortibus ratiociniis, potest sine peccato & hæresi aut personas diuinas esse in naturâ realiter distinctas, & inæquales credere, modò absit pertinacia, & errorem suum contra Ecclesiam non defendat; sed illum teneat, quòd putet nihil se contra Ecclesiam defendere: & sit aliter sentire paratus, si quando aliter illum Deus, aut immediatè per se, aut mediatè per Ecclesiam instituat: ita Græcorum, & Persarum Angeli, quando voluntas Dei definitiua (puta illa quâ absolutè; nempe Decreto nulli conditioni subnixo; vult Israëlitas Deus ab exilio & captiuitate liberare, & ad patriam postliminio reducere) non erat sibi sufficienter notificata & intimata, veritatem inuincibiliter ignorabant; adeóque habebant enim fundamenta grauissima & argumenta fortissima, potuerunt sine peccato, sine hæresi, sine inobedientiâ aut contemptu, voluntatem illam Diuinam, aut reuerà non dari, aut si daretur, non esse absolutam & definitiuam, sed tantummodò conditionatam supponere: aberat enim omninò pertinacia; ideò enim illam opinionem tuebantur, quòd putarent, se nihil contra Diuinam Veritatem tueri, & erant aliter sentire parati, si quando aliter illos Deus aut immediatè per se, aut mediatè per illuminatiores Angelos institueret.

Volũtas Dei, nisi sufficiẽter creaturæ notificetur & intimetur, non obligat.

255 Ecce doctrina de Probabilitate in ipsomet Empyreo, apud Angelos gloriosos locum habet: nec enim omnia illi sciunt; & in his quæ inuincibiliter ignorant, probabilibus argumentis ducuntur, nec semper probabiliorem nec materialiter tutiorem partem sequuntur: ergo exorbitat, quicumque existimat, velle Deum homines perfectiùs intelligere, amare & operari, quàm Angelos.

An velit Deus, vt homines intelligant, & res perfectiùs, quã Angeli?

Porrò

Porrò Angelos gloriosos, sequi interdum opinionem minùs 256
probabilem, constat ex doctrinâ ipsâ Danielis quam diluci- *An Angeli*
do: nam in quæstione, qua examinabat, Quidnam esset ad *minùs pro-*
Dei maiorem gloriam? An Hebræos in captiuitate remane- *babiles sen-*
re, an ad patriam redire? altera esset probabilior, & altera *tentias ali-*
minùs probabilis. Ergo necessariò dicendum est, (siquidem *quando se-*
duo Angeli habebant hanc, & duo alteram) duos Angelos *quantur.*
habuisse probabiliorem, & duos minùs probabilem. Si dicas
vtramque fuisse æquè probabilem, nec verum dices, nec ad
rem. *Non verum*; nam Angelorum, qui Græcis & Persis præ-
sidebant, opinio (quam esse reuerà falsam, posteà euentus *De Appel-*
edocuit) videbatur omninò probabilior; quia ex reuelatione *latione.*
deducebatur: [Supponebat enim citò Persarum regnum ex-
tinguendum *ex Dan. cap.* 11. vbi lego. *Quartus* (Rex) *dita-*
bitur opibus nimis, &c. *concitabit omnes aduersus regnum*
Græciæ. Surget verò Rex fortis, &c. *& cùm steterit, contere-*
tur regnum eius, &c.] cùm tamen aliorum Angelorum opi- *An illud*
nio ex ratione naturali tantummodò. Dicebant illi: Angelus, tãtùm *ver-*
à Deo missus, vt Danielem instituat, quatuor tantùm Reges *bum* dixit,
numerat, instat ergo Monarchiæ Persicæ terminus & exci- *an verbum*
dium. Errarunt autem in hoc probabili discursu Angeli, circa futuros *af-*
Græciæ & Persidis Principes: nam Angelus ad Danielem *ficiat?* 257
missus tantùm dixit quatuor Reges futuros, non autem *An Angeli*
dixit illos tantùm esse futuros. *Non ad rem*; nam D. Fagna- *tutiores opi-*
nus non docet, debere nos sequi probabiliorem opinionem, *niones se-*
sed materialiter tutiorem, probabilior sit, aut minùs proba- *quantur?*
bilis hæc. Vnde in materiâ ieiunij, licèt probabilior senten-
tia doceat, nos posse in collatione sumere octo vncias, alia *An-ne in*
minùs probabilis dicat sex, alia adhuc minùs probabilis qua- *collatione*
tuor, cùm secunda sit tutior primâ, & tertia secundâ, debe- *D. Fagnan.*
bimus amplecti tertiam minùs probabilem, relictâ secundâ *tam rigidã*
& primâ multò probabilioribus. Sed hanc sententiæ seueri- *legem ob-*
tatem (aut rigidissimam crudelitatem veriùs) gloriosi Angeli *seruat?*
in suis operationibus non morantur. Ergo nolunt esse D. Fag-
nani discipuli. Antecedens persuadeo. Israëlitas ex exilio &
captiuitate, egressuros aut non egressuros fore tunc, erat cer-
tum: nam inter duas contradictorias medium non datur.

Hanc ipſam abſolutam egreſſionem aut non egreſſionem oriri à Decreto Dei abſoluto, (videlicet ab hoc, *Volo, vt egrediantur*; aut ab hoc, *Volo, vt non egrediantur*) certum erat ſimiliter. Ergo, ſi Angeli materialiter tutiorem debebant opinionem ſequi, neutrum poterant velle, quoniam volendo alterutrum ſe exponebant periculo volendi illud, quod Deus nolebat. Ergo debebant dicere, *Quænam ſit tua voluntas, Domine Deus, nos inuincibiliter ignoramus. Habemus argumenta grauia*, adeóque probabilia, *pro vtrâque ſententiâ. Si volumus, vt egrediatur populus, nos exponimus errandi periculo: quia forſitan tu vis, ne egrediatur. Si volumus, vt non egrediatur, etiam eidem periculo ſumus obnoxij, quia forſitan tu vis, vt egrediatur. Ergo, vt ab omni periculo immunes ſimus, neutrum determinatè volumus, ſed in genere dicimus, quæcumque illa ſit, fiat voluntas tua.*

Qualiter procedere Angeli illi ad mentem D. Fagnani debuissent?

253 Sic debuiſſent procedere illi Angeli, ſi fuiſſent Fagnaniſtæ; ſic inſtituerentur, ſi D. Fagnanum conſulerent; at illi, vt vidimus, opinionem materialiter minùs tutam ſequuti ſunt, ergo non morantur Angeli D. Fagnani doctrinam. Ergo illa euidenter eſt falſa. [Et hic obiter noto illum, qui ſequitur opinionem minùs probabilem, aut materialiter minùs tutam, non ſolùm à mortali & veniali, ſed etiam à philoſophico peccato eſſe liberum: nam Angeli glorioſi in illo felicitatis ſtatu perfectiſſimi ſunt; adeóque ne quidem philoſophicè peccare poſſunt.]

An qui opinionē minùs probabilem aut minùs tutā amplectitur peccet philoſophicè?

NOTA.

259 DICES. Hæ ſacræ ſcripturæ Interpretationes, quæ in totâ hac Reſponſione ad ſecundam Obiectionem adductæ, non niſi probabiles ſunt: nam ſanctorum & Patrum teſtimonio & authoritate fundantur, cùm tamen alij ſancti, & alij Patres ſint, qui illos eoſdem locos aliter accipiant & exponant.

An, quæ à nobis producuntur, tātummodò probabilia ſint?

Reſpon

Respondeo primò non esse aduersus Patrum sententias, quæ diuersæ: adeóque siquæ diuersæ sint, non militare contra nos. *An nobis probabilia sufficiant?*

Respondeo secundò mihi Probabilitatem sufficere, vt intentum euincam: & D. Fagnano nihil prodesse, quod non sit euidens. Id pluries ostendo & demonstro. Lege interim Monitum Dialecticum, quod sub finem syntagmatis huius reperies, *à num.* 203. *An etiam D. Fagnano?*

Respondeo tertiò ex hac ipsâ Obiectione communem doctrinam iterum contra D. Fagnanum demonstrari. Attende. 260 *An hac ipsa Obiectio cōtra D. Fagnanum militet?*

Hæ sacræ Paginæ Interpretationes sunt in materiâ Fidei & morum: & tamen, vt ait, tantummodò probabiles sunt, quia sunt Patres & sancti, qui oppositam opinionem tueantur.

Ergo Patribus & sanctis licuit in materiâ Fidei & morum habere probabiles opiniones contrarias.

Ergo primò, *doctrina de liberâ probabilium opinionum electione Patrum & sanctorum est. Ergo antiquissima. Errat igitur D. Fagnanus, cùm lectionis defectu, à Theologis iunioribus inuentam nimis confidenter affirmat.* *An communis doctrina sit antiqua?*

Ergo secundò, *nobis in conscientiâ licet vti doctrinâ de liberâ probabilium opinionum electione.* Patet, *quia idem est Deus, qui iudicat viuos & mortuos. Ergo idem, qui veteres Sanctos, & Patres, & qui Theologos, qui à centum annis scripserunt. At illis sub Deo licuit in materiâ Fidei & morum habere diuersas & aduersas sententias: Ergo sub eodem Deo id ipsum etiam his licuit. Ergo & nobis, & Theologis, qui nos sequentur, similiter id ipsum licebit.* *Deus vnus est.; Ergo quod Patribus & sanctis licuit, etiam nobis licebit.*

Stat igitur (Amice Lector) tam claram certam & indubitatam esse communem Theologorum doctrinam; tam euidenter falsam D. Fagnani opinationem, vt quidquid pro illo dicatur cogitetúrve, in ipsum necessariò resiliat. *Conclusio.*

Respondetur ad tertiam.

261 *An probabiliū sententiarum varietas ad conscientiæ securitatem conducat?*

AIo non ad animarum pernitiem, sed ad securitatem, conducere probabilium sententiarum diuersitatem. Id probant illi omnes Theologi, quos D. Fagnanus adducit.

Ratio ab his Authoribus inculcata est euidens & manifesta, & à D. Fagnano iniusta crudeli censurâ: nam Alexicopharmacum venenum dicit, lucem tenebras, & salutē ipsam vocat animarum pernitiem. Sanè conscientiæ pernitiosa sunt præiudicia, & D. Fagnanus pernitiosè laborat: & ad sententiam definitiuam procedit, antequam vel minima circumstantia probetur. Nos dicimus, *Doctrina, quæ negat probabilitatem ad conscientiæ securitatem sufficere, vniuersaliter sumpta (nam debet omninò contrahi & limitari) est hæretica; & totam hæresim Iansenianam inuoluit*, & hoc clariùs luce meridianâ probamus: ipse dicit, *Omnium Theologorum Iuniorum doctrina est ad animarum pernitiem.* Et contra omnes inuehitur, & nihil probat, Nos dicimus hanc ipsam censuram esse improbabilem & temerariam, eámque ipsam contra Orthodoxam Fidem & bonos mores militare.

Doctrina D. Fagnani qualis?

262 *An D. Fagnanus sciat Logicam.*

Et quid faciemus quæso contra hominem quem Dialectica deficit? Probabilem ille sententiam ad conscientiæ securitatem non sufficere probat, quia hæc doctrina est ad animarum pernitiem, & posteà esse ad animarum pernitiem suadet, quia probabilitas ad conscientiæ securitatem non sufficit. Ecce circulum manifestissimum! Ego autem bonæ insistens Dialecticæ sic inquam.

Consideretur hic syllogismus.

Si per impossibile opinio probabilis ad conscientiæ securitatem sufficeret, doctrina de probabilitate, quam D. Fagnanus impugnat, non solùm non esset pernitiosa, sed esset valde vtilis in Ecclesiâ Catholicâ.

At opinionem probabilem ad securitatem conscientiæ sufficere certum omninò est.

Ergò similiter certum est, hanc doctrinam, non solùm non esse pernitiosam, sed valdè vtilem in Ecclesia Catholica.

Conse

Consequentia est legitima : maior est euidens : minórque Resolutione tertiâ vndecimâque demonstratâ.

Hanc consequentiam dilucidant illa, quæ ex Bassæo & Caramuële D Fagnanus adducit, contra quæ vociferari & obloqui poterit, at argumentari in formâ & figurâ non poterit. 263 Interim Bassæi & Caramuëlis locos apud D. Fagnanum inuenies, modò ne nihil addidisse videar, dabo verba fratris Hieronymi, quem meritò P. Diana part. 10. doctissimum vocat: nam in summâ Morali tract. 1. difficult. 5. num. 3. sic inquit. *De lo dicho se colige, quan iniustamente se quexan los que sienten, que en materias morales aya diuersidad de opiniones; antes es particular merced de Dios, en que resplandeze su Diuina prouidencia, pues ha criado y cria cada dia tan diferentes ingenios, para que dellos naciessen diuersos pareceres, y opiniones, con que non fuese vnico el camino de obrar en las acciones morales, sino antes tan multiplicado, dilatado, y ancho, quanto lo son los sentimientos en las materias controuersas, y dudosas. De mas de que con la variedad de opiniones se haze mas suaue el yugo de Christo, porque quiça, si en las materias morales no huuiera sino vn camino, que dára mucho mas peligroso a las consciencias que fauorable; pues apretarlas demasiadamente es affligir y atormentar a las almas temerosas, y llenarlas de escrupulos, y no se puede negar, sino que en estó ha andado muy bien Diana, aunque algunos poco doctos han venido a dezir que ha ensanchado las consciencias, y dado licentia para pecar; pues es cierto, que no enseña opinion, que no sea probable per principia intrinseca, aut extrinseca y assi sin razon le calumnian* Hæc ille.

In probabilium opinionum varietate summa Dei prouidentia & misericordia relucet.

Inde demõstratur verè dixisse Christũ iugum meum suaue est, & onus meum leue.

Hæc sibi dicta existimet D. Fagnanus, qui Dianam de Ecclesia Romana bene meritum ineptissimis iniuriis opluit.

Si Frater Hieronymus videatur iunior, vocabitur in subsidium sapientissimus Vir Ioannes Gerson, Parisiensis Cancellarius, qui libr. 4. part. 3. de vitâ spirituali litt. O. sic inquit. 264 *Doctores Theologi non debent esse faciles ad asserendum aliquas actiones, vel omissiones esse peccata mortalia. Imò nec venialia, præsertim sub verbo vniuersali, maximè cùm obseruatio communis obnititur, obuiátque, vbi non sunt certissimi de re. Nam per huiusmodi assertiones voluntarias, rigidas, duras & nimis strictas in rebus vniuersis (id est in opinionibus) nequa-*

De Opinionũ delectu. Inter probabiles benigniores eligendæ sunt.

nequaquam eruuntur homines à luto peccatorum, sed in illud profundius; quia desperatiùs, demerguntur. Hinc etiam generantur scrupuli inquietatiui simplicium, vt eis sit solidum nihil. Nam, si beatus est vir, qui semper est pauidus & veretur peccata sua, *obseruandum tamen est illud Terentianum*, Ne quid nimis, *&* Ne scirpo nodum quærant. *Demum quid prodest; imò quid non obest, coarctare plus iusto mandatum Dei, quod est latum nimis? quid igitur expedit amarius, grauiusque reddere illud Christi iugum*, quod suaue est, & onus leue? *Nam, etsi contemptus ex hac laxatione, & dulcedine apud aliquos improbos maior oriatur, habentes velamen malitiæ libertatem. At apud alios bene institutos gratiarum resonabunt actiones. Præstabitur etiam sedulius seruitium Domino, cuius mandata grauia non sunt, quippe qui non vult nos tentari & grauari supra id quod possumus. Hucusque Ioannes Gerson, cuius verba verè aurea, vtinam aliqui in scribendo & consulendo obseruarent.* At ego D. Fagnanum admoneo, vt vltimam lineam consideret, nam ex opposità Gerson sententiâ, vt erat doctissimus, hanc Assertionem, *Deus impossibilia iubet* inferri præuidet admonétque: quod ipsum Ianseniſtæ sciunt, cùm sub Merendæ chlamy[illegible] hæresim proscriptam conantur in scholam reducere; quod autem D. Fagnanus, aut non potest, aut non vult scire.

Reÿcienda est D. Fagnani opinatio, ne Deus impossibilia homini iubere dicatur.

Respondetur ad quartam.

265 *An iuniores conscientias relaxauerint? An eas potiùs constrinxerint?*

DIco Iuniores constrinxisse conscientias, & Ethicam seueriorem reddidisse, quod videtur ignorare D. Fagnanus, cùm contrarium inculcat, & hoc non potero meliùs probare, quàm Iuniorum & Veterum opiniones inter se conferendo. [Vide nihilominùs *n.* 230. *&* 239.]

266 *An plura beneficia aliquis habere possit? Corduuæ opinio.*

Hodie supponitur à recentioribus plura beneficia simul nec recipi, nec retineri posse: quod est dicere, non solùm illa illicitè, sed etiam inualidè recipi. At olim Corduua dixit, recipi quidem illicitè, sed validè. Vnde concludit, non posse illa recipi, at qualitercumque recepta posse licitè retineri. Et quia illum reprehendi ab eius coætaneis non video, iudico hos

hos eius sententiam iudicasse probabilem. [vel (N. B.) iudicasse certam; si, vt D. Fagnanus vult, nihil antiqui sciuerunt de Opinionum probabilium securitate.] Recentiores igitur conscientias contraxerunt, non relaxarunt.

A Iunioribus quæritur, an qui omittat vnum, aut alterum psalmum in officio Diuino, peccet mortaliter; & laxa censetur iuniorum aliquorum sententia, quæ docet vnius tertiæ omissionem non esse mortaliter peccaminosam: & tamen Veteres in hâc materiâ laxissimè sunt philosophati. Gordonius enim, & ante eum Richardus, Angelus, & Gerson omittendi Diuinum Officium consuetudinem lethalis culpæ damnant non autem vnius aut alterius diei negligentiam. Et Seruatius de Lairuelz hanc docet opinionem esse conformiorem iuri antiquo, *dist.* 91 *&* 92. *An omittere Officium diuinum sit mortale?*

Hodie supponitur Subdiaconum à die suæ ordinationis inclusiuè ad officij Diuini recitationem teneri; & solùm quæritur, à quanam horâ (an videlicet à tertiâ, an verò à vesperis) hæc sumat initium obligatio? At Veteres, Subdiaconos à legendi officium obligatione liberarunt. Ratio est, quia in toto Iure Canonico non reperitur vel vna linea, quæ illos obliget. Tenentur ergò consuetudinis iure, vt docet Leander de sanctissimo Sacramento *part.* 6. *tract.* 8. *quæst.* 4. vbi citat Caietanum Vgolinum, Philibertum, Nauarrum, Azorium Trullenchium, Suarium, Villalobos, Baunij, Ioannem de S. Thoma, Pradum, Verricellium, Lessium & Reginaldum. Vel qui oppositum sentiat Canonicam legem exhibeat, quæ Subdiaconos Diaconósque obliget ad Diuinum officium. Consuetudo tempus diuturnum postulat, vt in virtualem legem transeat. Ergo striċtiùs hodie Iuniores Subdiaconos Diaconósque, quam antiqui obligamus. Idem de Monialibus, & Monachis, nondum ad ordines promotis dico. Iuniores, vt illos obligemus ad solam consuetudinem recurrimus. Ergo antiqui, quando nondum hæc erat consuetudo, non potuerunt hos aut illos ad mortale obligare. 267 *An Subdiaconus teneatur ad horas Canonicas an Diaconi?* *An Monachi & Moniales?*

Ad ieiunium & cæteras obseruantias transeo. Hodie quæritur, an possint Oua comedi diebus dominicis in quadragesimâ & diebus ieiunij extra quadragesimam: & qui asserunt 268 *De ieiuniis quomodo illa obligent?*

De collatione vespertina. ab aliquibus censentur laxi; Quæritur etiam, an in collatione vespertinâ die Ieiunij possumus comedere sex vncias. Et quia Leander octo concessit, impugnatores habuit: [Vide ipsum *part.3.tract.5.disp.4.quæst.13.* §.*Nec obstat*,] cùm tamen antiquorum sententiâ comedere carnes totâ quadragesimâ non sit mortale. Ita Caietanus *in summ. verb. Ieiun. cap.4. & 22. quæst.147.art.3.* §. *Ad huius euidentiam*, testibus Vega *in sum. part. 1. cap. 14. casu 35.* & Ludouico de S. Ioanne *in summ. quæst de Ieiunio art.4.dub.1.* Diana *part. 10.tract.15.resol.44.* Pasqualigo *de Ieiun. decis. 30. num. 2.* & aliis. Doctissimus P.Leander *part.3.tract.5. quæst* 8. vult vindicare hanc opinionem, & ab illâ remouere Caietanum, & ait. *Non bene Vega & Ludouicus de S. Ioanne dicunt Caietanum docere non esse mortalem transgressionem ieiunij: id namque nullo modo affirmat; sed tantùm docet non esse mortalem ex vi Iuris, bene tamen ex vi consuetudinis.* Sed hoc non militat contra nostram Resolutionem, propter duo *primum*, quia hæc interpretatio exponit periculo obseruantiam, quam hodie extra dubium obligatoriam esse volumus: nam (1) consuetudo, vt sit obligatoria debet introduci à scientibus se non esse obligatos, volentibus & potentibus se ad mortale obligare (quia se posse ad veniale obligare homines in materiâ graui, probabile est.) Et hinc multæ consuetudines cespitant: nam (2) consuetudo est res facti, & factum debet plenè probari: nam (3) Theologi tam multos à Ieiunandi obligatione eximunt, vt potiùs fortè sit dicendum, non dari ieiunandi consuetudinem, quàm dari. *Secundum*, quia ego non volo persuadere non esse nunc peccatum non obseruare ieiunium, sed veteres id asseruisse: vnde sic argumentor. Ieiunium teste Caietano, à Leandro & Pasqualigo explicato, nunc obligat titulo consuetudinis, non autem ex Iuris præscripto: ergo olim quando Ius Canonicum fuit scriptum, antequam hæc introduceretur consuetudo, non obligabat sub mortali: hodie igitur strictiùs obligat, quàm olim. Non ergo Iuniores relaxamus conscientias, sed obstringimus. Præterea quidquid de Caietano sit, Ieiunia ab Ecclesia indicta non obligare sub mortali, docuit expresse Cardinalis *in cap.2. de Obseru. Ieiunior.* ibi enim expresse pronunciat

Quid sẽtiat Caietanus?

Qualis esse debeat consuetudo vt obliget? an possit obligare ad veniale?

An Consuetudo sit res facti?

269

An factum debeat probari?

Qua nunc obligãt iure consuetudinis antequã esset consuetudo non obligabant.

nunciat non obseruantem ieiunia ab Ecclesiâ præscripta, non peccare mortaliter sed venialiter; nisi in casu, quo ex contemptu procederet; videlicet, si nolit quis se præcepto Superioris subijcere. Pro hac sententiâ citat Cardinalis Archidiaconum *in dist.* 25. §. *Aliàs ea demum*, quem Abbas *cap.* 1. *de Obseruat. ieiun. vers. vlt num* 11. & nuper Leander *part.* 3. *tract.* 5. *disp.* 2. *quæst.* 7. pro oppositâ sententiâ adducunt ex comment. *in cap. vtinam* 76. *dist.* Ergo de Archidiaconi mente hinc inde sunt rationes probabiles, ex quibus non ineptè quis colligat illum diuersis locis & temporibus de hac re habuisse diuersas & aduersas sententias. Conueniunt tamen omnes Ioannem de Fontanâ, quem Archidiaconus producit Cardinalis sententiam propugnasse. Consentit Cardinali Angelus *verb. ieiunium num.* 14. & *verb. Inobedientia in principio.* docens sublato contemptu soluere ieiunium non esse peccatum mortale. Citant pro hac sententiâ Angelum Syluester, Leander, & alij. Hanc etiam habuit opinionem Richardus à media Villa *quodlib.* 1. *q.* 19. apud Angelum *loc. cit.*

Opinio Cardinalis.

270 *Opinio Archidiaconi.*

Opinio Abbatis.

Opinio Angeli Richardi & aliorũ.

271 Disputant Iuniores, An, qui post Epistolam venit audiat missam integram? & tamen veteres illum, qui toto anno missam negligeret, à mortali excusabant, ita illi, quos tacitis nominibus refert pientissimus & Doctissimus P. Franciscus Suarius *tom.* 3. *in* 3. *part. disp.* 88. *sect.* 1. quem citat eruditissimus P. Leander à sanctissimo sacramento *part.* 3. *tract.* 2. *disput.* 1. *quæst.* 1.

272 Laborare die festo integra hora nunc aliqui grauiter accusant; laborare tres vel quatuor vniuersi condemnant: at olim hoc præceptum quà Ecclesiasticum est, benignissimè exponebatur.

An die festo laborare peccatũ sit?

Et vt omnia verbo comprehendam, dicimus hodie vniuersi Theologi præcepta Ecclesiastica omnia, si materia sit grauis, obligare ad mortale, & tota controuersia est in designandis terminis, qui materiam leuem à graui separent ac distinguant; adeóque quidquid D. Fagnanus arguetur, de rebus minutissimis disputamus: at apud veteres non reperiuntur eiusmodi disputationes, nec de hoc argumento opiniones probabiles; quoniam (& audiat hoc D. Fagnanus attentè) suppo-

An Ecclesiæ præcepta obligent sub mortali?

Veterum Resolutio. nebant, & docebant nulla Ecclesiastica præcepta obligare ad mortale, quamobrem si sine contemptu illa aliquis temeraret, aut venialis peccati esse reum, aut pœnæ obnoxium.

273 *D. Bernardi opinio.* Hæc opinio fuit expressè S. Bernardi. Illam tradit, non obiter, aut incidenter; sed quando de hoc argumento differit ex professo: nam à Religiosis Cœnobij Carnotensis Consultus, librum scripsit de præcepto. Et in ipso hanc doctrinam statuit. Attende.

Dicebant Carnotenses. *Ergóne ita perfectus quispiam inuenitur, cui non vel minimum aliquid interdum subripiatur de tam multis ac minutis, quæ passim vel à negligentibus Præpositis imperantur*, & Melleus Doctor *c.* 28. respondet dicens, *Non cótinuò, vt aliquid prætерimus, perimus.* hoc est, mortaliter peccamus. Et *c.* 29. exponit suam sententiam his verbis. *In quo inobedientiæ crimen* (peccatum mortale) *absque dubio sit, apud Samuelem aduertite.* Quasi, *inquit*, peccatum hariolandi est repugnare: & quasi scelus idololatriæ nolle adquiescere (N.B.) 1.Reg.15. *Non ait*, non adquiescere, *sed* nolle adquiescere, *vt non iussionis simplex ipsa transgressio, sed voluntatis superba contemptio, scelus Idololatriæ reputetur. Non enim est id ipsum,* *An non obedire & nolle obedire sit idem?* nolle obedire, *&* non obedire: *hoc quippe interdum erroris est, nonnunquam & infirmitatis: illud verò aut odiosæ pertinaciæ aut contumaciæ non ferendæ*, &c. *Non ergò qualiscumque mandati præteritio criminalem* (lethaliter peccaminosam) *facit inobedientiam: sed repugnare, sed nolle obedire. Cæterum quanti* (quot) *absque illâ pessimâ & rebelli voluntate non obediunt? Quomodo itaque Monacho crimen insidiatur inobedientia, si toties sine crimine transgreditur quoties in transgressione defuerit huiusmodi recalcitrans & contentiosa voluntas.* At hodie docemus vniuersi Iuniores, peccare mortaliter *An violare Superiorum præcepta sine contemptu sit mortale?* Religiosum, si morale sui Prælati præceptum in materiâ notabili violet, etsi desit contemptus, vel vt Bernardus loquitur, recalcitrans & contentiosa voluntas. Conscientias igitur constrinximus, non relaxauimus.

274 Docti aliqui, teste Seruatio de Lairuelz *in Opticæ Regularium speculo* 58. *Instruct.* 1. *pag mihi* 207. asserunt Ecclesiasticas leges esse merè pœnales, nec mortaliter obligare, nisi expressè

expressè asseratur sanctionem aliquam moralem esse. Hanc opinionem citatus Seruatius censet probabilem: nam contrariam cui subscribit, vocat probabiliorem. Vide nostram Theologiam Regularem *disp.* 102. *num.* 1329. Huius antiquatæ opinionis meminit Diana *part.* 10 *tract.* 15 *resol.* 44. dicens, *Leges humanæ tam Ciuiles, quàm Canonicæ possunt obligare in Conscientiâ iuxta Apostolum Rom.* 13. *Ideóque improbabile est quod quidam docent* (quidam videlicet antiqui, nam Iuniores tenemus & docemus oppositum) *non esse mortale secluso contemptu non parere legibus ciuilibus, vt docet Valerius & 3. vel etiam Canonicis, vt Caietanus & 2. Quamuis ad solam pœnam obligare velit Almainus, & la Cruz.* Sic lego in Compendio Dianæ impresso Antuerpiæ Anno 1660. *verb. Leges num.* 8 His Authoribus addi possunt, Richardus, Angelus, Gordonius, Gerson: & qui Diuinum officium omittentes excusant, quod existiment leges omnes Canonicas merè pœnales esse, quorum opinationi fauet antiquum Ius. Vide iterum nostram Theologiam Regul. *n.* 1330.

Legicus Mo-alis cō-sid. ret illud nam.

Martinus Cromerus *lib* 2. *Colloquiorum de Religione*, sic inquit. *In rebus agendis non est ea* (Ecclesia) *tam dura, aut incogitans, vt vel temerè quibusuis oneribus filios suos, eorumque conscientias prægrauare velit, vel exitialibus nexibus irretire: mater enim est non Nouerca. Absit modò contemptus, & eorum cum quibus viuimus, offensio. Quorum vtrumque expresso Dei verbo, grauissimâque pœnâ sancitum satis est ad damnationem. Et hoc videtur esse discrimen inter Christi Apostolorumque & Ecclesiæ præcepta, quòd illa citra omnem exceptionem reos tenent transgressores; hæc non item, si absit contemptus, & offendiculum siue scandalum.* Fuit autem Martinus Cromerus Polonus, Cracouiensis Canonicus, quem omnes viri boni honorarunt, & Pius Papa IV. breui Epistolio; ex quo has periodos scribo. *Ingenium & eruditionem tuam vehementer probauimus, tum animum pium & Egregium studium erga Religionem Catholicam cognouimus: quod tantò magis in Domino laudamus, quando talium virorum maiorem hoc tempore penuriam esse scimus. Sed quo pauciores tui similes in isto regno reperiuntur hoc tu maiori bonorum omnium*

275 *Martini Cromeri sententia.*

Quantus fuerit Cromerus.

laude & beneuolentiâ dignus es, Hortamur vt sicut instituisti, quanto maximo potes studio talibus scriptis Catholica dogmata & statuta Ecclesiæ aduersus hæreticos tueri; & talenta quæ à Domino accepisti exercere perseueres, facturus in eo nobis quoque gratissimum, quos idoneâ occasione oblatâ, meritorum tuorum memores esse cognosces. Dabantur & hæ literæ Romæ anno 1565. & sunt impressæ in initio eiusdem libri quem cito, nequis illas ad alium spectare opinetur. Ergo illo æuo Martini Cromeri sententia erat communis; non enim aliàs prudentissimus Pius, illum vt sui æui Phœnicem coluisset, & ab eruditione pietate, & zelo Religionis laudasset; fuissétque hortatus, vt Ecclesiæ doctrinam pergeret propugnare.

276 *Alphonsi de Castro sententia.*

Stabant à Cromero sub illud tempus multi Viri doctissimi, & inter ipsos, Alphonsus de Castro, qui *aduersus hæreses verb.* Ecclesia. *Hæresi 3. in fine* eiusdem opinionis meminit: aitque. *Dicamus ergò iuxta Catholicam fidem Ecclesiæ statuta non esse contemnenda: an autem quæcumque illorum transgressio sit mortalis, non dissero, quoniam video quosdam non ex infimâ Theologorum scholasticorum sorte, qui asserunt transgredientes præcepta Ecclesiæ, modò id non omittant ex contemptu, sed ex infirmitate quâdam aut fortè negligentiâ non peccare mortaliter, alios autem scio docere oppositum. Cùm autem ego hoc in opere solam fidem pertractare statuerim, de opinionibus hominum variè sentientium disputare nolo.* Erat ex benignè sentientibus inter alios P. Angelus de Clauasio Ord. Min. Obseru. Regul. qui in summâ Angelica, vt inobedientiam erga Ius Humanum mortiferi criminis arguat, ad contemptum recurrit. *verb.* Opinio, *sub finem*, ait. *Certè in isto non potest esse contemptus, & sic nec peccatum inobedientiæ.* Produxi paulò ante Caietanum differens de ieiunio sed quia eius verba sunt fortia illa subijcio. *Scito*, inquit, *quod nisi communis Christianæ Ecclesiæ interpretatio susciperet statum ieiunij non esse simplex statutum, sed habere vim præceptiuam strictè sumendo præceptum, verum procul dubio esset, quod non nisi propter contemptum transgressio ieiunij esset peccatum mortale; quoniam in simplicium statutorum materiâ transgressio medij & impeditio finis, licet sit mala, non tamen mortale inducit peccatum,*

Verba Caietani adducuntur & ponderãtur.

Quid requiratur in humano præcepto vt obliget ad mortale peccatum.

peccatum, nisi materia illa ad charitatem Dei aut proximi necessaria sit, quod in proposito constat non habere locum; quia ieiunium huiusmodi constat, nec ad Dei nec ad proximi dilectionem esse necessarium. Et hæc dixerim, quia ex vi verborum nullibi ieiunium Ecclesiasticum inuenitur præceptum loquendo de præcepto strictè præcepto quodnam erit verum & strictum in toto iure Pontificio præceptum, loquendo de præcepto strictè. Verba hæc relego & pronuncio nullum esse hodie Theologum iuniorem, qui illa pro fundamento auderet proponere, vel assumere: & vt hoc euidenter ostendam, duos aduoco, qui hæc verba accuratè considerent. *Ethicum* vt Conclusionem ipsam; nam, si præcepta de ieiunio non sunt verè & strictè præcepta, quodnam erit verum & strictum in toto iure Pontificio præceptum: *Dialecticum*, vt probationem; nam, si leges Ecclesiæ, nisi materia illa ad Dei, aut proximi dilectionem sit necessaria, non obligant sub mortali, quæ erunt in toto Canonico Iure præcepta, quæ obligent sub mortali? nam ante Iuris Canonici lationem, diligebatur Deus, & proximus: Ergo illa ipsa, vt Deus & proximus diligantur, necessaria non sunt, sed vtilia. Suæ sententiæ videtur semper Caietanus mordicùs inhæsisse; nam rogatus, An-ne Clericus teneatur gestare tonsuram & habitum? respondet, non teneri secluso scandalo & contemptu. At hodie hæc sententia communiter ab omnibus Recentioribus, vt laxa & nociua, reijcitur. Quod si illum rogem, Cur sine peccato possit Clericus nec habitum nec tonsuram gestare? respondet. Quia Ecclesiæ præcepta secluso scandalo & contemptu in conscientiâ non obligent. Vide Dicastillum *tom. 1. de sacram. tract. 4. de sacram. Ordin. disp. 1.* vbi doctè Caietanum impugnat.

Nemo hodie ex Iunioribus Theologis audebit discurrere ex fundamentis Caietani.

An Clerici teneantur habitum & coronam gestare.

Addam & modo Ioannem Ferum, de quo P. Angelus Paciuchellius *in Epist. ad Roman. cap. 7. vers. 6.* sic eloquitur, *multa super hunc textum præclarè edisserit Ioannes Ferus,* &c. *Doleo virum alias eruditissimum in scripturis valde peritum, cuius scriptorum studio valdè delector, ita à scopo aberrasse.* Alij etiam prædictum Ioannem Ferum collaudant, & ipse in multis, omnem laudem & applausum meretur: agens autem de Ecclesiæ præceptis, sic inquit. *Christianus homo, etiam ab omni* 277

Ioan. Ferus quantus?

Eius de Ecclesiæ præceptis Resolutio. *omni lege positiuâ*, (subintelligo, humanâ) *liber est, non quod eas pedibus conculcare possit, sed quod non ligant Conscientiam.* Et post aliqua alia subdit, *Christianus adeò liber est, vt solius Dei seruus sit, & nullus homo eius conscientiam ligare possit, aut potestatem habeat super conscientiam, nam super externum hominem potestatem habent superiores.* Et supra dixerat. *Constitutiones ecclesiasticæ ad bonum externè ordinant; neque ob id institutæ sunt, vt laqueum conscientiis iniiciant. Lex Dei conscientiam ligat, hominum statuta corpus coërcent.* Et quidem P. Bartholomæus de Medina *art.4. quæst.96. part.1.* exponens, citat pro hac opinione Gersonem tenentem *quod humana Potestas non potest noua præcepta instituere præter ea, quæ Deus præcipit*: & pro eadem citatus Paciuchellius producit etiam Almainum. *Quid senserint Gerson & Almainus.*

278 *Conclusio.* Stat igitur laxissimas, quascumque Iuniorum Theologorum sententias, cum illorum, qui ante centum annos scripserunt, compositas, strictissimas esse; & D.Fagnanum demonstrare se Veterum non legisse libros, cùm oppositum nimis confidenter affirmat. Et hæc sufficiant, Princeps Eminentissime, vt obediendo, me esse vestræ Eminentissimæ Celsitudinis humillimum seruum demonstrem. Vestræ erit Eminentiæ illa legere, & rationes ipsas considerando, quid dici aut indici debeat, solidè iudicare.

279 *Cur tā strictè Iuniores senserint & scripserint?* SED CVR Iuniores, quos relaxationis & nouitatis, defectu lectionis & notitiæ D. Fagnanus incusat, conscientias à centum aut pluribus annis tam seuerè constrinximus.

Antiqui Catholici ex his duabus propositionibus, I. *Ecclesia Legibus & Constitutionibus suis non vult Christianorum illigare conscientias* II. *Ecclesia non potest eorumdem illigare conscientias.* Primam tenebant, & secundam negabant: vel, si secundam aliquando admittebant, ita exponebant vt in primam veniret, docebant enim Ecclesiam non posse obstringere subditorum conscientias sine causa. Occœperunt insanire Hæresiarchæ, & post annum 1417. Martinus Lutherus vociferari. *Quo iure Papa super nos leges constituit? Quis ei dedit potestatem captiuandæ libertatis nostræ, per baptismum donatæ,* *Martini Lutheri insolentia.*

Cum

Cum neque Papa, neque Episcopus, neque vllus hominum habeat ius vnius syllabæ constituendæ super Christianum hominem, nisi fiat eiusdem consensu? Accinuit insolens vulgus huic delirio, & Lutherus insolentior redditus, vt facto etiam Ecclesiasticas leges condemnaret, totum Iuris Canonici Corpus publicè combussit, vt Ioannes Cochlæus in vitâ eiusdem Hæresiarchæ testatur. Subscripsit huic errori Caluinus, & Cæteri Iuniores Hæretici. *Canonica iura comburit.*

Et quid hîc Catholici, vt se impetui hæreticorum fortiùs & securiùs opponerent? vt potentiam probarent, statuerunt actum: quia ab actu ad potentiam legitimè dialecticamur Dixerunt ergò, *iubet: Ergo iubere potest.* Adnuit illis Apostolica Sedes & cessauit quæstio; hodiéque improbabile est Ecclesiasticas leges non obligare Conscientias, Ergo contra (& notetur hoc bene) quando aliquam sententiam, quæ ad ius humanum spectat, tolerat Apostolica Sedes, suâ approbatione & consensu, vel inuito D. Fagnano è probabili in certam & indubitatam conuertit, tacitè enim approbat legis suæ probabilem interpretationem, quam esse communem apud pios & eruditos scit, & nihilominùs in suâ præscriptâ possessione permanere permittit. 280 *Argumentū ab actu ad potentiam, quam sit efficax &* *Quam sit efficax illud quod in tolerantia & tanta approbatione fundatur.*

ECce qualiter Veteres de Practicâ Ecclesiæ authoritate, quæ in præceptis consistit, iudicarunt! Ecce exponet periculo omnem Ecclesiasticam iurisdictionem, qui Catholicos iubeat Iuniorum sententias relinquere, & ad decrepitas Antiquorum, iam iam hodie antiquatas, opinationes reuerti. Anne illi strictiùs de speculatiuâ Ecclesiæ authoritate, quæ in Definitionibus consistit, pronunciarunt? Ne id crede. 281 *Ecclesiæ authoritas duplex practica & speculatiua: explicatur.*

De sanctorum Canonizatione quid Veteres dixerint, sciunt omnes; nec est, cur hîc hæreamus. Scripta illorum exstant, & legi possunt: sed quia D. Thomas inter Veteres eminet, *An sit de Fide sanctos Canonizatos esse in cœlo?*

—— *Velut inter astra Luna minora,*

proderit eius sensum habere. Fuit P. Syluester Prierates Dominicanus, S. Palatij Magister, Vir quidem omnium iudicio doctissimus: summam edidit, quam vulgo *Syluestrinam* vocamus. Hic verbo, Canonizatio, *num.* 2. in quibusnam possit *Sylvester qualis?* *Cōronat sibi verb. Ecclesia I.n 4.*

errare Pontifex, & in quibus non possit, luculenter ostendit, & tandem ait, *Sed S. Thomas dicit*, quòd (sanctorum Canonizatio) *mediat inter prædicta, cuius rationem arguendo tangit: quia vtitur Papa medio fallibili, id est, hominum testimonio, & honor quem sanctis exhibemus est quædam Fidei professio, quâ sanctorum gloriam credimus; vt inquit piè credendum est, quod in his iudicium Ecclesiæ errare non possit.* Sanè, quæ piè creduntur, non vt certa & fide Diuinâ tenenda creduntur: vnde oportunè hîc interrogabuntur Antiqui, An liceat orare pro sanctis canonizatis? Hanc in terminis Quæstionem apud ipsos non legi: at ex doctrinâ præcedenti, quid consequenter dicturi essent, euidenter percipitur: interim, quia alij loquuntur linguis, alij calamis, alij factis, sincerè assero mihi testatum fuisse Reuerendiss. D. Bernardum Campmans, Dunensium Abbatem meritiss. & Cistertiensis Ordinis Vicarium Generalem, se in aliquibus monasteriis vidisse publicas orationes fieri pro refrigerio Animæ Abbatis N. videlicet, sancti canonizati. Vixit sanctissimè, & obiit piissimè anno Christi 1640. ætatis suæ 63. Potuit ergo accidisse sub annum 1590. id, quod narrabat. Sed vbi hodie in Europâ, qui sic exorbitet? Louanij ego sanctorum Canonizationem ad Fidem Orthodoxam spectare docui, & pro Doctorali Laureâ in publica disputatione defendi, Recentiorum doctrinæ consonans, quæ toto cœlo à Veterum opinatione semouetur.

D. Thomæ sententia.

Pro sanctorum Canonizatorum animabus nō est orandum.

An in approbatione Regularum & Religionum possit Ecclesia orare?

Religionum & Regularum approbatio, res adhuc maioris momenti est, quàm Canonizatio sanctorum; ibi enim agitur, An vnus debeat publicè coli? hîc, an milleni qui ad cœlum ire desiderant, decipiantur; &, cùm securissimè se regi putant, in præcipitia propellantur? Ergo prouidentia Diuina tenetur non permittere, vt Ecclesia in re tanti momenti erret. Interim Melchior Canus *de locis Theologicis* docuit, summum Pontificem in Regularum & Religionum approbatione errare posse. An hoc asserit aliquis Iunior? Vide Dianam *tractat. de potestate Pontificis extra Concil.* vbi doctissimè Canum impugnat.

An in rebus fide credendis errare?

Sed agamus vniuersim de omnibus articulis fidei. Porrò D. Iacobus Boonen in illo libello ad Regem, in quo inobe-

dientiam

dientiam suam excusare conatur: in quo hæresim Ianseniam propugnandam assumit: in quo, vt Cornelij Iansenij hæreses tueatur, nouas adiungit: in libello, inquam, quem an. 1651. damnauit Apostolica sedes, cuius condemnationem ego ex officio publicaui in Bohemiâ an. 1652. vnde tanto in me ille bonus senex furore exarsit, vt libros omnes Grammaticos, Mathematicos, Philosophicos, Theologicos, &c. editos & edendos damnauerit, Edicto scilicet Hæresibus Iansenianis imbuto, vt noster Hyperaspistes Physico Ethicus *num.* 1139. *&* 1291. euidenter persuadet. In hoc inquam ille libello, sic inquit. *Neque desunt, qui Bullas Pontificias, etiam in materia fidei & doctrina, licitè suspendi posse existiment.* Sed quos citat? Dianam? Mascarenham? Caramuëlem? Non hos: quia his stantibus Iansenismus redire in Europam non potest. An Recentiores aliquos? minimè. Quos ergo; Ioannem Driedonem, Louaniensem quondam Doctorem *de libertate Christianâ lib.* 3. *cap.* 2. dicentem. *Etiam in his, quæ ad fidem spectant, vt omninò recta credenda sit Pontificia decisio, multa requiri: & hæc Pontificem omittere, & proprio sensui & propriæ prudentiæ inniti posse.* Et quis vnquam Iunior sic de Definitionibus Pontificiis loquutus est. Boonem, ais. Sed est Iansenista inquam ego.

Ecclesia possit?

D. Iacobus Boonen omnes libros authoris condemnat. Et cur?

Eius error circa Definitiones rerum Fidei.

Nota illud quondam.

Stat igitur in materiâ Fidei & morum veteres sensisse laxissimè, & Iuniores per annos centum strinxisse conscientias: iuuandósque esse, ne vlteriùs stringere pergant, ne prudentiæ limites excessisse dicantur.

Hæc sunt PRINCEPS EMINENTISSIME, quæ impræsentiarum occurrunt iam iam in Cornelium, Iansenium, Iacobum Boonem aliósque nouæ hæreseos fautores librum euulgaturo, cuius editio tantisper hærere iubetur, vt etiam D. Fagnanus lineatim examinari possit; quia vt dixi, in illa Propositione. *Ad securitatem conscientiæ non sufficit opinio probabilis,* tota quanta est clauditur hæresis Ianseniana. Desiderarem, vt contra D. Fagnanum Iuniores in suâ strictâ doctrinâ permanere sinantur, ne fortè incautè ad antiquos repulsi, horum laxissimæ opiniones iterum reuocentur; Theologi enim piissimi & strictissimi, qui in libro impresso Romæ *Nouatores* 282

Authoris votum.

 hæreti

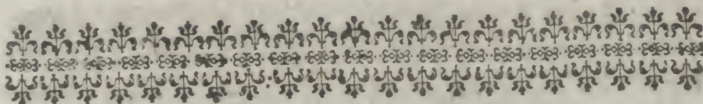
Authoris timor.

(hæreticorum Lutheranorum Caluiniſtarum hodie notiſſimum Epithetum eſt) impunè vocari permittuntur, poterunt fortaſſe irritari, & irritati dicere. *Si ſic debet fieri, obediamus D. Fagnano, ſentiamus, ergo cum antiquis vt à Nouatorum liberemur iniurioſo vocabulo.* Ergo vt huic maximo inconuenienti obuiam eatur, oportet errorem D. Fagnani ab Orbe literario proſcribere. VALE:

Romæ. Calendis Decembr. M. DC. LXII.

Veſtræ Eminentiſſimæ
Celſitudinis.
Humill. in Chriſto ſeruus,
IOANNES CARAMVEL *Epiſc.*
Satrianenſ. & Campanienſ.

NOTA.

NOTA

DE PROBABILIORITATE.

An ex hypothesi, quod ad securitatem conscientiæ probabilis opinio sufficiat, nec certam amplecti teneamur; debeamus probabiliorem sequi, an minùs probabilem in praxi tenere possimus?

TAMETSI Iansenistæ, & D. Antonius Merenda, & D. Fagnanus cum ipsis, non sint probabilioritate contenti, sed doceant materialiter securam sententiam esse eligendam, etsi minùs probabilis sit: quia tamen fortè aliquis illos obtorquere volet, & de probabilioritate interpretari, has lineas adhuc scribere placuit. Attende. 283 *An Opinio probabilior sit eligẽda?*

Debeo eligere probabiliorem.

Ergo possum eligere minùs probabilem.

Consequens contradicere antecedenti dicis tu: & tamen ego apodictice & demonstratiuè ex illo inferri. Sic inquam.

Quando sunt duæ opiniones, quarum altera est probabilior, & altera minùs probabilis, probabiliorem teneor sequi. Sic tu: quod ego non concedo, sed argumenti gratiâ transire iubeo: vel condono.

At in quæstione, quæ interrogat, An debeam sequi probabiliorem, an verò sequi possim minùs probabilem, *duæ dantur opiniones, altera*, quæ mihi probabiliorem sequi iubet; *altera*, quæ, vt minùs probabilem sequar, *indulget.*

Ergo in hac ipsâ quæstione, ex his duabus opinionibus probabiliorem sequi debeo.

Demonstratur ad securitatem cõsciẽtiæ sufficere opinionem minùs probabilem. Considerent quæso hunc syllogismum Lectores: illi enim Viri doctissimi demonstratiuum esse indicant.

284 *Sed illa, quæ docet*, minùs probabilem ſententiam ad conſcientiæ ſecuritatem ſufficere, *eſt probabilior: oppoſita eſt minùs probabilis.*

Ergo ſequi illam debeo, quæ docet, minùs probabilem opinionem ſufficere, *& oppoſitam ſequi non poſſum.*

Quotnam noſtram opinionem defendant? Conſequentiæ legitimæ ſunt, & vltima minor certiſſima: nam, ſi agamus de probabilitate extrinſeca quæ à Theologorum ſumitur authoritate: ſunt milleni Theologi, qui illam minorem teneant, [non paucos Hyperaſpiſtes noſter Phyſico-Ethicus num. 1288. producit.] at, vt illos qui negant numeremus habemus digitos ſufficientes in manibus. Illam enim negat (1) Paulus Comitolus, (2) Candidus Philotheus: ſic enim dici voluit P. Andreas Blancus. S. I. (3) Philippus Faber Franciſcanus, Lector Vniuerſitatis Paduanæ (4) Thomas de Afflicto (5) Pater Iulius Mercorius Inquiſitor Mantuæ, Ordinis S. Dominici. Non vidi alios. Iudicet igitur ſincerus Lector, an quinque vel ſex contra millenos opinionem probabiliorem poſſint facere. Dic igitur opinionem oppoſitam non ſolùm eſſe probabiliorem, ſed videri certam & indubitatam moraliter.

Quotnam oppoſitam?

Quã certa ſit noſtra ſententia?

285 *Quàm ſit difficile cognoſcere probabilioritatem! Vide Notas Epiſtolæ dedicatoriæ ad literã AA.*

Ratio id confirmat. Quia ideò non tenemur opiniones certas ſequi, quia humanus intellectus ſæpe cognoſcere nequit certitudinem, & ideò debet eſſe contentus probabilitate. Sed difficiliùs probabilior à minùs probabili diſtinguitur, quàm certa à probabili. Ergo. Probatur minor: Primò, Authorum teſtimoniis, quæ Hyperaſpiſtes *num.* 1208. exhibet: omnes enim affirmant fore intolerabilem, fere impoſſibilem, aut etiam abſolutè impoſſibilem obedientiam, ſi Deus, vt probabiliora faceremus, præciperet. Ergo hæc doctrina æquè ac altera, vt Ianſeniſmus reuocetur, protruditur. Secundò: eſſe enim impoſſibile ſemper probabiliores opiniones cognoſcere, demonſtrat ad oculum praxis; nam ipſimet, qui docent nos debere probabiliores opiniones defendere, ſæpiſſimè eligunt minùs probabiles: vel qui dubitet legat aliquot folia in Comitolo, & hoc eſſe manifeſtum percipiet.

286 *Vnde ſumatur probabilioritas.* Præterea. Probabilioritas non eſt prærogatiua abſoluta propoſitionum, ſed qualitas à fundamentis Philoſophicis pendens

dens. Hæc vt plurimum, Thomistica & Scotistica sunt: & quis vnquam quæso demonstrabit, Vtra sint probabiliora? Stabit pro illis Dominicanus, Franciscanus pro istis: tenebitur præcepto, iuramento, & voto. Siue probabiliora iudicet siue non iudicet, in nullo enim Tribunali periurij excusaretur Lector Dominicanus, qui diceret. *Est verum: me defensurum S. Thomæ doctrinam iurasse, sed modò Scoti doctrinam censeo probabiliorem.* Nam posito voto, iuramento, aut præcepto, Lector Dominicanus tenebitur doctrinam Angelici Doctoris tueri, quousque vel Ecclesia oppositum definiat aut iubeat: aut tu produxeris aliquam demonstrationem.

Hæc breuiter adnotasse sufficiat, quæ in Hyperaspiste Physico-Ethico deducuntur vberiùs. Tu illum consule.

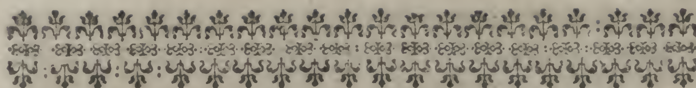
RESOLVTIO

RESOLVTIO TERTIA POSTVLAT, vt Catenam ſubſequentem addamus.

CATENA

CATENA.

HÆRESEOS IANSENIANÆ.

HÆRESIS Ianſeniana, iterum iterumque ſup- 287
preſſa, condemnata, proſcripta, mutatâ laruâ in
Orbem literarium reuertitur, vt inſultu altero
Romanam Eccleſiam expugnet. Heri illa Reli-
gionem mentita, omnes Doctores Orthodoxos
eſſe Pelagianos aſſeruit: & Aſſertiones, quas Articulis Fidei ac-
cenſuerat Tridentinum Concilium, hæreſeos inſolenter dam-
nauit. At hodie mentita Pietatem in male pexo Antonij Me-
rendæ volumine, quod de Conſilio ſcribitur, doctrinæ laxæ &
temerariæ Theologos vniuerſos accuſat.

Ianſeniſtæ ſecundo inſultu Eccleſiam Romanam inuadunt, ſed clam, & ſub ſpecie pietatis.

Et quid quæſo prætendunt Ianſeniani, cùm ſe morum relaxatorum reformatores ſimulant, cornuáque omnibus Viris doctis obuertunt? Obtinere, vt in Vulgi tribunali, vltima illa annulletur ſententia, quam contra Ianſenij pernitioſa deliria in ſupremo Romanæ Eccleſiæ tribunali per Innocentium X. Spiritus ſanctus pronunciauit. Huc eorum technæ, & cauillationes conſpirant. Singuli in Argos verſi, cautè & accuratè circumſpiciunt, an pateat rima, quà ſe ingerere poſſint. Oportet igitut oculos aperire: & quando vigilant Aduerſarij, vt arietent Eccleſiam, debemus etiam inuigilare, ne opprimamur incauti: ſed potiùs rebellem heterodoxúmque retundamus inſultum.

Eorū vota & intentio.

Profectò Ianſeniana Hæreſis; eſt quædam Catena conti- 288
nua: quæ multos adhuc vinctos detinet. Paucos illa habet an-
nulos, ſed tam connexos, vt qui retineat vnum, debeat cæteros
neceſſariò tenere. Debemus igitur vniuerſos confringere; ne,
ſi vel vnum toleremus, omnes tolerare cogamur. Totam illam
conſidera ad breuem ſynopſim reductam.

An Ianſeniana hæreſis catena ſit?

IANSENIANÆ HÆRESEOS.

Primus Annulus.

Liberum hominis post naturæ lapsum Arbitrium, consistit in libertate à coactione non autem in libertate à necessitate.

Fuit olim Manichæorum, & postea Lutheri & Caluini, quorum discipuli hæreseos paulatim remisserunt rigorem, quousque Cornelius Iansenius languētem iam errorem ad pristinum rigorem reuocauit.

Hæc est omnium aliarum hæresum, quas Ianseniani sustinent fundamentum & basis: nam cæteræ omnes ex ista necessariò inferuntur.

Secundus Annulus.

Ergò peccat homo in eo, quod necessariò facit; & etiam in eo, quod necessariò omittit. Ergo eodem modo de merito, ac de demerito est philosophandum.

Ergo ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.

Oritur necessariò ex præmissâ.

Et me iudice mirum omninò est homines rationales in hanc materiam deuenisse: si enim ad cœlum aut infernum nos deducit necessitas, cessant virtutes vitiaque: & æterna felicitas aut infelicitas, non à merito aut culpá, sed à fortuna sola pendet.

Tertius Annulus.

Ergo necessaria Deus interdum inhibet: & impossibilia interdum præcipit.

Ergo aliqua Dei præcepta hominibus iustis volentibus & conantibus secundum præsentes, quas habent vires sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.

Sicut deficiente gratia est impossibile interdum adimplere præcepta, etiam præsente gratiá est impossibile præcepta Diuina violare: homo enim nunquam gratiæ resistit: non enim est talis gratia vt ei voluntas possit resistere vel obtemperare: cum voluntate enim necessariò ad actionem concurrit.

Ergo auxilia sufficientia non dantur.

Ex precedētibus hæc omnia necessariò nascuntur, nec propugnari ab illo poterunt, qui velit præcedentia negare.

Quartus Annulus.

Ergo præcepta impossibilia obligant hominem, si impossibilitas se tenet ex parte intellectus.

Ergo ignorantia inuincibilis non excusat.

Ex præcedentibus necessariò deducitur.

Quintus Annulus.

Ergo Via, quæ ducit ad vitam tam est arcta, vt nullas probabiles opiniones admittat.

Ergo non excusatur apud Deum, qui in praxi iuxta sententiarum probabilium benignitatem operatur.

In hanc tota exonerat hæresis Iansenìana: & ex hac iterum renasci potest.

Sextus Annulus.

Ergo præcepta impossibilia etiam obligant hominem, si impossibilitas se tenet ex parte voluntatis.

Ergo etiam, si se tenet ex parte alicuius sensus aut potentiæ extrinsecæ.

Sequitur necessariò ex præmissis.

Septimus Annulus.

Christus igitur non est mortuus pro omnibus: neque pro omnibus fudit suum sanctissimum sanguinem. Patet: quia, si gratiæ sufficientes non dantur, illis qui efficaces non habent, nihil omninò fuit Iesus-Christus promeritus.

In hanc etiam ex alio latere Propositionem tota exonerat hæresis Iansenìana: qui enim admittat hanc, non poterit alias negare.

Hæc

HÆc eſt totius hæreſeos Ianſenianæ idea ; quam ideò 289
expreſſi, vt vno intuitu videre poſſis, quam ſint concatenata huius nouæ Religionis deliria, & quàm irreligioſa dogmata, quæ in animos incautos obtrudunt. Tacent hodie : & de quinque illis Propoſitionibus, quas condemnauit Apoſtolica Sedes, nihil publicè obganiunt : ſed mutatâ dialecto eaſdem omnes aliis verbis reponunt, dicuntque, *Peccant, qui in materiâ conſcientiæ ſequuntur opiniones probabiles.* Imò vlteriùs progreſſi, ſententiam oppoſitam, quæ omnium eſt, temerariam & euidenter falſam, & dignam cenſurâ ſucclamant. Profectò, non omnes Viri docti dialectum iſtam capiunt ; nec omnes, quid Ianſeniani dicant, & quò tendant intelligunt ; & hanc ob rem oportet verba hæc ex Ianſeniano Idiomate in linguam communem transferre. Ego igitur, qui à multis iam annis cum Ianſenianis diſputo, & eorumdem exactè circumloquia cognoſco, aſſumam Tranſlatoris officium & hanc myſticam lineam in linguam communem conuertam : & ſic inquam. Hæc verba, *Peccant omnes, qui in materiâ conſcientiæ ſequuntur opinionem probabilem,* dialecti Ianſenianæ ſunt, & complectuntur omnes hæreſes, quas anno 1653. pridie Calendas Iunias Apoſtolica Sedes vltimâ ſententiâ condemnauit. Qui enim hanc Propoſitionem reijcit, totam hæreſim Ianſenianam condemnat : &, qui Ianſenianus eſt, hanc ipſam negare non poteſt. Hunc diſcurſum analyticum ſeu reſolutorium conſidera.

Multum dicunt contra Eccleſiam Ianſeniſtæ cùm maximè tacere videntur.

Loquuntur alio idiomate; ſed eaſdē hæreſes.

Vna linea omnes hæreſes priores claudunt.

Sic inquam. *Probabilitas à peccato excuſat. Et cur? Quia,* 290
ſi illa non excuſaret nec excuſaret à peccato ignorantia inuincibilis, quæ in omni probabili opinione inuenitur ; & eſt formalis ratio, ob quam opinio probabilis excuſare dicatur. Huc enim Theologi vniuerſi recurrunt, vt laudabilem opinionum probabilium vſum, contra noſtri æui Nouatores defendant : qui enim aut veritatem certò ſciret, aut illam vincibiliter ignoraret, vti benignitate probabilium ſententiarum non poſſet. Et cur ignorantia inuincibilis excuſat? Quia, ſi non excuſaret, homini Deus præciperet impoſſibilia : nam præciperet, vt ſciat, quæ ſcire non poteſt. Et cur, quæſo, non concedimus poſſe & ſolere Deum præcipere hominibus impoſſibilia? Quia, ſi illa iuberet,

Poſita doctrina de probabilitate, tota hæreſis Ianſeniana proſternitur.

homines necessariò peccarent. Et cur tandem dici non possunt homines necessariò peccare? Quia, peccarent in eo quod necessariò facerent; mererentur in eo quod necessariò omitterent: & contrà: adeóque interiori gratiæ nunquam resisterent; imò nec resistere possent: & absente gratiâ efficaci non haberent auxilia sufficientia, vt concupiscentiæ insidias noscerent, & insultus retunderent: & hanc ob rem tota humana libertas, quæ ad merendum & demerendum est, soli opponeretur coactioni, & non excluderet necessitatem.

291 Sicut ingenium manuduxit Analysis: Syntaxis poterit: Ergo modo compositorio inuerso ordine à primo hæreseos Iansenianæ fundamento incipiamus.

Reiecta doctrina de probabilitate tota Ianseniana hæresis restituitur. Fundamentũ Iansenij.

Sic Iansenius discurrit. *Liberum hominis post naturæ lapsum arbitrium in libertate à coactione consistit; non autem in libertate à necessitate.* Si hoc semel concedatur, de cæteris non est sollicitus, quia debent necessariò concedi. *Si enim homo operatur liberè in his, quæ necessariò facit: etiam peccare & mereri homo poterit in his, quæ necessariò facit. Ergo ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ libertas à coactione sufficiet, & non requiretur libertas à necessitate. Si peccat homo in his, quæ necessariò facit; peccabit in operatione, quam non potest omittere: &, quia peccare est violare præceptum præcepto proculdubio obstringetur ad omittendum, quæ non potest omittere, aut ad faciendum quæ non potest facere. Ergo aliqua Dei præcepta hominibus iustis volentibus & conantibus secundum præsentes quas habent vires sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, quâ possibilia fiant. Ergo potest & solet Deus iubere homini, vt supra vires mentis intelligat, supra vires voluntatis amet, & supra vires sensuum & potentiarum operetur. Ergo apud Deum non excusat Ignorantia inuincibilis, quia tenetur homo scire quæ scire non potest. Ergo nec excusare poterit Probabilitas, quia tenetur homo facere quod est certò bonum, etsi illud insuperabiliter nesciat.* Ergo idem est, accusare eos qui ad sententias probabiles proprias opiniones conformãt, quàm Iansenij errores reuocare, excusare Lutherum & Caluinum: & reum agere Spiritum sanctum, qui eorumdem execranda deliria per Concilij Tridentini Patres, necnon per

Errores Iãsenij sæpe fuerunt ab Ecclesia damnati.

Pium IV.

Pium IV. Pium V. Gregorium XIII. Vrbanum VIII. & tandem per Innocentium X. & iam iterum per Alexandrum VII. vltimâ sententiâ condemnauit.

Sed hæc omnia vberiùs in Hyperaspiste Phisico-Ethico, quem legere potes, pertracto.

NOTA.

DE IANSENISTIS.

An in illorum ore hæc Propositio, Ad securitatem conscientiæ non sufficit Opinio probabilis, *sit non solùm erronea, sed hæretica formaliter? Examinat, quomodo Conclusio Theologica ab Assertione Fidei: quomodo error in Fide ab Hæresi formali distinguatur?*

PERSPICACIA indiget, qui Conclusiones 292
Theologicas à Propositionibus Fidei velit distinguere: licèt enim communiter dicamus Theologi, Assertionem Conclusioni Fidei contradicentem non esse hæreticam; non ideo dicimus hominem hanc Assertionem pronuntiantem non esse hæreticum. Considera syllogismum sequentem.

De Conclusione Theologica & eius à Propositionibus Fidei distinctione.

Omnis homo est risibilis.
Christus est homo.
Ergo Christus est risibilis.

An Christus risibilis sit?

Ex his tribus Propositionibus, prima est per se nota: secunda est Articulus Fidei: tertia est Conclusio Theologica. Siquis neget hanc tertiam præscindendo à præmissis, non erit Hæreticus: non enim in sacrâ Scripturâ, aut in aliquo Concilio Generali

An pars affirmatiua sit de fide?

nerali Christum risibilem esse vel fuisse definitur. Siquis neget, hanc tertiam ex duabus illis præmissis deduci, non erit formaliter Hæreticus; non enim in sacrâ Scripturâ, aut in aliquo Concilio Generali definitur syllogismum in *Darij*, esse legitimum & demonstratiuum: erit Adialecticus, impossibile est enim, vt Dialecticam sciat, & vires demonstrationum, quibus syllogismorum efficacia monstratur, non sentiscat. Cæterùm, si quis consequentiam esse bonam concedat, & esse veram neget, & nihilominùs maiorem admittat, cùm Christus non est risibilis, pronunciat, non dicet Hæresim, & tamen hanc ipsam propositionem non pronunciabit sine hæresi, ideò enim negabit tertiam propositionem, quia negat secundam, quæ est Articulus fidei: nam in formâ legitimâ non potest vtraque concedi præmissa, & tamen consequentia negari.

Quàm certum sit, formâ in Darij bonam esse?

Consequētia negatur, cũ ab aliqua Præmissa dissentimus.

293 Hæc omnia dilucidat Doctor Angelicus 1. *part. quæst.* 32. *art.* 4. de Notionibus Diuinis disputans: consideretur hæc periodus. *Circa huiusmodi ergo absque periculo hæresis aliquis potest falsum opinari, antequam consideretur vel determinatum sit, quod ex hoc sequitur aliquid contrarium fidei, & maximè, si non pertinaciter adhæreat. Sed postquam manifestum est; & præcipuè si sit per Ecclesiam determinatum, quod ex hoc sequitur aliquid contrarium fidei, in hoc errare, non esset absque hæresi. Et propter hoc multa nunc reputantur hæretica, quæ priùs non reputabantur, propter hoc quod nunc est magis manifestum quid ex eis sequatur.*

An Propositio ex qua hæresis infertur, sit hæretica?

294 Hac doctrinâ præmissâ conuerto ad Iansenianos oculos & acturus de probabilitate, duas Quæstiones, quæ non debent inter se irretiri, aut confundi, propono. Inquiro enim PRIMÒ. *An homo in conscientiæ regimine teneatur sequi sententiam certam, peccaturus aliàs, etsi sequatur probabiliorem?* SECVNDÒ. *An ex suppositione quod non teneatur sequi certam, sed satisfaciat sequendo incertam, teneatur probabiliorem sequi, peccaturus, si sequatur minùs probabilem?*

Duplex Quæstio proponitur.

295 Ad primam Quæstionem negatiuè respondeo: & vt Resolutionem meam persuadeam, duplex Enthymema propono, alterum, in quo præmittatur Hæresis; alterum, in quo assumatur

tur & præmittatur. Examinemus primum. & posteà alterum considerabimus. Primus igitur sit.

Deus præcipit, vt in conscientiæ regimine sequaris semper sententias certas, nec est contentus, si sequaris probabiles. *Quid dicē-dum de propositione, quæ infert hæresim?*

Ergo tibi Deus præcipit impossibilia.

Patet consequentia. Quia raræ sunt in Moralibus sententiæ certæ; & frequentissimè omnia sunt probabilia, quæ vel asseruntur, vel negantur.

Præmissa separata & præcisa à sequelâ, quam infert, non est hæretica: in nullo enim aut Generalis Concilij aut sacræ Paginæ textu condemnatur. At verò connexa cum sequelâ non poterit asseri sine hæresi, quia non poterit asseri sine sequelâ, quæ est hæretica: nam licèt non sit definitum ab Ecclesiâ secundam inferri ex primâ; nihilominùs secundam inferri ex primâ ita certum & manifestum est, vt plerique omnes Theologi ex eo probent opinionem probabilem ad regimen Conscientiæ sufficere, quia aliàs impossibilia hominibus iuberet Deus. 296

Ergo (repono verba D. Thomæ) absque periculo hæresis potest aliquis falsum opinari (asserendo videlicet, ad securitatem conscientiæ non sufficere probabilitatem) antequam consideretur, vel definitum sit, quòd ex hoc sequitur aliquid contrarium Fidei) quale est, *Deus præcipit impossibilia*) & maximè, si non pertinaciter adhæreat. Sed postquam manifestum est, quod ex illo antecedenti, *Deus præcipit*, &c. sequitur illud, *Ergo tibi*, &c quod est contrarium Fidei, in hoc errare non est absque hæresi (saltem concomitante.) Et quidem hoc æuo ex illo antecedente hoc sequi consequens tam est certum & à tam multis inculcatum Theologis, vt sine pertinaciâ ab aliquo negari non possit. 927 *An Deus impossibilia præcipiat?*

Ponamus secundum Enthymema, quod Ianseniftas premit, & huc specialiter pertinet. 298

Deus impossibilia hominibus potest & solet præcipere. *Quid dicē-dū de Propositione, quæ infertur ab hæresi?*

Ergo præcipit vt sententiam certam sequantur, nec contentus est, si probabili vtantur in conscientiæ regimine.

Patet consequentia Quia omnes, qui ad conscientiæ securitatem sufficere Probabilitatem affirmant, ideò hanc senten-

tiam

Cur Ianſeniſtæ conſcientiæ ſecuritatem à Probabilitate prouenientẽ reyciant?

tiam tenent, quia aliàs ſequeretur Deum impoſſibilia iubere, & Deum non poſſe iubere impoſſibilia exiſtimant.

Conſequentiam propugnant Ianſeniſtæ, quia propugnant antecedens. Ergo, vt ſciamus qualis illa ſit in Ianſeniſtarum ore, quomodo antecedens in conſequens influat ediſſeramus.

299

An Præmiſſæ ſint Concluſionis cauſa?

An efficiẽs?

An neceſſitans?

Ariſtoteles libr. de poſteriori analyſi aſſerit, omnem cognitionem diſcurſiuam fieri ex præexiſtente cognitione præmiſſarum: vbi noſter Corduuenſis Auerroës, quem *Commentatorem* appellant, aſſerit, particulam illam *ex* denotare cauſalitatem quam efficientem eſſe aſſerit D. Thomas *in lib. Poſterior. lect.* 3. & *libr.* 2. *Phyſic.* & ſibi conſonat, 1. *contra gent. cap* 55. *ration.* 4. & 1. *part. quæſt.* 14. *art.* 7. Vide P. Philippum de ſanctiſſima Trinitate Thomiſtam ſeueriſſimum, qui *in ſummâ Philoſophiæ part.* 1. *quæſt.* 21. *art.* 4. ex Ariſtotele & D. Thomâ probat per aſſenſum præmiſſarum neceſſitari intellectum ad aſſenſum concluſionis. Thomiſtas ſequuntur Scotiſtæ, inter quos celeber eſt P. Ioannes Poncius, & *in Logicâ diſput* 20. *quæſt.* 3. *num.* 37. hanc doctrinam tuetur, citatque Scotum *in* 1 *diſt.* 1. *quæſt.* 4. §. *Ad argumentum.* S. Thomam 1 *part quæſt.* 82. *art* 2. & 1.2. *quæſt.* 17. *artic.* 6. Durandum *in* 2. *diſt.* 25. *quæſt.* 4. *n.* 7. necnon Fonſecam 6. *Metaph. cap.* 1 *quæſt.* 4. *ſect* 4 Conimbricenſes 1. *Poſter. quæſt.* 4. *art.* 4. Arriagam *diſp.* 15. *ſect* 6. Complutenſes *diſp.* 17 *quæſt.* 4. &c. His poſitis diſcurro ſic.

300

An Cõcluſio libertate Præmiſſarũ ſit libera?

Conſequentia illa eſt neceſſaria in ſe, & libera libertate antecedentis: ergo præter moralitatem, quam dicit ſecundum ſe, eſt moralis moralitate antecedentis: at antecedens eſt hæreticum (hæc eſt quæ reperitur in antecedente moralitas) ergo conſequens eſt hæreticum; nam ſicut eſt liberum in cauſâ, ſic etiam eſt hæreticum in causâ. Ergo conſequens non admittitur ſine formali & intrinſecâ hæreſi: nam admittitur, quia concomitanter admittitur antecedens; quod eſt formaliter & intrinſecè hæreticum: hæc enim poſitio, *Deus impoſſibilia iubet*, ſecundum terminos intrinſecos, quos dicit præſcindendo à quocumque extrinſeco, eſt hæreſeos ab Eccleſiâ damnata.

Prætereà

Prætereà agendo de vtroque ſyllogiſmo quæram, *An eodem actu, quo intellectus aſſentitur concluſioni, aſſentiatur etiam præmiſſis?* Hanc controuerſiam mouet Poncius *in Logica diſput.* 20. *quæſt.* 1. & pro aſſerente ſententiâ citat Ochamum *quæſt.* 3. *Prologi*. Gabrielem *quæſt.* 8. & Durandum *in* 2. *diſt.* 38. *quæſt.* 13. aſſerentes vnum & eumdem actum eodem modo (nempe, *vt quod*) ad præmiſſas & concluſionem terminari. Citat etiam D. Thomam 1. 2. *quæſt.* 8. *art.* 3. Vallium *in libr. Poſt. diſput.* 2. *quæſt.* 5. Amicum *ibid. diſp.* 2. *quæſt.* 5. Fonſecam 5. *Metaph.* 1. *q.* 4 & notat ab his citari multos alios, qui omnes tametſi eodem actu aſſerant præmiſſas & concluſionem ab intellectu attingi; putant hanc attingi *vt quod*, illas *vt quo*, quæ differentia non eſt à nobis hîc ſpecialiter conſideranda; ſufficit enim ſcire præmiſſas concluſionémque eſſe vnum & eumdem actum realiter. 301

An præmiſſæ & Concluſio ſint in intellectu vnus actus?

An Cõcluſio attingatur vt quod, *an* vt quo.

Hac doctrinâ præmiſsâ manifeſtum eſt hanc Propoſitionem. 302

A. *Probabilitas non ſufficit ad ſecuritatem conſcientiæ.*

quæ eſt connexa cum hac

Reſolutio.

B. *Deus impoſſibilia præcipit.*

ſeu inferat hanc ſeu ab iſta inferatur, eſſe realiter loquendo hæreticam: nam, vt diximus, hæ duæ Propoſitiones A. & B. quarum altera (nempe, B) eſt certiſſimè hæretica (ſeu A. ſit antecedens, & B. conſequens: ſeu B. ſit antecedens & A. conſequens) vno & eodem actu reali attinguntur: qui quà tangit B. eſt realiter loquendo hæreticus.

MONITVM DIALECTICVM.

AD ANTAGONISTAS.

De Logicæ Moralis legibus, quas obseruare debeant, si huic fortè syntagmati respondere præsumant.

303 *Cum Adialecticis non est disputandum.*

MISER sum, si Logicam Aduersarios meos docere debeam. Suppono illam vos scire, & nec maculaturos esse chartam næniis, nec nos fatigaturos inutilibus argumentis. Si rhetoricari placeat, vos non lego. Sum nimis occupatus, & tempus his nugis non tero. Si dialecticari velitis, ad arenam descendo. Interim vt sciatis, qualiter disputare debeatis, vt has legatis, & obseruetis Leges, Dialectica Moralis præcipit.

Leges Dialecticæ.

I. *Rationibus agunto.*

II. *Ab iniuriis, dicteriis, & scommatibus abstinento.*

III. *Nullam merè probabilem in Responsione Assertionem ponunto.*

IV. *Præscriptas & demonstratas syllogismorum formas religiosè obseruanto.*

D. Fagnan. in pios, doctos, & illustres homines contumeliosus.

Viros sanè doctissimos, pientissimósque, de Ecclesiâ Romana optimè meritos, quia veritatem docent, D. Fagnanus, qui à falsitate stat Epithetis, quibus inurere solemus Hæreticos, iniuriosè proscindit. At illi Plautus, *Qui quod volt dicit, quod non volt audit.* Erit igitur aliquis, qui eodem ipsi obloquatur idiomate. Id autem, à nobis non timeat, nulla enim tam atrox esse potest iniuria, quæ perturbare animum possit, quem vel deuotio ad patientiam, vel generositas ad despectum elimat. At vbi syllogismi sunt? In Aristotele: non autem in D. Fagnani libro.

Sì

Si argumentari placeat, abstinete à rationibus Topicis, nam illæ prodesse iis non poterunt, qui Probabilitatem impugnant. Sanè securitatem conscientiæ non in via Regia, sed *extra anni solisque vias*, in certa tantùm & indubitata sententia D.Fagnanus constituit. Damnat hanc omnium Theologorum fundamentalem suppositionem, *In materiâ Fidei & morum ad securitatem conscientiæ sufficit opinio probabilis.* Ergo substituit hanc *non sufficit.* At quæstio, quæ inquirit, Vtrùm D.Fagnanus dicat bene? vtrùm hallucinetur? vtrùm Iansenismum, iam proscriptum (nesciens, quid faciat; quid inde resultaret, non præuidens) reuocet? vtrùm quinque ab Innocentio X. & Alexandro VII. damnatos errores propugnet? est in materia Fidei & morum. Ergo, vt illam contra laudabilem probabilitatum vsum decidat; vt suam partem propugnet; rationibus probabilibus vti non potest: nam statim hæc Demonstratio in arenam descendit. 304 *An D.Fagnan. rationibus probabilibus vti possit?*

In materiâ Fidei & morum ad conscientiæ securitatem probabilis sententia non sufficit. Est fundamentalis illa Maxima, quam D.Fagnanus assumit. 305 *Demonstratio contra D. Fagnan. militans.*

Sed hæc D.Fagnani Propositio, In materia Fidei & morum ad conscientiæ securitatem probabilis sententia non sufficit, *est tantùm probabilis.* Hanc non concedo, sed condono: certus sum enim illam ab eo, imò nec ab vllo mortali probabiliter suaderi posse.

Ergo hæc hæc D.Fagnani sententia, In materia Fidei & morum ad conscientiæ securitatem probabilis sententia non sufficit, *ad conscientiæ securitatem non sufficit.* Consequentia est legitima: & consequens, vt *num.* 9. & 92. ostendimus, vniuersaliter sumptum; ita, vt non contrahatur & limitetur, est hæreticum. Si contrahatur, debebit ad limam Theologicam contrahi: Ergo ad nostram: hoc est, communem, & omni æuo notatam Theologorum Decisionem reduci. *De consequentia.* *De consequenti.*

Licèt strictiùs Dom. Fagnanum tertia lex, quàm D Borgiam, & alios Aduersarios Caramuëlis obstringat: interim & hos etiam omninò obstringit. Dicit Caramuël, *Probabile est summum Pontificem posse in voto solemni dispensare.* Huic Modali non opponitur simplex hæc, *Pontifex non potest dispensare.* 306 *De oppositione Probabilium.*

ſare. [Et ratio eſt ; quia quæ probabiliter mente aſſeruntur, abſolutè ſolent & poſſunt linguâ proferri, ſtylo ſcribi : vt patet in Marianæ conceptionis materiâ : nam piæ Scotiſtarum opinioni probabilibus rationibus ductus aſſentior, & tamē abſolutè dico, *Deipara ſine maculâ concepta fuit* : nam hæc propoſitio abſoluta (ſimplex, de ineſſe) non negat Probabilitatis modum, ſed ab illo præſcinditur, & ideò illi Modali non opponitur, *Probabile eſt, Deiparam ſine maculâ conceptam fuiſſe.*] Sed neque opponitur Modalis hæc, *Probabilius eſt Pontificem non poſſe diſpenſare*, aſſertio enim, ſeu minùs, ſeu æquè, ſeu magis probabilis ſit, eſt probabilis : at primæ illi Propoſitioni, *Probabile eſt ſummum Pontif. poſſe diſpenſare* opponitur Modalis hæc, *Improbabile eſt Pontificem poſſe diſpenſare.* Et hanc aio rationibus probabilibus perſuaderi non poſſe. Vel, vt te clariſſimus Dialecticæ radius illuminet, te illam intuliſſe ex antecedenti probabili, condonemus ; aut etiam, ſi velis, ſupponamus. Quid habebis ? Hanc demonſtrationem, cui nunquam ſatisfacere valeas.

De Probabilioris oppoſitione.

Illa ſententia eſt probabilis, pro quâ militant rationes fortes, contra quam nulla prodit in campum demonſtratio. Patet ex Probabilitatis conceptu.

Altera indiſſolubilis contra D. Vagnanum Demonſtratio.

Sed pro hac, Pontifex poteſt in voto ſolemni diſpenſare, *militant rationes fortes*, [imò tam fortes, vt plurimos Viros doctos conuincant : hæc enim extra Angelici Doctoris Scholam apud Theologos communis eſt] *Contra hanc nulla adhuc prodiit in campum demonſtratio.* [Patet : quia te pro contraria non aliqua demonſtratione, ſed merè probabili ratiocinio muniri, vt patet ex dictis, ſupponimus.]

307 *Ergo hæc*, Pontifex poteſt in voto ſolemni diſpenſare, *eſt probabilis.*

Ergo falſum eſt dicere, quod ſit improbabilis.

Conſequentiæ hæ bene conſiderentur.

Ergo [& hoc attentè legi & perpendi volo] *tibi huius Propoſitionis improbabilitatem perſuaſuro, nullo modo prodeſſe potuit ratiocinium probabile.* Eruditionis gratiâ illud eſſe probabile ſuppoſui, vt argumentum flueret ; at, ſi Dialecticam veritatem ſcire vis, contra Propoſitionem ſimplicem hanc, *Pontifex poteſt in voto ſolemni diſpenſare*, multas rationes probabiles

probabiles afferre poteris: verum enim verò contra Modalem hanc, *Probabile est posse Pontificem in voto solemni dispensare*, probabilem rationem non inuenies. [N. B. rationem dico, non verò authoritatem: nam si esset aliqua opinio, quam multi doctores dicerent probabilem, multi improbabilem, hæc esset probabiliter probabilis, adeóq; vocari posset absolutè *probabilis*.] Et sic de omnibus sententiis probabilib. philosophator.

An dari possit Propositio, quæ probabiliter probabilis sit?

Dices; me in Scholastico oceano nauigare, nec te velle admittere in meum phaselum: quæ enim mihi arrogo, tibi rotundè nego: & probas, quia ego volo vtendi probabilibus argumentis priuilegio fruisci; & te eodem vti non patior, ac si Dialectica Numina mihi essent secunda & propitia, tibi infensa & irata. 308

An argumentandi modo, quo nos vtimur, vti etiam possit D. Fagnanus?

Respondeo, pleraque omnia negando. Nego primo nos duos posse in eodem phaselo nauigare: nego te posse in alio: nam, qui Veritati claræ & manifestæ contradicunt, natant, non nauigant; brachiorum remigio vndas findunt; fatigant, fatigantúrque; & tandem vel tardiùs vel citiùs submerguntur. 309

In Scholâ ego Iure vtor, priuilegio non fruor. Diuersi moliminis est demonstrare Assertionem aliquam esse probabilem: & demonstrare esse improbabilem. Vbi probabiliter suadetur hæc simplex, B. *Isidorus est reus*; demonstratiuè ostenditur Modalis hæc, A. *Reum esse Isidorum est probabile*, hic enim syllogismus inuincibilis est.

Aliter probabilitas & aliter improbabilitas demonstratur.

Quomodo Probabilitas demonstrari possit?

Conclusio, quæ est probabilibus infertur, est probabilis. Sic omnes.

Conclusio A. *ex probabilibus infertur.* Sic supponitur.

Ergo Conclusio A. *est probabilis.* Est indubitata consequentia. Hoc vti non possunt Aduersarij: debent hoc.

Conclusio, quæ opponitur contradictoriè Propositioni certæ, indubitatæ, aut demonstratæ est improbabilis.

Quomodo Improbabilitas demonstrari debeat.

Sed Conclusio B. *contradictoriè opponitur Propositioni* C. Sic supponamus.

Propositio C. *est certa & indubitata; quia aut est ab Ecclesiâ definita, aut naturali ratione demonstratur.* Supponamus hoc etiam.

Ergo Conclusio B. *est improbabilis.*

Primâ Minori euidenter ostensâ, secundam debent apodicticè suadere sic.

Quid Propositionis certæ & indubitatæ nomine intelligamus.

Propositio certa & indubitata illa dicitur, quæ vel definita ab Ecclesiâ, vel est Conclusio syllogismi legitimi, cuius vtraque Præmissa ita est certa, vt neutra in dubium aut quæstionem probabilem vocari possit.

At hic syllogismus est legitimus. Vtraque Præmissa in illo est certa, &c. Propositio C. est in eodem Conclusio. Sic suppono.

Ergo Propositio C. demonstratur.

310 *Adialecticos, nec legere, nec audire volumus.*

Hæc est vera Dialectica. Sicui vti illa placeat, promerebitur laudem, libenterque ab Orbe literario legetur. Cæterùm, cui vociferari, obloqui, displodere iniurias libeat, & formam Logicam obseruare non placeat, cantet sibi & alogicis Musis, aut etiam si voluerit, alogis: nos enim nec Auditores ille, nec Lectores habebit.

311 *Quid Demonstra.*

Interim, quia Demonstrationis meminimus, vt sciat Argumentator, quam ego illum benignè ad Demonstrationes conformandas condemno, quæ ex vltimi syllogismi Maiori potuit addiscere, vt meliùs sciat, his paucis dilucido Assertis.

An Demonstratio Aristotelica possibilis sit?

Primum. *Demonstratio Peripatetica est impossibilis*: tam multa enim, & tam ab vsu Scholæ aliena postulat Aristoteles, vt hucusque nullam vsque Peripateticam in libris legerim.

Secundum. *Demonstratio, quæ hodie in mundo formatur, illa est, quæ in legitimâ formâ construitur, habétque certas & indubitatas Præmissas.*

Tertium. *Certæ & indubitatæ sunt, de quibus nullus prudenter dubitat; nullus iudicat esse probabiles.* Huc pertinent per se nota Principia: huc Articuli Fidei: huc Veritates determinatæ ab Ecclesiâ, &c.

An, & quomodo demõstrantur res Fidei?

Quartum. *Propositiones Fidei quà tales ratione demonstrari non possunt: at Testimoniis Fide tenendis, etiam quà tales possunt.*

De Demonstratione ad hominem.

Quintum. *Dantur etiam Demonstrationes ad hominem.* In his non requiritur formam esse legitimam, sed sufficit à Respondente illam admitti. In eisdem non requiritur esse veras Præmissas, sed sufficit à Respondente illas concedi.

Hæc

Hæc, Lector mi, vt ſcias quam inire viam debeas, ſi contradicere velis, ſufficiant: ex quibus colliges, hæc pauca folia non poſſe vllo modo legitimam Reſponſionem habere. Interim, aut adquieſcere placeat, aut reſpondere libeat, vale, & dum Te Ego, tametſi indeuotus & negligens, Tu Me etiam Infinitæ & æternæ veritati commenda.

NOTA.

DOCVIMVS *Antagoniſtas Logicam, quam ipſi & neſciunt, & addiſcere nolunt; qua vti noluit Illuſtriſſimus D. Fagnanus; nam multa congerit, & quia Dialecticum rigorem non curat, nîl concludit. Imitari videtur Illuſtriſſimum D. Borgiam, qui in libro contra Caramuëlem edito ſe Logicam ſcire diſſimulat. Obſeruauit & carpſit hoc Clariſſimus D. Franciſcus Verde in libro contra Borgiam edito: quid præſtare debuerat Borgias (adeóque quicumque Anti Caramuël) & quid præſtiterit, Eximij & Reuerendiſſimi DD. Chryſoſtomus de Acunctis, & Dominicus Platus ſolidè dilucidéque ediſſeruerunt, in Iudiciis, quæ libro Domini Verde præfixa; quæ, quia Monitum præcedens dilucidant, & paucis lineis maiorem complectuntur doctrinam, quàm libri integri, illas huc debere adiungi iudicaui.* 312 De Doctor. Borgiæ & Fagnani Logica.

IVDI

IVDICIVM PRIMVM.
DE PROBABILITATE.

Quomodò impugnari illa debeat? quomodo confirmari illa soleat ab his, qui illam impugnare se existimant. An Illustrissimus D. Borgias à Caramuële sit, cùm maximè illi aduersari conatur? An ingressus vel in vnicam difficultatem fuerit? & an vel vnam Caramuëlis lineam, aliter quàm corroborando, tetigerit?

315 *De Borgiæ Logica. An doctrinam Caramuëlis impugnet?*

QVÆSTIONES selectæ ab Illustrissimo DD. Ludouico Crespino Borgiâ Episcopo Placentino, in Illustrissimum DD. Ioannem Caramuëlem Episcopum Satrianensem & Campaniensem editæ: si Dialectica ab Scholâ non exsit, videntur nihil contra doctrinam Caramuëlis habere, sed verius illam affirmare. Hoc ipsum Eximij & Clarissimi Francisci Verde Selectæ Positiones ostendunt, in quibus idem Doctor Clarissimus ad indubitatæ Logicæ Regulas, *Quid debuerit facere Illustrissimus Anti-Caramuël?* & *Quid fecerit?* ob oculos Lectorum ponit, demonstrâtque mirâ Illustrissimum Anti-Caramuëlem inaduertentiâ omnium Assertionum, quarum probabilitatem impugnandam susceperat, Probabilitatem affirmare. Non solùm in doctrinâ, sed etiam in stylo voluit Clarissimus Dominus viam aduersam tenere; nam dum Illustrissimus D. Borgias rhetoricatur, & eadem verbis diuersis

Verde & Borgias ingenio & stylo dissentiũt.

diuersis eloquenter reponit, & in singulis quæstionibus multa folia prodigit, è Contra Clarissimus Dominus Laconicè dialecticatur, & vno folio multas Quæstiones curiosas & necessarias excitat, & fidissimo consequentiæ filo, ex vno eodémque fundamento, tribus (non enim plures exigit syllogismus) lineis expedit. Hanc ob causam eius ipsamet manuscripta, quæ magno discipulorum bono in Parthenopææ Vniuersitatis Gymnasio maiori dictauit, à Viris etiam magnis quæruntur, & à breuitate, & Logico rigore laudantur; quæ duæ styli nobilissimæ prærogatiuæ maximæ in hoc libro relucent: valde vtili, vt opinor, Dialecticis, vt discant, quid possint, debeántve oppugnandum suscipere, & quo illud modo possint oppugnare & diruere: Philosophis, Physicis & Ethicis, vt naturæ & morum considerantes connexionem, ex his ad illam, & ex illa ad hos Meditationes suas promoueant: Theologis, vt de Deo generosè discurrant: Iuris vtriusque Doctoribus & Professoribus, vt legum qualitates & characteres discant, ex quibus multa Corollaria scitu digna educuntur: & tandem omnibus Viris doctis, vt sciant mentem subrigere, & supra vulgi cothurnum meditari & argumentari. Et ne Orbis Literarius tam vtili doctrinâ careat, Liber hic in lucem publicam prodire poterit, & licentia, vt typis mandetur, concedi. Sic sentio. Datum Salerni, die 20. Maij 1661.

Quan'i fiāt Clarissimi Verde dictata?

Eius libri quibus prodesse solent

D. CHRYSOSTOMVS DE ACCVNTIIS,
Iuris vtriusque Doctor.

IVDICIVM SECVNDVM.

DE EODEM ARGVMENTO.

Tradit breuissimum Moralis Theologiæ compendium. De Probabilium Propositionum Oppositione, Æquipollentiâ, & Impugnatione, &c. Solidè & ingeniosè discurrit.

Tradit etiam primum Theologiæ Moralis Fundamentum, videlicet, *Omnia, quæ intrinsecè mala dicuntur esse mala, quia prohibita; & non prohibita, quia mala. An Decalogus sit lex libera? examinat: vt vt necessariò fuerit lata, an liberè intimetur hominibus?*

De Oppositione & Æquipollentia Probabiliũ.

143 VI putat has duas Propositiones, *Probabile est rem esse*, & *Probabile est rem non esse*, esse contradictorias, nimis est adhuc rudis in Logicâ. Non coïncidunt, sed sunt æquiualentes. Hinc hodie subtiliores Theologi hanc docent esse consequentiam legitimam. *Hæc sententia est probabilior, Ergo opposita est probabilis*, & hanc etiam. *Hæc sententia est probabilis, Ergo & opposita est etiam probabilis*, Ergo illi, *Probabile est rem esse*, quæ contradicit? hæc, *Non est probabile rem esse*. Et hæc vltima quomodò debebit probari? Ostendendo hanc Assertionem simplicem, *Res est*, carere vtrâque (intrinsecâ & extrinsecâ) probabilitate: hoc est non habere Authores sufficientes, vt extrinsecùs probabilis esse dicatur, & non habere rationem quæ per demonstrationem euidentem & claram non diluatur: nam Probabilitatem rationibus probabilibus aut dubium dubiis impugnare illam & hoc firmare est. Dicit Petrus, *Dubium est, an Turca sedeat.* Hoc Paulus impugnandum assumit, & ait, esse falsum omninò, quia *dubium est an Turca non sedeat*. Et tunc Paulum non contradicere Petro inquam ego; sed idem omninò

Quo debeat modo persuaderi Propositionem aliquã esse improbabilẽ?

De Oppositione & Æquipollentia Dubiorum.

omninò dicere licèt defectu Logicæ existimet se defendere oppositum, nam *dubitare, an Turca sedeat*, & *dubitare an Turca non sedeat*, idem est, vt enim contradiceret, deberet dicere, *Indubium (certum) est Turcam sedere*, aut fortè, *Indubium (certum) est Turcam non sedere.* Hinc ad Probabilitatem. Hæc Assertio, *Probabile est rem esse*, æquiualet huic, *Hæc positio*, Res est, *habet pro, & contrà rationes fortes: non autem aut pro aut contrà vllam demonstratiuam.* Ergo, si est probabile *Rem esse*, erit etiam probabile *Rem non esse.* Ergo qui hanc secundam probabilem esse persuadet, hoc est, esse veram probabiliter suadet, illius primæ Probabilitatem non impugnat, sed reponit & firmat.

Quid sit Propositio probabilis?

Hanc doctrinam non ignorauit Illustrissimus Borgias, est 315
enim Vir doctus; & is non esset, si rem tam communem, & tam necessariam nesciret: at putauit, opinor, illam ab Orbe literario ignorari, siquidem nullâ omninò demonstratione munitus, sed præiudiciis nonnullis occupatus, & rationibus aliquibus elumbibus (sunto probabiles aliquæ, vt etiam locum habeat vrbanitas) Probabilitatem Doctrinæ Caramuëlis coram toto Orbe literario impugnandam assumpsit: ac, si in Scholâ Theologicâ non essent, qui scirent demonstrationes internoscere, & inferioris ordinis argumentationes esse inutiles, quando Probabilitas est impugnanda. Scholæ honorem Clarissimus D Franciscus Verde defendendum suscepit, & vt videat Posteritas etiamnum esse in Mundo Theologos, qui sciant Dialecticam (adeóque probabilitatem leuioris armaturæ syllogismo impugnari non posse: nobiliore & inuicto debere) Librum scripsit, quem *Positiones Selectas*, vt *Quæstionibus Selectis.* Illustrissimi Anti-Caramuëlis correspondere, inscribi voluit; in quo euidenter demonstrat, nihil ab Anti-Caramuële demonstrari: adeóque Caramuëlis Doctrinam, non expugnari, non tangi, non oppeti: imò, quod mirabilius, demonstratiuè confirmari. Vel, si dubitas, rem periclitemur. Dicit Caramuël, *Hæc positio*, Fornicatio, si à lege Dei libera præscindamus, non habet Theologicam malitiam, *est probabilis: authenticè, quia pro se Scotistas, qui milleni & milleni sunt, & omnes malitiam Theologicam ab interdictione Diuinâ*

Cur vsus non fuerit Borgias Logicâ?

An Probabilitas impugnari queat argumento probabili?

Borgias probat Caramuëlis doctrinã, cùm illã se putat impugnare.

An Decalogus sit lex libera?

An. si latus necessario dicatur, vt minimũ intimatus liberè, dicendus sit?

liberâ vnanimi consensu deriuant: rationabiliter, quia habet pro se rationes ita fortes, vt licèt contra aliqua conformentur, nulla tamen vnquam demonstratiua. Quid contrà Illustrissimus Anti-Caramuël? Hanc Doctrinam esse contra S. Thomam? Sed cur se & Lectores fatigat testimonia Angelici Doctoris congerendo: hoc enim ipsum, quod ait Illustrissimus Borgias; videlicet *interdictionem illam non esse liberam*, S. Thomam in Commentariis ad Magistrum negasse, & in Partibus asseruisse, sub initium confitetur Caramuël: ita erga S. Doctorem venerabundus, vt affirmet opinionem oppositam, si aliàs probabilitate careret, hoc solo titulo, quod D. Thomæ sit, à se iudicari probabilem. Caramuëli igitur nondum ab illo contradicitur. Et quid posteà Illustrissimus Dominus? Se habere Authores qui contrarium statuant? Hoc non negat Caramuël, ipsi igitur nec modò contradicitur. Quid ergo? Se habere rationes fortes contrà. Deus det, quod verum dicat. Vt-vt sit, hoc non negat Caramuël: nam, si hoc negaret, suam sententiam non diceret Probabiliorem, sed indubitatam & certam. Illi igitur nec modò contradicitur. Sed addet Illustrissimus Dominus, se habere Demonstrationes euidentes. Si hoc dicat, iam contradicit Caramuëli: si has ostendat, iam triumphat. Sed vbi illæ? In thesauro Omnipotentiæ Diuinæ, non verò in edito Anti-Caramuëlis Illustrissimi Libro. Hoc Clarissimus D. Franciscus Verde, euidenter ostendit, & ideò eius Opus iudico luce publicâ dignum, vt videant singuli, quàm multum Illustrissimus Anti-Caramuël præstare debuerit, & quàm parùm præstiterit: quod ipsum eidem Illustrissimo Domino erit gloriæ, quia *in magnis voluisse sat est.* Sic sentio. Datum Romæ, die 28. Ianuarij 1661.

Probabilitati se opponit certitudo, non autẽ Probabilitas altera.

D. DOMINICVS PLATVS, S. Theologiæ Professor, Abbas Dissenbergensis, &c.

CARA

CARAMVELI.

OTA domus duo sunt, dicebat ille. *a* Doctrinæ nostræ tota domus, THOMAS, CARAMVEL (illum dedit Mater Religio, huc Pater Eugenius) ergo duo sunt. Imò vnus, EST & CARAMVEL THOMAS. *Vtrique conuenit eruditi* b *Elogium de Augustino: Nullius honoris auidus, omnium capax*: Æquè scribenda faciens, ac legenda describens, Moribus suis fidem ornauit, *stylo defendit*, ac Theologi *c* de Basilio: *Quod disciplinæ genus est, in quo versatus non sit, atquè ita eximiè versatus, quasi in eo solo elaborasset? Sic nimirum omnia complexus, vt ne vnum quidem quisquam, singula rursus ita ad summum, quasi nihil aliud præter eà didicisset?* Vtrique debetur cognomen Angelicum. ANGELVS CARAMVEL Natalibus, ingenio, scientia, dignitate, virtute, beneficiis. Igitur si titulis abundat Angelicis, à natalibus Nobilissimus, ab ingenio Singularissimus, à scientia Ornatissimus, à dignitate Illustrissimus, à virtute Spectabilissimus, à beneficiis Colendissimus, cur sine titulis veneramur? Quia Angelus & supremus à Platonicis Deus nuncupatus. *d* Deo (docuisti nos Caramuël *e*) tituli non sunt adiungendi. Thomam, qui Angelicus est, & Diuinus sequimur quocumque ierit: & te quoque CARAMVEL vnde primo loco (datùrque omnibus argumentandi locus) has defendimus Theses, secundò Thomisticas.

a *Ouid.*

b *Thes.*

c *Nazianz. Or. 20.*

d *Apul. lib. scripsit de Deo Socra.*

e *In Theol. fundam.*

Quidquid CARAMVEL docet, benè docet.

Quidquid CARAMVEL dicit probabile, est probabile.

Si alij aliter sentiunt, vel non legerunt, vel non *f* penetrarunt.

Fundamenta CARAMVELIS cuius gloriamur esse.

Humillimi famuli, ac perpetui Discipuli
Theologi Carm. Discalc. Collegij Lyciensis.

f *Passer. Non omnes eo pollet ingenio, quoad ingeniosas Caramuelis ratiocinationes percipiendas opus est.*

CENSVRA.

De huius Apologematis Veritate & Vtilitate.

SVNT Euangelia Politica, & certè breuia, Hiſpanorum Adagia; & inter ipſa, iſtud me iuuat hodie, *el que mal pleito tiene, á vozes le mete*: quod de D. Fagnano ad literã verific tur. Vociferatur, exclamat, ignem aquam, aërem terram (diſſymbola ſunt elementa) confundit; terminos diſſentientes inuoluit; contradictoria intexit; & quid poſteà? Omnes Theologos notis iniurioſis inurit; & vbi ſyllogiſmi deſunt, exclamationes & vociferationes ſubſtituit. *Y porque, cauſa tan graue mete auozes?* Reſpondeo *Porque tiene mal pleito.* Sed contra D. Caramuël, modeſtiſſimè loquitur, vrbaniſſimè ſcribit: Eiuſdem D. Fagnani libros, quamdiu inter Canonum terminos ſe coërcent, & in ignota Theologiæ ſtadia non ſe inſinuant, doctiſſimos eſſe fatetur. Authorem commendat & laudat: & quà poteſt, excuſat. *Y porque no lo mete todo á vozes? Porque tiene buen pleito.* Sanè in hac Propoſitione, *Ad ſecuritatem conſcientiæ non ſufficit Opinio probabilis*, quæ noua & improbabilis eſt; [quam Ianſeniſtæ ante Pſeudo Auguſtini editionem protrudere voluerunt in Belgio, vt ſuperuenienti Hæreſi ſemitam peruiam aperirent, aut etiam ſi permitteretur, ſternerent; quam poſt illius libri proſcriptionem & condemnationem, omni niſu in Scholam propellunt, vt vel ſic, Hæreſim, quæ non erat tã extincta, quam ſepulta, Orbi & luci reſtituãt & hoc ſub pietatis ſpecie! quam D. Merenda heri, & D. Fagnanus hodie incautè admittunt:] contineri omnes illas quinque Propoſitiones, quas Innocentius X. & Alexander VII. condemnarunt, ſolidiſſimè & clariſſimè oſtendit. Aperiendi ſunt igitur oculi in re grauiſſima; & illi exhibendæ ſunt gratiæ, qui diſpeſcit tenebras, & lucem tam claram offundit. Hanc ob rem librum hunc impræſentiarum eſſe neceſſarium exiſtimo ne ſub adulterino vitæ ſeuerioris vocabulo, Errores tanto Labore

ab

ab Ecclesiâ proscripti reuocentur. Sic sentio; & nomen meum subscribo. Neapoli Calendis Febr. M. DC. LXII.

F. LAVRENTIVS MAYERS, *Sacræ Theol. Mag. Ordinis B. Mariæ de Mercede & Redempt. Captiu. Ex Prouincialis, &c.*

CENSVRA.

TAMETSI purum nomen Caramuëlis sufficeret, vt sciret Lector, nihil contra Fidem aut bonos mores in hac Dissertatione latere; qui enim in solâ Bohemiâ supra viginti quinque hominum millia ad gremium Ecclesiæ reduxit, & ad Episcopatum euectus, tenui victu & amictu contentus, omnia donat pauperibus, linguâ calamo & vitâ contra Heterodoxos concionatur, & ideò si quid in lucem edat, Αὐτὸς ἔφα, sufficiat, nec aliam Lector præstoletur Censuram. Interim quia & hunc legere Libellum, & ferre meam sententiam iubeor, obediam, & quid sentiam exponam.

Legi cum profectu & ædificatione hæc pauca folia, in quibus Orthodoxa doctrina contra subreptitias Iansenianistarum machinas & fraudes defenditur: in quibus impugnantur DD. Merenda & Fagnanus, Viri alias pij & docti, qui nescio quo fato toti Scholæ se opponunt, & non præuidentes quanta & qualia ex opinatione, quâ præueniuntur, scaturiant, nescientes omninò quid faciant, dum maximè seruire Deo & Ecclesiæ desiderant, sternunt viam, per quam proscriptus Iansenismus certissimè reuersurus sit. Legi inquam; & libellum Authorémque sum veneratus, &, vt meam sententiam exponam, vtar Hieronymi *Præfat. in Danielem*, & *Præf. in Isaiam*, verbis dicámque, *Esse hoc Opus, gratum nobis, vtile Ecclesiæ, dignum posteris.* Ergo Catones rigidi *legant* (addo ego, fundamenta rationes & analogismos ponderent) *priùs, ne videantur, non ex iudicio, sed ex odij præsumptione ignorata damnare.* Legant, examinent, reperiéntque hoc Syntagma esse gratum Scholæ, quæ rigore argumentandi delectatur: esse vtile Ecclesiæ:

detegit

detegit enim Hæresim Ianſenianam ſub laruâ (videlicet ſub hac erroneâ Propoſitione, *Ad ſecuritatem conſcientiæ in materiá fidei & morum non ſufficit ſententia probabilis*) vt incautos decipiet reuertentem; & tandem eſſe dignum poſteritate (aut etiam æternitate) nam Ianſeniſtæ obijciunt, vt ab ignorante vulgo audiantur, Scholaſticos eſſe Nouatores, & conſcientias hominum relaxaſſe: & hic ponitur ob oculos, & ita clarè, vt manibus palpari queat, hoc de Probabilitatis ſecuritate Dogma *Primò*, eſſe coætaneum Mundo; in ipſo Paradiſo ante Adami, imò etiam Euæ lapſum habuiſſe locum: à Veteris Teſtamenti Patribus, Apoſtolis, Romanis Pontificibus, Eccleſiæ Doctoribus cognitum & ad praxim reductum, nec fuiſſe vnquam Authorem Claſſicum, qui illud damnauerit. *Secundò*, eſſe neceſſarium Eccleſiæ; ipſum enim ſubditos in officio & obedientia continet. *Tertiò*, ſpatio centum annorum Authores ita conſcientias conſtrinxiſſe, vt ſiſti omninò debeant; quoniam, ſi conſtringere pergant, ſalutis viam, quam omnibus Chriſtus eſſe peruiam voluit, inuiam reddent. Ergo eſt Opus digniſſimum, vt lucem videat, legatur ab omnibus, vt multi errore, multi hallucinatione liberentur. Sic ſentio, & meum nomen ſubſcribo Neapoli Idibus Septembr. 1662.

D. IO. CHRYSOSTOMVS DE ACVNTIIS,
Iuris vtriuſque Doctor, &c.

Idem omninò ſentio.

D. DOMINICVS PLATVS,
Abbas Diſenberg. Ord. S. Benedicti,
S. Theologiæ Profeſſor, &c.

FINIS.

213

2.3.116

